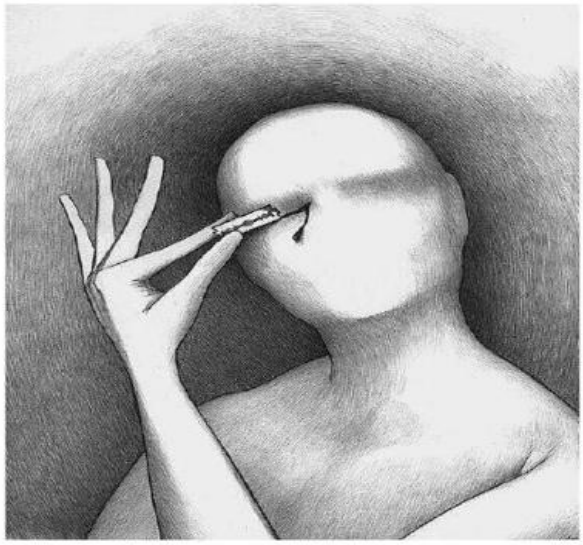

Bu romanın gerçek yazarı
Romain Gary'nin açıklaması

ONCA YOKSULLUK VARKEN

Emile Ajar

CAN YAYINLARI

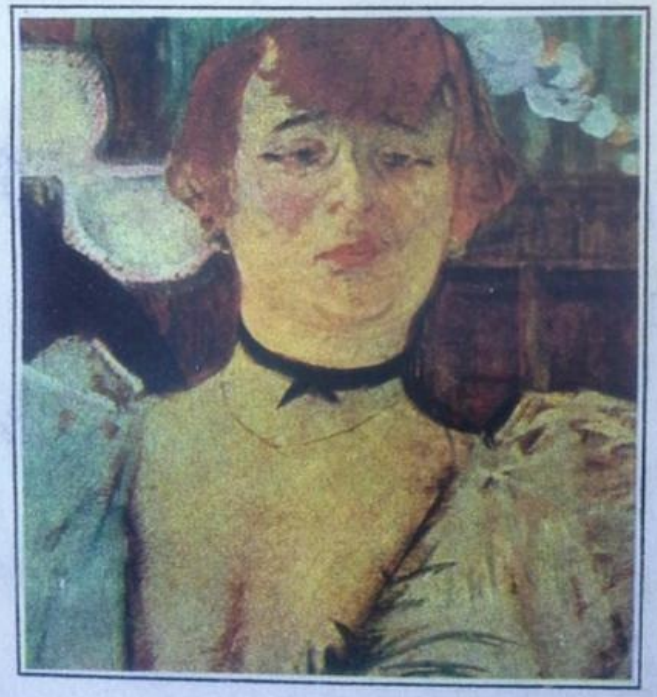

Bu romanın gerçek yazarı
Romain Gary'nin açıklaması

ONCA YOKSULLUK VARKEN

Emile Ajar

CAN YAYINLARI

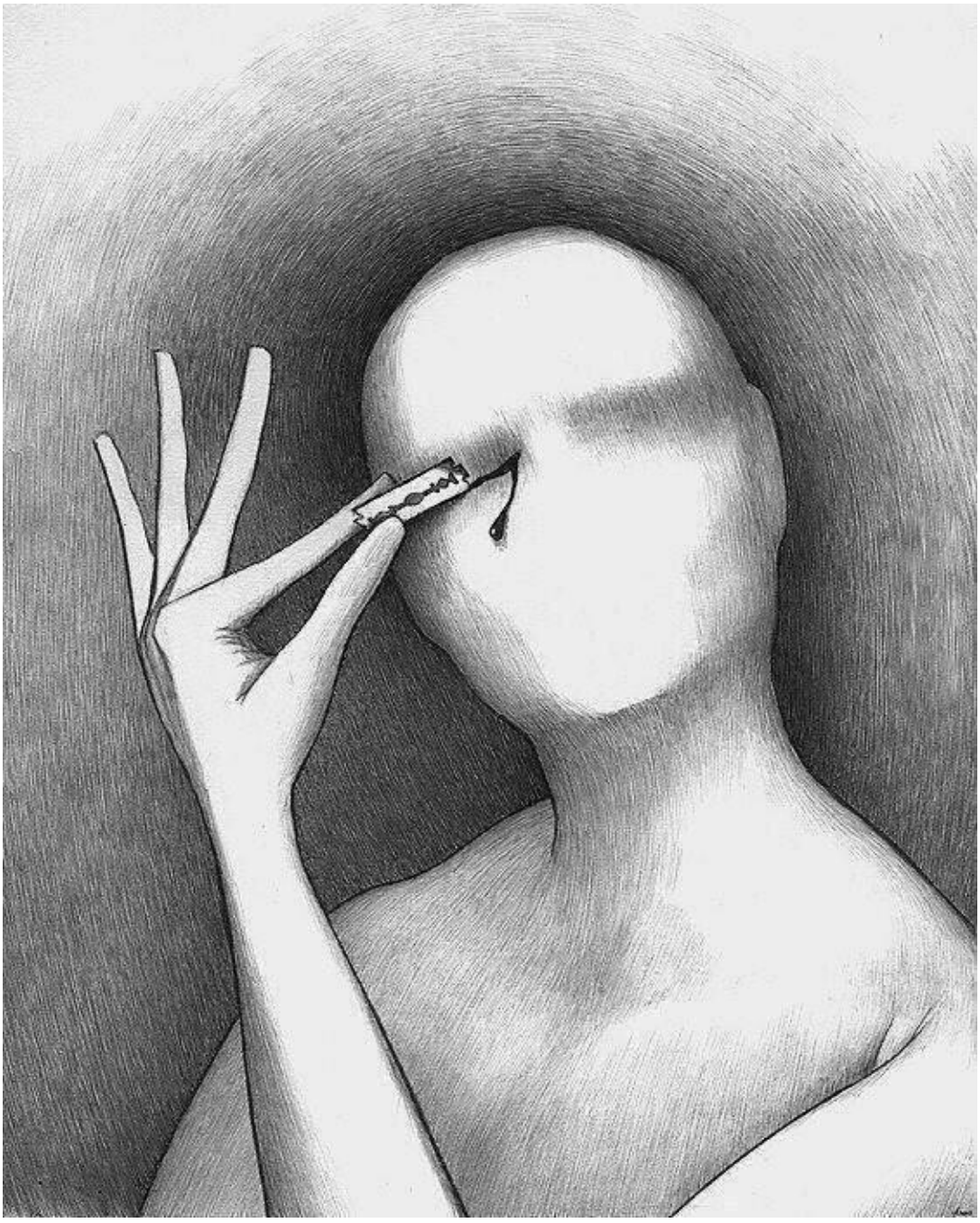

özgün adı La Vie Devant Soi olan ve daha önce, üç basımı yapılan

bu kitabın Türkiye’deki yayın haklan, ONK Copyright

Ajansından, Can Sanat Yâyınları'nca satın alınmış tır. (1981)

SUNUŞ

Paris, 1975. Fransa'nın en büyük edebiyat ödüllerin* den biri olan Goncourt ödülü, yeni ve genç bir yazarın yayımlanmış ikinci kitabı olan One» Yoksulluk Varken'e (Le vie devant soi) verilir. Birkaç gün sonra ödül kazanan kitabın yazan Emile Ajar, avukatı aracılığıyla ödülü geri çevirir. Gazetecilere görünmeyen, edebiyat çevrelerinde dolaşmayan, kitaplarım yayıncısına bir arkadaşıyla gönderen bu genç yazan kimsenin tanımadığı ortaya çıkar. Basın, okurlarını aylarca oyalayacak ilginç bir konu yakalamıştır.

Frajace Soir'dan Le Nouvel Observateure, Humanite'ye kadar, en popüler basından en aydın basına kadar bütün gazete ve dergilerde yazan eleştirmenler, Onca Yoksulluk Varken'i büyük bir ilgi ve coşkuyla karşılarlar, içlerinden biri: «Bu kitabı ipekli kâğıda sarıp ayağınıza kadar götürebilmek, onu neden okumanız ve sevmeniz gerektiğini size anlatabilmek isterdim,» diye yazar.

Onca Yoksulluk Varken'in ilk basımı kısa zamanda tükenir.

Emile Ajar, hâlâ ortaya çıkmayınca, söylentiler yaygınlık kazanmaya başlar. Goncourt ödülü seçiciler kurulunun bir üyesi, kitabın, yeni ve genç bir yazarın değil, profesyonel ve usta bir yazarın elinden çıkmış olduğuna inandığım belirtir. Eleştirmenler, bu usta yazarın kim olduğu konusunda zarlarım atmaya başlarlar. Kimi Aragon, der, kimi Queneau'dan söz eder. Kimi, Emile

Ajar’ın, Lübnanlı terörist Hamil Raja olduğunu, kimi de bir büyük çapkın olabileceğini ileri sürer.

Sonunda, Emile Ajar imzasının arkasında, Paul Pavlo- vlç adlı, Paris’ten ve Paris yaşantısından kaçan, okurla tek ilişkisinin kitapları olduğuna inanan, köken olarak yarım kan Fransız, içine kapanık genç bir adam olduğu keşfedilir. Paul Pavloviç, basını aylarca inlettikten sonra fotoğraflarını dergilere dağıtır ve kendisine yöneltilen sorulan yanıtlar.

Bu sırada yine bir dergi, Paul Pavloviç'in, ünlü Fransız yazan Romain Gary’nin yeğeni olduğunu ortaya çıkanr.

Kimdir Romain Gary?

5

ilk romanım otuz yıl önce yayımlamış, o günlerde Sartre tarafından ‘Les Temps Modernes' dergisinde göklere çıkarılmış, sonra da pekçok roman yazmış ünlü bir yazar. Pilotluk, diplomatlık, senaryo yazarlığı da yapmış. Ünlü sinema oyuncusu Jean Seberg’le evlenmiş ve ondan bir oğlu olmuş.

Basın, böylece oldukça önemli yeni bir iz bulmuştur. Kimi eleştirmenler, Romain Gary’nin, yeğeni Paul Pavlo- viç’e romanlarında yardım ettiğini, kimileri genç yazar Emile Ajar'm Romain Gary'den çok daha yetenekli olduğunu, Gary’nin artık tükenmiş bir yazar sayılacağım ve genç yeğeninin bu başarısını kıskandığım bile Öne sürerler.

Paul Pavloviç, üçüncü kitabı olan otobiyografik romanı Pseudo’da, yaşama karşı uyumsuzluğun kendisini psikiyatri kliniklerine kadar sürüklediğini ve akrabası Romain Gary’ye karşı beslediği çelişkili duygulan dile getirir. Kitap, «bir daha yazmayacağım,» cümlesiyle bitse de Emile Ajar adıyla bir yıl sonra dördüncü romanını da yazar ve yayımlar.

Yıl 1981. Emile Ajar’m akrabası olduğu sanılan Romain Gary kendini öldürür.

Yaz başlarında Paul Pavloviç'in bir kitabı daha çıkar. Bu kitabın, Emile Ajar takma adıyla yazann beşinci kitabı olduğu düşünülebilir, ama gerçek hiç de öyle değildir. PauJ Pavloviç, aslında ilk kez kalemi eline almıştır ve şimdiye kadar Emile Ajar adıyla yayımlanmış bütün kitapları aslında Romain Gary'nin yazmış olduğunu, kendisinin, Ro-man» Gary'nin ricasıyla, Romain Gary'nin hatırı için, Emile Ajar rolünü üstlenmiş olduğunu açıklar.

Bu olay, basın çevrelerini serseme çevirir.

Olayın serüven niteliği bu kadarla da kalmaz.

Gary'nin oğlu (ki annesi Jean Seberg de Romain Gary'* den bir yıl önce kendini öldürmüştür), Paul Pavloviç'e kar» şı bir dava açmaya hazırlanmaktadır. Çünkü Romain Gary, ölmeden önce, Emile Ajar olayının içyüzünü oğlunun açık* lamasını vasiyet etmiştir. Ama Paul Pavloviç, küçük kızı» nm bu haberle sarsılabileceğini öne sürerek, Romain Gary'nin oğlundan, bu açıklamayı ertelemesini rica eder. Oysa asıl İstediği, ilk açıklamayı kentlisinin yapmasıdır.

Böylecç tam altı yıl boyunca bir başkasının tasarladığı oyuna âlel

olan Paul Pavloviç, bu kez oyunun içyüzünü ilk açıklayan kahraman olmak istemiştir.

Paul Pavloviç'in bu açıklayıcı kitabının piyasaya çıkmasından sonra Gallimard Yayınevi, Romain Gary'nin vasiyetnamesi olarak Emile Ajar'm Yaşamı ve öliimü adlı kitabını basma hazırlıklarına girişir. Express dergisinde bu kitaptan alınmış bölümler yayımlanır. Bu bölümlerde Romain Gary şöyle demektedir:

«Yalnızca kendim olmaktan bıkmıştım.»

«Burada özellikle gençliğe, başlangıca, ilk kitaba, sil baştan'a özlem var. Yaşamımda en büyük isteğim, hep yeniden başlamak, yeniden yaşamak, bir başkası olmaktı.»

« Ajar'in doğuşu, kısa yaşamı ve ölümü, belki bu bağlamda, Önceleri düşündüğümden de daha kolay açıklanabilir.»

Görüldüğü gibi, Romain Gary'ye, Emile Ajar serüveni boyunca pekçok kişinin sırdaşlık ettiği anlaşılmaktadır. Ünlü avukat Gisele Halimi, eski karısı Jean Seberg, oğlu Diego bu sır saklayan kişilerden birkaçıdır.

Bu arada, eleştirmenler bu konuya hiç yaklaşmazlar- ken,

birtakım emekli öğretmenler, genç öğrenciler, genç gazeteciler, Romain Gary’nin kitaplarıyla Emile Ajar imzalı kitapları dikkatle okuyup karşılaştırmakta, iki yazarın aslında tek bir kişi olduğunu, Romain Gary’ye yazdıkları mektuplarla kanıtlamaktaydılar. Romain Gary'nin bu dikkatli okurlara verdiği yanıt şu oluyordu:

«Emile Ajar genç bir yazar; benden etkilenmiş olabilir.»

Romain Gary böyle diyerek belki de eleştirmenlerden bir bakıma öcünü almış oluyordu. Belki de bu nedenledir ki, vasiyetnamesinin son sözleri şöyledir:

«îyi eğlendim. Hoşçakalm ve teşekkürler.»

Onca Yoksulluk Varken, edebiyatı, onunla amansız bir biçimde hesaplaşacak kadar seviniş, kendi kendini gölgelemeyi başarmış bir yazarın ürünü olduğu için Önemlidir her- şeyden önce.Çıktığı yıllarda büyük ilgi uyandırmış, çeşitli dillere çevrilmiş, filme de alınmış bu romana, bugün, yazarının son yıllardaki serüveninin hüznü ve coşkusu da eklenmiştir.

(Can Yayınlan)

ONCA YOKSULLUK VARKEN

^Sevdiğin yüzünden deli oldun, dediler,*

<Yaşamın tadım yalmz deliler bilir,» dedim.

YAFÎ

Size ilk ağızda söyleyebilirim ki, asansörsüz bir altıncı katta oturuyorduk ve bu durum bütün kilolarına kargılık yalnızca iki bacağı olan Madam Rosa için gerçek bir gündelik yaşam kaynağıydı; derdiyle kederiyle. Bize hep anımsatırdı bunu, tabiî bir başka şeyden yakınmadığı zamanlar, çünkü aynı zamanda da yah udiydi. Sağlığı da iyi değildi ve size ta baştan söyleyebilirim ki, bir asansörü hakedecek kadındı.

Madam Rosa'yı ilk gördüğümde üç yaşımda olmalıydım. Daha önce bellek diye bir şey olmaz, bilgisizlik içinde yaşar insan. Bilgisizliğim üç ya da dört yaşımda son buldu, bazen özlemini çektiğim oluyor. Beileville'de daha birçok yahudi, Arap ve Zenci olmasına karşın Madam Rosa altı katı hep tek başına tırmanmak zorunda kalırdı. Bir gün merdivende öleceğini söylerdi, bütün veletler de ağlamaya koyulurlardı, çünkü

biri öldü mü yapılan hep budur. Bazen altı, yedi kişi, bazen daha da kalabalıktık o evin içinde.

Madam Rosa’nm sadece ay sonunda gelen bir havale için bana baktığını Önceleri bilmiyordum. Bunu öğrendiğim zaman artık altı ya da yedi yaşımı doldurmuştum, parayla bakıldığımı bilmek beni iyice sarstı. Madam Rosa'nm beni bedavaya sevdiğini, birbirimiz için bir anlam taşıdığımızı sanıyordum. Bütün bir gece ağladım; ilk büyük kederimdi bu.

Madam Rosa, tabiî üzgün olduğumu gördü, bana aile denen şeyin hiç bir anlam taşımadığını, yeryüzünde, tatile çıkarken köpeklerini ağaçlara bağlayıp terkeden insanlar bile bulunduğunu, böylece

her yıl üç bin köpeğin sevgisizlikten öldüğünü anlattı. Beni kucağına oturttu, dünyada en değerli şeyi olduğuma yemin etti ama hemen para havalesini düşündüm, ağlayarak kaçtım.

Aşağıya, Mösyö Driss’in kahvesine indim, eskiden Fransa’da halı satıcılığı yapmış, her şeyi görmüş Mösyö Hamil’in karşısına oturdum. Mösyö Hamil’in çevresine iyilik saçan güzel gözleri vardır. Onu tanıdığım zaman zaten çok

yaşlıydı, o zamandan beri de boyuna yaşlandı.

— Mösyö Hamil, neden hep gülümsüyorsunuz?

-- Böylece her gün, iyi belleğim için Tanrı'ya şükrediyorum Momo'cuğum... Altmış yıl önce, gençliğimde, bir kadına rastladım. Beni sevdi, ben de onu sevdim. Sekiz ay sürdü bu, sonra kadın bir başka eve taşındı. Altmış yıl sonra hâlâ aklımdadır. Seni unutmayacağım derdim ona. Yıllar geçiyordu, unutmuyordum. Bazen korkuyordum. Önümde daha uzun bir yaşam vardı, silgi Tanrı'mn elindeyken, ben gariban adam, kendime nasıl böyle bir söz verebilirdim ki? Ama şimdi içim rahat. Cemile'yi unutmaya-cağım. Çok az zamanım kaldı, onu unutmadan öleceğim.

Aklıma Madam Rosa geldi, biraz duraksadım, sonra sordum:

— Sevdasız yaşanabilir mi, Mösyö Hamil?

Yanıtlamadı. Sağlığa iyi gelen naneli çayından içti. Bir süredir Mösyö Hamil'in sırtında hep gri bir maşlah vardı, çağrılırsa eğer, ceketle yakalanmasın diye. Yüzüme baktı, sessizliği sürdürdü. Daha on sekizimi doldurmadığımı, bilmemem gereken birtakım şeyler olduğunu düşünüyor olmalıydı. O sıralarda yedi yaşındaydım, belki de sekiz, tam

olarak söyleyemem, tarihlenmedim çünkü, birbirimizi daha iyi tanıdığımızda göreceğiniz gibi. Tabiî tanışmamızın zahmete değebileceğin! düşünürseniz.

10

— Mösyö Hamil, neden beni yanıtlamıyorsunuz?

— Pek gençsin, çok genç olununca da bazı şeyleri bilmemek daha iyidir.

— Sevdasız yaşanabilir mi, Mösyö Hamil?

— Evet, dedi ve başım öne eğdi, utanmışçasına.

Ağlamaya koyuldum.

Uzun zaman Arap olduğumu bilmedim, çünkü kimse beni aşağılamıyordu. Bunu bana ancak okulda öğrettiler. Ama hiç dövüşmezdim, insan birini dövdü mü hep bir yanı sızlar.

Madam Rosa Polonya'da yahudi olarak doğmuştu, ama Cezayir'de, Fas'ta da uzun yıllar savunmuştu kendini, Arapçayı da sizin benim gibi bilirdi. Aynı nedenlerden ötürü yahudiceyi de bilirdi, aramızda sık sık bu dilde konuşurduk.

Apartmandaki öteki kiracıların çoğu zenciydi. Bisson sokağında beş zenci yurt var, ikisinde de Afrika'daki gibi kabile halinde yaşarlar. En kalabalık olanları özellikle Sara-kolle'Ierdir. Toucouleur'ler de hiç fena sayılmazlar. Bisson sokağında daha bir sürü yurt var ama size hepsini sayacak

zamanım yok. Sokağın ve Belleville caddesinin geri kalan kısmında daha çok ya- hudiler ve Araplar oturur. Goutte d'Or'a kadar bu böyle sürer, sonra Fransız mahalleleri başlar. Önceleri annem olmadığını, hatta bir annem olması gerektiğini bile bilmiyordum. Madam Rosa, aklıma kötü şeyler getirmemek için onun sözünü etmekten kaçınırdı. Neden doğduğumu ve bu işin tam olarak nasıl geliştiğini bilmiyorum. Benden epey büyük olan arkadaşım Le Mahoute, doğumlara temizlik koşullarının yol açtığını söyledi. Kendisi Fas'ta Casbah'da doğmuş, Fransa'ya daha sonra gelmişti. O zamanlar Casbah'da temizlik koşullan yokmuş, ne bide, ne içilebilir su, ne hiçbir şey olmadığından doğmuş Le Mahoute. Le Mahoute bütün bunları da

ha sonra öğrenmiş, babası bu işte kimsenin kötü niyetli olmadığına yemin edip kendini temize çıkarmaya çalıştığı zaman. Le Mahoute, kendini savunan kadınların artık temizlik koşullan için bir hapları olduğunu da söyledi, o ne yazık ki çok erken doğmuştu.

Bize haftada bir ya da iki kez gelen epey anne vardı ama hep başkaları için. Madam Rosa'nın evinde hemen hemen hepimiz orospu çocuğuyduk; orospular birkaç aylığına kendilerini taşrada savunmaya giderlerken, bir de dönüşlerinde, hep gelirlerdi çocuklarını görmeye. İşte annemle başım böyle derde girdi. Benim dışımda herkesin bir annesi varmış gibime geliyordu. Annemi getirtmek için midemde kramplar edinmeye, çırpınmaya başladım. Karşıki kaldırımda topu olan bir velet vardı, her karnı ağrıdığında annesinin geldiğini söylemişti. Kamım ağrıdı ama hiç bir sonuç alamadım, çırpınmalarım da bir işe yaramadı. Daha çok dikkat çekmek için evin her yerine sıçmaya bile koyuldum. Hiç bir şey olmadı. Annem gelmedi. Madam Rosa bana Arap Kıçı dedi, îlk kez böyle bir şey söylüyordu,

çünkü Fransız değildir kendisi. Ona bas bas bağırıyordum, annemi görmek istiyorum diye, öcümü almak için de haftalarca her yere sıçtım. Madam Rosa sonunda, bu işi sürdürürsem yetimhaneyi boylayacağımı söyledi, o zaman korktum, yetimhane çocuklara ilk öğretilen şeydir çünkü. O sıralar Madam Rosa'nm evinde yedi orospu çocuğuyduk; hepsi de yarışırcasına sıçmaya koyuldular, çünkü veletler kadar kimse geleneklere bağlı değüdir. Her yer o kadar bokluydu ki, ben bu arada göze batmaz oldum.

Madam Rosa, böyle bir durum dışında da artık yaşlı ve yorgundu, bu olayı çok kötü algılıyordu, zaten yahudi olarak eziyet görmüş biriydi. Doksan beş küosu ve iki bacağıyla günde birkaç kez tırmanı

yordu altı kat merdiveni, İçeri girip burnuna bok kokusu geldiğinde de paketleriyle birlikte kendini atıveriyordu koltuğuna ve ağlamaya koyuluyordu, tabiî onu da anlamak gerekir. Fransa'nın nüfusu elli milyondur, diyordu ki, hepsi bizim gibi yapmış olsaydı Almanlar bile dayanamaz, basıp giderlerdi. Madam Rosa Almanya'yı savaş sırasında iyi tanımıştı, ama dönmüştü oradan. İçeri giriyor, bok kokusunu alıyor, avaz avaz bağırmaya koyuluyordu, «Auschwitz burası! Auschwitz burası!» diye, çünkü zamanında yahudiler Auschwitz'ine sürülmüştü. Ama ırkçılık konusunda her zaman çok nazikti. Örneğin, pis Arap dediği küçük bir Moise vardı bizde, ama bana hiç öyle bir şey demezdi. O dönem, kilolarıma rağmen ne kadar ince olduğunu farketmiyordum. Boş verdim sonunda, çünkü hiç bir şey olmuyordu; annem gelmiyordu, ama kramplarım, çırpınmalarım ıızun zaman sürdü, şimdi bile bazen kamımın sızladığı olur. Sonra daha başka türlü farkettirmeye çalıştım kendimi. Dükkânlardan yürütmeye başladım: bir domates, bir kavun... Hep birinin bakmasını bekliyordum, görülsün

diye. Patron çıkıp da suratıma bir tokat indirdiğinde bas bas bağırmaya koyuluyordum, ama herşeye karşın biri benimle ilgilenmiş oluyordu.

Bir keresinde, bir bakkalın önündeydim, tezgâhtan bir yumurta çaldım. Patron kadındı, beni gördü. Kadınların olduğu yerlerden yürütmeyi yeğliyordum, emin olduğum tek şey annemin kadın olduğuydu, çünkü başka türlü olamaz. Bir yumurta alıp cebime soktum. Patron geldi; iyice farkedilmek için bana bir tokat atmasını bekliyordum. Ama kadın yanıma çömeldi, başımı okşadı.

— Ne şirin şeysin sen, dedi.

Önce, duygulanım sömürüp yumurtasını geri almak istediğini düşündüm, yumurtayı avucumda, ce

bimin dibinde sıkıca tuttum. Bari bir tokat atsaydı beni cezalandırmak için: bir annenin sizi farkettiği zaman yapması gereken şey budur. Ama doğruydu, tezgâha gitti, bir yumurta daha verdi. Sonra öptü beni. Öyle umut dolu bir anım oldu ki anlatamam size, olacak iş değil. Öğleye kadar dükkânın önünde bekledim. Bilmiyordum ne beklediğimi. Bazen kadın gülümsüyordu, oracıkta, elimde yumurtamla kalakaldım. Altı yaşındaydım ya da ona yakın bir şey, Ömür boyun süreceğini sanıyordum, oysa topu topu bir yumurtaydı. Evime döndüm, bütün gün karnım ağrıdı. Madam Lola'nın kendisinden rica ettiği bir yalancı tanıklık nedeniyle Madam Rosa karakolda bulunuyordu. Madam Lola, dördüncü katta oturan, bu hale gelmeden önce Senegal'de boks şampiyonu olmuş, Boulogne ormanında çalışan kadın kılıklı biriydi; ormanda sadist olarak yanlış kapıyı çalmış bir müşteriyi de iyice pataklamıştı; çünkü adam ne büsin! Madam Rosa, akşam Lola'yla sinemaya gittiklerini, sonra da birlikte televizyon seyrettiklerini söylemeye gitmişti karakola. Size Madam Lola'dan çok söz

edeceğim daha, gerçekten herkes gibi olmayan biriydi, çünkü neler var dünyada. Ben onu işte herkese benzemediği için seviyordum.

14

Veletlerin tümü bulaşıcıdır. Birine bir şey olmaya görsün, hemen ötekilere de oluverir. O sıralar Madam Rosa’nm evinde yedi çocuktuk, içimizden ikisi de gündüzcüydü: pek tanınmış Mösyö Moussa’nın, bir şeyden ölmüş karısının yokluğu nedeniyle, sabah saat altıda, çöp saatinde bize bıraktığı veletler. Öğleden sonra da, kendisi ilgilenmek üzere gelip alırdı onları. Bir Moise vardı benden de ufak olan, keyifli doğduğu için sürekli gülen Banania vardı, eskiden VietnamlI bir annesi babası olmuş ve bir yıldır, para yollamadıklarından beri Madam Rosa’nın artık bir gün daha tutamayacağı Michel vardı. Yiğit bir kadındı bu yahudi; ama sınırları vardı. Sık sık, kendilerini savunan kadınlar uzaklara, çok para getiren yerlere gidiyorlardı, talep çoktu oralarda ve çocuklarım, bir daha dönmemek üzere, Madam Rosa'ya emanet ediyorlardı. Gidiveriyorlardı sonra küüüt. Bunlar hep anaları zamanında kürtaj olamamış, gereksiz çocukların öyküleri. Madam Rosa; çocukları, bazen kendilerini yalnız hisseden, gereksinme içinde olan ailelerin yanma yerleştiriyordu, ama güç işti bu, çünkü yasa diye bir

şey vardır. Bir kadın kendini savunmak zorunda kalınca babanın koruyuculuğuna hakkı yoktur, orospuluk bunu gerektirir. O zaman kadın hakkını yitirmekten korkar, çocuğu başkalarına verilmesin diye de onu gizler. Bir kreşe koyar, tanıdığı, ağızlarının sıkılığına güvendiği insanların yanına. Madam Rosa'mn evinden gelip geçmiş bütün orospu çocuklarını sayamam size, ama orada benim gibi temelli bulunan çok az çocuk vardı. Benden sonra en uzun ömürlü olanlar Moise, Banania ve sonunda Monsieur le Prince sokağındaki bir lo-

kantarım aldığı VietnamlIydı, onu şimdi görsem ta-
myamam bile artık, öylesine uzak geliyor.
Annemi tutturmaya başladığımda Madam Rosa,
küçük kendini beğenmiş, dedi bana, bütün Arapların böyle olduğunu söyledi, elinizi uzatırsınız kolunuzu isterler.
Madam Rosa'nm kendisi böyle değildi, bunları sadece önyargılardan ötürü söylüyordu, ben bal gibi biliyordum en çok beni sevdiğini. Bağırmaya koyulduğum zaman ötekiler de bağırmaya koyulurlardı. Madam Rosa da birden kendini, annelerini tutturmuş, yarışırcasına çığlık koparan yedi veletle buldu, gerçek bir kollektif isteri krizi geçirdi. Olmayan saçını yoluyor, nankörlükten gözyaşı döküyordu. Elleriyle yüzünü gizleyip sürdürdü ağlamayı, ama bu yaş acımasızdır. Alçılar bile dökülüyordu duvardan, Madam Rosa'nm ağladığından değil, bunlar sadece maddî zararlardı.
Madam Rosa'nm ağarmış saçları da dökülüyordu, çünkü yerlerinde pek durmuyorlardı artık. Madam Rosa kel olmaktan çok korkuyordu, pek başka bir şeyi

kalmamış bir kadın için dehşet bir şeydir bu. Herkesten daha çok kıçı ve göğsü vardı, aynaya baktığında da büyük gülücükler atardı kendine, sanki kendi kendini beğenmeye çalışıyormuş gibi. Pazar günü tepeden tırnağa giyinir, kızıl perukasını takar, Beaulieu parkına oturmaya giderdi, orada saatlerce kalırdı, büyük bir şıklıkla. Günde birkaç kez boyanırdı ama elden ne gelir. Peruka ve boyalarla her şey daha az belli oluyordu. Çevresi daha güzel dursun diye de evin içini hep çiçekle doldururdu.

Sakinleştiği zaman Madam Rosa beni kenefe sürükledi, kışkırtıcı dedi bana, kışkırtıcıların hep hapisle cezalandırıldıklarını söyledi. Annemin bütün yaptıklarımı gördüğünü, birgün ille de ona kavuşmak istiyorsam, temiz ve namuslu bir yaşantı sürdürmem gerektiğini söyledi. Kenef çok ufak bir yerdi. Madam

16

Rosa yüzeyinden ötürü bütünüyle sığamıyordu içine, hatta gariptir bu kadar yalnız bir insanın onca geniş bir yüzeyi olması.

İçimizden biri için havalelerin arkası kesilince Madam Rosa suçluyu sokağa atmazdı. Örneğin Ba- nania'mn durumu buydu, babasının kim oluğu bilinmiyordu, hiç sitem edilmezdi kendisine; annesi her altı ayda bir, biraz para yolluyordu; belli olmazdı o da. Madam Rosa, Banania'yı azarlıyordu ama bizimkinin umurunda bile değildi, çünkü üç yıllık bir geçmişi ve gülücükleri vardı sadece. Madam Rosa belki Banania'yı yetimhaneye verebilirdi sanıyorum, ama gülücüğünü asla; biri ötekisiz olamayacağı için ikisini de tutmak zorundaydı. Karalar görsün diye Banania'yı Afrikalıların yurtlarına götürmek, benim görevimdi. Madam Rosa buna çok önem veriyodru.

— Karalar görmeli, yoksa uyumsuzluk çekecek ilerde.

Böylece Banania'yı alıp yan tarafa götürüyordum. Çok iyi karşılanıyordu, çünkü bunlar aileleri Afrika'da kalmış insanlardır ve bir çocuk hep bir başkasını anımsatır. Madam

Rosa, adı Toure olan Banania’nın Malili mi, Senegalli mi, Gineli mi ya da başka bir şey mi olduğunu kesinlikle bilmiyordu, çocuğun annesi, Abidjan’a geneleve gitmeden önce kendini Saint-Denis sokağında savunuyormuş, böyle şeyler bilinemez bu meslekte.

Moise de çok düzensizdi, ama Madam Rosa sıkışık durumdaydı, yahudiler arasında birbirine atılacak kazık değildir yetimhane. Benim üç yüz franklık havalem her aybaşı geliyordu, bu yüzden de bir dokunulmazlığım vardı. Sanıyorum Moise’nin annesi vardı, ama kadın utanıyordu, annesi babası hiç bir şey bilmiyordu, iyi bir ailedendi, hem Moise sarışın, mavi gözlüydü, belirgin bir burnu da yoktu; bunlar hep açık itiraflardır, adamın yüzüne bak

mak yeter.

Garanti her ay gelen üç yüz frangım, Madam Rosa’yı bana karşı saygılı olmaya zorluyordu. On yaşıma tırmanıyordum, hatta erken gelişme bozukluklarım vardı, çünkü hep herkesten önce kalkar Arapların çükü. Yani Madam Rosa’nm gözünde sağlam bir mal olduğumu, beni gözden çıkarmadan önce iki kez düşüneceğini biliyordum. Kenefte öyle olmuştu, altı yaşımdayken. Yılları karıştırıyorum diyeceksiniz ama doğru değil, aklıma esince anlatacağım size bir anda nasıl yaşlandığımı.

— Dinle Momo, en büyükleri sensin, onlara örnek olmalısın, ananla kafamızı ütüleme artık burada. Annelerinizi tanımadığınıza şükredin, çünkü sizin yaşınızda hâlâ duyarlık diye bir şey vardır, ne biçim orospular olduklarını bilseniz aklınız durur, hatta düş görüyorum sanırsınız bazen. Orospu nedir biliyor musun?

— Kendilerini kıçlarıyla savunan insanlardır.

— Bu iğrenç şeyleri nereden öğrendin, merak ediyorum, ama büyük bir gerçek payı var söylediğinde.

— Siz de kendinizi kıçınızla savundunuz değil mi Madam Rosa, genç ve güzel olduğunuzda?

Gülümsedi, hoşuna gidiyordu bir vakitler genç ve güzel olduğunu duymak.

— İyi bir çocuksun Momo, ama rahat dur. Bana yardım et. Yaşlı ve hastayım. Auschwitz'den çıktığımdan beri dertten başka bir şey görmedim.

Öylesine üzüntülüydü ki, çirkin olduğu görülmüyordu. Kollarımı boynuna doladım, onu Öptüm.

Sokakta, katı yürekli bir kadın olduğu söyleniyordu ve doğruydu onunla uğraşacak hiç kimsesi olmadığı. Altmış Deş yıl katı bir yürekle dayanmıştı bu işe, bazı anlar da bağışlanması gerekirdi.

O kadar ağlıyordu ki çişim geldi.

18

— Özür dilerim Madam Rosa, çişim geldi.

Sonra ona dedim ki:

— Madam Rosa, tamam, annem için olanaksız biliyorum, ama bir köpeğimiz olamaz mı onun yerine?

— Ne? Ne? Bir köpek için yer mi var burada sanıyorsun? Peki neyle besleyeceğim onu? Kim havale yollayacak ona?

Ama Calefeutre sokağındaki köpek satıcısından kıvır kıvır gri bir fino çalıp da eve getirdiğimde hiç bir şey demedi. Köpeklerin satıldığı dükkâna girdim, okşayabilir miyim diye sordum, bildiğim bakışlardan birini fırlatınca sahibi bana köpeği verdi. Onu aldım, okşadım ve bir ok gibi fırlayıp kaçtım. Bildiğim bir şey varsa, o da koşmaktır. Bunsuz yapılamaz hayatta.

19

Bu köpekle iyi bir belâ sardım başıma. Onu öylesine sevmeye koyuldum ki, olacak şey değil. Ötekiler de öyle. Banania hariç belki, onun hiç umurunda değildi, zaten mutluydu böyle nedensiz; hiç mutluluğu bir nedene bağlı zenci görmedim daha. Köpeği hep kollarımın arasında tutuyor, ona bir ad bulmayı bir türlü beceremiyordum. Tarzan ya da Zorro'yu her düşündüğümde hissediyordum ki bir yerde henüz kimsesi olmayan ve bekleyen bir ad var. Sonunda sakınganlıkla Süper'i seçtim, daha güzel bir şey bulursam değiştirme olanağını kendime tanıyarak. îçimde toplanıp birikmiş bir sürü fazlalık vardı, hepsini Süper'e verdim. Onsuz ne yapardım bilmiyorum, bayağı tez davranmak gerekmişti, herhalde kodese düşerdim. Onu gezdirdiğimde kendimi bir şey samyordum, çünkü tek varlığı bendim. Onu o kadar çok seviyordum ki, bir başkasına verdim. O sıralar dokuz yaşındaydım yada ona yakın bir şey, o yaşlarda düşünmeye başlanmıştır bile, mutluluk anları dışında belki. Hem kimsecikler alınmasın, şunu da söylemek gerekir ki, Madam Rosa'nm evi alışık

olduğunuz zaman bile hüzünlüydü. Bu yüzden, Süper duygusal açıdan gözümde büyümeye başladığı zaman ona bir yaşam kurmak istedim; olanağım olsaydı bunu kendime yapardım. Dikkatinizi çekerim, o da herhangi biri değil, bir fino köpeğiydi. Bir bayan, oo ne güzel bir ufak köpek dedi, benim mi, satılık mı diye sordu. Üstüm başım dökülüyordu, bizim buraları hiç andırmayan bir yüzüm vardır, hem görüyordu köpeğin başka cins bir şey olduğunu.

Süper'i ona beş yüz franga sattım, gerçekten iyi bir iş yapıyordu Süper. Beş yüz frank istedim kadmdan, çünkü olanakları olduğunu görmek istiyordum. Tam üstüne basmışım, kadının şoförlü bir arabası bile vardı. Süper'i hemen içeri soktu; ne olur ne olmaz, annem babam olur da bağırmaya koyulurlar diye. Bakın şimdi ne söyleyeceğim size, inanmayacaksınız çünkü. Beş yüz frangı aldım, bir lağım deliğine attım. Sonra kaldırıma oturdum, yumruklarımı gözlerime bastırıp danalar gibi ağladım, ama mutluydum. Madam Rosa'nın evinde güvence diye bir şey yoktu, yaşlı hastaya karşı kıldan inceydi boynumuz, parasızlık, tepemizdeki yetimhane; bir yaşam değildi bunlar bir köpek için.

Eve dönüp de Madam Rosa'ya Süper'i beş yüz franga sattığımı, parayı da lağım deliğine attığımı söylediğim zaman kadının ödü patladı, yüzüme baktı, koştu gitti odasına, kapıyı da içerden iki kez kilitledi. Ondan sonra uyumak için hep kilitliyordu kapısını, bir de bakarsın boğazım bir kez daha kesmeye kalkarım diye. Öbür veletler köpeği sattığımı öğrenince dehşet bir çıngar kopardılar, çünkü Süper'i gerçekten değil, yalnızca oynamak için seviyorlardı.

O sıralar bir sürüydük, yedi-sekiz çocuk. Sosyal Yardım uygunsuzluk diye evini bastığında annesinin kurtarmayı başardığı Selime vardı. Komşular kaldırım orospusu diye ihbar etmişti kadını. Kadıncağız, müşteriyle olan durumunu yanda kesmiş, mutfakta olan Selime'yi pencereden zemin kata çıkarabilmiş ve onu bütün gece çöp tenekesinde gizlemişti. Sabah Madam Rosa'ya geldi çöp kokan veletle, isteri halinde. Geçici olarak Antonie vardı, tam bir Fransız, tek Fransız kökenlimizdi, ona dikkatle bakıyorduk neye benziyor diye. Ama Antoine sadece İki yaşındaydı, bu yüzden de pek bir *şey* göremiyorduk. Sonra başka kim, anımsamıyorum, hep

değişiyordu, sürekli veletlerini geri almaya geliyordu anneler. Madam Rosa kendilerini savunan kadınların yeterince manevî destekleri

olmadığını söylüyordu, çünkü pezevenkler genellikle mesleklerini doğru dürüst yapmıyorlar artık. Orospular da bir yaşama nedenleri olsun diye çocuklarım gereksiniyorlar. Sık sık dönüyorlardı, boş bir anları olduğunda ya da bir hastalık kaptıklarında, çocuklarından yararlanmak için de onları köye götürüyorlardı. Hiç bir zaman anlamadım, neden yasaktır vesikalı orospuların çocuklarını büyütmeleri, ötekiler hiç çekinmiyor. Madam Rosa, bunun nedeni kıçın Fransa'daki önemidir sanıyordu, böyle bir önem başka yerlerde görülmez, burada bu, gözle görülmedikçe aklın alamayacağı boyutlar kazanır. Madam Rosa diyordu ki, Fransa'nın en önemli şeyleri On Dördüncü Louis'yle kıçlarıdır, bu yüzden orospu olarak tanımlananlar baskı altında tutulurlar, çünkü namuslu kadınlar bunu sadece kendilerine istemektedirler. Ağlayan kadınlar gördüm bizim evde, çalıştıkları mesleğe karşın bir veletleri var diye onları polise ihbar etmişlerdi, kadınlar geberiyorlardı korkudan. Madam Rosa onları rahatlatıyor, bizzat orospu çocuğu olan ve onu koruyan bir

komiseri olduğunu anlatıyordu, bir de ona sahte kimlikler yapan bir yahudisi vardı, kimlikler öylesine gerçektiler ki, kimsecikler açamazdı ağzını. Bu yahudiyi hiç görmedim, çünkü Madam Rosa onu gizliyordu, Almanya'da, yanlışlıkla öldürülmedikleri yahudi yurdunda tanışmışlardı ve bir daha hiç yakalanmayacaklarına yemin etmişlerdi. Bir Fransız mahallesinin oradaydı yahudi, kendine deli gibi sahte kimlikler yapıyordu. îşte onun sayesindedir ki, Madam Rosa'nın herkes gibi başka bir insan olduğunu kanıtlayan belgeleri vardı. Madam Rosa bunlarla, İsraillilerin bile kendisine karşı hiç bir şey kanıtlayamayacaklarım söylüyordu. Tabiî bu konuda hiç bir zaman bütün bütüne rahat değildi, çünkü böyle bir şey için ölmüş olmak gerekir. Yaşam dediğin sürekli bir paniktir.

22

Kısaca size diyordum ki, bizde var olmayan geleceğini sağlamak için Süper'i verdiğim zaman veletler saatlerce gürültü ettiler, her zamanki gibi çok hoşnut olan Banania'nın dışında. Ben size şunu derim, dünyalı değildi bu namussuz, dört yaşına basmıştı ve hâlâ hoşnuttu.

Ertesi gün Madam Rosa'nın yaptığı ilk iş, üşütük olup olmadığımı anlamak için beni Doktor Katz'a sürüklemek oldu. Madam Rosa kanımı aldırmak, Arap olarak frengim var mı yok mu araştırmak istiyordu ama Doktor Katz öyle öfkelendi ki, sakalı titremeye başladı; unuttum size sakalı olduğunu söylemeyi. Bir güzel payladı Madam Rosa'yı, bunlar Orleans söylentileri, diye bağırdı. Orleans söylentileri, konfeksiyoncu yahudilerin, beyaz kadınları genelevlere yollamak için bayıltmadıklarıydı, herkes de çok bozuluyordu; fol yok yumurta yok hep kendilerinden söz ettirir bunlar.

Madam Rosa hâlâ altüst olmuş durumdaydı.

— Nasıl oldu tam olarak?

—■ Beş yüz frangı aldı ve bir lağım deliğine attı.

— Bu ilk şiddet krizi mi?

Madam Rosa yanıtlamadan yüzüme bakıyordu. İyice üzüntülüydüm. İnsanları üzmeyi hiçbir zaman sevmedim. Biraz filozofumdur. Doktor Katz'ın arkasındaki şöminenin üstünde bembeyaz kanatlı bir yelkenli vardı. Mutsuz olduğumdan gitmek istiyordum, başka bir yere, çok uzaklara, kendimden uzaklara. Yelkenliyi uçurmaya koyuldum, üstüne biniyor, emin bir elle okyanuslan geçiyordum. Sanıyordum ilk kez oracıkta, Doktor Katz'ın yelkenlisinde gittim uzaklara. O zamana kadar çocuk olduğumu söyleyemem gerçekten. Şimdi bile, istediğimde, Doktor Katz'm yelkenlisine binebilir, tek başıma uzaklara gidebilirim. Bundan hiçbir zaman, hiç kimseye söz etmedim, hep oradaymışım gibi yapıyordum.

23

— Doktor, rica ederim iyi inceleyin bu çocuğu.
Kalbimden ötürü bana heyecanları yasakladınız, ama dünyada en değerli şeyini sattı ve lağım deliğine tam beş yüz frank attı. Auschwitz'de bile yapmazdık bunu.
Bisson sokağı çevresindeki bütün yahudiler ve Araplar Doktor Katz'ı Hıristiyan iyiliğinden ötürü çok iyi tanırlardı, herkese bakardı sabahtan akşama, hattâ daha geç saatlere kadar. Onu çok iyi anımsıyorum, kendimden söz edildiğini duyduğum, önemli bir şey gibi incelendiğim tek yerdi orası, sık sık gelirdim tek başıma, hasta olduğumdan değil, bekleme salonunda oturmak için. Bir süre otururdum. Doktor Katz orada nedensiz bulunduğumu, dünyada onca yoksulluk varken bir iskemle işgal ettiğimi görürdü, ama her zaman çok sevimli bir biçimde gülümser, bana kızmazdı. Sık sık, ona bakarken, bir babam olsa onu seçerdim diye düşünürdüm.
— Bu köpeği akıl almaz bir biçimde seviyordu, uyumak için bile onu kollarına alıyordu, şimdi de ne yapıyor? Köpeği satıyor, parayı da atıyor. Bu ço- cUk'

herkes gibi değil Doktor. Ailesinde ani bir delilik olayından korkuyorum.

— Bir şey olmayacak Madam Rosa, hiçbir şey olmayacak, sizi temin edebilirim.

Ağlamaya koyuldum. Hiçbir şey olmayacağını biliyordum ama bunu ilk kez açık açık duyuyordum.

— Ağlayacak bir şey yok Momo'cuğum. Ama iyi geliyorsa ağlayabilirsin. Çok ağlar mı?

— Hiç, dedi Madam Rosa. Hiç ağlamaz bu çocuk, oysa. Tanrı bilir neler çektiğimi.

— Öyleyse görüyorsunuz, ilerleme var. Ağlıyor. Normal bir biçimde gelişiyor. Onu bana getirmekle iyi ettiniz Madam Rosa, size yatıştırıcı haplar yazacağım. Bu sizinkisi korku sadece.

— Çocuklara bakınca çok korkmak gerekir Doktor, yoksa serseri olurlar.

24

Giderken yolda elele yürüdük. Madam Rosa di-
rileriyle görülmekten hoşlanır. Sokağa çıkmadan önce hep
uzun uzun süslenir, çünkü bir kadındır ne de olsa
eskidenberi ve hâlâ biraz bir şeyleri kalmıştır. Çok
boyanır ama onun yaşında gizlenmeye çalışmak artık
hiçbir işe yaramaz. Yahudi bir kurbağa gibi bir kafası
vardır, gözlüklü ve astımlı. Paketleriyle merdiveni
çıkarken sürekli durur, birgün merdivenin ortasında düşüp
Ölüvereceğini söyler, sanki altı katm tümünü tırmanmak
çok önemli bir şeymiş gibi.

25

Evde muhabbet tellalı Mösyö N’Da AmâdĞe’yi bulduk. Kendisine aynı zamanda pezevenk de denir. Buraları tanırsanız, hep Afrika’dan gelen yerlilerle dolu olduğunu bilirsiniz, bu adın belirttiği gibi. Gecekondu denilen bir sürü yurtları vardır, en önemli gereçler yoktu bu yurtlarda, temizlik koşulları ve oralara kadar gidemeyen Paris kentinin ısıtma düzeni gibi. Oda başına sekizer kişi, yüz yirmi insanın barındığı zenci yurtlan vardır, aşağıda bir tek tu- valetli. Bu yüzden de her yere sıçlarlar; çünkü böyle şeyler bekletilmez. Teneke mahalleleri vardı benden önce, ama göze görünmesinler diye Fransa onlan yıktırdı.. Aubervilliers’de kömür sobalarıyla Senegal- lileri zehirledikleri bir yurt anlatıyordu Madam Rosa. Penceresiz bir odaya koyuyorlardı onları, ertesi gün de ölmüş buluyorlardı. Adamlar, dürüst insan- lann derin uykusuyla uyurken, sobadan çıkan kötü dumanlarla boğuluyorlardı. O yana, Bisson sokağına sık sık giderdim onları görmeye, her zaman çok iyi karşılanırdım. Genellikle benim gibi Müslümandılar, ama bu bir neden değildi. Henüz dokuz

yaşında, kafasının içinde hiçbir düşünce olmayan bir velet görmek hoşlarına gidiyordu sanıyorum. Yaşlılann kafası hep düşüncelerle doludur. Örneğin bütün zencilerin aynı olduğu doğru değildir. Karanlığa alıştığınız zaman onlara yemek yapan Madam Sabor, Mösyö Dia'ya hiç benzemezdi. Gırgır bir adam değildi Mösyö Dia. Öyle gözleri vardı ki; sanki sizi korkutmak isterdi. Hep okurdu. Bir de nah şu kadar uzun, bir dalganın üstüne basınca da katlanıveren bir usturası vardı. Tıraş olmak için kullanıyordu onu, ama kime yutturuyorsun. Elli kişiydiler yurtta. Ötekiler

de hep onun sözünü dinlerlerdi. Okumadığı zamanlar, en güçlü adam olmak için yerde vücudunu çalıştırırdı. Topuz gibiydi, ama yetinmek bilmiyordu. Anlamıyordum zaten, bu kadar bodur olan bir bey neden kendini genişletmek için o kadar çaba harcardı ki. Ona hiç bir şey sormadım, ama sanırım yapmak istediği bütün işler için kendini yeterince güçlü hissetmiyordu. Benim de bazen geberesim gelir; öy-lesine güçlü olmayı çeker canım. Bazı anlar, polis olup artık hiçbir şeyden ve kimseden korkmamak isterim. Zamanımı Deudon sokağındaki karakolun çevresinde dolanmakla geçiriyordum, ama umutsuz bir şeydi, dokuz yaşında bunun olanaksız olduğunu biliyordum, ergin değildim henüz. Polis olmayı tasarlıyordum kafamda, çünkü onların güvenlik kuvvetleri vardır. En güçlü şey budur diye düşünüyordum, komiserlerin varlığından henüz habersizdim, bu iş poliste biter sanıyordum. Ancak sonra öğrendim çok daha iyi şeyler olduğunu, ama hiçbir zaman emniyet müdürlüğüne kadar yükselemedim, imgelemimin ötesinde bir şeydi bu. Sekiz, ne! dokuz ya da on yaşımda olmalıydım ve kendimi yeryüzünde

kimsesiz bulmaktan çok korkuyordum. Madam Rosa altı katı ne kadar güç çıkarsa, sonra o kadar çok oturuyordu, ben de kendimi o denli eksik hissediyor, o denli korkuyordum.

Bir de bu tarih sorunum vardı; bayağı canımı sıkan; hele yaşıma göre çok ufak olduğumu söyleyerek beni okuldan kovduklarında. Nasıl olsa önemli değildi, doğduğumu ve yasalara uygun olduğumu kanıtlayan belge sahteydi. Size söylemiş olduğum gibi Madam Rosa'da bunlardan bir sürü vardı, hatta polis onu bulmak için aramaya gelse, soyunda birkaç kuşaktan beri hiç yahudi olmadığını bile kanıtlayabilirdi. Almanlara mal yetiştiren Fransız polisi tarafından ansızın yakalanıp yahudiler için bir bisiklet pistine

yerleştirildiğinden beri, her yandan korumuştu kendini. Sonra Almanya’ya, yakıldıkları bir yahudiler yurduna götürüldü. Sürekli korkuyordu, ama herkes gibi değil, daha da çok.

Bir gece, düşünde bağırdığını duydum, uyandım, kalktığını gördüm. İki oda vardı, birini kendine ayırmıştı; sadece kalabalık olduğu zamanlar, Moise ve ben yanında yatardık. O gece de öyle olmuştu, ama Moise bizimle değüdi, onunla ilgilenen çocuksuz bir yahudi ailesi vardı, evlerinde incelemekteydiler onu, evlât edinmeye değer mi değmez mi diye bakıyorlardı. Mois adamların gözüne girmek için öylesine çaba harcıyordu ki, bitkin dönüyordu eve. TiennĞ sokağında kaşer (*) satan bir bakkal dük-kânları vardı.

Madam Rosa bağırınca uyandım. Işığı yaktı, tek gözümü açtım. Başı sallanıyordu, gözleri sanki bir şeyler görüyormuş gibiydi. Sonra yataktan kalktı, üstüne sabahlığını geçirdi, dolabın altında bir anahtar gizliydi. Eğilince kıçı her zamankinden daha büyük olur. Peşine

takıldım, çünkü o kadar korkuyordu ki, tek başına kalmaya cesaret edemiyordum.

Madam Rosa merdivenleri bazen aydınlıkta, bazen karanlıkta iniyordu; bizde merdiven otomatiği ekonomik nedenlerden ötürü çok kısa sürer, yönetmen namussuzun tekidir. Bir an karanlık olunca otomatiği ben yaktım hıyar gibi, aşağı katta olan Madam Rosa bir çığlık attı, biri var sandı. Yukarıya, sonra aşağıya baktı, sonra yeniden inmeye koyuldu, ben de inmeye koyuldum, ama artık otomatiğe hiç elimi sürmüyordum, birbirimizi korkutuyorduk bununla. Neler döndüğünü her zamankinden de az anlıyordum, her seferinde de daha ürkütücüdür bu. Dizlerim tit

(*) Kaşer: Dindar yahudiierin dinsel kurallara uyularak hazırlanan yemekleri.

riyordu, merdivenleri kızılderili kurnazlıklarıyla inen bu yahudiyi görmek korkunç bir şeydi, sanki her yer düşmanla doluymuş gibi, hatta daha da beter.

Zemine vardığında, Madam Rosa sokağa çıkmadı, sola döndü, ışık olmayan, yazın bile kapkara mahzenin merdivenine yöneldi. Madam Rosa oraya gitmemizi yasaklardı bize, çünkü hep orada boğazlarlar çocukları. Madam Rosa o merdiveni inmeye koyulunca, gerçekten ayvayı yedik sandım, tamamen bulut olmuştu, koşup Doktor Katz'ı uyandırmak istedim. Ama şimdi öylesine korkuyordum ki, yine de orada kalıp kımıldamamayı yeğliyordum. Kımıldarsam, bir anda, doğduğumdan beri gizlenen canavarlar filan, çığlıklar atarak her yerden üstüme atlayacaklardı kuşkusuz.

İşte o zaman biraz ışık gördüm. Mahzenden geliyordu, azıcık rahatladım. Canavarların ışık yaktığı pek az görülür, hep karanlıktır onlara iyi gelen.

Koridora indim; çiş, hatta daha ötesinde bir şeyler kokuyordu, çünkü yandaki zenci yurtta yüz kişi için sadece

bir tek tuvalet vardı ve bu tür şeyleri, yapabildikleri her yere yapıyorlardı. Mahzen birkaç bölüme ayrılmıştı, kapılardan biri açıktı. Madam Rosa işte oraya girdi, ışık oradan geliyordu. Baktım.

Ortada bütün bütüne çökmüş, pis ve topal kırmızı bir koltuk vardı, Madam Rosa koltukta oturuyordu. Duvar taşlan diş gibi çıkıyor, neredeyse gülüyorlardı. Bir konsolun üstünde yahudi dallı bir şamdan ve yanan bir mum vardı. Şilteli, battaniyeli, yas- tıklı atılacak durumda bir yatak görünce, apışıp kaldım. Patates çuvalları, bir gaz ocağı, bidonlar ve sar- dalya kutuları da vardı. Öylesine şaşırmıştım ki korkmuyordum artık, sadece kıçım açıktı, üşümeye başlamıştım.

Madam Rosa, o sefil koltukta bir süre kaldı, zevkle gülümsüyordu. Kurnaz, hatta muzaffer bir ha-

va takınmıştı. Sanki çok kurnazca ve çok güçlü bir iş becermiş gibiydi. Sonra kalktı. Köşede bir süpürge vardı, mahzeni süpürmeye başladı. Yapılacak iş değildi bu, toz kaldırıyordu, astımı için de tozdan beteri yoktu. Madam Rosa hemen soluk almakta güçlük çekmeye, bronşları ıslık çalmaya başladı, ama sürdürdü süpürmeyi, onu benim dışımda uyaracak kimse yoktu, kimsenin umurunda değildi. Tabiî bana bakması için kendisine para veriyorlardı ve tek ortak yanımız hiç bir şeyimiz, kimsemiz olmamasıydı, ama tozdan kötü şey yoktu astımı için. Sonra sü- pürgeyi bıraktı, mumu üfleyerek söndürmeye çalıştı, ama iri yanlığına karşın soluğu yetmiyordu. Par- maklannı diliyle ıslattı, öyle söndürdü mumu. Hemen kaçtım, işini bitirdiğini, artık çıkacağım biliyordum.

Tamam, hiçbir şey anlamıyordum, ama bu sadece bir kez daha yinelenmiş oluyordu. Altı katı inip gecenin ortasında toz kaldırdıktan sonra, kurnaz bir havayla mahzeninde oturmaktan niçin mutluluk duyduğunu bilmiyordum.

Madam Rosa yukan çıktığında artık korkmuyordu, ben de öyle; çünkü bunlar bulaşıcı şeylerdir. Yan yana, dürüst insanlann derin uykusuna daldık. Bunun üstüne çok düşündüm ben, sanıyorum Mösyö Hamil böyle söylemekte haksız. Bence, en iyi uyuyanlar dürüst olmayanlardır. Çünkü hiç bir şeyi takmazlar, oysa dürüst insanlar gözlerini kırpamaz, her şeyi dert edinirler. Yoksa dürüst olmazlardı. Mösyö Hamilin hep öyle deyimleri vardır; «eski deneyime güvenin siz» ya da «müşerref oldum» biçiminde ve bunun gibi sevdiğim, bana Mösyö Hamil'i anımsatan daha bir sürü deyim. Mösyö Hamil öyle bir adamdı ki daha iyisi yapılamaz. «Atalarımın dilini» yazmayı öğretirdi bana, «atalar» derdi hep, çünkü annemin babamın sözünü bile etmek istemezdi. Ba

na Kur’ân’ı okuturdu, çünkü Madam Rosa bunun Araplar için iyi olduğunu söylüyordu. Madam Rosa’ ya annem, babam ve beni kanıtlayan hiç bir belge yokken, adımın Momo olduğunu, iyi bir Müslüman olduğumu nasıl bildiğini sorduğumda, canı sıkılır, bir gün, büyük ve sağlam bir insan olduğum zaman bütün bunları açıklayacağını söylerdi, ama henüz bir duyarlılığım varken korkunç bir şok geçirmemi istemiyordu. Çocuklarda ilk kollanacak şey duyarlıktır, derdi. Oysa annemin kendini savunduğunu bilmek umurumda değildi, annemi tanısaydım onu sever, onunla ilgilenir, ona İyi bir pezevenk olurdum; tıpkı müşerref olduğum Mösyö N’Da AmedĞe gibi. Madam Rosa’yla yaşamaktan çok hoşnuttum, ama daha çekici, daha çok benim olan bir yakınım olsaydı, geri çevirecek değildim Allah kahretsin. Madam Rosa’yla da ilgilenebilirdim, ilgileneceğim bir annem olsa bile. Mösyö N’Da Amâdâe’nin koruduğu bir sürü kadın var.

Madam Rosa adımın Momo, dinimin Müslüman olduğunu biliyorsa, demek ki kökenlerim vardı, yani hiç bir

şeysiz değildim. Annemin nerede olduğunu, neden beni gelip göremediğini öğrenmek istiyordum. Ama o zaman Madam Rosa ağlamaya koyulur, nankör olduğumu, ona karşı hiç bir şey hissetmediğimi, başka birini istediğimi söylerdi. Cayıverirdim. Tamam biliyordum, kendini savunan bir kadm, temizlik koşularının zamanında durduramadığı bir çocuk doğurunca bunun altında hep bir sır yatar, bu da Fransızcada orospu çocukları denilen sonucu doğurur, ama ne komik şey, Madam Rosa, Momo ve Müslüman olduğumdan kuşku duymuyordu kesinlikle. Her halde hatırım için uydurmamıştı bunu. Bir keresinde bundan Mösyö Hamll'e söz ettim, o sırada Cezayir'in efendisi olan Sidi Abdurrahman'm yaşamını anlatıyordu bana.

31

Mösyö Hamil bize Cezayir'den gelir. Otuz yıl önce Mekke'ye hacca gitmiş. En sevdiği Cezayirli, Sidi Abdurrahman'dır, çünkü dediği gibi gömlek her zaman daha yakındır gövdeye. Ama bir de, öbür hem- şerisi, hep balıkların çektiği seccadesinin üstünde oturan Sidi Ouali Dada'yı gösteren bir halısı vardır. Havalarda halı çeken

balıklar ciddî gelmeyebilir insana, ama din bunu gerektirmektedir.

Beni kanıtlayan hiç bir şeyim yokken, nasıl olur da Momo ve müslüman olarak tanınıyorum, Mösyö Hamil?

Mösyö Hamil, Tanrı'nın buyruğu yerine gelsin demek istediğinde hep bir elini yukarı kaldırır.

— Madam Rosa seni küçücükken aldı, bir nüfus kütüğü de tutmuyor. O zamandan beri gelip geçen çok çocuk gördü, Momo'cuğum. Meslek sırrına da sadık, çünkü ağız sıkılığım şart koşan kadınlar var. Seni Momo ve müslüman olarak kaydetti, sonra da seni dünyaya getirenden bir daha haber çıkmadı. Verdiği tek yaşam haberi sensin, Momo'cuğum. Güzel de bir çocuksun. Babanın Cezayir savaşında öldüğünü düşünmek gerekir, güzel ve yüce bir şeydir bu. Bir bağımsızlık savaşı kahramanı o.

— Mösyö Hamil, olmayan bir kahraman yerine, var olan bir babayı yeğlerdim ben: îyi bir pezevenk olup annemle ilgilenseydi daha iyi ederdi.

— Böyle şeyler söylememelisin Momo'cuğum, Yugoslavian ve KorsikalIları da düşünmek gerekir, her

zaman her şeyi bizim sırtımıza yüklüyorlar. Zor iş bu mahallede çocuk büyütmek.

Ama bana öyle geliyordu ki, benden gizlediği bir şey biliyordu Mösyö Hamil. Çok yiğit adamdı ve yaşamı boyunca bir seyyar halı satıcısı olmasaydı çok iyi olacaktı, hatta belki o da Mağrip'teki öteki aziz Sidi Ouali Dada gibi balıklann çektiği uçan bir halının üstünde oturacaktı.

32

— Peki neden beni okuldan kovdular, Mösyö Hamil?

Madam Rosa, yaşıma göre çok küçük olduğumdan dedi, sonra yaşıma göre çok büyük olduğumu, sonra olmam gereken yaşta olmadığımı söyledi ve beni Doktor Katz'a sürükledi. Doktor da belki büyük şairler gibi, çok değişik biri olacağımı söyledi.

İyice hüzünlü görünüyordu Mösyö Hamil. Gözlerinden ötürüydü bu. İnsanların hüznü her zaman, en çok gözlerinin içindedir.

— Çok duyarlı bir çocuksun Momo'cuğum. Bu seni ötekilerden değişik kılıyor biraz...

Gülümsedi.

— Bugün herkesi öldüren bir şey değil duyarlılık.

Arapça konuşuyorduk, Pransızcası o kadar etkili olmuyordu.

— Acaba babam büyük bir haydut muydu, Mösyö Hamil, sözünü etmeye bile korkuyor herkes.

— Hayır, hayır; gerçekten değil Momo. Hiç buna benzer bir şey duymadım.

— Peki ne duydunuz Mösyö Hamil?

Gözlerini indirip içini çekerdi.

— Hiç bir şey.

— Hiç bir şey mi?

— Hiç bir şey.

Bana hep aynı şeyi söyledi: Hiç bir şey. Ders bitmişti, Mösyö Hamil en sevdiğim öykü olan Nice' den söz etmeye koyuldu. Sokaklarda danseden palyaçolardan, arabaların üstüne oturmuş neşeli devlerden söz ettiğinde, evimde hissederim kendimi. Oralardaki mimoza ormanlarını seviyorum, palmiyeleri seviyorum. Bir de bembeyaz kuşlar vardır, öylesine mutludurlar ki alkış tutarcasına kanat çırparlar hep. Bir gün Moise'i ve adı gerekmez başka bir herifi yürüyerek Nice'e gidip orada mimoza ormanında avlanarak yaşamaya razı etmiştim.

Sabah yola çıktık,

S

Pigalle meydanına kadar gittik, ama meydana varınca korktuk, çünkü evden uzaktık ve geri döndük. Madam Rosa delireceğini sandı, ama hep düşüncesini belirtmek için böyle konuşur.

34

Müşerref olduğum Doktor Katz’a yapılan bu ziyaretten sonra Madam Rosa’yla eve döndüğümüzde, karşımızda aklınızın alabileceği en iyi giyinen adam olan Mösyö N’Da AmĞdĞe’yi bulduk... Paris zencilerinin en büyük muhabbet tellalı ve pezevengidir kendisi. Madam Rosa’yı ailesine mektup yazdırmak için görmeye gelir. Yazmayı bilmediğini başka kimseye söylemek istemez. Mösyö N’Da. AmĞdee’nin elinizi üstüne sürebileceğiniz pembe ipek bir takım, pembe bir gömlekle pembe bir şapkası vardı. Kravatı da pembeydi, bu giysiler onu çok çekici kılıyordu. Afrika’daki birçok ülkeden biri olan Nijerya’dan geliyordu ve kendi kendini adam etmiş biriydi. Sürekli tekrarlıyordu bunu. «Kendi kendini adam etmiş biriyim ben,» diye, giysileri ve parmaklarındaki elmas yüzüklerle. Her parmağında bir yüzük vardı, Seine nehrinde öldürüldüğünde de yüzükleri almak için parmaklarını kestiler, çünkü bu bir hesaplaşmaydı. İlerde heyecanlanmayasınız diye bunu size hemen söylüyorum. Yaşadığı sürece Pigalle’deki en iyi yirmi beş metre ona

aitti, tırnaklarmı da bizzat pembe olan manikürcülerde yaptırırdı. Söylemeyi unuttum, bir de yeleği vardı. Parmağının ucuyla bıyığını ellerdi sürekli, ona karşı tatlı davranmak istercesine. Mösyö N'Da Am6dee şişmanlamaktan korktuğu için esansı yeğleyen Madam Rosa'ya, armağan olarak hep yiyecek bir şeyler getirirdi. Madam Rosa'nm kötü koktuğunu hiç görmedim, son zamanlara kadar. Kısaca esans, Madam Rosa'ya armağan olarak en çok yakışan şeydi, bir sürü, bir sürü şişesi vardı, ama neden kokuyu özellikle kulak arkasına sürdüğünü hiç bir zaman anlamadım, danaların kulaklarına

özellikle maydanoz taktıkları gibi. Bu size sözünü ettiğim zenci Mösyö N’Da AmĞdee’nin okuması yazması yoktu aslında, çünkü okul çağından çok önce adam olmuştu. Şimdi tarihi yeniden yazacak değilim burada, ama zenciler çok acı çektiler, olanaklar elverdikçe de onları anlamak gerekir. İşte Mösyö N’Da AmĞdee bundan ötürü Madam Rosa’ya mektuplar yazdırır, onları ailesine, adını bildiği Nijerya’ya yollardı. Irkçılık onlar için devrime kadar korkunç olmuş, şimdi bir rejimleri var, artık acı çekmiyorlar. Benim hiç bir yakınmam olmadı ırkçılık konusunda, bu yüzden de ne bekleyebilirim, bilemiyorum. Neyse, bundan başka kusurları da olmalı zencilerin. Mösyö N’Da Amedâe, üç dört kişiden fazla ol-
madığımız zamanlar yattığımız yatağın üstüne otururdu, daha kalabalık olduğumuzda Madam Rosa’nın yanında yatardık. Yada, bir ayağını yatağın üstüne koyar, Madam Rosa’ya söyleyeceği şeyleri, yazdırmak için öylece kalırdı. Mösyö N’Dda AmedĞe konuşurken çeşitli hareketler yapar, heyecanlanır, hatta sonunda ciddî ciddî öfkelenirdi bile, hiç

de kızdığından filân değil, aüesine, aşağı tabaka olanaklarının elverdiğinden çok, daha çok şeyler söylemek istediği için. Hep sayın ve sevgili babacığımla başlar, sonra küplere binerdi, anlatımı olmayan olağanüstü şeylerle doluydu, hepsi de içinde kalıyordu. Her sözcükte altınlar, elmaslar gerekirken, onun elinde hiç bir olanak yoktu. Madam Rosa ona, içinde kendi kendini yetiştirme öğrenimi gördüğü mektuplar yazardı, Mösyö N’Dda Am6d6e böylece bir bayındırlık işleri müteahhiti, ülkesi için bir velinimet olacak, barajlar yaptırabilecekti. Mösyö N’Da Amâdee bunları hep sonsuz bir zevkle dinlerdi. Madam Rosa ona köprüler, yollar ve gereken her şeyi yaptırırdı. Mösyö N’Da AmĞdĞe’nin, mektuplarda yaptığı işleri dinlerken mutlu olmasından hoşlanırdı Madam Rosa, da

ha gerçekçi dursun diye de zarfın içine hep para koyardı.
Mösyö N'Da Amedee Champs-ElysSes, belki daha da yükseklerden gelen kostümünün içinde pek keyifliydi, sonradan Madam Rosa onun gerçek bir inanmışın gözleriyle dinlediğini ve Afrika zencilerinin -başka yerlerde de vardır- yine de bu türün en iyileri olduğunu söylerdi. Gerçek inanmışlar Mösyö Hamil gibi Tanrı'ya inanan insanlardır, Mösyö Hamil sürekli Tann'dan söz ederdi; bana bunların küçük yaşta, henüz kafamıza herhangi bir şey girebilirken öğrenilmesi gereken şeyler olduğunu anlatırdı.
Mösyö N'Da AmâdĞe'nin, kravatına iliştirilmiş parlayan bir elması vardı. Madam Rosa bunun sanı- labileceği gibi sahte değil, gerçek bir elmas olduğunu söylüyordu, çünkü bu konuda ne kadar kuşkulu olsanız azdır. Madam Rosa'nm dedesi elmaslarla uğraşmıştı, Madam Rosa'ya da miras olarak bir sürü bilgi bırakmıştı. Mösyö N'Da AmâdĞe'nin elmasın üstündeki yüzü de parlıyordu, ama aynı nedenlerden ötürü değil. Madam Rosa, Mösyö N'da AmâdSe'nin Afrika'daki ailesine gönderdiği son mektubun

içine neler yazdığını hiç bir zaman anımsamazdı, ama önemli değildi bu, ne kadar az şeyiniz varsa o kadar çok inanmak istersiniz derdi. Zaten Mösyö N’Da AmedĞe pek ince eleyip sık dokumazdı, ailesi mutlu olduktan sonra ona göre hava hoştu. Bazen ailesini bile unutur, geçmiş ve gelecek bütün başarılarım sayıp dökerdi kendi kendine. Kimsenin kendinden bu biçimde söz ettiğini görmemiştim daha, olacak iş miydi bu yani. Herkesin ona saygı duyduğunu, kral olduğunu haykırıyordu. Evet, avaz avaz bağırıyordu «Ben kralım!» diye, Madam Rosa bunu da köprüler, barajlar ve her şeyle birlikte mektuba koyuyordu. Sonra Mösyö N’Da AmĞdĞe’nin bütün bütüne *michouguâ* olduğunu söylüyordu bana, yahudicede

37

î

deli demektir bu, ama tehlikeli bir deliydi, bu yüzden de başımız derde girmesin diye, her istediğini yapmak gerekiyordu. Adam bile öldürmüş, ama bu kimliği olmayan zenciler arasında bir şeydi, çünkü onlar Amerikalı zenciler gibi Fransız değildir ve polis sadece kimlikli insanlarla ilgilenir. Mösyö N'Da Amedâe bir gün Cezayirliler ya da KorsikalIarla çatışacaktı, Madam Rosa o zaman kimsenin hoşlanmayacağı bir mektup yazmak zorunda kalacaktı ai-lesine. Pezevenklerin de herkes gibi sorunları olmadığını sanmayın sakın.

Mösyö N'Da AmĞdee her zaman iki fedaiyle gelirdi, çünkü pek güvenilecek biri değildi, korunması gerekiyordu. Bu fedailerin öyle pis suratları vardı, öyle korkutucuydular ki besmele görmüş şeytana dönerdiniz. Biri boksördü ve suratı öyle çok yumruk yemişti ki hiç bir yam yerli yerinde .değildi; yerine oturmayan bir gözü, ezilmiş bir burnu, kavgada koparılmış kirpikleri, yine pek yuvasında durmayan başka bir gözü vardı; birine atılan yumruk, ötekini yerinden

fırlatmıştı sanki. Ama yumruğu sağlamdı, bu iş burada da bitmiyordu, hiç başkasında raslayamaya- eağınız kollan vardı. Madam Rosa bana, insanın çok düş gördüğü zaman daha çabuk büyüdüğünü söylemişti, bu Mösyö Boro'nun yumrukları da o kadar kocamandılar ki, yaşam boyu düş görmüş olmalıydılar.

Öbür fedainin suratı henüz dağıtılmamıştı ne yazık ki. Yüzleri her an değişen, her bir yana kaçan, yaşamlarında iki kez arka arkaya aynı suratları olmamış adamları sevmem ben. Sahte jeton derler bunlara ve tabiî onun da kendine göre nedenleri olmalıydı, kimin yoktur ki, herkes gizlenmek ister, ama yemin ederim size bunun öyle sahteleşmiş bir hali vardı ki, neler gizlediğini düşünmek bile saçınızı diken diken etmeye yeterdi. Çakıyor musunuz ne de

mek istediğimi? Üstüne üstlük bana hep gülümsüyordu. Tamam, zencilerin ekmeklerinin arasında çocuk yedikleri doğru değildir, bütün bunlar Orleans söylentileridir, ama bana hep adamın iştahını açıyörmüşüm gibi geliyordu, hem ne de olsa eskiden yamyamdılar Afrika'da, bunu onlardan esirgeyemeyiz. Yanından geçtiğimde beni yakalıyor, kucağına oturtuyor, benim yaşımda küçük bir oğlu olduğunu ve ona, hep canımın çektiği bir kovboy takımı armağan ettiğini söylüyordu. Tam bir süprüntü yani. Belki iyi şeyler de vardı içinde, araştırmalar yapıldığında herkeste olduğu gibi, ama iki kez arka arkaya aynı yöne sadık kalmayan gözleriyle ödümü patlatıyordu benim. Bunu biliyor olmalıydı, çünkü bir kez Antep fıstığı bile getirmişti bana; öylesine iyi kıvırıyordu yalanı. Antep fıstıkları hiç bir şey demek değildir, topu topu bir franklık şey hepsi. Bununla bir arkadaş edineceğini sanmışsa, inanın bana yanılmıştı. Bu ayrıntıyı anlatıyorum, çünkü yeni şiddet krizimi işte bu irademin dışındaki koşullarda geçirdim.

Mösyö FDa AmedĞe hep pazarlan gelirdi mektup yazdırmaya. O gün kadınlar kendilerini savunmazlar. Pezevenklerin de ateşkes günüdür. Evde hep, çocuklarım parka götürmek yada yemeğe davet etmek için gelmiş bir-iki kadın olurdu. Size şunu diyebilirim ki, kendilerini savunan kadmlar bazen dünyanın en iyi anneleridir, çünkü çocuklar onlara müşterilerini unutturur, hem sonra bir velet her zaman onlara bir gelecek yaratır. Bazıları sizi yüzüstü bırakır tabiî, bir daha da onlardan hiç ses çıkmaz, ama ölmediler ve özürleri yok demek değildir bu. İşe başlayana dek, çocuklarını tutabildikleri kadar yanlannda tutmak isterler, sadece ertesi öğlen geri getirirlerdi. O gün evde sadece sürekli veletler vardı, yani özellikle ben ve bir yıldır para vermeyen Banania, ama hiç aldırış ettiği yoktu, tıpkı kendi evin

deymiş gibi davraniyordu. Moise de vardı ama o bir yahudi ailesi tarafından İncelenmekteydi. Hiç bir kan bağı taşımadığına güvenmek istiyorlardı sadece, benim müşerref olduğum gibi. İlerde başınız belâya girsin istemiyorsanız bir veledi sevmeye koyulmadan önce ilk düşünmeniz gereken şey budur. Doktor Katz, Moise'e bir belge hazırlamıştı, ama bu insanlar işe girişmeden önce iyice güven duymak istiyorlardı. Banania her zamankinden de mutluydu, çünkü yeni keşfetmişti, ilk kez başına bir şey geliyordu. Kesinlikle anlamadığım bir sürü şey öğreniyordum, ama bunları bana Mösyö Hamil eliyle yazmıştı, yani hiç bir önemi yoktu. Şimdi bile onlan ezbere söyleyebilirim size, Mösyö Hamil'in hoşuna gider: Tanrı'yı seven, başka hiçbir şey istemez ondan... Çok daha fazlasını istiyordum ben, ama Mösyö Hamil bana dinimi çalıştırıyordu, çünkü ölüm gelip çatana dek bizzat Mösyö Hamil gibi Fransa'da kalsam bile, bana ait bir ülkem olduğunu anımsamalıydım, hiç yoktan iyidir. Belgesel açıdan hiç bir yerde bulunmasam

bile Cezayir yada Fas gibi bir şey olmalıydı ülkem, Madam Rosa bundan emindi, beni zevki için bir Arap gibi yetiştirmiyordu. Sonra, böyle şeylerin kendisi için önemli olmadığını söylüyordu, bok içindeyken herkes eşitti, yahudilerle Araplar birbirlerinin suratını dağıtıyorsa, başkalarından değişik oldukları sanılmasın diyedir, özellikle kardeşlik gerektirir bunu, bu belki bir tek Almanlarda başka türlüdür, onlarda daha bile fazladır. Size söylemeyi unuttum, Madam Rosa yatağının altında Mösyö Hitler'in büyük bir portresini gizliyordu, mutsuz olup da hangi azizden medet umacağım şaşırdığında portreyi çıkarır, ona bakar, hemen kendini daha iyi hissederdi, ne de olsa büyük bir derdi eksilmiş olurdu.

Madam Rosa'nın lehine şunu söyleyebilirim ki yahudi olarak bir azizeydi. Tabiî bize her zaman en

ucuz şeylerden yedirir, ramazanda da acaip canıma okurdu. Düşünebiliyor musunuz, yemek yemeden geçen otuz gün. Bayram ederdi, ramazan gelip de eliyle hazırladığı *gefillte fisch'i* artık yemeye hakkım olmadığında muzaffer bir hava takınırdı. Başkalarının inançlarına saygısı vardı, Allah kahretsin, ama ben onun jambon yediğini gördüm. Ona, jambon yemeye hakkı olmadığını söylediğimde, sadece gülerdi, o kadar. Ramazan geldi mi sevincine engel olamıyor, Arap olarak tanınmadığım bir mahallede bakkal tezgâhlarından çalmak zorunda kalıyordum.

Kısaca bizim evde bir pazar günüydü, Madam Rosa sabahı ağlamakla geçirmişti, açıklamasız günleri vardı böyle, sürekli ağlar dururdu. Ağladığı zaman onu rahatsız etmemek gerekirdi, çünkü bunlar en güzel anlarıydı. A evet anımsıyorum, bir de küçük VietnamlI, her kapı çalındığında yatağın altına gizlendiği için dayak yemişti o sabah, üç yıldır, kimsesiz kaldığından beri yirmi kez aile değiştirmişti, iyice bezmişti artık. Şimdi ne oldu bilmiyorum, ama bir gün gidip göreceğim onu. Zaten bizim evde kapı zilleri kimseye

iyi gelmezdi, yetimhanenin baskınına uğramaktan korkardık hep. Madam Rosa’nm istediği kadar sahte kimliği vardı, yahudi bir arkadaşıyla ayarlamıştı bunu, adam canlı döndüğünden beri sadece bunlarla uğraşıyor, geleceğini hazırlıyordu. Size söyledim mi anımsamıyorum ama Madam Rosa’yı koruyan bir de komseri vardı, annesi taşrada berber diye tanıtırken kendisini, Madam Rosa yetiştirmişti komseri. Ama kıskanç insanlarla doludur ortalık, Madam Rosa da ihbar edilmekten korkuyordu. Bir de şu vardı ki bir kez şafakta bir zil sesiyle sabahın altısında uyandırılmış, bir Bisiklet Pisti’ne, oradan da Almanya’daki yahudi yurtlarına götürülmüştü. Mösyö N’Da AmĞdâe işte bütün bunların üstüne geldi mektup yazdırmaya, yanında iki fedaisiyle, hani

öylesine sahte jetona benziyordu ki biri, üstüne para versen almazdı kimse. Neden kafamı onunla bozmuştum bilmiyorum ama sanırım dokuz yada on yaşımda olduğum içindi, ben de herkes gibi nefret edecek birini gereksinmiştim.

Mösyö N'Da Amedâe bir ayağını yatağın üstüne koymuştu, cömertçe her yere kül döken koca bir purosu vardı ve hemen ailesine, pek yakında şanı ve şerefiyle Nijerya'ya döneceğini açıkladı. Şimdi ben sanıyorum ki kendi de inanıyordu buna. İnsanların kendi söylediklerine inanmayı başardıklarını sık sık farkettim, yaşamak için gereksinirler bunu. Filozof olmak için söylemiyorum, gerçekten böyle düşünüyorum.

Orospu çocuğu olan komserin her şeyi öğrenip bağışladığını belirtmeyi unuttum. Hatta bazen Madam Rosa'yı, çenesini tutması şartıyla, kucaklamaya bile geliyordu. Mösyö Hamil, yeter ki her şey iyi bitsin, dediğinde işte bunu anlatmak ister. Bunu araya biraz neşe katmak için söylüyorum.

Mösyö N’Da AmĞdâe konuşurken, solundaki fedai orada bir koltukta tırnaklarını törpülüyordu, ötekinin de hiç aldırdığı yoktu. İşemek için dışarı çıkmak istedim, ama size sözünü ettiğim ikinci fedai beni tuttu, kucağına oturttu. Yüzüme baktı, gülümsedi, hattâ şapkasını arkaya itti ve şunları söyledi:

— Oğlumu anımsatıyorsun bana Momo'cuğum.

Tatilini annesiyle birlikte Nice’de geçiriyor, yarın da dönüyorlar. Küçüğün bayramı yarın, doğum günü, ona bisiklet alacağım. İstediğin zaman onunla oynamak için eve gelebilirsin.

Neyim tuttu, hiç bümiyorum, yıllardan beri ne bisikletli bir annem babam olmuştu, ne bisikletsiz, bu da gelmiş canımı sıkıyordu şimdi. Neyse, çakıyorsunuz ne demek istediğimi. Eh, İnşallah, ama işler böyle inşallahla maşallahla olmaz, bunu sadece iyi

bir Müslüman olduğumdan söylüyorum. İçim altüst oldu ve dehşet bir şiddete tutuldum. Ta içimden geliyordu, işte en kötüsü de budur. Dışardan, kıçınıza tekmeler inince kaçabilirsiniz. Ama böyle bir şey içerden geldi mi kaçmak olanaksızdır. Böyle bir şeye yakalandım mı gitmek, bir daha hiç bir zaman hiç bir yere dönmemek isterim. Sanki biri oturuverir içime. Çığlıklar atmaya, kendimi yerden yere vurmaya başlarım, dışarı çıkabilmek için başımı çarpar dururum, ama beceremem, bacakları olan bir şey değildir bu, insanın hiçbir zaman bacakları olmaz içinde. Bundan sözetmek bana iyi geliyor ha, biraz dışarı çıkar gibi oluyor. Ne demek istediğimi çakıyor musunuz?

Bitip tükendiğimde herkes gitmişti, Madam Rosa da hemen Doktor Katz'a sürükledi beni. Ödü patlıyordu, bütün soyaçekim belirtilerine sahip olduğumu, bir bıçak alıp onu uykusunda öldürebileceğimi söyledi. Madam Rosa'nın neden hep uykusunda öldürülmekten korktuğunu hiç bilmiyorum, sanki böyle bir şey uykusuna engel olabilirmiş gibi. Doktor Katz küplere bindi, kuzular

kadar yumuşak olduğumu, Madam Rosa’mn böyle konuştuğu için utanması gerektiğini söyledi. Çekmecesindeki yatıştırıcı haplardan yazdı ona, sonra elele döndük. Madam Rosa’nm beni yok yere suçladığından ötürü biraz canı sıkkın olduğunu hissediyordum. Ama onu da anlamak gerekir, çünkü elinde kalan tek şey yaşamdı. İnsanlar yaşama her şeyden daha çok önem verirler. Dünyadaki bütün öbür güzel şeyleri düşündüğümüzde, bu bayağı garip bile gelebilir.

43

Madam Rosa, evde bol bol yatıştırıcı hap yuttu ve akşamı mutlu bir gülümsemeyle önüne bakarak geçirdi, hiç bir şey hissetmiyordu çünkü. Bana o haplardan hiç bir zaman vermedi. Herkesten iyi bir insandı ve bunu burda hemen kanıtlayabilirim size. Surcouf sokağında orospu çocukları için bir ev işleten Madam Sophie'yi, ya da Barbâs'da bir konttan dul kaldığı için «kontes» denilen kadım ele alsanız, bazen evde günde on taneye kadar çocuk tutarlar, ilk yaptıkları şey de çocukların ağzına yatıştırıcı haplar tıkmaktır. Madam Rosa bunu güvenilir bir kaynaktan, kendini Truanderie'de savunan Afrikalı bir Portekizliden öğrenmişti, kadın oğlunu kontesten öyle yatışmış durumda almıştı ki, çocuk ayakta bile duramıyordu, yıkılıp düşüyordu. Ayağa kaldırdığımızda, çocuk bir daha, bir daha düşüyordu, onunla böyle saatlerce oynayabilirdiniz. Ama Madam Ro- sa'yla tam tersiydi. Yaramazlık edildiğinde yada evde iyice huyu bozuk çocuklar bulunduğu zaman, böy- leleri de vardır çünkü, kendi yutardı yatıştırıcı hapları. O zaman avaz avaz bağırabilir, dövüşebilirdik, Madam Rosa'nm ruhu bile

duymazdı. Düzeni sağlamak zorunda kalan bendim, hoşuma da gidiyordu bu, beni üstün kılıyordu, Madam Rosa ortamızda, koltuğunda oturmuş karnının üstünde yünden bir kurbağa, içinde bir sıcak su torbası, başı biraz yana eğik, tatlı bir gülümsemeyle bakardı bize, hattâ bazen eliyle ufak bir selam bile verirdi, geçmekte olan bir trenmişiz gibi. Böyle anlarda ondan hiç bir şey elde edemezdik, perdeleri ateşe vermesinler diye başlarında duran bendim, gençken ilk ateşe verilen şey perdelerdir.

44

Yatışmış olduğu zaman Madam Rosa’yı biraz yerinden oynatacak tek şey kapının ziliydi. Ödü kopardı Alınanlardan. Bu eski bir sorundur; hem sonra bütün gazetelere geçti, ayrıntılara da girecek değilim ama Madam Rosa kendini bundan hiç sıyıramadı. Hâlâ geçerli olduğunu sanıyordu, özellikle gece yarıları: Madam Rosa anılarla yaşayan bir insandır. Günümüzde, bütün bunlar ölmüş bitmişken, düşünün ne budalaca bir şeydi bu. Ama yahudiler, hele kökleri kazındığı zaman pek tedirgin olurlar. Gerilere en çok dönenonlardır yine. Sık sık bana Nazilerden ve SS'lerden söz ederdi, Nazileri ve SS’leri takım taklavatlarıyla tanıyabilmek için çok geç doğduğuma üzülüyordum biraz, çünkü o zaman bari nedeni biliniyordu. Şimdi o da bilinmiyor.

Madam Rosa’nın zil seslerinden korkusu son derece komik bir şeydi. Bunun için en uygun an sabahın erken saatleriydi, henüz gün ayaklarının uçundayken. Almanlar çok erken uyanır, sabahın körünü de günün bütün öteki anlarına yeğlerler. İçimizden biri kalkar, aralığa çıkar, zile basardı. Uzun bir çalış, telâş uyandırsın diye. Ah ne gülerdik!

Görülecek şeydi. O sıralar Madam doksan beş küsur kilo olmuştu bile, işte o zaman yatağından deli gibi fırlar, bir katın yarısını, durana dek, yuvarlanarak inerdi. Biz yatakta olurduk, uyuyormuş gibi yapardık. Madam Rosa Naziler olmadığını görünce öfkelenir, orospu çocukları derdi bize, bunu da hiç bir zaman nedensiz yapmazdı. Bir an gözleri şaşkın, başının üstündeki son saçlara sarılı bigudilerle kalakalırdı öyle, önce düş gördüğünü, zilin hiç çalmadığım, dışardan gelmediğini sanırdı. Ama hemen hemen her zaman kahkahayı basardı içimizden biri, Madam Rosa da oyuna geldiğini anlayınca öfkesini salıverir ya da ağlamaya koyulurdu.

Ben şuna inanıyorum ki yahudiler de öbür in

45

i

sanlar gibidir, ama yine de kızmamak gerekir onlara.
Çoğu zaman zile basmak için kalkmamıza bile gerek
yoktu, çünkü tek başına yapıyordu bunu Madam Rosa.
Birden uyanır, size anlatabileceğimden daha da büyük olan
kıçının üstüne oturur, çevresini dinlerdi, sonra yatağından
atlar, üstüne sevdiği mor şalını geçirir, dışarı koşardı. Biri var
mı yok mu diye, bakmazdı bile, çünkü zil hâlâ çalıyordu
içinde, işte en kötüsü de budur. Bazen sadece birkaç basamak
yada bir kat, bazen de mahzene kadar inerdi yuvarlanarak,
tıpkı ilk kez gibi. Hattâ başta, mahzende bir hazine
gizlediğini, hırsızların korkusundan uyandığını sandım. Hep,
güven altında olan, her gereğini duyduğumda
keşfedebileceğim gizli bir hâzinem olsun istedim. Sanıyorum
bu tip şeylerin en iyisidir hazine, iyice güven altında ve sizin
olduğu zaman. Madam Rosa'nm mahzenin anahtarını
gizlediği yeri bellemiştim ve bir kez görmeye gittim. Hiç bir
şey bulamadım. Birkaç ev eşyası, bir oturak, sandalyalar,
mumlar, neyse, sanki birini barındırmak içinmiş gibi bir sürü

şey. Bir mum yakmıştım, iyice baktım, ama sadece dişlerini gösteren taşlı duvarlar vardı. İşte o sırada bir ses duydum, havaya sıçradım ama sadece Madam Rosa'ydı. Girişte ayakta duruyor, bana bakıyordu. Kötüce değil, tersine, suçlu bir havası vardı daha çok, sanki onun özür düemesi gerekiyormuş gibi.

— Bundan hiç kimseye söz etmemek gerekir Momo.

Ver onu bana.

Elini uzattı, anahtarı aldı.

—Burası nedir Madam Rosa? Neden bazen gece yarıları buraya geliyorsunuz? Nedir burası?

Gözlüklerini düzeltti bir parça, gülümsedi.

— İkinci konutum, Momo. Gel hadi.

Mumu üfledi, sonra elimden tuttu ve yukarı çık-

tık. Sonra elini kalbine götürüp koltuğuna oturdu, artık yorgunluktan ölmeden çıkamıyordu altı katı.

— Hiçbir zaman kimseye söylemeyeceğine yemin et, Momo.

— Yemin ederim, Madam Rosa.

— *Khairem?*

Bu onlarda vallahi demektir.

— *Khairem.*

O zaman başımın üstünden bakarak fısıldadı, sanki önünü de, arkasını da çok ötelere dek görüyormuş gibi.

— Yahudi barınağım orası, Momo.

— Eh peki, iyi öyleyse.

— Anlıyor musun?

— Hayır, ama yok zararı, alışığım.

— Korktuğum zaman gider oraya gizlenirim.

— Neden korktuğunuz zaman Madam Rosa?

— Korkmak için insanın bir nedeni olması gerekmez Momo.

Hiç unutmadım bunu, bugüne dek duyduğum en doğru

şeydir çünkü.

47

Sık sık Doktor Katz'ın bekleme salonuna oturmaya gidiyordum. Madam Rosa insanlara iyiliği dokunan bir adam olduğunu söylüyordu onun, ama ben hiçbir şey hissetmedim. Belki de gerektiği kadar kalmadığım için. Dünyada iyilik eden bir sürü insan olr- duğunu biliyordum, ama bunu sürekli yapmazlar, iyi anlarına rastlamak gerekir. Mucize diye bir şey yoktur. Önceleri, Doktor Katz çıkıyor, hasta olup olmadığımı soruyordu, ama sonraları alıştı, rahat bırakıyordu beni. Zaten dişçilerin de bekleme salonları vardır, ama onlar sadece dişleri tedavi ederler. Madam Rosa, Doktor Katz'ın bütün hastalıklara baktığını söylüyordu, gerçekten de her şey bulunurdu onda, tabiî her yerde olduğu gibi yahudiler, Kuzey Afrikalılar, Arap demeyelim hadi; zenciler ve türlü hastalıklar. Mutlaka, işçilerden ötürü bir sürü zührevî hastalıklar da vardı, işçiler Sosyal Sigorta'dan yararlanmak için bu hastalıkları Fransa'ya gelmeden önce kapıyorlardı. Zührevî hastalıklar kalabalık ortasında bulaşıcı değildir, Doktor Katz da onları kabul ediyordu ama kuşpalazı, kızıl, kızamık ve evde

tutulması gereken öbür pislikleri oraya getirmek yasaktı. Ama anne babalar her zaman ne dönüp bittiğini çakamıyorlardı, ben de orada birkaç kez, bana yöneltilmemiş bir iki grip ve bir boğmaca kaptım. Yine de gidiyorum Doktor Katz'a. Bir bekleme salonunda oturmak, bir şey beklemek hoşuma gidiyordu, odanın kapısı açıldığında Doktor Katz beyaz giysiler içinde içeri girip de saçımı okşayınca kendimi daha iyi hissediyordum, işte bu yüzden tıp diye bir şey vardır.

Sağlığım için çok üzülüyordu Madam Rosa. Er-

ken gelişme bozukluklarına tutulduğumu söylüyordu. İnsan türünün düşmanı diye adlandırdığı, şimdiden günde birkaç kez büyümeye başlayan bir dalgam vardı. Erken gelişmeden sonra Madam Eosa'nm en büyük derdi dayılarla teyzelerdi. Anneniz babanız bir araba kazasında ölünce, ötekiler aslında ilgilenmek istemeseler bile, mahallede katı yürekli oldukları sanılmasın diye sizi yetimhaneye vermeye yanaşmazlar. O zaman işte, hele çocuk üzüntüden çökmüşse, bize gelirlerdi. Madam Rosa çöküntüye uğramış bir çocuğa, adı üstünde, çökmüş derdi. Çocuk kesinlikle yaşamak istemiyor demekti bu, yani antika oluyordu. Bir çocuğun başma gelebilecek en kötü şey bu- dur, her şeyi bir yana bırakırsak.

Birkaç günlüğüne yada haftalığına yeni bir çocuk getirdiklerinde, Madam Rosa, özelikle çökmüş olup olmadığını öğrenmek için her bakımdan incelerdi onu. Çocuğu ürkütmek için yüzünü buruşturur yada elini, her parmağı kukla olan bir eldivene sokardı. Çökmüş olmayan çocukları her zaman güldürür bu, ama ötekiler sanki bu dünyanın adamları değildirler, onlara işte bu yüzden antika

denir. Madam Rosa bütün çocukları alamazdı, bu her anınızı isteyen bir iştir, hem yardımcısı da yoktu. Bir kez, kendini Goutte d'Or'da genelevde savunan bir Faslı, çökmüş çocuğunu bırakmıştı ona, sonra da adres bırakmadan ölüvermişti. Madam Rosa, çocuğu bir kuruma vermek zorunda kaldı, ona sahte bir kimlik de yaptırdı, çünkü var olduğunu kanıtlaması gerekiyordu. Sonra da hasta oldu, çünkü hiç bir şey bir kurum kadar üzücü olamaz.
Sağlıklı çocuklarla bile sağlama bağlanmış değildi işler. Resmî kanıtlarınız olmadıkça, bilinmeyen anne babaları çocuklarını geri almaya zorlayamazsınız. Hayırsız analar kadar kötü şey yoktur dünyada. Madam Rosa hayvan yasalarının bizimkilerden

daha İyi olduğunu söylüyordu, bizde bir çocuğu evlât edinmek bile tehlikeli iştir. İlerde çocuk mutlu diye öz anası gelip camna okumak istiyorsa yasalar anadan yanadır. Sahte kâğıtlar işte bu yüzden dünyanın en güzel kâğıtlarıdır, orospunun teki iki yıl sonra çocuğunun başkalarında mutlu olduğunu farke- dip ahlâkını bozmak için geri almak isterse, eğer çocuğun doğru dürüst sahte kâğıtları varsa kadın onu hiç

bir zaman bulamaz, böylece çocuğa bir şans tanınmış olur. Madam Rosa, hayvanlarda bu işlerin bizimkinden çok daha iyi olduğunu söylüyordu, çünkü onlarda doğa yasası diye bir şey vardır, özellikle aslanlarda. Aslanları çok överdi Madam Rosa. Yatağa yattığımda bazen kapının zilini çaldırtır, gider açardım; kapıda yavrularını korumak için içeri girmek isteyen dişi bir aslan olurdu. Madam Rosa aslanların bu yüzden ünlü olduklarını söylüyordu, geri çekilmek- tense hep ölmeyi yeğ tutarlar. Orman yasasıdır bu, eğer aslan yavrularım korumasaydı bugün kimse güvenmezdi ona. Hemen hemen her gece getiriyordum aslanımı. İçeri giriyor, yatağın üstüne atlıyor, hepimizin yüzünü yalıyordu, ötekiler de bunu gereksiniyorlardı çünkü; hem en büyükleri bendim, onlarla ilgilenmek bana düşerdi. Ama aslanların adı kötüye çıkmıştır, çünkü herkes gibi onlar da karınlarını doyurmak zorundadırlar, bu yüzden, ötekilere aslanımın geleceğini söylediğim zaman içerde çıngar kopardı. Banania bile basardı yaygarayı, oysa dillere destan neşesi yüzünden nasıl hiç bir şeyi iplemediğini Tanrı bilir. Severdim Banania'yı, sonradan bir Fransız ailesi tarafından alındı, bir gün onu görmeye gideceğim.

Sonunda Madam Rosa, kendisi uyurken eve bir aslan getirttiğimi öğrendi. Bunun gerçek olmadığını,.

sadece doğa yasalarını düşlediğimi biliyordu, ama gittikçe daha çok sinir olan bir sinir sistemi vardı, evin içinde vahşi hayvanların bulunduğu düşüncesi de geceleyin korkular yaratıyordu onda. Bağırarak uyanıyordu, çünkü benimkisi bir düştü, ama onda bu bir karabasan oluveriyordu, Madam Rosa, karabasanlar düşlerin yaşlanmasıdır, derdi hep. Birbirinden bütün bütüne ayrı iki aslan yaratıyorduk onunla, ama n'aparsınız.

51

Madam Rosa’nın genellikle neler düşleyebileceğini hiç bilmiyorum. Geriye doğru düş kurmak neye yarar sanki, onun yaşında da ileriye doğru düş kurmak artık olanaksızdı. Gençliğini düşlüyordu belki de, güzel olup sağlık sorunu olmadığı zamanları. Ailesinin ne yaptığını bilmiyorum, ama Polonya’da dönüyordu bütün bunlar. Madam Rosa kendini orada savunmaya başlamıştı, sonra Paris’te Fourcy sokağı, Blondel sokağı, Cygnes sokağı ve biraz her yerde sürdürmüştü bunu, sonra da Fas’ı ve Cezayir’i gezmişti. Arapçayı önyargısız, çok güzel konuşurdu. Hatta sömürge birliğine bile katılmıştı Siri Bel Abbes’te, ama Fransa’ya dönünce aşkı tanımak istediğinden işler karıştı, adam bütün birikmiş parasını alıp Fransız polisine yahudi diye ihbar etti onu. Bundan söz ederken duraklardı hep, «Bitti o dönem,s> der, gülümserdi, geçirilmesi gereken hoş bir andı onun için. Almanya dönüşü birkaç yıl daha savundu kendini, ama elli yaşından sonra şişmanlamaya başlamıştı, yeterince iştah açıcı değildi artık. Kendini savunan kadınların çocuklarını yanlarında tutmalarının çok zor olduğunu biliyordu, çünkü

manevî nedenlerden ötürü yasalar bunu yasaklar, onun da akima, ters doğan çocuklar için «ailesiz» bir pansiyon açmak geldi. Bizim dilde ev işletmek derler buna. Böylece bir komiser büyütme şansına sahip oldu. Bu komiser bir orospu çocuğuydu, Madam Rosa'yı her şeye karşı koruyordu, ama Madam Rosa yetmiş beş yaşındaydı artık, hazırlıklı olmak gerekirdi. Özellikle kanser korkutuyordu onu, hiç bağışlamayan bir şeydir bu. Kötüye gittiğini görüyordum, bazen de sessizce bakışır, korkardık birlikte, çünkü dünyada

başka hiç bir şeyimiz yoktu. îşte bu yüzden, o durumda evin içinde bir aslan eksikti. îyi, ben de işimi ayarladım, gözlerim açık, karanlıkta duruyordum öyle, aslan geliyor, yanıma yatıyor, kimseye hiç bir şey söylemeden yüzümü yalıyordu. Madam Rosa korkudan uyandığı zaman, içeri girip ışığı yakıyor, huzur içinde yattığımızı görüyordu. Yine de yatakların altına bakıyordu, ne komik, çünkü dünyada başma gelemeyecek tek şey bir aslandı, vahşi hayvanlar Paris'te hemen hemen hiç bulunmaz, sadece doğada yaşarlar.

Biraz üşütük olduğunu ilk olarak o zaman anladım.

Başına bir sürü felâket gelmişti, şimdi de ödemek gerekiyordu, çünkü her şey ödenir hayatta. Hattâ Doktor Katz'a sürükledi beni, evin içinde vahşi hayvanlar gezdirdiğimi, bunun mutlaka bir belirti olduğunu söyledi. Doktor Katzla aralarında, önümde konuşulmaması gereken bir şey olduğunu seziyordum, ama bunun ne olduğunu ve Madam Rosa'nın niye korktuğunu hiç bilmiyordum.

— Şiddetleniverecek doktor, bundan kuşkum yok.

— Saçmalamayın Madam Rosa. Korkmanız için hiç
bir neden yok. Momo’cuğumuz yumuşak bir çocuk. Bu bir
hastalık değil, hem yaşlı bir doktorun sözüne inanın, en güç
tedavi edilen şeyler hastalıklar değildir.
— Öyleyse ne diye hep aslanlar var kafasının içinde?
— Bir kere o bir aslan değil, bir dişi aslan.
Doktor Katz gülümseyip naneli bir şeker verirdi
bana.
— Bu bir dişi aslan. Dişi aslanlar da ne yaparlar?
Çocuklarını korurlar...
Madam Rosa içini çekiyordu.
— Neden korktuğumu biliyorsunuz doktor.

53

Doktor Katz kıpkırmızı bir öfkeye kapıldı:

— Susun Madam Rosa! Eğitilmemiş bir insansınız. Böyle şeylerden hiç bir şey anlamıyorsunuz, ne sandığınızı Allah bilir. Çağdışı boş inançlar bunlar. Size bin kez tekrarladım bunu, rica ederim susun!

Bir şey daha söylemek istedi, ama bana baktı bu kez, ayağa kalktı ve beni dışarı çıkardı. Dinlemek için kapıya dayanmak zorunda kaldım.

— Soyaçekimi olmasından o kadar korkuyorum ki doktor.

— Hadi Madam Rosa, yeter artık. Bir kere babasının kim olduğunu bile bilmiyorsunuz, o zavallı kadının mesleği yüzünden. Hem sonra bunun hiç bir şey demek olmadığını size anlattım. Araya giren bin türlü etken var. Ama bu çocuğun çok duyarlı olduğu ve sevgi gereksindiği bir gerçek.

— Her gece yüzünü yalayamam ya doktor. Nereden kapıyor bu tür düşünceleri? Hem neden okulda tutmak istemediler onu?

— Gerçek yaşını hiç göz önünde tutmayan bir nüfus

kâğıdı çıkartmışsınız da ondan. Seviyorsunuz siz bu küçüğü.

— Yalnızca benden almalarından korkuyorum.

Dikkatinizi çekerim, hiç bir şey kanıtlayamazlar bu konuda. Bu tür şeyleri kâğıt parçalarına yazar ya da aklımda tutarım, çünkü kızlar duyulmasından korkarlar. Kötü töreleri olan orospuların, babanın alçaklığından ötürü çocuk büyütmeye haklan yoktur. Bununla onları yıllarca tehdit edebilirsiniz, kadıncıklar da çocuklannı yitirmemek için her şeye, razı olurlar. Gerçekten kalleş olan birtakım pezevenkler vardır, kimse artık işini doğru dürüst yapmak istemiyor.

— Yiğit bir kadınsınız Madam Rosa, yatıştırıcı haplar yazayım size.

Hiç bir şey öğrenememiştim. Eskisinden daha

çok inanıyordum, yahudi bir şeyler gizliyordu benden, ama pek o kadar da bilmek istemiyordum. Ne kadar az şey bilseniz o kadar iyidir. Kendisi de orospu çocuğu olan arkadaşım Le Mahoute, sırların çoğunluk yasaları yüzünden bizde olağan olduğunu söylüyordu. Bir orospunun başına bir doğum kazası geldiği zaman, kadın çocuğu tutmakta kararlıysa, kendisine her an resmî bir soruşturma yapılabilir, bu da her şeyden beterdir, gözünün yaşına bakmaz adamın. Bizim durumumuzda hep anayla uğraşılır, çünkü babayı çoğunluk yasaları korur.

Madam Rosa'nm bavulunun dibinde ufak bir kâğıt parçası vardı. Üstünde üç kilo patates, dört yüz gram havuç, yüz gram tereyağı, bir balık, üç yüz frankla birlikte Momo adıyla Müslüman dininde yetiştirilmesi gereken ben vardım. Bir de tarih vardı, ama bu sadece alındığım günün tarihiydi, ne zaman doğduğumu bildirmiyordu.

Öbür çocuklarla, özellikle kıçlarını silmek için ben ilgileniyordum, Madam Rosa kilolarından ötürü zor eğiliyordu. Beli yoktu, kalçaları da, hiç kıvrılmadan doğru

omuzlarla birleşiyorlardı. Yürüdüğü zaman bir ev taşmıyordu sanki.

Madam Rosa cumartesi öğleden sonraları mavi elbisesiyle tilkisini sarınır, küpeler takar, her zamankinden kırmızı boyanır, bir Fransız kahvesi olan Montparnasse'taki Coupole'a oturmaya gider, bir pasta yerdi.Dört yaşımdan sonra çocukların kıçını hiç silmedim, benim de bir onurum vardı, hem bazıları bile bile sıçıyorlardı. Ama ben bilirim bu hıyarları, onlara böyle oynamasını öğrettim, yani birbirlerinin kıçını silerek demek istiyorum. Onlara böylesinin, herkesin işini tek başına görmesinden daha eğlenceli olduğunu anlattım. Bu iş çok iyi yürüdü, Madam Rosa beni kutladı, kendimi savunmaya başladığımı söy

ledi bana. Öbür veletlerle pek oynamıyordum, bana göre çok ufaktılar, bîr tek çüklerimizi karşılaştırıyorduk. Madam Rosa küplere biniyordu, çünkü yaşamı boyunca çektiklerinden ötürü nefret ediyordu çüklerden. Geceleri aslanlardan korkmayı da sürdürüyordu, aslanlarla uğraşması akıl alır şey değildi, dünyada bir sürü korkulacak gerçek şey varken. Madam Rosa'nm kalbiyle başı dertteydi, merdivenlerden ötürü alış verişi ben yapıyordum. Merdivenler onun için dünyanın en kötü şeyiydi. Soluk alırken gittikçe daha çok ıslık çalıyordu, onun hesabına benim de astımım vardı, Doktor Katz hiçbir şeyin psikoloji kadar bulaşıcı olmadığını söylüyordu. Henüz bilmediğimiz bir sorundu bu. Her sabah, Madam Rosa'nm uyandığını görmekten mutluluk duyuyordum, çünkü geceleri korkulara kapılıyordum, kendimi onsuz bulacağım diye ödüm patlıyordu.

56

O dönem en iyi dostum, tepeden tırnağa giydirmiş olduğum, Arthur adında bir şemsiyeydi. Sapma top gibi sardığım toz beziyle bir kafa yapmıştım ona. Madam Rosa'nın dudak boyasıyla da hoş bir yüz, bir gülüş ve yuvarlak gözler çizmiştim. Seveceğim biri oJsun diye değil de şaklabanlık olsun diye yapmıştım bunu, çünkü cep harçlığım yoktu, bazen de herkesin harçlığı olduğu Fransız mahallelere gidiyordum. Topuklarıma varan kocaman bir pardesüm vardı, başıma bir fötr şapka geçiriyor, rengârenk boyuyordum yüzümü, şemsiyem Arthur'le pek komik oluyorduk. Kaldırımın üstünde matraklıklar yapıyor, günde yirmi frank kadar bir para toplamayı beceriyordum, ama dikkatli olmak gerekiyordu, çünkü polisin bir gözü hep başıboş dolaşan küçük çocuklardadır. Tek bacaklı biri gibi giyinmişti Arthur, ayağında mavi- beyaz bir basket ayakkabısı, üstünde bir pantolon, iple bir askıya bağladığım kareli bir ceketi vardı, başına da yuvarlak bir şapka dikmiştim. Mösyö N'Da Amedee'den şemsiyem için ödünç giysiler vermesini istedim, ne yaptı biliyor

musunuz? Belleville caddesinde en şık yer olan Pull d’Or’a götürdü beni, istediğimi seçmemi söyledi.

Afrika’da herkes onun gibi midir, bilmiyorum, ama eğer öyleyse, hiç bir eksikleri olmamalı.

Kaldırımın üstünde salınarak yapıyordum numaramı, Arthur’le dansedip paar topluyordum. Bazı adamlar küplere biniyor, bir çocuğa karşı böyle davranmanın suç olduğunu söylüyorlardı. Kimin bana karşı davrandığın] bilmiyordum, ama üzülen insanlar da vardı. Ne garip, oysa gülmeleri için yapıyorduk bunları.

i

Arthur arasıra kırılıyordu. Askıyı çiivledim, böy- lece Omuzları oldu, bir bacağıda hep boş kaldı, bu da bir şemsiye için olağandır. Mösyö Hamil hoşnut değildi, Arthur'lın bir puta benzediğini ve bunun dinimize aykırı olduğunu söylüyordu. İnanmış değilim ben, ama hiç bir şeye benzemeyen biraz garip bir şeyiniz olunca onun birtakım şeyleri halledebileceğini umduğunuz bir gerçek. Arthur'ü kollarımın arasına alıp öyle uyuyor, sabahlan da Madam Rosa hâlâ soluk alıyor mu almıyor mu diye bakıyordum. Kiliseye hiç gitmedim, gerçek dine aykırıdır çünkü, bu işlere burnumu sokmak da en son istediğim şeydi. Ama bir İsa'nın hıristiyanlara nelere patladığını biliyordum, bizdeyse Tanrı'yı küçük düşürmemek için insan resimleri yapmak yasaktır, bunu anlamak çok kolay, övünülecek bir şey yok çünkü. Ben de Arthur'ün yüzünü sildim, yeşil bir top bırak- tım sadece, sanki çok korkmuş gibi. Artık dinime aykırı değildim. Bir kez matraklık yapıp kalabalığı başıma topladığım için polis ardıma takılmıştı, o sırada Arthur'ü düşürdüm, her yanı dağıldı, şapkası, askısı, ayakkabısı, her

şeyi. Onu toplamayı başardım, ama anadan doğma çmlçıplak kaldı. Garip bir şey, giyinik haliyle onunla birlikte uyuduğumda Madam Rosa ağzını açmamıştı, ama çıplak kaldığı zaman onu yorganımın altma sokmak istediğimde, Madam Rosa, «Bir şemsiyeyle uyumak insanın nasıl akima gelebilir,» diye bağırdı.

Para biriktirmiştim, bit pazarında yeniden giydirdim Arthur'ü, fena şeyler bulunmuyor orada.

Ama şansımız yaver gitmemeye başladı.

O zamana dek düzensiz bir biçimde geliyordu havalelerim, bazı aylar atladığı da oluyordu, ama geliyorlardı yine de. İki ay, üç ay hiç bir şey yok. Dört ay oldu. Madam Rosa'ya dedim ki, hem de bunu öylesine hissederek söylüyordum ki, sesim titriyordu:

58

— Korkmayın Madam Rosa. Bana güvenebilirsiniz. Paranız gelmiyor diye terkedecek değilim sizi.
Sonra Arthur'ü alıp sokağa çıktım, herkesin önünde ağlamamak için kaldırıma oturdum.
Şunu anlamalısınız ki pis bir durumdaydık. Madam Rosa pek yakında yaş sınırına dayanacaktı, bunu kendisi de biliyordu. Altı katlı merdiven bir numaralı halk düşmanı olmuştu. Birgün öldürecekti onu, Madam Rosa'nın bundan kuşkusu yoktu. Artık öldürülmeye bile değmediğini biliyordum ben, halini görseniz bunu anlardınız. Göğüsleri, karnı, kıçı ayırt edilmiyordu artık, tıpkı bir fıçı gibiydi. Giderek. pansiyondaki veletlerimiz de azalıyordu, çünkü kızlar, durumundan ötürü Madam Rosa'ya artık güvenmiyorlardı. Kimseyle ilgilenecek durumda olmadığını görüyorlar, daha çok para verip Madam Sophie'ye yada Alger sokağındaki Ayşe anaya gitmeyi yeğliyorlardı. Bir sürü para kazanıyorlar, kolaylığı arıyorlardı. Madam Rosa'nm tanıdığı orospularsa, kuşak yenilenmesinden ötürü yok olmuşlardı ortadan.

Madam Rosa ağızdan kulağa yaşadığı ve artık kaldırımda salık verilmediği için, ününü yitiriyordu. Henüz bacakları sağlamken toplandıkları yerlere, Pigalle'deki kahvelere yada kızların kendilerini savunduğu Halles'e gidiyordu; bakımın niteliğini, yemeği ve her bir şeyi överek kendine biraz reklam yapıyordu. Ama artık hali kalmamıştı. Arkadaşları yok olmuş, böylece övücüsü de kalmamıştı. Şimdi çocukları yaşama karşı korumak için yasal doğum kontrol hapı da vardı, gerçekten istekli olmak gerekiyordu. Çocuğunuz olunca özürünüz kalmıyordu artık, ona ne yaptığınızı biliyordunuz.

On yaşındaydım yada ona yakın bir şey, Madam Rosa'ya yardım etmek bana düşüyordu. Geleceğimi de düşünmeliydim, çünkü tek başıma kalırsam tartışmasız yetimhaneyi boylardım. Geceleri uyku gir-

miyordu gözüme, Madam Rosa’ya bakıp duruyordum, öldü mü ölmedi mi diye.

Kendimi savunmaya çalıştım. Güzelce taranıyor, Madam Rosa’nın esansından kulaklarımın arkasına sürüyordum, tıpkı onun gibi; öğleden sonra da Arthur’le Pigalle’e yada Blanche sokağına gidiyordum, o sokakların ikisi de iyidir. Oralarda, kendilerini bütün gün savunan kadınlar vardır, bir iki tanesi her zaman beni görmeye gelir:

— Aa, ne şeker şey şu küçük adam, derdi. Annen burada mı çalışıyor?

— Hayır, kimsem yok henüz.

Mace sokağındaki kahvede bir nane şurubu ısmarlıyorlardı bana. Ama dikkatli olmalıydım, çünkü polisler pezevenk avına çıkmışlardı, hem kızlar da dikkatli olmalıydılar, yoldan erkek çevirmeye haklan yoktu.

Hep aynı soruları sorarlardı.

— Kaç yaşındasın güzelim?

— On.

— Annen var mı?

Yok diyordum, Madam Rosa için de üzülüyordum ama n’aparsmız. Bir tanesi hele, şirinlikler yapıyordu bana, bazen de geçerken cebime bir kâğıt para kaydırıyordu. Bir mini eteği, yukan kadar çıkan çizmeleri vardı, ayrıca Madam Rosa’dan daha gençti. Çok tatlı gözleri vardı, bir kez çevresine iyice baktı, sonra elimden tuttu ve Le Panier’ye gittik birlikte. O kahve yok artık, üstüne bir bomba attılar çünkü.

— Kaldırımlarda sürtmemelisin, çocuklara göre yerler değil buralar.

Saçlarımı okşuyordu, düzeltmek için. Ama ben okşamak için olduğunu biliyorum.

— Adm ne?

— Momo.

60

— Peki, annen baban nerede, Momo?

— Kimsem yok, ne sandınız. Boşum ben.

— İyi ama biri olmalı seninle ilgilenen.

Portakal suyumu içiyordum, düşünmem gerekiyordu çünkü.

— Belki de onlarla konuşabilirim, seninle ilgilenmek isterdim. Küçük bir kata yerleştirirdim seni, krallar gibi yaşardın, hiç bir eksiğin olmazdı.

— Düşünmem gerek.

Portakal suyumu bitirdim ve banketten indim.

— Al, bununla şeker alırsın tatlım.

Cebime bir kâğıt para kaydırdı. Yüz frank.

Şansa bakın, Le Panier'deki kasadar, Madam Rosa;nm meslek arkadaşıydı, kendilerini birlikte savundukları günlerden kalma. Hemen olanları ihtiyara yetiştirdi ve dehşet bir kıskançlık krizi geçirdi Madam Rosa. Yahudinin kendini bu denli dağıttığım hiç bir zaman görmedim, ağlıyordu. «Seni bunun için büyütmedim,» bunu on kez tekrarladı, bir yandan da ağlıyordu. Yemin etmek

zorunda kaldım, bir daha hiç oraya dönmeyeceğime ve hiçbir zaman bir pezevenk olmayacağıma. Hepsinin puşt olduğunu söyledi Madam Rosa, bunu görmektense ölmeyi yeğlerdi. Ama on yaşımda başka ne yapabileceğimi bir türlü kestiremiyordum.

Bana hep garip gelen, gözyaşlann doğmadan önce programlanmış olmasıdır. Bu demektir ki ağlayacağımız önceden saptanmış. Bunu hiç düşündünüz mü? Kendine saygısı olan hiçbir yaratıcı yapmaz bunu.

Havaleler hâlâ gelmiyordu, Madam Rosa da Emniyet Sandığı'na dadanmaya başladı. Yaşlılık günleri için kenara birkaç kuruş koymuştu, ama artık pek zamanı kalmadığını biliyordu. Kanseri yoktu hâlâ, ama geriye kalan her şey son hızla çürüyordu. Hattâ ilk kez annemden ve babamdan söz etti bana,

ikisi de varmış meğer. Bir akşam beni bırakmaya gelmişlerdi, annem ağlamaya koyulmuş, koşarak gitmişti. Madam Rosa beni Momo ve müslüman diye kaydetmiş, bana gül gibi bakacağına söz vermişti. Sonra da, sonra da... Göğüs geçiriyordu, bütün bildiği buydu, ama bunu söylerken gözlerimin içine bakmıyordu. Benden neler gizlediğini bilmiyordum, ama bu beni korkutuyordu geceleri. Hiçbir zaman başka bir şey koparmayı beceremedim, havalelerin arkası kesilince, bana tatlı davranması için hiçbir nedeni kalmayınca bile. Bütün bildiğim mutlaka annemle babamın olduğuydu, çünkü bu konuda doğaya söz geçirilemez. Ama bir daha hiç gelmemiştiler, Madam Rosa suçlu bir tavır takınıp susardı. Annemi hiçbir zaman bulamadığımı size hemen söyleyeyim, yapay heyecanlar uyandırmak istemem. Bir kez çok üstelediğimde, Madam Rosa öyle başarısız bir yalan uydurdu ki, müthiş keyiflendim:

— Bence annenin burjuva bir önyargısı vardı, iyi bir ailedendi çünkü. Mesleğini öğrenmeni istemiyordu. Bu

yüzden yüreği parçalanmış bir halde, bir daha dönmemek üzere hıçkırarak gitti, çünkü bu önyargı, tıbbın belirttiği gibi sarsıcı bir şok yaratabilirdi sende.

Kendisi de zırlamaya koyuldu. Güzel öyküleri kimse Madam Rosa kadar sevmezdi. Bunu doktor Katz'a anlattığım zaman, sanıyorum çok doğru bir şey söyledi. Orospular ruhun bir bakışıdır, dedi. Herhangi bir yaşıtından daha çok yaşamış, Victor Hugo' yu okumuş Mösyö Hamil de öyle şeyler söyler. O da gülümseyerek, hiçbir şeyin ak yada kara olmadığını anlatmıştı bana. Çoğu kez ak, gizlenmiş bir karaydı, kara da bazen üçkâğıda getirilmiş aktı. Naneli çayım getiren Mösyö Driss'e bakarak şunu bile eklemişti: «Eski deneyime güvenin siz.» Mösyö Hamil büyük bir adamdır, ama koşullar bunu gerçekleştirmesine elvermedi.

62

Havaleler gelmeyeli aylar oluyordu, Bananla ko-
nusundaysa Madam Rosa paranın rengini hiçbir zaman
görmemişti, eve damladığı gün dışında, o zaman iki aylığı
peşin almıştı. Banania şimdi haybe- den dört yaşma
tırmanıyordu, hiç çekindiği filân da yoktu, borcunu
ödemiş gibiydi. Madam Rosa ona bir aile de bulabildi,
çünkü her zaman şanslı oldu bu velet. Moise hâlâ
İncelenmekteydi, yemeklerini altı aydan beri incelendiği
ailenin yanında yiyordu, bu insanlar Moise'in iyi nitelikli
olduğuna, sara ve şiddet nöbetlerine tutulmadığına
güvenmek istiyorlardı. Bir velet isteyen aileler en çok
şiddet nöbetlerinden korkarlar, sizi evlât etmelerini
istediğinizde, ilk olarak bundan sakınmanız gerekir.
Madam Rosa'yla gündelikçi çocukların karnını doyurmak
ayda on iki bin franka patlıyordu, ilâç paralarını, Madam
Rosa' dan esirgenen ödeneği de katmıyorum hesaba. Kor-
kunç yöntemler kulanmadığımız sürece Madam Rosa'nm
tek başına beslenmesi, onu zayıflatmaya kalksanız bile,
günde on beş franktan az tutamazdı. Bunu ona açık açık

söylediğimi anımsıyorum. Daha az yemek için, zayıflamak gerekir, dedim, ama dünyada tek başına kalmış bir kadm için bu çok zor bir iştir. Kendine çok gereksinimi vardı, başkalarından da çok. Yine Pigalîe'e gitmeye başladım, Maryse adındaki o kadın hâlâ oradaydı, henüz bir çocuk olduğum için bana âşık olmuştu. Ama ödüm patlıyordu, çünkü pezevenklerin sonu hapistir, bu yüzden gizlice görüşmek zorundaydık. Onu çift kanatlı bir kapının önünde bekliyordum, beni öpmeye geliyor, eğilip, «canım güzelim, senin gibi bir oğlum olmasını ne çok isterdim,» diyor, sonra da vizitesini bana

63-

veriyordu. Bizim Banania'dan da, dükkânlardan öte- beri yürütmek için yararlandım. Çevreyi tavlasın diye onu gülüşüyle başbaşa bırakıyordum, uyandırdığı acıklı ve sıcak duygulardan ötürü koca bir kalabalık topluyordu. Millet dört yada beş yaşındaki zencilere çok rahat katlanır. Bazen bağırsın diye, şurasına burasına çimdikler atıyordum, insanlar onu duygularıyla sararken de gidip yiyecek bir şey aşırıyordum. Topuklarıma inen, Madam Rosa'nm dikmiş olduğu ev işi cepli bir pardesüm vardı, kimsenin ruhu

duymuyordu. Açlık denen şey kimseyi bağışlamaz. Çıkışta Banania'yı kucağıma alıyor, para ödeyen bir kadının arkasına geçiyordum, onunla birlikte olduğumu sanıyorlardı. Banania da bir yandan orospuluk ediyordu. Çocuklar, tehlikeli olmadan önce çok be- ğenüirler. Bana bile tatlı sözler, gülücükler dağıtıyorlardı, insanlar serseri olacak yaşa varmamış bir çocuk gördükleri zaman kendilerini hep güven altında hissederler. Koyu kumral saçlı, mavi gözlüydüm. Araplar gibi yahudi bir burnum da yok, suratımı değiştirmek zorunda kalmadan, başka herhangi bir şey olabilirdim.

Madam Rosa daha az yiyordu, bu ona da iyi ge- liyordu,. bize de. Hem sonra veletlerimiz yoktu artık, yaz mevsimiydi, insanlar gittikçe daha uzaklara gidiyorlardı tatile. Kıç temizlemekten hiç bu kadar hoşnut olmamıştım, çünkü tencerenin kaynamasına yarıyordu, parmaklarım iyice bok içinde olduğunda artık haksızlığı bile hissetmiyordum.

Ne yazık ki Madam Rosa değişimlere uğruyordu, her yerine saldırıyordu doğa yasaları, bacaklarına, gözlerine, kalp, karaciğer, atardamarlar gibi bilinen organlarına, çok

kullanılmış insanlarda bulunan bütün her yere. Asansörü olmadığından da ara sıra iki katın arasında arızalanıveriyordu. Hepimiz inip onu itmek zorunda kalıyorduk, uyanmaya, ekmeğini ko-

ramakta fayda olduğunu sezmeye başlamış Bananla bile.

Bir insanın en önemli parçaları kalple kafadır, en pahalıya patlayanlar da onlardır. Kalp durursa artık işinizi eskisi gibi yürütemezsiniz, kafa her şeyden kopup doğru dürüst işlememeye başlarsa da kişi niteliklerini yitirir, artık yaşamdan hiçbir yarar göremez. Sanıyorum yaşamaya çok gençken girişmek gerekir, çünkü sonradan bütün değerinizi yitiriyor-sunuz, kimse de size bağışta bulunacak değildir.

Bazen Madam Rosa'ya, hiçbir işe yaramayan, ama hoşa giden nesneler toplar getirirdim; kimsenin artık istemediği, çöpe atılmış şeylerdi bunlar. Örneğin bazı insanlar evlerinde bir doğum günü için, hattâ nedensiz, sadece evi şenlendirmek için çiçek bulundururlar, sonra bu çiçekler kuruyup parlak-lıklarını yitirdiklerinde, onları çöpe atarlar. Sabahları çok erken kalkarsanız bu çiçekleri toplayabilirsiniz. Bu da benim uzmanlığımdı, çörçöp dedikleri budur işte. Bazen çiçeklerin üstünde renk artıkları bulunurdu, o zaman azıcık daha yaşarlar, ben de yaş sorununa aldırmadan, onlardan demetler yapar, Madam Rosa'ya götürürdüm. Madam Rosa çiçekleri vazolara

yerleştirir, üstlerine de su dökmezdi, çünkü artık neye yarar ki? Ya da Halles’de bahar arabalarının içinden kucak dolusu mimozalar yürütür, eve götürürdüm, çevremiz mutluluk koksun diye. Yürürken Nice'deki çiçek savaşlarını, o bembeyaz kentin çevresinde bol sayıda görülen mimoza ormanlarını düşlerdim. Mösyö Hamil oraları gençliğinde tanımış, hâlâ sözünü ediyordu, ama ara sıra, çünkü artık eski Mösyö Hamil değildi.

Aramızda özellikle yahudiceyle Arapçayı, evde yabancıların olduğu zamanlar, yada konuştuklarımızın anlaşılmasını istemediğimizde de Fransızcayı konuşurduk, ama artık Madam Rosa yaşamının bü-

65

i

tün dillerini birbirine karıştırıyor, en eski dili olan ve şimdi yeniden anımsadığı lehçeyi konuşuyordu benimle, çünkü yaşlıların en çok aklında kalan şey gençlikleridir. Neyse, merdivenler dışında, Madam Rosa hâlâ kendini savunuyor sayılırdı. Ama gerçekten her gün çekilecek dert değildi, şimdi kıçına iğne yapmak bile gerekiyordu. Altı katı tırmanacak kadar genç bir hastabakıcı bulmak zordu, hiç birinin fiyatı da yeterince ucuz değildi. Ben de Le Mahoute'la anlaştım, şekeri olduğundan ötürü kendine yasal yoldan eroin iğneleri yapıyordu, sağlık durumu bunu gerektiriyordu çünkü. Kendini tek başına adam etmiş, çok yiğit, ama özellikle zenci ve Cezayirli bir herifti. Transistor ve başka hırsızlık ürünlerini satıyor, geriye kalan zamanında da, rahatça girip çıktığı Marmottan'da tedavi olmaya çalışıyordu. Madam Rosa'ya iğnesini yapmaya geldi, ama az kalsın çok kötü şeyler oluyordu, çünkü ampulleri şaşırıp Madam Rosa'nm iğnesine, tedavisinin biteceği gün için kendine ayırdığı eroini dökmüştü.

Hemen doğaya aykırı bir şeyler olduğunu anladım,

yahudiyi hiç bu denli keyifli görmemiştim çünkü. Madam Rosa önce korkunç şaşırdı, sonra da büyük bir mutluluğa kapıldı. Ödüm koptu, öyle yükseklere çıkmıştı ki artık bir daha dönmez diye düşünüyordum. Kendilerine eroin iğnesi yapan bütün velet-ler mutluluk alışkanlığına tutulurlar, bunun da hiç acıması yoktur, çünkü mutluluk özellikle yokluğuyla tanınan bir merettir. Eroin almak için mutluluğu bayağı aramış olmak gerekir, bu tür düşünceler de ancak esaslı hıyarlarda bulunur. Ben hiç şekerlenmedim, bazen inceliğimden, arkadaşlarla Marie'yi (*) çektim sadece, oysa on yaşınızda büyükler size bir sürü şey öğretmek ister. Ama ben pek öyle mutlu

(*) Marie: Marijuana, esrar.

luk meraklısı değilimdir, yaşamı yeğlerim yine. Mutluluk bir süprüntü, acımasızın tekidir, ona asıl yaşamasını öğretmek gerekir. Aynı yolun yolcusu değiliz biz onunla, hiç de yüz vermem kendisine. Henüz hiç politika yapmadım, çünkü hep birinin yararına oluyor, ama mutluluğun domuzluk etmesini engellemek için birtakım yasalar gerekir. Size aynen düşün-düğümü söylüyorum, haksızım belki ama mutlu olmak için iğneler yaptıracak değilim. Allah kahretsin. Size mutluluktan söz etmeyeceğim artık, çünkü bir şiddet nöbetine tutulmak istemiyorum, ama Mösyö Hamil anlatımı olmayan şeylere yatkınlığım olduğunu söylüyor. Asıl, anlatımı olmayan şeyleri deşmek gerekir, diyor, asıl oralarda dönüyor her şey.

En iyi eroin elde etme yöntemi Le Mahoute'un yaptığıydı. Henüz hiç iğne yaptırmadığını söylüyordu, o zaman herifler size hemen parasız bir iğne yaparlar, çünkü kimse kendini tek başına mutsuz hissetmek istemez. Bana ilk iğnemi yapmak isteyen o kadar çok herif oldu ki aklınız durur, ama ben burada başkalarının yaşamasına yardım etmek için bulunmuyorum, Madam Rosa bana yetiyor. Paçamı kurtarmak

için her şeyi denemeden önce mutluluğa girişecek değilim. Kısaca Le Mahoute'tu -bu adın hiç bir anlamı yoktu, kendisine de bu yüzden takılmıştı- Madam Rosa'ya HLM (*) iğnesini yapan. Biz eroine, yetiştirildiği Fransız bölgesinden ötürü HLM deriz. Madam Rosa olağanüstü bir şaşkınlığa uğradı, sonra da öylesine mutlu bir hal aldı ki, görseniz acırdınız. Altmış beş yaşında bir yahudi düşünün, başında bir bu eksikti. Hemen Doktor Katz'ı aramaya koştum, çünkü bu eroinle ***overdose*** dedikleri bir durum vardır, hemen yapay cenneti boylarsınız. Doktor Katz

(*) HLM: Habitations â Loyers Moderes (Ucuz Kiralı Konutlar).

gelmedi, ölüm olayları olmadıkça altı kat çıkması artık yasaktı. Tanıdığı genç bir doktora telefon etti, bir saat sonra geldi adam. Madam Rosa koltuğuna oturmuş, salya akıtıyordu. Doktor, sanki hiç on yaşında bir herif görmemiş gibi bakıyordu bana.

— Nedir burası? Bir çeşit yuva mı?

Acıyordum herife, dünyada sanki hiç böyle bir şey olmazmış gibi bir tavır takınmıştı. Le Mahoute yere oturmuş, zırlıyordu, çünkü Madam Rosa'nın kalçasına kendi mutluluğunu akıtmıştı.

— Peki ama nasıl olur? Kim eroin getirdi bu yaşlı bayana?

Ellerimi cebime sokmuş, herife bakıyordum, hattâ ona gülümsedim de, ama hiç bir şey söylemedim, çünkü neye yarardı, daha hiçbir şey bilmeyen otuz yaşında, gencecik bir herifti.

Bundan birkaç gün sonra başıma mutlu bir olay geldi. Opera'daki büyük mağazaların birinde yapılacak bir alışverişim vardı. Mağazanın vitrininde bir sirk duruyordu,

anne babalar rahatça çocuklarını getirebilsinler diye... Daha önce on kez gitmiştim oraya, ama o gün oldukça erken gelmiştim, daha sirkin perdesi bile açılmamıştı. Afrikalı bir çöpçüyle biraz söyleştik, onu tanımıyordum ama zenciydi. Auber- villiers'den geliyordu,* orada da zenci bulunur. Bir sigara içtik, bir süre kaldırımı süpürmesini izledim. Çünkü yapılacak en iyi şey buydu. Sonra mağazaya döndüm ve mest oldum. Vitrin, aslında da büyük, gözümüzü kırptığımız gibi yanıp sönen kocaman yıldızlarla donatılmıştı. Ortada sirk duruyordu, palyaçolarıyla, aya gidip gelen, yoldan geçenlere el sallayan uray pilotlarıyla, mesleklerinin sağladığı kolaylıklardan ötürü havalarda uçan akrobatlarıyla, atların üstündeki tütiilti (*) beyaz dansözleriyle, hiçbir çaba harcamadan inanılmaz ağırlıklar kaldıran, bol kaslı hal azmanlarıyla, bunlar insan değildi, mekanizmaları vardı. Hattâ danseden bir deve ve şapkasından ardarda tavşanlar çıkaran bir sihirbaz bile vardı. Tavşanlar bir tur atıp yeniden şapkanın içine giri-yorlar, bir kez daha, bir kez daha yapıyorlardı numaralarını. Bu kesiksiz bir gösteriydi, sihirbaz bir türlü duramıyordu, durmak elinde değildi. Her renkten palyaçolar vardı,

yasalarının gerektirdiği gibi giyinmiştiler, mavi beyaz, gökkuşağı renkli olanlar da vardı, burunlarının ucunda kırmızı bir lamba yanıyordu. Arkada bir seyirci kalabalığı vardı, ama gerçek se

(*) Töta: balerin giysisi.

yirci değildi bunlar, oyunun parçasıydılar, durmadan el çırpıyorlardı, çünkü bu amaçla yaratılmışlardı. Uzay pilotu aya vardığında halkı selamlamak için kalkıyor, aygıtı da ona zaman tanıyıp sabırla bekliyordu. Her şeyi gördüğünüzü sandığınız anda birtakım gırgır filler çıkıyordu garajlarından, birbirlerinin kuyruğunu tutup pistte turlar atıyorlardı, sonuncuları henüz birer çocuktu, yeni doğmuş bebeler gibi pespembeydiler. Ama benim için krallar, palyaçolardı. Hiçbir şeye, hiç kimseye benzemiyorlardı. Hepsinin olmadık kafaları ve soru işareti biçiminde gözleri vardı, hepsi de öyle hıyardı ki; keyifleri her zaman yerindeydi. Onlara bakıyor ve Madam Rosa'mn palyaço olsaydı çok gırgır olacağını düşünüyordum, ama palçayo değildi, iğrenç olan da buydu zaten. Dehşet komik olduklarından palyaçoların pantolonları sürekli düşüyordu, müzik âletleri de, günlük yaşamda çıkardıkları şeyler yerine kıvılcımlar ve fıskiyeler püskürtüyorlardı. Palyaçolar dört taneydiler, kralları, sivri şapkalı, kemirilmiş pantolonlu, yüzü her yerinden daha

beyaz olan bir ak tenliydi. Ötekiler, önünde eğiliyorlar ya da asker selamlan çakıyorlardı, o da onlann kıçına tekmeler atıyordu. Yaşam boyu sadece bunu yapıyordu, istese bile duramazdı, bu amaçla kurulmuştu çünkü. Kötülük olsun diye yapmıyordu bunu, sadece mekanik bir olaydı. Yeşil benekli sarı bir palyaço vardı, düştüğünde bile hep mutlu görünüyordu. Tel üstünde hiç beceremediği bir numarası vardı, ama o bunu gırgır buluyordu aslında, filozoftu çünkü. Dehşetten havaya kalkan kızıl bir perukası vardı, telin üstüne önce bir ayağmı sonra ötekini koyuyordu, ta ki bütün ayakları telin üstünde oluyordu, o zaman artık ne ilerleyebiliyor ne de gerileyebiliyordu, korkudan güldürmek için titremeye koyuluyordu, çünkü hiç bir şey, korkan bir palyaço kadar komik olamaz.

Arkadaşı

masmavi ve çok tatlıydı, minik bir gitarı vardı, aya bakıp şarkılar söylüyordu, besbelli çok iyi yürekliydi, ama elinden bir şey gelmiyordu. Sonuncusu aslında iki taneydi, bir benzeri vardı çünkü, birinin yaptığını öteki de yapmak zorundaydı, buna bir son vermeye çalışıyorlardı, ama olanak yoktu, yapışıktılar birbirlerine. İşin en iyi yanı mekanik ve saf oluşuydu. Önceden biliyordunuz acı çekmediklerini, yaşlanmadıklarını, kötü bir durum olmayacağını. Büsbütün değişik, hiçbir şeyle ilgisi olmayan bir olaydı. Deve bile, adının belirttiğinin aksine iyiliğinizi istiyordu. Kocaman bir gülüşü vardı, gülünç bir kan gibi salınıp duruyordu. Hiçbir doğal yanı olmayan bu sirkte herkes mutluydu. Demir tel üstündeki palyaço bütün bütüne güven altındaydı, on gün içinde bir kez düştüğünü görmedim, düşse bile hiçbir yerini incitemeyeceğini biliyordum... Yani gerçekten bambaşka bir şeydi. Öylesine mutluydum ki ölmek istiyordum, çünkü mutluluğu, yambaşınızdayken yakalamak gerekir. Omuzumda bir el hissettiğimde sirke bakıyordum ve

iyiydim. Hızla döndüm, çünkü birden bir polis geldi sandım, ama oldukça genç, bilemedin yirmi beş yaşında bir kızdı. Bayağı iyiydi, sarışın, uzun saçlıydı, güzel ve taze kokuyordu.

-- Neden ağlıyorsun?

— Ağlamıyorum.

Yanağımı elledi.

— Peki bu ne? Gözyaşı değil mi?

-- Hayır. Nereden geldiğini hiç bilmiyorum.

— Peki, yanılmışım demek. Bu sirk ne güzel.

— Gördüğüm bu tür şeylerin en iyisi.

— Buralarda mı oturuyorsunuz?

— Hayır, Fransız değilim. Herhalde Cezayirliyim, Belleville’deyiz biz.

— Adın ne?

71

— Momo.

Beni neden tavlamaya çalıştığını hiç anlamıyordum. On yaşında, Arap olarak bile henüz hiçbir işe yaramayan biriydim. Eli yanağımın üstündeydi hâlâ, biraz geriledim. Kuşkulu davranmak gerekir. Belki bilmezsiniz, ama birtakım kanlar vardır Sosyal Yar- dım'da, ne mal olduklarını hiç belli etmezler, bir anda yapıştmrlar resmî soruşturmalı cezayı. Resmî so- ruşturma kadar boktan şey yoktur. Madam Rosa bunu aklına getirdiği zaman yaşamazdı artık. Biraz daha geriledim, ama fazla değil, sadece benimle uğraşırsa tüyebilecek kadar. Ama dehşet güzeldi, istese, onunla iglllenecek ciddî bir herifle, bir servet edinebilirdi. Gülmeye koyuldu.

— Korkmamalısın.

Yok canım. «Korkmamalısın.* Geri zekâ bir numaradır bu. Mösyö Hamil her zaman, en güvenilir yandaşımız korkudur, der, onsuz başımıza neler geleceğini Allah bilir, eski deneyime güvenin siz, Mösyö Hamil öylesine korkuyordu ki, Mekke'ye bile gitti.

— Bu yaşta, sokaklarda tek başına sürtmeme- lisin.

İşte o zaman güldüm. İyice hem. Ama hiçbir şey demedim, çünkü onu eğitmek için bulunmuyordum orada.

— Gördüğüm en güzel küçük oğlansın.

— Siz de fena değilsiniz.

Güldü.

— Teşekkür ederim.

Aklıma ne esti bilmiyorum ama umutlandım birden. Kendime bir yer anyor değildim, henüz Madam Rosa'nm elinden bir şeyler gelebilirken yüzüstü bırakacak değildim onu. Yine de er geç tepemize inecek geleceği düşünmem gerekiyordu. Bazen bu gelecek, düşlerime giriyordu geceleri. Deniz kıyısında tatiller, bana hiçbir şey hissettirmeyecek biri...

72

Tamam, Madam Rosa’yı biraz aldatıyordum, ama bunlar sadece ölesim geldiği zamanlar kafamın içinde dönen şeylerdi. Umut dolu gözlerle baktım ona, kalbim çarpıyordu. Umut, Madam Rosa yada Mösyö Hamil gibi yaşlılarda bile en baskın gelen şeydir her zaman. Çılgınca bir dalga.

Ama sonra bir şey demedi. Bu iş orada bitti. İnsanlar çok ucuz oluyor. Benimle konuştu, gönlümü aldı, tatlı tatlı güldü, sonra da göğüs geçirip gitti. N'olacak, orospunun teki. Üzerinde pantolon ve bir yağmurluk vardı. Arkadan bile saçları görülüyordu sarı sarı. İnceydi, yürüyüşünden altı katı paketlerle koşarak, hattâ günde birkaç kez çıkabileceği anlaşılıyordu.

Peşine takıldım, yapacak daha iyi bir işim yoktu çünkü. Bir kez durdu, gördü beni, gülüştük. Bir kez de bir kapının içine gizlendim, ama arkasına bakmadı, dönmedi. Az kalsın yitiriyordum onu. Hızlı yürüyordu, sanıyorum unutmuştu beni, birtakım batan gemileri vardı çünkü, Çift kanatlı bir kapıdan geçti, zemin katta durduğunu, zile

bastığını gördüm. Kapı açıldı, iki çocuk atladı boynuna. Yedi, sekiz yaşlarında hani. Eh, doğrusu pes.

Kapının önüne oturdum, bir süre kaldım öyle, ne orada ne de başka bir yerde olmayı canım çekiyordu. Yapabileceğim iki üç şey vardı. Etoile'deki çizgi romanlı drugstore'a gidebilirdim, çizgi romanlarla dünya umurunuzda olmaz. Yada Pigalle'e beni seven kızlara gidebilir, biraz para kırabilirdim. Ama birden tak etti canıma, hiçbir şey umurumda değildi. Hiç orada olmak istemiyordum artık. Gözlerimi kapadım, ama yeterli değildir bu kadarı, hâlâ oradaydım, yaşadığınız sürece otomatik bir olaydır. Bu orospunun neden bana pas verdiğini hiç anlamıyordum. Bir şeyleri anlamak gerektiği zaman biraz hı- yarlaştığımı kabul etmek gerekir, oysa bu konuda

73

Mösyö Hamil’dir haklı olan. Mösyö Hamil, çoktandır hiçbir boktan anladığı yok kimsenin der, şaşırmaktan başka da hiçbir şey gelmez elimizden. Sirki bir daha görmeye gittim, bir iki saat daha kazanmış oldum böylece, ama bütün bir gün içinde nedir ki? Bayanlara özgü bir çay salonuna girdim, iki çukulatah pasta yedim, onları severim en çok, nerede çiş yapılabilir, diye sordum, çıkarken de dosdoğru kapıya koştum, hadi bana eyvallah. Ondan sonra Printemps’ dan bir çift eldiven yürüttüm, gittim onları bir çöp tenekesine attım. îyi geldi.

74

Ponthieu sokağına geri dönerken gerçekten garip bir şey oldu. Garip şeylere pek inanmam ben, ne bakıma değişik olduklarını bir türlü çıkaramam. ■ Eve dönmeye korkuyordum. Madam Rosa'yı gördükçe içim parçalanıyordu. Pek yakında yokluğunu duyacağımı biliyordum. Sürekli bunu düşünüyor, bazen de artık eve gitmeye cesaret edemiyordum. Bir mağazadan büyük bir şey yürütmek, iyice göze batmak için yakalanmak istiyordum. Yada bir bankada enselenmek, son mermiye dek makineli tüfekle kendimi savunmak. Ama nasılsa kimsenin bana aldırmayacağını biliyordum. Ponthieu sokağmdaydım, bir kahvede tilt oynayan herifleri izleyip bir iki saat öldürdüm öyle. Sonra başka bir yere gitmek istedim, ama nereye gideceğimi bilemiyordum, bu yüzden de orada kaldım. Madam Rosa'nm şu an ne kadar umutsuzlandığını biliyordum, hep başıma bir şey gel-mesinden korkardı. Hemen hemen hiç dışarıya çıkmıyordu, çünkü artık onu yukarı taşıyamıyorduk. Önceleri onu dördümüz beşimiz aşağıda beklerdik, döndüğü zaman da

bütün veletler, işe sarılır, itmeye koyulurduk. Ama artık gittikçe daha seyrek olan bir şeydi bu, bacakları ve kalbi dayanmıyordu, soluğu ise Madam Rosa'nm dörtte biri kadar birine yetmezdi. Hastanenin sözünü bile duymak istemiyordu, çünkü orada adama bir iğne yapacaklarına öldürene kadar çektirirler. Fransa'da tatlı ölüme karşı olduklarını, insanı, çekebildiği sürece yaşamaya zorladıklarını söylüyordu Madam Rosa. Madam Rosa'nm işkenceden ödü kopardı, artık gerçekten canına tak edeceği zaman, kendini kürtaj ettireceğini söylüyordu. Bizi şimdiden uyarıyordu, hastanenin eline düşerse, ken

dimizi yasal yoldan bir anda yetimhanede bulacaktık. Yasalara uygun bir biçimde ölebileceğini düşündükçe de ağlamaya koyuluyordu. Yasalar, başkalarına karşı korunacak bir şeyleri olan kişileri korumak için yapılmıştır. Mösyö Hamil, yaşamın kutsal kitabında, insanlığın sadece bir virgül olduğunu söyler, yaşlı bir adam bu denli hıyarca bir söz ettiği zaman da benim buna ekleyecek hiçbir şeyim kalmaz. İnsanlık bir virgül değildir, çünkü Madam Rosa yahudi gözleriyle bana baktığı zaman bir virgül değildi, kutsal kitabın tümüydü belki, ben de artık bu kitabi görmek istemiyordum. Madam Rosa için iki kez camiye gittim, hiçbir şey farketmedi, yahudiler için geçerli değildi çünkü. İşte bu yüzden Belleville'e dönemiyor, Madam Rosa'yla göz göze gelemiyordum. Madam Rosa durmadan «oeil! oeil!» (*) derdi, ya- hudilerin acı çığlığıdır bu, Araplarda çok farklıdır, biz «hay hay» deriz, Fransızlar da mutlu olmadıkları zaman «oh oh» der, ne sanıyorsunuz, onların da başma gelir böyle şeyler. On yaşıma basacaktım, çünkü Madam Rosa öyle karar vermişti: kendimi bir doğum

tarihine alıştırmalıydım, o da bugüne düşü-, yordu. Madam Rosa normal bir biçimde gelişmem için bunun önemli olduğunu söylüyordu, gerisi, anne adı, baba adı, hep züppelikti.

Kapının önüne oturmuş, zamanın geçmesini bek- liyordum, ama zaman her şeyden daha yaşlıdır, pek yavaş ilerler. İnsanlar acı çekince, gözleri büyür, eskisinden daha anlamlı durur. Madam Rosa'mn gözleri gittikçe büyüyor, nedensiz dövdüğünüz köpekle- rinkine dönüyordu. Ta buralardan görüyordum bunu, oysa Ponthieu sokağında, çok lüks mağazaların bulunduğu Champs-ElysĞes'ye yakın bir yerdeyim. Madam Rosa'mn savaş öncesinden kalma saçlan gi

(*) O eli: Göz. (öy diye okunur.)

derek daha çok dökülüyordu; kendinde yeniden çarpışacak gücü bulduğunda da, kadına benzer bir yam olsun diye ona sahici saçlı yeni bir peruka bulmamı istiyordu. Perukası bile rezil bir durumdaydı. Şunu da söylemek gerekir ki bir erkek gibi kel oluyordu giderek, yürekler acısı bir durumdu, çünkü kadınlar buna hazırlıklı değildir. Madam Rosa yine kızıl bir peruka istiyordu, tipine en uygun renk buydu. Bunu kendisine nereden yürütebileceğimi hiç bilemiyordum. Belleville'de, güzellik enstitüleri dedikleri çirkin karı kurumlan yoktur. ElysĞes'dekilere de girmeye cesaret edemem. Sormak, ölçmek gerekir. Allah kahretsin.

Çok kötüydüm. Bir Coca-Cola bile çekmiyordu canım. Aslında o gün doğmadığımı, hem nasıl olsa bu doğum tarihi hikâyelerinin sadece toplu sözleşmeler olduğunu söylemeye çalışıyordum kendi kendime. Arkadaşlanmı düşünüyordum: Le Mahoute'u, bir benzin istasyonunda ***çalışan*** Şah'ı. Çocukken, adamdan sayılmak için kalabalık olmak gerekir.

Yere yattım, gözlerimi kapadım, ölmek için birtakım hareketler yaptım, ama çimento soğuktu, hastalanmaktan korktum. Böyle bir durumda eroin alan bir sürü herif tanıyorum, ama ben mutlu olabilmek için yaşamın kıçını yalayacak değilim. Yaşamı süslemek istemiyorum ben, bok yesin o. Birbirimize karşı hiçbir şey hissetmiyoruz. Yasal erginliğe kavuşacağım zaman televizyondaki gibi uçaklar kaçırıp, rehineler alıp, bir şeyler istemek için tedhişçilik yapacağım belki, henüz ne isteyeceğimi bilmiyorum, ama boktan bir şey olmayacak. Esaslı bir şey olacak yani. Şimdilik ne istemek gerektiğini pek söyle-yemeyeceğim, profesyonel eğitimden geçmedim çünkü. Kıçım çimentonun üstünde, yerde oturmuş uçak kaçırıyorum. Rehineler ellerini yukarı kaldmp dı-

şan çıkıyorlar, ben de parayı ne yapacağımı düşünüyorum, çünkü her şeyi satın alamazsınız. Madam Rosa’ya, ayaklan suyun içinde, başında yeni bir peruka, rahatça ölebilmesi için mülk satın alacağım. Orospu çocuklarıyla analarını Nice’e lüks otellere yollayacağım. Orada kendilerini yaşamdan koruyabilecekler, ilerde de Paris’i ziyaret eden Devlet başkan- ları, mecliste desteklerini belirten çoğunluk üyeleri, hattâ başarının önemli etkenleri olabilecekler. Gidip vitrinde gözüme kestirdiğim yeni bir televizyon alabileceğim.

Bütün bunları düşünüyordum, ama pek ticaretle uğraşmayı da çekmiyordu canım. Mavi palyaçoyu getirttim, bir süre dalga geçtik birlikte. Sonra beyaz palyaçoyu getirttim; yanıma oturdu, minicik kemanıyla bana sessizliği çaldı. Değişivermek, artık hep onlarla kalmak istiyordum, ama Madam Rosa’yı bok içinde tek başına bıkaramazdım. Eskisinin yerine yeni bir sütlü kahve VietnamlI edinmiştik. Fransız olan bir Antilles zencisinin oğluydu. Kadın, anası ya- hudi bir heriften büe bile gebe kalmıştı, şimdi de çocuğu kendi yetiştirmek istiyordu, çünkü bunu bir aşk öyküsüne

çevirmişti, kişisel bir sorundu yani. Kuruşu kuruşuna ödüyordu, çünkü Mösyö N’Da AmĞ- dâe ona edepli bir yaşam sürdürecek kadar para bırakıyordu. Mösyö N’Da AmedĞe vizitelerin yüzde kırkım önceden alırdı, çünkü durmak bilmeyen, çok işlek bir kaldırımı vardı. Yugoslavlara da para vermek gerekiyordu. Kestikleri haraçlardan ötürü ulusal bîr felâkettir bunlar. KorsikalIlar bile karışıyordu işe; onlarda da yeni bir kuşak yetişmeye başlamıştı.

Yanımda, içi gereksiz eşyalarla dolu bir sandık vardı.

Onu ateşe verseydim bütün apartmanı yakardım, ama nasıl olsa benim yaptığımı bilmeyeceklerdi, hem ihtiyatlı bir iş de değildi. Yaşamımın bu anını çok iyi anımsıyorum, çünkü tıpkı öbürleri gibiydi.

78

Benimkisi hep gündelik bir yaşamdır, ama bazı anlar kendimi daha da kötü hissettiğim olur. Bir yerim ağrımıyordu, yani yakınmam İçin bir neden yoktu. Ama bacaksız ve kolsuz gibiydim, oysa her yanım yerli yerindeydi. Mösyö Hamil bile açıklayamaz bunu. Kimsenin gücenmesini istemem, ama şunu da belirtmek gerekir ki Mösyö Hamil günden güne hıyar- laşıyordu. Sonlarına yaklaşmış, artık özürleri olmayan yaşlılarda sık sık görülen bir şeydir bu. Kendilerini neyin beklediğini çok iyi bilirler, arkaya bakıp politikacı devekuşları gibi geçmişe sığınmak istedikleri gözlerinden okunur. Mösyö Hamil'in elinin altında da hep Victor Hugo'nun bir kitabı vardı, ama beyni sulandığından bunu Kur'an sanıyordu, çünkü ikisini de okurdu. Küçük parçalar halinde ezberlemişti onları, soluk alırcasma, ama her şeyi birbirine karıştırarak okurdu. Onu camiye götürdüğüm zaman bir kör gibi koluma yapışıyordu. Çok iyi bir etki uyan- dırıyorduk, çünkü bizde körlere çok değer verirler. Mösyö Hamil sürekli şaşırıyordu, dua edeceğine «Waterloo

Waterloo hüzünlü vadi» diye şiir okuyordu. Orada bulunan Araplar da çok şaşırıyorlardı, yerinde bir hareket değildi çünkü. Dinsel coşkunluktan ötürü Mösyö Hamil'in gözlerinden yaşlar bile akıyordu. Gri maşlahı ve başındaki beyaz sarığıyla çok yakışıklıydı, öbür dünyada iyi karşılanmak için de dua ediyordu. Ama hiçbir zaman ölmedi, belki bütün dünya rekorlarını kırıp şampiyon olur, böylesi pek az görülmüştür. Canlılar arasında en genç ölenler köpeklerdir. On iki yaşında oldular mı, artık onlara güve- nilemez, bir yenisini almak gerekir. Gelecek sefere bir köpek edineceğim zaman onu bebekken alacağım, böylece yitirene dek bol zamanım olacak. Bir tek palyaçoların yoktur yaşam ve ölüm sorunları, çünkü onlar dünyaya aile yoluyla teşrif etmezler. Doğa yasalarının dışında yaratılmışlardır ve hiçbir zaman

ölmezler, yoksa komik olmazdı. İstediğim zaman onları görebilirim yanımda. İstesem yanımda herkesi görebilirim, King Kong'u da, Frankestein'ı da, yaralı pembe kuş sürülerini de. Bir tek annemi göre- mem, çünkü bu konuda yeterince imgeye sahip değilim.

Ayağa kalktım, kapıdan sıkılmıştım, şöyle bir baktım sokağa. Sağda bir polis arabası duruyordu. İçinde polisler hazır bekliyorlardı. Ben de ergin olunca polis olmak isterim, hiçbir şeyden, hiç kimseden korkmamak, ne yapmak gerektiğini bilmek için. Polis olduğunuz zaman yetkili kişilerin emrine girersiniz. Madam Rosa yetimhanedeki bir sürü orospu çocuğunun sonradan polis, toplum polisi ve cumhuriyetçi olduklarını söylerdi. Böylece kimse onlara bir şey yapamaz.

Bir göz atmaya gittim. Ellerim ceplerimde, polis arabasına yanaştım. Biraz korkuyordum. Hepsi arabanın içinde değildi, bazıları yere uzanmıştı. Islık çalarak ***Lorraine'den geçerken*** şarkısını söylemeye koyuldum, çünkü bizim buraları anımsatmayan bir suratım vardır. İçlerinden biri bana gülümsemeye başlamıştı bile.

Dünyanın en güçlü şeyi polislerdir. Bir çocuğun babası polisse, ötekilerden iki kat daha fazla babası var gibidir. Arapları, hatta zencileri bile kabul ediyorlar, yeter ki Fransız bir yanlan olsun. Bunların hepsi orospu çocuğudur, yetimhane görmüş olanlan da vardır aralarında, bilmedikleri bok yoktur. Güvenlik kuvveti olarak bunlardan daha kıyak

bir şey olamaz, tıpkı böyle düşünüyorum. Askerler bile on- ların tırnağı olamaz, belki general hariç. Madam Ro- sa’nın ödü kopar polislerden, ama kökünün kazındığı yurttan ötürü oluyor bu, böyle bir kanıt da yeterli sayılamaz, yanlış saftaydı çünkü. Belki de Cezayir’e gidip orada polis olacağım, polise en çok gerek

£0

duyulan yer orasıdır. Fransa'da Cezayir’den çok daha az Cezayirli vardır, bu yüzden de burada polislerin daha az işleri oluyor. Arabaya doğru bir iki adım daha attım. Hepsi düzensizlikler ve silahlı saldırılar bekliyordu. Kalbim çarpıyordu. Kendimi hep yasalara aykırı hissederim, buralarda bulunmamam gerektiğini seziyordum. Ama kılları kıpırdamadı, belki de yorgundular. Hatta biri başını pencereden çıkarmış, uyuyordu. Bir başkası, yanında radyosu, soyulmuş bir muzu rahatça yiyordu. Genel bir gevşeme içindeydiler. Sarışın bir polis duruyordu dışarda. Elinde antenli bir radyo vardı, bütün olup bitenlerden de hiç kaygılanmış görünmüyordu. Ödüm kopuyordu, ama nedenini bilerek korktuğum için memnundum,' çünkü genellikle hep nedensiz korkarım, soluk alırcasma. Antenli polis beni

gördü, ama hiçbir önlem almadı, ben de hiç istifimi bozmadan, ıslık çalarak yanından geçtim.

Evli ve çocuklu polisler de vardır, böyleleri de olduğunu biliyorum. Bir kez Le Mahoute'la tartıştım, babanızın polis olması nasıl bir şeydir onu öğrenmek istiyorum dedim, ama Le Mahoute sıkıldı, düş kurmanın hiçbir işe yaramadığını söyledi ve gitti. Esrar çekenlerle tartışmaya değmez, merak diye bir şeyleri yoktur.

Eve dönmemek için bir süre daha dolandım, her kaldırımın kaç adım ettiğini hesaplamaya koyuldum, dünya kadar vardı, rakamlarım bile yetersiz kalıyordu. Hâlâ güneş vardı. Birgün kırlara çıkıp neye benzediğine bakacağım. Deniz de ilgimi çekebilir, Mösyö Hamil denizden hep saygıyla söz eder. Bildiğim her şeyi bana Mösyö Hamil öğretti, onsuz ne yapardım bilmem. Mösyö Hamil küçükken amcalarından biriyle gelmiş Fransa'ya. Amcası öldüğü za-man da çok gençmiş. Pek çabuk tek başına kalmış, ama buna rağmen doğru dürüst biri olmayı becer

miş. Şimdi gittikçe hıyarlaşıyor, çünkü insanlar bu denli uzun yaşamak için hazırlıklı değillerdir. Güneş, damın tepesine oturmuş sarı bir palyaçoya benziyordu. Bir gün Mekke'ye gideceğim, Mösyö Hamil oranın her yerden daha güneşli olduğunu söylüyor, coğrafyanın keyfi böyle istemiş. Ama bunun dışında Mekke'nin pek değişik bir yer olduğunu sanmıyorum. Bambaşka şeylerle dolup taşan çok uzak bir yere gitmek isterdim. Bunu düşlemeye bile çalışmıyorum* berbat etmeyeyim diye. Güneşi, palyaçoları ve köpekleri de alırdık, onlardan iyisi olmaz. Ama gerisini özellikle hiç takmayacaktık peşimize. Sanıyorum, sonunda orası da yine eski tas eski hamam olurdu. Her şey nasü bu denli yerinde sayar, hayret.

82

Saat beş olmuştu, eve yollanırken, minisini park yasağının önünde durduran bir sanşm gördüm. Onu hemen tanıdım, çok kinciyimdir çünkü. Az önce bana pas verdikten sonra basıp giden, boş yere izlediğim orospuydu. Onu görünce çok şaşırdım. Paris'te tonla sokak var, buraların arasında biriyle karşılaşabilmek için epey rastlantı gerekir. Kız beni görmemişti, öteki kaldırımdaydım, tanınmak için hemen karşıya geçtim. Ama kızın acelesi vardı, belki de artık düşünmüyordu beni, rastlaşalı iki saat oluyordu. Kız 39 numaraya girdi, avluya bakan bir evdi bu, avluda bir ev daha vardı. Kendimi gösterecek zamanım bile olmadı. Kızın deve tüyü bir paltosu, bir pantolonu, başında da bir yığın san saç vardı. Arkasında en aşağı beş metre koku bırakmıştı. Arabasını kitlememişti. Önce beni anımsasın diye içinden bir şey yürütmek istedim, ama doğum günüm filân yüzünden o kadar dertliydim ki, içimde bunca derdi nasıl barmdırabil-diğime bile şaşıyordum. Boşver dedim kendi kendime, yürütmeye değmez, nasıl olsa benim yürüttüğümü bilmeyecek. Beni görsün istiyordum, ama sakın bir aile

aradığımı sanmayın, Madam Rosa çaba gösterse bir süre daha dayanabilirdi. Moise kendine bir yer bulabilmişti. Banania bile görüşmelere başlamıştı, üzülmem için hiçbir neden yoktu. Ünlü bir hastalığım yoktu, uyumsuz da değildim, insanlar sizi seçerken ilk buna dikkat eder. Onlara da hak vermek gerekir, size güvenip sonradan soyağacmda alkolikler bulunan ve olduğu yerde sayan bir çocukla bula-bilirler kendilerini, oysa kimsesiz ne eşsiz çocuklar vardır ortalıkta. Benim de seçme şansım olsaydı, Madam Rosa gibi artık direnci kalmamış yaşlı bir ya

hudi seçeceğime, en iyi ne varsa onu seçerdim; İçim sızlıyor, onu her gördüğümde geberesim geliyordu. Madam Rosa bir köpek olsaydı, bugüne kadar onu kurtarmıştılar, köpeklere karşı hep daha iyi davranırlar, ama insanların acı çekmeden ölmeleri yasaktır. Bunu size söylüyorsam, Matmazel Nadine'i -adı sonradan öyle oldu- Madam Rosa içi rahat ölebilsin diye izlediğimi sanmayasınız diyedir.

84

Apartmana girince, daha ufak başka bir apartmana geçiyordunuz, girer girmez, ateş sesleri, gıcırdayan frenler, avaz avaz bağıran bir kadın ve «Beni öldürmeyin!» diye yalvaran bir adam sesi duydum, o kadar yakından geliyordu ki, havaya sıçradım. Makineli bir tüfek hemen ateş açtı, adam «Hayır!» diye bağırdı. İsteyerek ölmediğiniz zamanlar hep böyle olur. Sonra bir sessizlik çöktü, bu daha da korkunçtu, işte şimdi size öyle bir şey söyleyeceğim ki apışıp kalacaksınız. Her şey tıpkı eskisi gibi oluverdi. Yine ölmek istemeyen o herif, onun da kendine göre nedenleri vardı çünkü, herifi hiç takmayan makineli tüfek... Adam elinde olmadan üç kez öldü, sanki başkalarına örnek olsun diye üç kez öldürülmesi gereken, eşi bulunmaz bir namussuzmuş gibi. Yeniden bir sessizlik çöktü, o sırada adam ölü kaldı, sonra bir daha çullandılar üstüne, bu dördüncü kezdi, sonra bir daha çullandılar, artık herife acıyordum, çünkü ne olursa olsun bu kadarı da fazlaydı. Sonunda adamı rahat bıraktılar, bir kadın sesi «sevgilim, zavallı sevgilim,» dedi ama bunu öylesine hisli ve içten

duygularla söylüyordu ki eşekten düşmüş karpuza döndüm, oysa bunun ne demek olduğunu bile bilmem. Girişte, kırmızı lambalı bir kapıyla benden başka kimse yoktu. Ancak kendime gelebilmiştim ki, «sevgilim, sevgilim»lerle tantanaya yeniden başladılar, ama bu her keresinde başka bir tonda çıkıyordu. Sonra her şeyi bir daha, bir daha baştan aldılar. Herif karısının kollarında beş altı kez Ölmek zorunda kaldı, çünkü birinin buna üzüldüğünü hissetmekten çok keyif alıyordu. Madam Rosa'yı düşündüm, ona «sevgilim, zavallı sevgilim,» diyecek kimsesi yoktu, çünkü

aşağı yukan tümüyle dazlaktı ve doksan beş kiloydu, üstelik ne yanından baksan çirkindi bu kilolar. Kadın bunun üstüne sustu, sonra öyle bir çığlık attı ki önce kapıya koştum, sonra kendimi içeriye attım. Allah kahretsin, bir çeşit sinemaydı bu, ama herkes geri geri gidiyordu. İçeri girdiğim zaman perdedeki kadın, can çekişmek için cesedin üstüne düştü, hemen sonra da ayağa kalktı, ama gerisingeri, her şeyi gerisingeri yapıyordu, sanki gidişte bir canlı, dönüşte bir oyuncak bebekmiş gibi. Sonra her şey söndü ve her yer aydınlandı.

86

Beni yüzüstü bırakan kız, odanın ortasındaki mikrofonun başında, koltukların önünde duruyordu, ışıklar yanınca gördü beni. Çevrede üç dört herif vardı, ama silahlı değildiler. Herhalde açık ağzımla hıyara benziyordum, bana herkes öyle bakıyordu çünkü. Sarı kız beni tanıdı, kocaman bir gülücük attı. Moralim biraz düzeldi, çünkü iyi bir etki uyandırmıştım.

— Aa, arkadaşım bu benim.

Hiç de arkadaş değildik, ama bunun tartışmasını yapacak değildim. Bana doğru geldi, Arthur'e baktı, ama bendim onu ilgilendiren, büiyordum. Kadınlar gırgır oluyor bazan.

— Ne bu?

— Eski bir şemsiye, giysiler geçirdim üstüne.

— Hoş olmuş bu giysilerle, bir puta benziyor. Arkadaşın mı?

— Beni geri zekâlı mı sandınız, ne? Arkadaşım değil, bir şemsiye bu.

Arthur'ü eline aldı, onu inceliyor numarası yaptı.

Ötekiler de öyle. Evlat edinirken insanlarm en istemedikleri şey çocuğun geri zekâlı olmasıdır. Çocuk birden durmaya karar verdi demektir bu, ilerlemek ona yeterince ilginç gelmemiştir. O zaman ailesi handikaph olur, çocukla ne halt edeceğini bilemez. Örneğin on beş yaşında bir çocuk on yaşındaymış gibi hareket etmeye koyulur. Ama dikkatinizi çekerim, bu konuda kazançlı çıkmak da olanaksızdır. Bir çocuk, benim gibi on yaşında olup on beş yaşındaymış gibi hareket ederse onu okuldan atarlar, ahlâkı bozulmuştur çünkü.

— Yüzü ne güzel, yemyeşil. Neden yeşil yaptın

yüzünü?

O kadar güzel kokuyordu ki Madam Rosa'yı düşündüm, çünkü çok farklı bir şeydi.

— Yüz değil kİ, bez bu. Yüzler yasaktır bizde.

— Nasıl yani?

Neşe dolu mavi gözleri vardı, çok tatlıydı, Arthur'ün önünde diz çökmüştü, ama yaptığı bütün numaralar benim içindi aslında.

— Arap'ım ben. Yüzler bizim dinimizde yasaktır.

— Yüzleri çizmek demek İstiyorsun.

— Allah'ı küçük düşürücü bir şeydir.

Çaktırmadan yüzüme baktı, onu etkim altına aldığımı görüyordum.

— Kaç yaşındasın?

— İlk karşılaştığımızda söylemiştim. On yaşındayım. Bugün bastım on yaşıma.

Ama yaş önemli değildir. Benim bir dostum var, seksen beş yaşında ve hâlâ yaşıyor.

— Adın ne?

— Daha önce de sormuştunuz. Momo.

Sonra çalışması gerekti. Orasının, dublaj stüdyosu dedikleri bir yer olduğunu anlattı bana. Perdedeki kişiler konuşacakmış gibi ağızlarını açıyor,- lardı, ama asıl salondakilerdi onlara seslerini veren. Tıpkı kuşlar gibi, seslerini dosdoğru adamların gırtlaklarına sokuyorlardı. İlk kez başarısız olunca, yani sesler gerektiği anda ağzın içine girmeyince, yeniden başlamak gerekiyordu. İşte o zaman pek güzel şeyler oluyordu. Her şey geriliyordu birden. Ölenler yaşamaya koyuluyor, gerisingeri toplumdaki yerlerine dönüyorlardı. Bir düğmeye basıyorlardı ve her şey uzak- laşıveriyordu. Arabalar yüzüstü geri geri gidiyor, köpekler gerisingeri koşuyor, yerle bir edilmiş evler, toparlanıp gözünüzün önünde, bir anda yeniden kuruluyorlardı. Kurşunlar vücudun içinden çıkıp makinalı tüfeklerin içine dönüyorlardı, katiller geri

çekiliyorlar, pencereden atlıyorlardı, gerisingeri. Suyu boşalttığınız zaman, su yeniden doğruluyor, yeniden doluyordu bardağın içine. Dökülen kan vücuda, kendi yerine dönüyordu, hiçbir yerde bir kan lekesi kalmıyor, yara kapanıyordu. Bir adam tükürdüğü zaman, tükürdüğünü yeniden ağzına alıyordu. Atlar dörtnala gerisingeri koşuyorlar, yedinci kattan düşmüş bir adam da paçayı kurtarıyor, pencereden İçeri atıyordu kendini. Tersine bir dünyaydı gerçekten ve şu anasını sattığım yaşam boyunca gördüğüm en güzel şeydi. Hatta bir ara genç ve taze gördüm Madam Rosa'yı, biraz daha gerilettim onu, daha da güzel oldu. Gözlerim yaşarıyordu.

Orada bir süre kaldım, çünkü hiçbir yere acele yetişmem gerekmiyordu, iyice mest oldum. Özellikle, perdedeki kadının ölmesinden hoşlanıyordum. Üzüntü uyandırmak için bir süre ölü kalıyor, sonra sanki görülmeyen bir el tarafından havalara kaldınlıyor- muş gibi geri geri gidiyor, gerçek yaşama kavuşuyordu.

«Sevgilim, zavallı sevgilim,» dediği adam tam bir namussuza benziyordu, ama bu beni ilgilendirmez. Oradakiler bu sinemadan çok hoşlandığımı görüyorlardı, bana her şeyi sondan alıp ta başa kadar gelebileceklerini söylediler. İçlerinden bir sakallı da güldü, «hattâ yeryüzü cennetine kadar,» dedi. Sonra da şunu ekledi: «Ne yazık ki her başlayışta aynı şeyler oluyor.» Sarışın ***kız, adının*** Nadine olduğunu söyledi; sinemadaki kişileri insan sesiyle konuşturmak onun mesleğiymiş. O kadar memnundum ki canım hiçbir şey çekmiyordu.

Düşünebiliyor musunuz, yanıp yıkılan sonra da sönen, doğrulan bir ev. İnsan bunu kendi gözüyle görmese inanamaz, çünkü başkalarının gözü aynı şey değildir.

Ve işte orada, gerçek bir olay geldi başıma. Gerilere gittiğimi ve annemi gördüğümü söyleyemem, ama kendimi gördüm, yere oturmuştum. Önümde

kalçalara kadar çizmeli bacaklar, deri bir mini etek görüyordum. Gözlerimi kaldırmak, yüzünü görmek için müthiş bir çaba harcadım, annemdi biliyorum, ama artık çok geçti, anılar gözlerini kaldıramazlar. Geriye doğru daha da

uzaklara gitmeyi başardım. İki sıcacık kolun beni sardığını, salladığını hissediyorum. Karnım ağrıyor, beni sıcacık saran insan yürüyor. Bir aşağı bir yukarı. Şarkı söylüyor, ama karnım hep ağrıyor, sonra bir osuruk salıyorum, yere çakılıp kalıyor. Rahatlamanın etkisi altında acı çekmiyorum artık, sıcacık varlık beni öpüyor, hafif bir gülüşle gülüyor, duyuyorum, duyuyorum, duyuyorum...

— Hoşuna gidiyor mu?

Bir koltukta oturuyordum, perdede artık hiçbir şey yoktu. Sarışın kız yanımdaydı, ışıklar yanmıştı.

— Fena değil.

Sonra yine, karnına makinalı tüfeğin kurşunlarını yiyen herife katlanmak zorunda kaldım. Herhalde bankada kasadar, ya da karşı çetenin adamıydı, yine, «beni öldürmeyin, beni öldürmeyin!» diye bağırıyordu, hıyar gibi, çünkü ne işe yarar ki, herkes mesleğini yapmak zorundadır. Sinemada, ölen adamın ölmeden önce «hadi beyler yapın işinizi,» demesi çok hoşuma gider, belli bir anlayışın belirtisidir bu, insanları duygularından yakalamaya çalışıp canlarını sıkmanın anlamı yoktur. Ama herif, kendini beğendirmek için gereken tonu bulamıyordu, onu yeniden geriletip, her şeye yeniden

başlamak zorunda kaldılar. Kurşunları durdurmak için ellerini uzatıyordu, işte o zaman «hayır, hayır!» diye, «beni öldürmeyin, beni öldürmeyin!» diye bağırıyordu, mikrofonun önünde tamamen güven altında olan adamın sesiyle. Sonra kıvranarak düşüyordu, çünkü bu, sinemada her zaman hoşa giden bir numaradır, sonra bir daha kımıldamıyordu.

Gangsterler, adamın bir zaran

»0

dokunmayacağına inanmak için bir kere daha ateş ediyorlardı. Durum iyice umutsuzlaşmca da her şey geri geri gitmeye koyuluyor, herif havalara uçuyordu, sanki tanrı kendisinden biraz daha yararlanmak için onu tutup ayağa kaldırıyormuş gibi.

Sonra başka parçalar gördük, her şey gerektiği gibi olsun diye bazılarını on kez geriye almak zorunda kaldılar. Sözcükler de vitese geçiyor, her şeyi tersinden söylüyorlardı, böylece birtakım esrarlı sesler çıkıyordu ortaya, kimsenin bilmediği, belki bir şeyler anlatmak isteyen bir dil gibi.

Perdede hiçbir şey olmayınca, Madam Rosa’yı savaştan önceki bütün saçlarıyla, mutlu bir halde

düşlüyordum, kendini savunmak zorunda bile değildi, çünkü tersine bir dünyaydı bu.

Sarışın kız yanağımı okşadı, gerçekten tatlı olduğunu söylemek gerekir, yazıktı bayağı. Gördüğüm iki veledini düşünüyordum, yazıktı.

— Gerçekten çok hoşlanmış görünüyorsun.

— İyi eğlendim.

— İstediğin zaman gelebilirsin yine.

— Pek zamanım yok, söz vermeyeyim.

Kız, gidip bir dondurma yememizi önerdi, yok demedim. Ben de onun hoşuna gidiyordum, daha hızlı yürümemiz için elini tuttuğum zaman da gülümsedi.

Karışık bir dondurma seçtim, çukulatalı, çilekli, fıstıklı, ama sonra pişman oldum, vanilyahsını seç- seydim keşke.

— Her şeyin geriye alınabilmesi hoşuma gidiyor.

Yakında ölecek olan bir bayanla oturuyorum.

Dondurmasına hiç el sürmüyor, bana bakıyordu.

Saçları o kadar sarıydı ki elimi uzatıp onlara dokun- maktan kendimi alamadım, sonra da güldüm, komikti çünkü.

— Paris’te değil mi annen baban?

Ne söyleyeceğimi şaşırdım, iyice daldım dondur

maya, belki dünyada en sevdiğim şeydir bu.

Üstelemedi. Baban ne iş yapar, annen nerede diye sorduklarında bayağı zorlanırım, söyleşi alanındaki eksik bir yanımdır.

Bir kâğıtla dolmakalem çıkardı, bir şeyler yazdı, kâğıdı yitirmeyeyim diye de üç kez altım çizdi.

— Al bunu, adımla adresim yazılı. Çocuklarla ilgilenen bir dostum var.

— Bir ruh hekimi, dedim.

O zaman apışıp kaldı.

— Neden böyle söylüyorsun? Çocuk doktorları ilgilenir çocuklarla.

— Sadece bebe olduklarında. Sonra ruh hekimleri ilgilenir.

Susuyor, korkmuşcasma bakıyordu bana.

— Kim öğretti sana bunu?

— Esrar çektiği için tedavi gören Le Mahoute adında bir arkadaşım var, bu konulan bilir.

Elini elimin üstüne koydu, bana doğru edildi.

— On yaşmda olduğunu söylemiştin değil mi?

— Ya, öyle.

— Yaşına göre neler biliyorsun... Söz, tamam mı?

Bizleri görmeye geleceksin.

Dondurmamı yaladım. Moralim bozuktu. Moraliniz bozuk oldu mu da güzel şeyler hep daha güzeldir. Bunu sık sık farkettim. Gebermek istediğiniz zamanlar, her zamankinden daha güzel olur çukulata- nın tadı.

— Sizin adamınız var zaten.

Beni anlamıyordu, bakışlarından belliydi.

Öç alma duygusuyla gözünün içine baka baka yaladım dondurmamı.

— Az önce gördüm sizi, hani az kalsın rastlaşıyorduk.

Eve döndünüz. İki çocuğunuz var zaten. Onlar da sizin gibi sarışın.

— Beni izledin mi?

— Evet, bana numara yaptınız.

Birden ne oldu bilmiyorum, ama yemin ederim dolu dolu baktı bana. Biliyor musunuz, sanki gözlerinin içinde eskisinden dört kez daha çok şey varmışçasına.

— Dinle beni şekerim, adım ve adresim var sende,

yitirme onları, istediğin zaman gel gör beni. Nerede oturuyorsun?

Böyle bir şey söz konusu olamazdı. Böyle bir kız bize damlayıp oranın orospu çocukları için işletilen bir ev olduğunu öğrenirse rezillikti. Ona güveniyor değildim, adamı olduğunu biliyordum zaten, ama orospu çocukları, doğru dürüst insanların gözünde hemen tellallar, pezevenkler, cinayet olayları ve çocukluk suçlandır. Doğru dürüst insanlar çevresinde adımız çok kötüye çıkmıştır, eski deneyime güvenin siz. Hiçbir zaman sizi evlât edinmezler, çünkü Doktor Katz'ın aile ortamının etkisi diye adlandırdığı bir şey vardır, bu konuda da orospular her şeyden beterdir onların gözünde. Sonra zührevî hastalıklar-dan da korkarlar, çünkü bütün veletler soya çeker. Kızın kalbini kırmak istemedim, ama palavra bir adres verdim. Kâğıdım aldım, cebime soktum, hiç bilinmez çünkü, ama mucize diye bir şey yoktur. Sorular sormaya başladı, ne evet diyordum, ne hayır, vanilyah bir dondurma daha yedim, o kadar. Vanilya dünyanın en güzel şeyidir.

— Çocuklanmı tanıyacaksın ve hep birlikte köye gideceğiz, Fontainebleau'y a... Orada bir evimiz var...

— Hadi eyvallah!

Birden kalktım, ben ona hiçbir şey sormamıştım ki, Arthur’le birlikte koşarak çıktım. Arabalan korkutma oyunu oynadım biraz, son anda önlerine atlıyordum. İnsanlar bir çocuk ezmekten çok korkarlar, bunu hissetmekten de zevk duyuyordum. Size bir

kötülükleri dokunmasın diye korkunç frenler yaparlar, hiç yoktan iyidir. Onları daha da çok korkutmak istiyordu canım, ama elimde değildi. Henüz, polis mi yoksa terörist mi olacağıma karar vermemiştim, bunu daha sonra, yerinde çözümleyeceğim. Ne olursa olsun, bir kere örgütlü bir çete şarttır, çünkü tek başınıza hiçbir şey beceremezsiniz, çok ufak çapta bir iş dışında. Hem adam öldürmeyi sevmem pek, hattâ tam tersi. Hayır, aslınca Victor Hugo gibi bir herif olmak İsterdim. Mösyö Hamil, sözcüklerle, insan öldürmeden, her şeyin yapılabileceğini söyler; zamanım olduğunda bir deneyeceğim. Bunun en güçlü şey olduğunu söyler Mösyö Hamil. Bana sorarsanız, eğer silahlı herifler varsa, çocukluklarında farkedilme- dikleri içindir, hiç kimsenin gözüne çarpmamışlardır bir türlü. Ama dünyada çok çocuk olduğundan hepsini farketmek olanaksızdır. Kendilerini farkettlre- bilmek için açlıktan ölmek zorunda kalanlar bile var. Kimileri de göze batmak için çete kurar. Madam Rosa dünyada milyonlarca çocuğun öldüğünü, hatta bazılarının resimlerinin çekilmesine bile izin verdiklerini

söyler. Madam Rosa: Çük insan türünün düşmanıdır, doktorlar içinde en doğru dürüst adam da İsa'dır, der, bir çükten çıkmamıştır çünkü. Bunun kuraldışı bir durum olduğunu belirtir. Madam Rosa yaşamın çok güzel olabileceğini söyler, ama henüz tümüyle keşfedilmiş bir şey değildir o, şimdilik de ne yapalım, yuvarlanıp gitmek gerekir. Mösyö Hamil de bana yaşam ve özellikle acem halıları hakkında çok iyi şeyler söylemiştir.

Arabaların arasından koşup adamları korkuturken önemli biri oluyordum. Ezilmiş bir çocuk kimseyi neşelendirmez. Başlarına sonsuz belalar açabileceğimi hissediyordum. Tabiî sadece canlarına okumak için kendimi ezdirecek değildim, ama adamları bayağı etkim altma alıyordum. Claudo dediğimiz bir

arkadaş var, böyle hıyar gibi oynarken arabanın altında kaldı, üç ay bakım gördü hastanede, oysa evde olsa, babası onu yitirdiği bacağını aramaya yollardı.

Gece olmuştu, evde yokum diye Madam Rosa korkmaya başlamıştı belki. Eve dönmek için hızlı hızlı koşuyordum, Madam Rosa’dan uzak, hoş vakit geçirmiştim, bu yüzden de vicdan azabı duyuyordum.

95

Hemen gördüm, ben yokken Madam Eosa daha da yıpranmıştı. Hele üst yanı, hele her yerinden daha çok ağrıyan başı. Sık sık gülümseyerek, vücudunda, yaşamın, kendini pek İyi hissetmediğini söylerdi, bu da artık iyice belli oluyordu. Her yeri ağrıyordu. Bir aydır merdivenlerden ötürü alışverişe çıkamıyor- du artık, benim gibi onu üzen biri olmasaydı, yaşamla hiçbir ilgisi kalmayacağını söylüyordu.

Ona, geçmişe dönülen stüdyoda gördüklerimi anlattım, ama sadece göğüs geçirdi ve yemeğimizi yedik. Hızla yıprandığını kendi de biliyordu, ama hâlâ çok güzel yemek yapıyordu. Ne pahasına olursa olsun, kesinlikle istemediği tek şey kanserdi, o bakımdan da şanslıydı, çünkü yakalanmadığı tek hastalık buydu. Kanser dışında o kadar zarara uğramıştı ki, artık saçları bile dökülmüyordu, çünkü onların dökülmesine yol açan mekanizma da yıpranmıştı. Sonunda koştum, Doktor Katz'ı çağırdım, geldi. Doktor Katz pek o kadar yaşlı değildi, ama merdivenleri çıkması yasaktı, çünkü

merdivenleri hep kalp taşır. Haftalığına iki üç velet vardı evde, İkisi ertesi gün gidiyordu, üçüncüyse Abidjan’a yolcuydu, annesi orada bir ***sex-shop'a.*** çekilecekti. Kadın yirmi yıllık Halleş geçmişinden sonra son vizitesini kutlamıştı iki gün önce, Madam Rosa'ya çok duygulandı-ğını söyledi: Bir anda yaşlandığını hissetmiş. Doktor Katz’ı dört bir yanından tutup çıkmasına yardım ettik. Doktor Katz Madam Rosa’yı muayene etmek için bizi dışarı kovdu. Döndüğümüzde Madam Rosa mutluydu, kanseri yoktu, Doktor Katz işini çok İyi bilen büyük bir doktordu. Doktor Katz sonra hepimizi süzdü, ama hepimiz derken sadece birkaç artıktan söz

ediyorum, yakında kendimi burada tek başıma bulacağımı biliyordum. Yahudi bizi aç bırakıyor diye bir Orleans söylentisi vardı. Orada bulunan öbür üç çocuğun adlanm bile anımsamıyorum, Edith adındaki kız dışında, neden böyle bir adı olduğunu Allah bilir, dört yaşından büyük değildi çünkü.

— İçinizde kim en büyüğünüz?

— Her zamanki gibi Momo, dedim. Çünkü hiç dertlerden sıyrılacak kadar ufak ©İmamışımdır.

— Peki Momo. Bir reçete yazacağım, onu eczaneye götüreceksin.

Sahanlığa çıktık, yüzüme baktı, adamı üzmek istediklerinde hep Öyle yaparlar. İnsanların sizi üzmek istediklerinde yönelttikleri bakışlardan birini fırlattı.

— Dinle yavrum, Madam Rosa çok hasta.

— Kanseri yok dediniz ama?

— Evet kanseri yok ama gerçekten çok kötü, çok kötü durumda.

Doktor Katz, Madam Rosa'mn birkaç kişiye yetecek kadar hastalığı olduğunu anlattı bana, onu hastaneye, bir

koğuşa koymak gerekiyordu. Büyük bir koğuştan söz ettiğini çok iyi anımsıyorum, sanki Madam Rosa'nm üstünde taşıdığı bütün hastalıklar için büyük bir yer gerekiyormuş gibi, ama aslında sanıyorum hastaneyi iç açıcı bir biçimde anlatmak için böyle söylüyordu. Madam Rosa'mn çok gergin olduğunu, her an kriz geçirebileceğini söyleyince hiç bir şey çakmadım.

— Ama özellikle yaşlılık onun derdi, ya da bunaklık, bu sana daha yakın geliyorsa.

Hiçbir şey bana yakın gelmiyordu, ama bunun tartışmasını yapacak değildim şimdi. Doktor Katz Madam Rosa'nın atardamarlarının daraldığım, borularının tıkandığını, hiçbir şeyin gerektiği yere akmadığını anlattı.

— Kan ve oksijen beynini doğru dürüst besle-miyor. Artık beyni işlemeyecek, tıpkı sebzeler gibi yaşayacak. Uzun zaman yaşayabilir böyle, uzun sallar, ara sıra zekâ parıltıları da olabilir, ama bunun dönüşü yoktur yavrum, dönüşü yoktur.

«Bunun dönüşü yoktur, dönüşü yoktur» diye tek-rarlaması komiğime gidiyordu, sanki dönüşü olan bir şey vardı da.

— Ama kanser değil, değil mi?

— Kesinlikle değil. İçin rahat etsin.

Her şeye rağmen iyi bir haberdi bu, zırlamaya koyuldum.

En büyük badireyi atlatmamıza çok seviniyordum.

Merdivenlere oturdum ve danalar gibi ağladım. Danalar hiç

bir zaman ağlamazlar, deyim böyle gerektirir.

Doktor Katz yanıma, basamağın üstüne oturdu, bir elini

omuzuma koydu. Sakalıyla Mösyö Hamil'e benziyordu.

— Ağlama yavrucuğum, yaşlıların ölmesi doğaldır.

Senin önünde daha koskoca bir yaşam var.

Beni korkutmaya mı çalışıyordu bu namussuz, ne

boktur? Yaşlılar, farkettim, hep «gençsin, önünde daha

koskoca bir yaşam var,» derler, bir yandan da tatlı tatlı

gülümserler, buna çok seviniyorlarmış gibi.

Kalktım. Tamam, biliyordum daha koskoca bir yaşam

vardı önümde ama bu yüzden kendimi hasta edecek değildim.

Doktor Katz1 m inmesine yardım ettim, sonra Madam

Rosa'ya mutlu haberi bildirmek için çok çabuk çıktım yukarı.

— Tamam Madam Rosa, İyice belli oldu artık,

kanseriniz yok. Doktor bu konuda çok kesin konuştu.

Madam Rosa gülümsedi. Gülüşü kocamandı, hemen

hemen hiç dişi kalmamıştı çünkü. Madam Rosa gülümseyince her zamankinden daha az yaşlı ve

çirkin görünür, çünkü gülüşü çok genç kalmıştır, bu da ona belli bir güzellik verir. Alman kıyımları öncesinden kalma bir resmi var, orada on beş yaşındadır, baktığınız zaman birgün bunun bugünkü Madam Rosa gibi bir sonuç vereceğini hiç düşünmezdiniz. İşin öbür ucundan tutunca da durum aynıydı, Madam Rosa'nm on beş yaşındaki halini düşünmek çök zordu. Aralarında hiçbir ortak yan yoktu. On beş yaşındayken Madam Rosa'nm güzel, kızıl bir saçı, sanki gideceği yer bir sürü güzel şeyle doluymuş gibi bir gülüşü vardı. Onu bir on beş yaşında, bir de bu durumda gördüğümde, ağrılar giriyordu karnıma. Yaşam canına okumuştu yani. Bazen aynanın önüne geçerim; dudaklarımı parmaklarımla gerip yüzümü buruştururum, yaşamın canıma okuyacağı zaman neye benzeyeceğimi düşlemeye çalışırım.

İşte Madam Rosa'ya yaşamının en mutlu haberini, kanseri olmadığını böyle bildirdim.

Akşam Mösyö N'Da AmĞdöe'nin bize armağan ettiği şampanya şişesini açtık, Madam Rosa'nın en büyük halk

düşmanına yakalanmamasını kutladık, Mösyö N’Da AmĞdĞe söylüyordu bunu, o da kendini politikaya vermek istiyordu. Madam Rosa şampanya içmek için yüzünü boyadı, Mösyö N*Da Amödâe bile şaşırmış göründü. Sonra o gitti. Hâlâ biraz şampanya kalmıştı şişede. Madam Rosa’nm bardağını doldurdum, çin çin yaptık, gözlerimi yumdum, yahudiyi geri vitese taktım, resimdeki gibi on beş yaşında olana dek. Böylece onu öpmeyi bile başardım. Şampanyayı bitirdik, yanında bir tabureye oturmuş, ona cesaret vermek için neşeli görünmeye çalışıyordum.

— Madam Rosa yakında Normadie’ye gideceksiniz. Bunun için size para verecek Mösyö N’Da Am6- d<§e.

Madam Rosa, hep ineklerin dünyanın en mutlu insanları olduğunu söyler, Normadie’ye yaşamaya

gitmeyi düşlerdi, çünkü oranın havası çok temizdir.

Tabureye tüneyip Madam Rosa'nm elini tuttuğum zamanki kadar bir daha hiç dilemedim polis olmayı, öylesine güçsüz hissediyordum kendimi. Sonra Madam Rosa pembe sabahlığım istedi, ama giydireme- dik, çünkü orospuyken giydiği sabahlığıydı, on beş yıldan beri de epey şişmanlamıştı Modam Rosa. Bence genç orospuların canına okunacağına, yaşlı orospulara biraz saygı gösterilse çok daha iyi olur. Benim elimde olsa, sadece yaşlı orospularla ilgilenirdim, gençlerin pezevenkleri var çünkü, ama yaşlıların kimsesi yok. Sadece yaşlı, çirkin ve artık hiçbir işe yaramaz olanları alır, onlarla ilgilenirdim. Ve adaleti sağlardım. Dünyanın en büyük polisi ve pezevengi olurdum, böylece kimse terkedilmiş yaşlı bir orospunun asansörsüz bir altıncı katta ağladığını göremezdi bir daha.

— Bundan başka ne dedi doktor? ölecek miyim?

— Hayır Madam Rosa, özellikle bunun üstünde durmadı, ille de öleceksiniz diye bir şey söylemedi.

— Neyim var?

— Saymadı, her şeyden bir şeyler var dedi yatıl,

— Ya bacaklarım?

— Özel olarak bacaklar için de bir şey söylemedi,

hem biliyorsunuz bacaklardan ölünmez, Madam Rosa.

— Peki kalbimde ne var?

— Bu konuyu pek deşmedi.

— Sebzeler için ne dedi?

Saflık numarasına yattım.

— Ne demek sebzeler için?

— Sebzeler için bir şey söylediğini duydum.

— Sağlığınız için sebze yemeniz gerekiyor Madam

Rosa. Hep sebze yedirdiniz bize. Hattâ sadece bundan

yedirdiniz bazen.

Gözleri dolu doluydu, yaşlarım silmek için git

tim tuvalet kâğıdı getirdim.

— Ne olacaksın bensiz, Momo?

— Hiçbir şey olacak değilim, hem sonra bir bok belli değil daha.

— Güzel bir çocuksun Momo, tehlikeli bir şeydir bu. Dikkatli olmalısın. Kendini kıçınla savunmayacağına söz ver.

— Söz veriyorum.

— Yemin ederim de.

— Yemin ederim Madam Rosa. Bu konuda içiniz rahat etsin.

— Momo hiç unutma, insanın en kutsal yeri kıçıdır. Namusu orada gizlidir. Kimsenin kıçını ellemesine izin verme, çok para verseler bile. Ölsen ve dünyada kıçından başka hiçbir şeyin kalmasa bile kendine yaptırma bunu.

— Biliyorum Madam Rosa, karı işidir bu. Bir erkek kendini saydırmasını bilmeli.

Bir saat durduk öyle, el ele, daha az korkuyordu böyle.

101

Mösyö Hamil Madam Rosa’nın hasta olduğunu öğrenince, çıkıp onu görmek istedi, ama seksen beş yaşıyla ve asansörsüz, olacak iş değildi bu. On yıl önce o halılarım, Madam Rosa da kıçını satarken tanışmışlardı, şimdi de bir asansör yüzünden ayrı düştüklerini görmek çok acıydı. Mösyö Hamil, Victor Hugo’dan bir şiir yazmak istiyordu Madam Rosa’ya, ama artık gözleri görmediğinden, onun adına şiiri ezberlemek zorunda kaldım. Şiir ***Subhan ad daim la iazul*** diye başlıyordu, yalnız Tanrı’mn sonu yoktur demektir bu, daha aklımdayken hemen altıncı kata çıktım, bunu Madam Rosa’ya okudum, ama iki kez takıldım, Victor Hugo’nun eksik parçalarını Möysö Hamil'e sormak için altı merdiveni iki kez inip çıkmak zorunda kaldım. Mösyö Hamil Madam Rosa’yla evlense iyi olur, diyordum içimden, çünkü hem yaşları buna uygundu, hem de birlikte yıpranmış olurlardı, bu da her zaman için hoş bir şeydir. Düşündüklerimi Mösyö Hamil’e anlattım, evlenme önerisi için altıncı kata onu sedyeyle çıkarabilirdik, sonra ikisini de köye götürüp ölünceye dek bir tarlanın ortasına bırakırdık. Tabiî Mösyö Hamil’e bunu bu şekilde söylemedim, çünkü insanları

tüketime özendirmek böyle olmaz, sadece iki kişi olmanın ve karşılıklı söyleşmenin hoşluğu üstünde durdum. Mösyö Hamil'e yüz yedi yaşma kadar yaşayabileceğini de söyledim, çünkü yaşam sanırım unutmuştu onu, hem eskiden bir iki kez Madam Rosa'ya karşı ilgi duymuşsa, şimdi fırsatı kaçırmamanın tam sırasıydı. İkisine de aşk gerekiyordu ama bu yaşta böyle bir şey olanaksız olduğundan, güçlerini birleştirmeliydiler. Ona Madam Rosa'nm

on beş yaşındaki resmini bile getirdim, Mösyö Hamil, başkalarından daha çok şey görmek için taktığı gözlüklerinin ardından hayran hayran baktı. Resmi önce çok uzağa, sonra çok yakına tuttu, her şeye rağmen bir şey görmüş olmalı, çünkü gülümsedi, sonra da gözleri doldu, ama bu özel bir durum değildi, sadece yaşlılığından ileri geliyordu. Yaşlılar ağlamadan duramazlar.

— Olaylardan önce ne kadar güzelmiş, görüyorsunuz. Onunla evlenmelisiniz. Tamam, ne söyleyeceğinizi biliyorum, ama yine istediğiniz zaman resmine bakıp eski halini anımsayabilirsiniz.

— Elli yıl önce tanışmış olsaydık, belki evlenirdim Momo'cuğum.

— Elli yıl içinde tiksinirdinlz birbirinizden. Şimdi birbirinizin yüzünü bile doğru dürüst göremeyeceksiniz, tiksinmek için artık zamanımız da kalmadı.

Mölyö Hamil, önünde kahve fincanı, eli Victor Hugo'nun kitabının üstünde mutlu görünüyordu, azla yetinmesini bilen bir adamdı.

— Momo’cuğum, böyle bir işi becerebilseydim bile bir yahudiyle evlenemezdim.

— Mösyö Hamil, o artık ne yahudi ne de başka bir şey, sadece her yanı ağrıyan bir kadın. Hem şimdi siz de o kadar yaşlısınız ki, artık siz Allah’ı düşüneceğinize, bırakın da Allah sizi düşünsün biraz. Onu görmek için kalktınız Mekke’ye kadar gittiniz, şimdi de, zahmet edip gelmek ona düşer. Neden seksen beş yaşında evlenmeyecekmişsiniz? Artık hiçbir tehlikesi yok ki.

— Peki evlenince ne yapacağız?

— Allah kahretsin, birbirinize acıyorsunuz ya işte. Bunun için evlenir herkes.

— Evlenmek için çok yaşlıyım, diyordu Mösyö Hamil, sanki her şey için çok yaşlı değilmiş gibi.

Madam Rosa öyle bozuluyordu ki, artık yüzüne

bakmaya cesaret edemiyordum. Öbür veletleri çekip almışlardı. Bir orospu anne, çocuğunu bırakmak üzere eve konuşmaya gelince Madam Rosa'nın bir yıkıntıya döndüğünü görüyor, çocuğunu ona bırakmak istemiyordu. Hepsinden beteri, Madam Rosa yüzünü günden güne daha kırmızı boyuyordu, bazen de hâlâ kaldırımdaymış gibi gözleriyle askmtılık ediyor, dudaklarıyla birtakım şeyler yapıyordu. Bu kadarı artık fazlaydı, dayanamıyordum. Sokağa iniyor, bütün gün sürtüyordum. Madam Rosa tek başına kalıyor, kıpkırmızı dudaklarını ve cilvelerini kullanıp boşluğa askmtılık ediyordu. Bazen kaldırıma oturuyor, tıpkı dublaj stüdyosundaki gibi dünyayı gerilere götürüyordum, hatta daha bile uzaklara. İnsanlar kapılardan çıkıyor, ben onları gerisingeri içeri sokuyordum, yolun ortasına dikiliyor, arabaları geriletiyordum ve kimse yanıma yanaşamıyordu. ***Anlayacağınız,*** olimpiyattık formda değildim yani

104

Bereket, bize yardım eden komşularımız vardı.
Madam Lola’dan söz etmiştim size. Dördüncü katta oturuyor, Boulogne ormanında kendini savunuyordu bani. Madam Lola yola koyulmadan önee, arabası da vardı çünkü, sık sık bize yardıma gelirdi. Henüz otuz beş yaşındaydı ve önünde daha çok parlak bir gelecek vardı. Çukulata, islenmiş som balığı ve şampanya getirirdi bize, bunlar pahalı şeylerdi, işte bu yüzden de kendini savunan insanlar iki kuruş koyamazlar bir kenara.
O sıra OrlĞans söylentileri, Kuzey Afrikalı işçilerin Mekke’den kolera getirdiklerini yaymıştı çevreye, Madam Rosa da ilk iş olarak hep ellerini yıkıyordu. Pisliğe düşkün ve sağlığa zararlı bir hastalık olan koleradan nefret ederdi. Ben kolerayı tanımıyorum, ama Madam Rosa’nm söylediği kadar iğrenç bir şey olduğunu sanmam, suçsuz bir hastalıktı o. Bazen kolerayı savunmak bile geliyordu içimden, Çünkü o bari yaptıklarından sorumlu değildi, hiçbir zaman seçmemişti kolera olmayı, kendiliğinden başına gelmiş bir şeydi bu.

Madam Lola bütün gece arabasıyla dolanırdı

Boulogne ormanında, bu meslekte tek Senegalli olduğunu ve çok beğenildiğini söylüyordu, önünü açtığı zaman hem çok güzel memeleri, hem de bir çükü vardı. Memelerini tavuklar gibi sunî bir biçimde beslemişti. Boksörlük geçmişinden ötürü öyle güçlüydü ki bir masayı tek ayağından tutarak havaya kaldırabilirdi, ama parayı bunun için vermiyorlardı ona. Onu seviyordum, hiçbir şeye benzemeyen, büsbütün başka bir insandı. Benimle bir çocuğu olsun diye ilgilendiğini hemen anladım, ama bu meslekte çocuk

yapması olanaksızdı, en önemli gereçleri eksikti çünkü. Sarı bir peruka ve kadınlarda çok aranan göğüsler takıyordu, her gün de hormonla besliyordu onları. Yüksek topuklarıyla yürürken kıvırıp duruyor, müşteri çekmek için kadınca hareketler yapıyordu. Ama gerçekten herkese benzemeyen bir insandı, bu yüzden onunla güven altında hissediyordunuz kendinizi. İnsanlar neden hep kıçlarına göre sınıflandırılırlar, neden bu işe onca önem verilir anlamam, oysa kimseye kötülüğü dokunmayan bir şeydir bu. Madam Lola'ya kur yapıyordum biraz, bize çok gerekliydi, para veriyor, yemeğimizi yapıyordu. Kulağında küpeler, yüksek topuklarının üstünde yaylanarak tatlı hareketlerle, imrene imrene salçanın tadına bakıyordu. Gençken Senegal'de Kid Govella'yı üç vuruşta yere serdiğini, ama erkekliği yüzünden her zaman çok mutsuz bir kadın olduğunu söylüyordu. Ona «hiçbir şeye ve hiç kimseye benzemiyorsunuz Madam Lola,» diyordum. Hoşuna gidiyordu bu: «Evet Mo- mo'cuğum, düş gibi biriyim ben,» diye yanıtlıyordu. Gerçekten de

doğru söylüyordu, mavi palyaçoyla şemsiyem Arthur'e benziyordu, onlar da çok değişik tiplerdir. «Momo'cuğum büyüyünce göreceksin, hiç bir anlamı olmayan birtakım saygı belirtileri vardır, bir doğa kazası olan yumurtalarım gibi.» Madam Rosa koltuğunda oturmuş Madam Lola'ya dikkat etmesini rica ediyor, henüz bir çocuk olduğumu söylüyordu. Yok, gerçekten çok tatlı, bütün bütüne ters yüz edilmiş bir kadındı! Kötü yürekli de değildi. Akşam, başında san perukası, ayağında yüksek topuklar, kulağında küpeler, boks izleriyle dolu yüzü, boynuna doladığı pembe eşarbı, yandan yırtmaçlı eteği ve jartiyerleriyle, gerçekten olacak şey değildi yani. Bazen Saint-Lazare'a gider, bir iki gün yoko- lurdu, sonra makyajı darmadağın, bitkin bir halde döner, kendini yatağa atar, bir uyku hapı alırdı, in-

sanın sonunda her şeye alıştığı doğru değildir çünkü.
Birgün polis evine esrar aramaya geldi, ama büyük bir haksızlıktı bu, kızlar kıskançlıklarından ona iftira etmişlerdi. Bu size sözünü ettiğim dönem, Madam Rosa'nın hâlâ konuşabildiği, aklının başında olduğu dönemdi. Yalnız bazen sözün orta yerinde susuyor, ağzım açıp kim olduğunu, nerede bulunduğunu, orada ne halt ettiğini bilmiyormuş gibi dos-doğru önüne bakıyordu. Doktor Katz'm akıl durgunluğu dediği buydu işte. Madam Rosa'da bu, herkesten daha sık yinelenen, onu herkesten daha çok çarpan bir şeydi, ama hâlâ çok iyi pişiriyordu yahudi sazanını. Madam Lola, her gün hatırını sormaya geliyor, Boulogne ormanında işler iyi gidince de para veriyordu. Madam Lola mahallede çok saygı gören biriydi, küstahlık etmeye kalkanlar da yumruğu yerdi. Öbür beş katın kiracıları birbirlerine kötülük etmek istemeyen insanlar olmasaydılar, biz altıncı katta ne olurduk bilmem. Madam Rosa'yı hiç bir zaman polise ihbar etmediler; evde on orospu çocuğu bulunduğu merdivenlerde gürültüden geçilmediği zamanlar bile.

İkinci katta, hiç evinde değilmiş gibi hareket eden bir Fransız bile vardı. Uzun boylu, kuru ve bastonluydu, hiç göze batmadan, sakin sakin sürdürüyordu yaşamını. Madam Rosa'nm gittikçe yıprandığını duymuştu, bir gün de aramızdaki dört katı çıktı ve kapıya vurdu. Girdi, Madam Rosa'yı selamladı, saygılarımı sunarım madam dedi, şapkasını dizlerinin üstüne yerleştirip dimdik oturdu. Cebinden pullu bir zarf çıkardı, üstünde büyük harflerle adı yazılıydı.

— Adım Louis Charmette, gördüğünüz gibi. Kendiniz de okuyabilirsiniz. Bu mektup, kızımdan. Her ay bir kere yazar bana, j

Mektubu gösteriyordu bize, sanki bir adı oldu

r

ğunu kanıtlamak istiyormuş gibi.

— Devlet Demir Yolları’ndan emekliyim. Yirmi yıl sissinle aynı apartmanı paylaştıktan sonra, hasta olduğunuzu duydum, bu fırsatı değerlendirmek istedim.

Size söylemiştim, Madam Rosa hastalığı dışında da çok şey görmüş bir insandı, bu yüzden çok korkardı, insanlar yaşlanınca hep böyle olurlar, çünkü bir sürü şey üstüste birikir. Zahmet edip onu selamlamak için dört merdiven tırmanmış bu Fransız, Madam Rosa’mn başına balyoz gibi inmişti, sanki ölümün saati gelmiş de elçisini yollamıştı. Üstelik adamın bir de siyah takımı, gömleği ve kravatı vardı, çok şık biriydi. Madam Rosa’nın yaşamak istediğini sanmıyorum, ama ölmek de istemiyordu, aslında hiçbirini istemiyordu, sadece alışmıştı sanıyorum. Bana kalırsa bundan başka yapılacak çok daha iyi şeyler bulunabilir.

Bu Mösyö Charmette, dimdik ve hareketsiz oturuyor, çok önemli ve ciddî görünüyordu. Korkuyordu Madam Rosa. Aralarında uzun bir sessizlik oldu, sonra da birbirlerine söyleyecek hiç bir şey bulamadılar. Bana kalırsa bu Mösyö

Charmette’in yukarıya çıkma nedeni, yalnızlığıydı, Madam Rosa’ya ortaklık önermeye gelmişti. Belli bir yaştan sonra geleniniz gideniniz de azalır, doğa yasaları bir tek çocuklarınızı zorlayabilir sizi gelip görmeye. Sanıyorum birbirlerinden korkuyorlardı, önce siz buyrun, hayır, rica ederim, önce siz buyrun, der gibi bakışıyorlardı. Mösyö Charmette, Madam Rosa’dan yaşlıydı, ama kupkuruydu. Yahudilerinse her yandan etleri fışkırıyordu, hastalık barındıracak çok daha fazla yeri vardı. Hem, üstüne üstlük yahudi olmak zorunda kalmış yaşlı bir kadının yaşamı her zaman bir Devlet Demir Yollan memurununklnden daha zordur.

Madam Rosa koltuğunda oturuyordu. Elinde ka-

dmlara özgü armağanlar aldığı zamanlardan kalma bir yelpazeyle. Madam Rosa o zamanlar o kadar şaşırırmış ki söyleyecek söz bulamazmış. Mösyö Char- mette, dizlerinin üstünde şapkası, Madam Rosa'ya, sanki onu almaya gelmiş gibi dik dik bakıyordu. Ya- hudinin kafası titriyor, korkudan ter döküyordu. Ne gırgır şey, ölümün içeri girip oturabileceğini, şapkasını dizlerinin üstüne koyup gözünüzün içine baka baka sıranız geldi diyeceğini sanmak. Ama ben bu adamın sadece hemşeri özlemi çeken bir Fransız olduğunu anlamıştım. Bütün haberlerin toplandığı Mösyö Keibali'nin Tunus bakkaliyesine dek, tüm kamuoyuna Madam Rosa'nm bir daha hiç aşağıya inemeyeceği haberi yayılınca, varlığını belirtmek için fırsatın üstüne atlamıştı.

Bu Mösyö Charmette'in yüzü iyice gölgelenmeye yüz tutmuştu, gözlerinin çevresi hele. İnsanda önce gözler çukurlaşır, yuvalarına çekilir, neden, ne hakla, nedir bu başıma gelen dercesine bakarlar. Mösyö Charmette'i çok iyi anımsıyorum, Madam Rosa'mn karşısında nasıl dimdik oturduğunu anımsıyorum, yaşlandıkça artan, hele serin

gecelerde (ki gittikçe daha sık olan bir şeydi) iyice coşan romatizma ağrılarından ötürü bükemediği sırtım anımsıyorum. Bakkalda Madam Rosa'nın yolcu olduğunu, başlıca organlarının saldırıya uğrayıp kamusal yararlılıklarım yitirmiş olduklarım duymuş, herhalde böyle bir insanın onu sapasağlam insanlardan daha iyi anlayabileceğini düşünmüş, o yüzden gelmişti. Yahudi, bayağı paniğe kapılmıştı, yaşamında ilk kez, ağzını açmadan karşısında dimdik duran Katolik bir Fransız ağırlıyordu evinde. Bir süre daha sustular, sonra Mösyö Charmette biraz açılmaya başladı, ağır bir dille yaşamı boyunca Fransız Demir Yolları için yaptığı bütün işlerden söz etmeye koyuldu, bu kadan bile, oldukça ileri bir aşamada olan ve sürekli sürpriz

lerle karşılaşan yaşlı bir yahudi için çok fazlaydı. İkisi de korkuyordu, çünkü doğru değildir doğanın her şeyi çok iyi becerdiği. Doğa akima eseni, aklına esene yapar, üstelik ne yaptığını bile bilmez, bazen çiçekler ve kuşlar, bazen de altıncı katta artık merdivenleri inemeyen yaşlı bir yahudidir. Bu Mösyö Charmette yüreğimi parçalıyordu, çünkü onun da, sosyal sigortasına karşın hiçbir şeyi, hiç kimsesi yoktu. Bence birinci derecedeki şeylerdir asıl eksik olan.

Yaşlılar en sonunda hep bozuluyorlarsa bu onların suçu değildir, ben doğa yasalarını hiç tutmam.

Mösyö Charmette'in trenlerden, garlardan, gidiş saatlerinden söz edişi bir âlemdi. Sanki hâlâ gereken saatte, gereken trene atlayıp, bir de aktarma bulup kendini kurtarabileceğini umuyormuş gibiydi, oysa artık istasyona vardığım ve inmekten başka yapacak hiçbir şeyi kalmadığını çok iyi biliyordu.

Mösyö Charmette için Madam Lola'nın bize verdiği çukulata kutusunu açtım, ama hiç elini sürmedi, bazı

organları ona şekeri yasak etmişlerdi. Sonunda ikinci kata indi, ziyaretinin de yararı olmadı, Madam Rosa insanların giderek ona karşı daha tatlı davrandıklarını görüyordu, bu da hiçbir zaman iyiye alâmet değildir.

Madam Rosa'nm yolculukları gittikçe daha uzun sürüyordu, bazen saatlerce hiçbir şey hissetmeden otururdu. Kunduracı Mösyö Reza, yerinde bulunmadığı zamanlar, başka yere başvurulması için bir ilan asardı; onu düşünüyordum, ama hiçbir zaman kime başvurmam gerektiğini bilemedim, çünkü Mekke'ye kadar gidip de orada koleraya tutulanlar bile vardır. Madam Rosa'mn yanındaki tabureye oturuyor, elini tutup dönüşünü bekliyordum.

Madam Lola bize elinden geldiğince yardım edi-
yordu. Uzman olduğu alanda harcadığı çabalardan ötürü Boulogne ormanından bütünüyle bitkin dönüyor, bazen akşam beşe kadar uyuyordu. Akşamlan yukan çıkıp biraz yardım ediyordu bize. Hâlâ, ara sıra birkaç pansiyonerimiz oluyordu, ama yaşamak için yeterli değildi bu kadan. Madam Lola, bedava rekabet yüzünden orospuluğun yok olmaya yüz tuttuğunu söylüyordu.

Bedavaya çalışan orospuları polis rahatsız etmez, o sadece değeri olan orospularla uğraşır. Bir şantaj olayımız da oldu. Alçak pezevengin teki, Dakar'a gitmeyi reddeden bir kadını, çocuğunu Sosyal Yardım'a ihbar etmekle tehdit etti; orospuluk suçundan analık haklarını yitirsin diye. Veledi on gün evde tuttuk -Jules'dü adı, yakıştı mı şimdi bu ad ona- sonra, Mösyö N'Da Am6d6e işe el koydu ve her şey çözümlendi. Madam Lola ev işlerini görüyor, Madam Rosa'nm vücut temizliğine yardım ediyordu. Ona yağ çekecek değilim, ama Madam Lola kadar iyi ana olabilecek hiçbir Senegalli herif tanımıyorum. Doğanın bu işe engel olması gerçekten yazıktı. Bir haksızlığa kurban gitmişti, böylece bir sürü çocuğun mutluluğu engellenmişti. Evlat edinme

li!

ye bile hakkı yoktu, çünkü bunlar öteki insanlardan biraz daha farklıdırlar, bunu da kimse bağışlamaz. Bazen canına tak ediyordu Madam Lola'nın.

Size söyleyeyim, Madam Rosa'nın ölüm haberini bütün apartman çok iyi karşıladı. Bu ölüm tam za-manında, bütün organların çabalarını bu yönde bir-

leştirdikleri bir anda meydana geldi. Zaoum adında dört kardeş vardı. Bunlar hamaldılar ve mahallenin piyano, dolap taşıyan en güçlü adamlarıydılar. Onlara hep hayranlıkla bakardım, çünkü ben de isterdim dört kişi olmayı. Bize geldiler, Madam Rosa'yı, sokakta biraz yürümek istediği zamanlar aşağı indirip yukarı çıkarmaya hazır olduklarını söylediler. Bir pazar günü, kimse taşınmaz o gün, Madam Rosa' yı aldılar, bir piyano gibi aşağı indirip arabalarına yerleştirdiler. Madam Rosa'nın temiz hava alması için Marne nehrinin kıyısına gittik. O gün Madam Rosa'nm aklı tümüyle başındaydı, hattâ geleceği için planlar kurmaya bile başladı, dinsel bir cenaze istemiyordu çünkü. Önce bu yahudinin Tann'dan korktuğunu, kendini dinsiz gömdürterek paçasını kurtarmayı umduğunu sandım. Hiç de öyle değildi. Tanrı' dan korkmuyor, artık çok geç olduğunu söylüyordu, olan olmuştu, şimdi Tann'nm gelip kendisinden özür dilemesine gerek yoktu artık. Sanırım Madam Rosa, aklı tümüyle başındayken gerçekten ölmek istiyordu, hiç de, sanki daha yapılacak bir yolu varmış gibi değil.

Dönüşte Zaoum kardeşler onu Halles'den, Saint-

Denis sokağından, Truanderie sokağından geçirdiler. Madam Rosa, gençliğindeki Provence sokağım, hele merdivenleri günde kırk kez inip çıkabildiği zamanların küçük otelini görünce çok duygulandı. Kendini savunduğu kaldırımları ve köşe başlarını görmekten zevk duyduğunu söyledi bize, yaşamım dolu dolu geçirdiğini hissediyordu. Gülümsüyordu, moralinin ba-

yağı düzelmiş olduğunu görüyordum. Geçmiş güzel günlerden söz etmeye koyuldu, o günlerin yaşamının en mutlu dönemi olduğunu söylüyordu. Elli yaşı aşıp çalışmayı durdurduğunda hâlâ düzenli müşterileri vardı, ama o yaşta bu işin artık estetik olmadığını düşünüyordu, meslek değiştirme kararını işte böyle almıştı. Bir şeyler içmek için Frochot sokağında durduk, Madam Rosa bir pasta yedi. Sonra eve döndük, Zaoum kardeşler onu altıncı kata kadar bir çiçek gibi götürdüler. Madam Rosa bu gezisinden o kadar keyif-lenmişti ki birkaç ay gençleşmiş gibiydi.

Moise'i evin kapısının önünde oturur bulduk, bizi görmeye gelmişti. Selam dedim ve onları başbaşa bıraktım, Madam Rosa formundaydı. Kahveye bir arkadaşı görmeye indim, bana bir deri ceket getireceğine söz vermişti, elden düşme bir şey değildi bu, gerçek bir Amerikan mağazasından geliyordu, ama herifi aşağıda bulamadım. Bir süre Mösyö Hamil'le oturdum, sağlığı iyice yerlndeydi. Önünde boş kahve fincanı, sakin sakin gülümsüyordu karşıki duvara.

— Mösyö Hamil, iyi misiniz?

— Günaydın Viktor’cuğum, sesini duyduğuma sevindim.

— Yakında her hastalık için bir gözlük bulunacak Mösyö Hamil, yeniden görebileceksiniz.

— İnşallah.

— Bugüne dek hiç görülmemiş, müthiş gözlükler olacak birgün Mösyö Hamil, o zaman gerçekten görebileceğiz.

— Viktor’cuğum Tann’ya şükürler olsun, bu kadar uzun yaşıyorsam, Tanrı’nm sayesindedir.

—■ Benim adım Victor değil Mösyö Hamil. Benim adım Momo. Victor, sizin öteki dostunuz.

Şaşırmış göründü.

— Pek tabiî Momo’cuğum... ***Taua kaltu’ala al Hayy elladri la iamût...*** Ben ölümsüz yaşama inan-

dim. Sana ne demiştim Victor’cuğum.

Allah kahretsin.

— Victor demiştiniz.

— Nasıl yapabildim bunu? Senden özür dilerim.

— Yok canım, önemli değil, bir adın değeri neyse

öbürünüuki de odur, yok zararı. Ne haber, dünden beri?

Kaygılı gibiydi. Anımsamak için büyük bir çaba

harcadığını görüyordum, ama yaşamını sabahtan akşama hah

satmakla geçirmeyi bıraktığından beri bütün günleri birbirinin

eşiydi, bu yüzden boşluk üstüne boşluk doluyordu kafasının

içine. Mösyö Hamil, sağ elini Victor Hugo’nun yazdığı eskimiş

ufak bir kitabın üstünde tutuyordu, kitap da bu elin ona da-

yanmasına çok alışmış olmalıydı. Karşıdan karşıya geçmeleri

için körlere yardım ettiğinizde de hep boy- ledir.

— Dünden beri mi diyorsunuz?

— Dün yada bugün, Mösyö Hamil, önemli değil,, zaman

öldürüyoruz sadece.

— Öyleyse bugün, bütün gün buradaydım Vic-

tor’cuğum...

Kitaba bakıyordum, ama söylenecek hiçbir sözüm yoktu,

yıllardan beri birlikteydiler.

— Ben de birgün gerçek bir kitap yazacağım Mösyö

Hamil. îçine her şeyi koyacağım. Daha iyi bir şey mi yapmış

Mösyö Victor Hugo?

Mösyö Hamil çok uzaklara bakıp gülümsüyordu. Kitabın

üstünde gezdiriyordu elini, okşarcasma. Parmakları titriyordu.

— Çok soru sorma bana, küçük...

— Momo.

— Çok soru sorma bana, biraz yorgunum bugün.

Kitabı aldım, Mösyö Hamil bunu hissetti, kaygılandı.

Kitabın başlığına baktım, sonra da yerine bıraktım. Mösyö

HamU’in elini kitabın üzerine koy

dum.— İşte Mösyö Hamil, burada, dokunabilirsiniz.

Parmaklarıyla kitaba dokundu,

— Başka çocuklar gibi değilsin Victor’cuğum.

Biliyordum bunu.

— Ben de birgün sefilleri yazacağım Mösyö Hamil.

Sizi eve götürecek biri var mı?

— İnşallah. Mutlaka biri vardır, çünkü ben Tan- rı’ya

inanıyorum Victor'cuğum.

Artık bana gına gelmişti, varsa yoksa öteki.

— Bana bir şeyler anlatın Mösyö Hamil. On beş

yaşınızda Nice’e yaptığınız büyük yolculuğu anlatın.

Susuyordu.

— Ben mi? Ben mi Nice’e büyük bir yolculuk

yapmışım?

— Çok gençken.

— Anımsamıyorum. Hiç anımsamıyorum.

— Peki öyleyse, ben anlatayım size. Nice, deniz

kıyısında mimoza ormanlarıyla dolu, palmiyeli bir vahadır,

orada çiçeklerle dövüşen Rus ve İngiliz prensler de bulunur.

Sokaklarda danseden palyaçolar, gökten inen ve kimseyi unutmayan konfetiler de vardır. Ben de birgün gideceğim Nice’e, genç olacağım zaman.

— Ne demek, genç olacağım zaman? Yaşlı mısın sen? Kaç yaşındasın küçüğüm? Sen küçük Momo değil misin?

— A bakın, bunu kimse bilmez, yaşımı da bilmezler zaten, tarihlenmedim ben. Madam Rosa hiç bir zaman yaşım olmayacağını söylüyor, çünkü çok farklı biriyim ben, hiçbir zaman da farklı olmaktan başka bir şey yapamayacağım. Madam Rosa’yı anımsıyor musunuz? Ölecek yakında.

Ama Mösyö Hamil kendi içine dalıp gitmişti, çünkü yaşam insanları öyle yaşatır ki, başlarına gelenlere hiç aldırış etmez. Karşıki apartmanda Ma
dam Halaoui diye bir bayan vardı, kahve kapanmadan Mösyö Hamil’i almaya geliyor, onu yatağına yatırıyordu, çünkü o da kimsesiz biriydi. Birbirlerini tanıyorlar mıydı, yoksa sadece yalnız olmamak için mi yapıyorlardı bunu, onu bile bilmiyorum, kadının BarbĞs’de bir yer fıstığı tablası vardı, yaşarken babası da aynı işi yaparmış.

— Mösyö Hamil, Mösyö Hamil, dedim ona.

Hiç nedensiz, öylesine. Hâlâ onu seven, adını bilen biri

olduğunu anımsasın, tek bir adı olduğunu bilsin diye.
Uzun bir süre yanında durdum. Zamanın akışına bıraktım kendimi, yavaş yürüyen, Fransız olmayan zamanın akışına. Mösyö Hamil sık sık, zamanın deve kervanlarıyla yavaş yavaş çölden geldiğini söylemişti bana, sonsuzluğu taşıdığı için hiç acele etmezdi. Bu, anlatıldığında güzeldir de her gün bir şeyleri elinden alman yaşlı bir insanın yüzünde görü- rünce daha başka türlüdür, bana soracak olursanız zamanı asıl hırsızların orada aramak gerek.
Kahvenin patronu bir göz atmaya geldi bize, mutlaka tanıyorsunuzdur, Mösyö Driss'ten söz ediyorum çünkü. Mösyö Hamilin ara sıra işemesi, işler kızışmadan Önce tuvalete götürülmesi gerekiyordu. Ama sakın Mösyö Hamilin artık kendinde olmadığını ve beş para etmediğini sanmayın. Yaşlılar da, bazı yerlerinde birtakım eksilmeler olsa bile, herkes kadar para ederler. Her şeyi sizin ve benim gibi hissederler, hatta bazen bizden de çok üzülürler, çünkü artık kendilerini savunma olanakları yoktur. Ama namussuz doğa üstlerine saldırır ve onları yavaş yavaş öldürür. Bizde bu durumlar daha da boktandır,

çünkü doğanın yavaşça boğazını sıktığı, gözleri yuvalarından fırlamış yaşlıları kürtaj etmek yasaktır. Mösyö Hamil’in durumu değildi bu, o daha uzun zaman yaşlanabilir, yüz on yaşında ölebilirdi, hatta

dünya şampiyonu bile olabilirdi. Hâlâ tümüyle kendindeydi, gerektiği zaman üstüne işemeden «çiş» diyordu. Böyle durumlarda Mösyö Driss onu dirseğinden tutuyor, bizzat kendi götürüyordu tuvalete. Araplarda, bir adam çok yaşlanınca, yakında kendisinden kurtulunacaksa, ona karşı çok saygılı davranılır. Tanrı'nın hesaplarından ne kazansan kârdır, hiç ufak kâr diye bir şey yoktur. Yine de Mösyö Hamil açısından, işemeye götürülmek üzücü bir olaydı* onları orada bıraktım, bence üzüntüden kaçmak gerekir.

117

Moise’in ağladığını duyduğumda hâlâ merdiven-
lerdeydim, Madam Rosa’nın başına bir felâket gelmiş olabilir diye düşünerek basamakları dörtnala çıktım. İçeri girdiğim zaman önce düş görüyorum sandım. Hattâ gözlerimi önce yumdum, sonra eskisinden de çok açtım.

Kendini savunmuş olduğu yerleri gezmek, mucizevî bir etki yaratmıştı Madam Rosa’da. Bütün geçmişi kafasının içinde yeniden canlanmıştı. Odanın ortasında çırılçıplaktı, kendini savunduğu günlerdeki gibi işe gitmek İçin giyinmeye koyulmuştu. Tamam, yaşamım boyunca hiçbir şey görmüş değilim ben, neyin korkunç, neyin daha az korkunç olduğunu söylemeye pek hakkım yok, ama size yemin ederim ki Madam Rosa, bu çıplak hali, deri çizmeleri, boynuna doladığı siyah dantelli donları, -yönünü de şaşırmıştı çünkü- imgelemin de ötesine taşan karnının üstündeki memeleriyle, size yemin ederim, başka hiçbir yerde bir daha rastlanılamayacak bir olay-dı; gerçek bile olsa. Bu kadarı yetmiyormuş gibi bir de kıçını serr-sftop’lardaki gibi kıvırmaya çalışıyordu, ama ondaki kıç insan olanaklarının ötesinde bir şey olduğundan... ***seyyid!***

Sanıyorum ilk kez bir dua mırıldanıyordum. ***MakbuVl*** armkini okudum, ama o, ağzında edepsiz bir gülümseme ile hâlâ kıvırıyordu.

Bu, mutlu olduğu yerleri görünce, geçirmiş olduğu derleyici şokun etkisiydi, anlıyordum, ama anlamak bazen, tam tersine, hiçbir şeyi çözümlemez. Yüzü o kadar boyalıydı ki geriye kalan kısmı daha da çıplak duruyordu. Dudaklarıyla tavuk kıçı şeklinde olmadık iğrenç hareketler yapıyordu. Moise avaz avaz bağırıyordu bir köşede, ama ben sadece «Madam Ro-

sa! Madam Rosa *!»* dedim, kendimi evden dışarı attım, merdivenleri yuvarlanarak inip koşmaya koyuldum. Kaçmak için değildi, böyle bir şey yoktur hayatta, sadece orada olmamak içindi.

Koştum, koştum, biraz rahatladığım zaman bir kapının önünde sıralarım bekleyen çöp tenekelerinin arkasına geçtim, oturdum. Ağlamadım, çünkü artık ağlamaya bile değmezdi. Gözlerimi yumdum, öyle utanıyordum ki dizlerime kapanıp yüzümü gizledim. Bir süre bekledim, sonra da bir polis getirttim. Aklınızın alabileceği en güçlü polisti bu. Bütün öbür polislerden milyonlarca kez daha küstahtı. Güveni sağlamak için de hepsinden daha çok silahlı kuvveti vardı. Emrinde zırhlı tanklar bile vardı, onunla artık hiçbir şeyden korkmayacaktım, beni koruyacaktı çünkü. Sorumluluğumu üstlendiğini, rahat edebileceğimi seziyordum. Güçlü kolunu babacan bir tavırla omuzlarıma doladı, yediğim dayak sonunda yaralanıp yaralanmadığımı sordu. «Evet ama hastaneye gitmek bir işe yaramaz» dedim.

Bir süre, eli omuzumda, öyle durduk. Her şeyle yakından

ilgileneceğini, bana babalık edeceğini seziyordum. Kendimi daha iyi hissediyordum ve artık anlıyordum ki yapabileceğim en iyi şey gerçek olmadığını söyledikleri yere gidip orada yaşamaktı. Mösyö Hamil henüz aramızdayken, öbür dünyayı garanti edenlerin şairler olduğunu söylerdi hep, birden gülümsedim, bana Victor dediğini anımsadım, belki de Tanrı'nm parmağı vardı bu işte. Sonra balon gibi şişirilebilen mavi pembe kuşlar gördüm, çok uzaklara gitmek için onlara asılabilesiniz diye uçlarında ipler vardı. Sonra uyuyakaldım.

İyi bir uyku çektim, sonra Bisson sokağındaki kahveye gittim. Yanda üç Afrika yurdu olduğundan oraları çok karanlıktır. Afrika'da her şey çok farklıdır. Orada kabileler vardır, bir kabilenin içinde ol

dunuz mu koca bir toplumun, bir ailenin içinde his-
sedersiniz kendinizi. Mösyö Aboua vardı kahvede, daha
ondan size hiç söz etmedim, çünkü herşeyderı söz etmem
olanaksız, işte şimdi adını söylüyorum. Mösyö Aboua
Fransızca bile bilmez, varlığını bildirmek için hep biri
konuşmalı, onun adına. Fildişili Mösyö Aboua'yla bir süre
oturdum orada. Elele tutuştuk, birlikte iyi eğleniyorduk, o
yirmi yaşındaydı, ben on, ikimizin de hoşuna giden bir
farktı bu. Kahvenin patronu Mösyö Soko, orada fazla
durmamamı söyledi, küçük çocukları koruma hikâyesiyle
başının derde girmesini istemiyordu. On yaşında bir velet,
esrar çekmekten ötürü bayağı İş açabilirdi başına, çünkü bir
velet görünce ilk akla gelen şey bu- dur. Fransa'da ergin
olmayan küçük çocukları çok iyi korurlar, ilgilenecek
kimseleri olmayınca onları bir zindana yerleştirirler.
Mösyö Soko'nun da çocukları var, ama Fildişi'n- de
daha çok karısı olduğundan onları memlekette bıraktı.
Yanımda annem babam olmadan bir sarhoş kahvesinde
sürtmeye hakkım olmadığını biliyordum, ama size açıkça

söyleyeyim, hiç eve dönmeyi çekmiyordu canım. Madam Rosa'yı son haliyle düşündüğümde tüylerim ürperiyordu. Kendinde olmadan yavaş yavaş gözlerinizin önünde ölmesi zaten korkunç bir şeydi. Bir de onu çırılçıplak, ağzında edepsiz bir gülümseme, müşteri bekleyen doksan beş kilosu ve hiçbir insansı yam kalmamış kıçıyla görmek, acılarına son vermek için yasalar gerektiren bir olaydı. Biliyor musunuz herkes doğa yasalarını korumaktan söz ediyor, ama ben daha çok yedek parçalardan yanayım. Nasıl olsa bütün yaşamınızı kahvede geçi-remeyeceğinlzden, ben de eve döndüm. Merdivenleri çıkarken, belki Madam Rosa'nın öldüğünü, kimsenin artık üzülmeyeceğini tekrarlamaya çalışıyordum kendi kendime.

120

Kapıyı, korkmayayım diye yavaşça açtım. İlk gördüğüm şey, tepeden tırnağa giyinik, yamnda ufak bir bavulla odanın ortasında duran Madam Rosa oldu. Peronda metro bekleyen birini andırıyordu. Hemen yüzüne baktım, hiç oralı değildi besbelli. Bambaşka bir yerdeydi sanki, öylesine mutlu görünüyordu. Bakışı çok uzaklara, çok uzaklara gidiyordu. Bir şapka geçirmişti kafasına, ama bu ona hiç yakışmamıştı, olacak şey değildi çünkü, ama neyse tepesi biraz örtülmüş oluyordu. Çok iyi bir haber almış gibi gülümsüyordu. Üstünde papatyalı mavi bir elbise vardı. Bilinen duygusal nedenlerden, dolabın dibinde sakladığı, içinde hâlâ kaputlar bulunan orospu çantasını da ortaya çıkarmıştı. Bir daha dönmemek üzere hemen şimdi trene binecekmiş gibi, duvarların ardından bakıyordu.

— Ne yapıyorsunuz Madam Rosa?

— Almaya geliyorlar beni. Her şeyle ilgileniyorlar. Ufak bir bavulla burada beklememi söylediler. Kamyonlarla gelip bizi Bisiklet Pistine götürecekler.

— Kim bu götürenler?

— Fransız polisi.

îşin içinden çıkamıyordum. Moise öbür odadan,
kafasını elleyerek birtakım işaretler yapıyordu bana.
Madam Rosa, elinde orospu çantası, yamnda bavuluyla
bekliyordu öyle. Geç kalmaktan korkuyormuş gibi bir hali
vardı.— Yanımıza sadece ufak bir bavul almamızı söy-
lediler ve yanm saat verdiler. Trene koyup, Almanya'ya
götürecekler bizi. Artık hiç derdim olmayacak, her şeyle
onlar ilgilenecek. Bize hiç kötülük etmeyeceklermiş,
yemek içmek de onlardan.

Söyleyecek söz bulamıyordum. Belki de yahudi- leri,
Araplar istemiyor diye yeniden Almanya'ya götürüyorlardı
gerçekten. Madam Rosa, aklı başındayken Mösyö Hltler'in
Almanya'da nasıl, sırf yahudi-

1

lerin de bir yurdu olsun diye bir İsrail kurduğunu sık sık anlatırdı bana, o yurtta bütün yahudiler, kemikler, dişler, giysiler, savurganlık olmasın diye çıkarttıkları iyi durumda ayakkabılar dışında, çok iyi karşılanıyorlardı. Ama neden yahudilerle hep Almanlar ilgilensindi ki, neden yine Almanlar onlara bir sürü yurt yaptırsındı ki? Bu işler sırayla olmalıydı, her ulus, birtakım zorluklara katlanmak zorundaydı. Madam Rosa bana, kendisinin de bir zamanlar genç olduğunu anımsatmayı çok severdi. Bir yahu- diyle yaşadığım için bütün bunları biliyordum ben, zaten yahudilerle yaşayınca, bütün bunları hep Öğ- reniverirsiniz sonunda, ama Fransız polisinin neden çirkin, yaşlı ve hiçbir ilginç yanı kalmamış olan Madam Rosa'ya sataştığını bir türlü anlamıyordum. Madam Rosa'nm, rahatsızlığından ötürü yeniden çocuklaştığım biliyordum; dermansız yaşlılık bunu gerektirir, Doktor Katz da beni uyarmıştı. Herhalde kendini- genç sanıyordu, az önce orospu kılığına girdiğindeki gibi. Elinde ufak bavuluyla çok mutlu görünüyordu, çünkü

yeniden yirmi yaşındaydı. Kapının zilini bekliyordu. Bisiklet Pistine ve Almanya’ daki yurda dönecek, böylece gençliğini bir kez daha yaşamış olacaktı.

Ne yapacağımı şaşırmıştım. Madam Rosa’yı bozmak istemiyordum, ama kuşkusuz Fransız polisi ona yirmi yaşını geri getirmeyecekti. Yerde bir köşeye oturdum, onu görmemek için başımı eğdim. Kendisi için yapabileceğim tek şey buydu. Neyse ki sonra kendine geldi, orada ufak bavulu, şapkası, papatyalı mavi elbisesi, anılarla dolu çantasıyla dikili durduğunu görünce en çok kendi şaşırdı. Ama ben olanları kendisine anlatmamayı daha doğru buldum, her şeyi unutmuştu besbelli. Bellek yitimiydi bu ve Doktor Katz bu tür nöbetlerin gittikçe artacağını söylemişti. Sonra birgün Madam Rosa artık hiçbir şey

anımsamayacak ve belki yıllarca akıl durgunluğu İçinde yaşayacaktı.

— Ne oldu bana? Neden gidecekmişim gibi ba-vulumla dikildim buraya?

— Düş gördünüz Madam Rosa. Biraz düş görmekten bir şey çıkmaz.

Kuşkuyla bakıyordu bana.

— Momo doğruyu söyle.

— Yemin ederim ki doğruyu söylüyorum Madam Rosa. Kanseriniz yok. Doktor Katz bu konuda çok kesin konuştu. Rahatlayabilirsiniz artık.

Azıcık rahatlamış göründü, iyi bir şeydi kanserli olmamak.

— Nasıl olur da, nereden geldiğimi ve niçin burada bulunduğumu bilmiyorum? Neyim var Momo?

Yatağın üstüne oturdu, ağlamaya koyuldu. Gittim yanına oturdum, elini tuttum; bundan çok hoş- lanırdı. Hemen yüzü güldü. Daha güzel görüneyim diye de saçlarımı düzeltti.

— Yaşam bu Madam Rosa. Uzun zaman yaşanabilir böyle. Doktor Katz yaşlı olduğunuzu söyledi, hatta bu yaşa bir ad bile taktı.

— Geçkin mi dedi?

— Evet.

Bir süre düşündü.

— Hiç anlamıyorum, dedi. Menopozum biteli çok oluyor, hatta o dönemde çalışmıştım bile. Sakın beynimde ur olmasın? Hele habis olursa bunun hiç kurtuluşu yoktur Momo.

— Kurtuluşu yok, demedi bana. Kurtuluşu olan yada olmayan şeylerden söz etmedi. Yaşlı olduğunuzu söyledi sadece, ama bellek filan hakkında hiç bir ***şey*** demedi.

— Bellek yitimi demek istiyorsun yani.

Orada hiç işi olmayan Moise ağlamaya koyuldu, bir bu eksikti başıma.

123

— Neler oluyor Moise? dedi Madam Rosa. Yalan mı söylüyorlar bana yoksa? Benden bir şey mi gizliyorlar? Niye ağlıyor bu?

— Allah kahretsin, kahretsin, kahretsin, yahu- dilerin aralarında hep ağlaştıklarını bilmiyor musunuz siz Madam Rosa? Bunun için onlara bir duvar bile yaptılar. Allah kahretsin.

— Belki de beyin sklerozudur?

Valla burama kadar gelmişti artık. O kadar usanmıştım ki gidip Le Mahoute'u bulmak, sırf hepsinin ağzına sıçmak için bir güzel iğne yaptırmak istiyordum.

— Momo! Beyin sklerozu değil, değil mi? Bunun hiç kurtuluşu yoktur.

— Kurtuluşu olan çok şey mi biliyorsunuz siz Madam Rosa? Cammı sıktınız artık. Anamın ölüsünü öpeyim ki hepiniz canımı sıktınız.

— Böyle söyleme. Zavallı annen... Neyse, belki de yaşıyordur.

— Ölmesini dilemiyorum Madam Rosa, yaşasa bile

annemdir yine.

Garip garip baktı yüzüme, sonra da gülümsedi.

— Çok olgunlaştın sen, Momo’cuğum. Artık çocuk değilsin. Birgün...

— Birgün ne?

Suçlu bir tavır takındı.

— Birgün ondört yaşında olacaksın, sonra on beş. Beni istemeyeceksin artık.

— Saçmalamayın Madam Rosa. Yüzüstü bırakacak değilim sizi, tarzım değildir.

Bunu duyunca rahatladı ve üstünü değişmeye gitti.

Japon kimonosunu giydi, kulaklarının arkasına da esans sürüdü. Neden hep kulaklarının arkasına sürerdi bilmiyorum. Belki de gözükmesin diye. Sonra koltuğuna oturmasına yardım ettim, çünkü vücudunu tek başına bükemiyordu artık. Çektik

lerine oranla çok iyi görünüyordu. Üzgün ve kaygılıydı, onu normal halinde gördüğüme çok seviniyordum. Sonra ağladı da, bu ise, artık tümüyle kendine geldi demekti.

— Büyük bir çocuk oldun. Bu demektir ki Momo, birtakım şeyleri anlayabiliyorsun artık.

İlgisi yok, birtakım şeyleri hiç anlayamam, ama pazarlığa girişecek değildim, şimdi sırası değildi.

— Artık büyük bir çocuk oldun. Dinle beni...

Orada birden vitesi boşaldı, birkaç saniye motoru ölmüş yaşlı bir araba gibi arızalanıverdi. Elini tutup yeniden çalışmaya koyulmasını bekledim, her şeye karşın eski bir araba da değildi. Doktor Katz'ı üç dört kez görmeye gittim. Doktor Katz bir Amerikalının hastanede on yedi yıl, hiçbir şeyden habersiz, bir sebze gibi yaşadığını söyledi. Orada tıbbî yollardan adamın yaşamını uzatmışlar ve adam dünya rekorunu kırmış. Zaten dünya şampiyonları hep Amerika'dan çıkar. Doktor Katz, Madam Rosa için artık hiçbir şey yapılamayacağım, ancak hastane-de iyi bir bakım sayesinde daha uzun yülar yaşaya-

bileceğini söyledi.

Canımı sıkan, Madam Rosa'nm sigortalı olmayışıydı, yasa dışı bir kadındı çünkü. Henüz genç ve yararlıyken Fransız polisi evini bastığından beri hiçbir yere kaydolmak istemiyordu. Oysa Belleville'de nüfusları ve her çeşit kâğıtları olan bir sürü yahudi tanıyorum, ama Madam Rosa kâğıtların üstünde boy gösterip, böyle bir tehlikeyi göze almak istemiyordu, çünkü kim olduğunuzu bildikleri anda bunu hemen başınıza kakıverirler. Madam Rosa yurtsever değildi, insanlar yahudi mi, Kuzey Afrikalı mı, Malili mi, hiç aldırmazdı, ilkeleri olan bir kadın değildi çünkü. Sık sık, bütün ulusların birtakım iyi yanları olduğunu, bu yüzden de dünyada özel öğrenim gören, araştırmalar yapan tarihçi dediğimiz insanlar bulunduğu-

nu söylerdi bana. Madam Rosa’nm hiçbir yere kayıtlı olmadığını söylüyordum size. Kendi kendiyle uzaktan yakından hiçbir ilgisi olmadığını kanıtlayabilmek için de bir sürü sahte kimlik edinmişti. Bu yüzden sigortadan yararlanamıyordu.

Ama Doktor Katz beni rahatlattı: Hastaneye canlı, ama kendini savunmaktan aciz bir vücut götürülünce, onu dışarı atamazlar dedi, yoksa nereye varırdık.

Ben Madam Rosa’ya bakıp bütün bunları düşünürken, onun kafası dolanmaya çıkmıştı. Hızlanmış yaşlüık derler buna, önce gidişli dönüşlü, sonra tamamen dönüşsüz olan bir şeydir. Buna tutulanlara daha yalın bir dille bunamış derler, bu sözcük de tıbbî bir terim olan bunak ya da bunamışlıktan türemiştir. Bir an önce geri dönmesi için elini okşu- yordum, hiçbir zaman onu bu denli sevmedim, çünkü çirkin ve yaşlıydı ve pek yakında insanlıktan çıkacaktı.

Ne yapacağımı şaşırmıştım. Ne paramız, ne yasalara kafa tutabilecek yaşım vardı. On yaşımdan büyük duruyordum, kimsesiz orospuların hoşuna gittiğimi de biliyordum ama

pezevenklere karşı polis acımasızdır. Hem rekabet konusunda korkunç olan Yugoslavlardan da korkuyordum.

Moise, kendisini üstlenen aileden çok memnun olduğunu, benim de birilerini bulabileceğimi söyleyerek, moralimi düzeltmeye çalıştı. Bana her gün yardıma geleceğini söyleyip gitti. Madam Rosa'nın kıçını da silmek gerekiyordu, artık tek başına savunamıyordu kendini. Aklı tümüyle başındayken bile bu konuda zorluk çekiyordu. Kıçı o kadar büyüktü ki, gereken yere yetişemiyordu eli. Kadınlığından ötürü, kıçının silinmesinden çok sıkılıyordu, ama n'apacaksınız? Moise sözünde durup yine geldi, işte o zaman beni bir anda yaşlandmveren ulusal felaketle müşerref olduk.

126

Zaoum kardeşlerin en büyüğünün bir kilo un, yağ ve köftelik kıyma getirdiği günün ertesiydi. Madam Rosa kötüye gideli, bir sürü insan iyi yanlarını göstermeye geliyordu bize. O günü beyaz bir taşla işaretledim, çünkü bu güzel bir deyimdir.

Madam Rosa'nm sağı solu belli olmuyordu. Bazen bütünüyle kapanıyor, bazen açılıveriyordu. Bize yardımı dokunan bütün kiracılara birgün teşekkür edeceğim. Örneğin, Mösyö Waloumba'ya. Saint- Michel bulvarında, yoldan geçenlerin ilgisini çekmek için ateş yutan bir beydi kendisi. Yukarı çıkıp Madam Rosa'nm dikkatini uyandırmak umuduyla çok güzel bir numara gerçekleştirdi.

Mösyö Waloumba, Fransa'yı süpürmek için buraya gelmiş Kamerunlu bir zencidir. Ekonomik nedenlerden ötürü bütün karılarını ve çocuklarını memlekette bırakmıştı. Ateş yutmak konusunda müthiş bir yeteneği vardı, fazla mesai olarak bu işi yapıyordu. Kalabalıklara neden olduğundan polise hiç ya- ranamamıştı, ama ateş

yutma izni kusursuzdu. Madam Rosa ağzını açıp, o boş bakışı takınıp öbür dünyada salya dökmeye başladığı zaman, beşinci katta sekiz kabile arkadaşıyla birlikte, yasal bir odada oturan Mösyö Waloumba'yi aramaya koşuyordum. Eğer evdeyse, hemen yanan meşalesiyle geliyor, Madam Rosa'nm önünde ateş püskürtmeye koyuluyordu. Sadece üzüntüden yıpranmış hasta bir insanı oyalamak için değil, ona aynı zamanda bir şok te-

davisi yapmak için. Çünkü Doktor Katz birçok insanın hastanede kendilerine bu amaçla verilen elektrik sayesinde düzeldiklerini söylüyordu. Mösyö Waloumba da aynı düşüncedeydi, sık sık «yaşlılar kork-

tuklan zaman belleklerine kavuşurlar,» diyordu. Bu yoldan bir sağır-dilsizi bile tedavi etmişti Afrika'da. Ama yaşlıları bütün bütüne hastaneye koydunuz mu, daha da çok üzüntüye kapılırlar. Doktor Katz bu yaşın acımasız olduğunu, altmış beş yetmişten sonra yaşamın kimseye çekici gelmediğini söyler.

Ödü patlasın diye Madam Rosa'yı çok korkutmaya çalıştık. Mösyö Waloumba, ateş yutunca, bu ateş de içinden

alevler halinde çıkıp tavana kadar yükselince, dehşet verici bir şey olur, ama Madam Rosa bitkisel yaşam denilen boş dönemlerinin birin- deydi. Bu durumlarda hiçbir şey umurunda olmadığından, onu şaşırtmak olanaksızdı. Mösyö Waloumba Madam Rosa'nm önünde yarım saat ateş kustu, ama o hâlâ yuvarlak ve şaşkın gözlerle bakmaya devam ediyordu, hiçbir şeyin erişemeyeceği tahtadan ya da taştan, bu amaçla yapılmış bir heykel gibiydi. Mösyö Waloumba bir deneme daha yaptı, çok çaba harcadığından olacak, Madam Rosa sonunda kendine geldi, önünde üstü çıplak ve ateş püskürten bir zenci görünce de öyle bir çığlık attı ki aklınız durur. Kaçmaya bile yeltendi. Onu tutmak zorunda kaldık. Sonra hiçbir şey dinlemek istemedi ve bir daha evinde ateş yutulmasını yasak etti. Bunak olduğunu bilmiyordu, bir şekerleme yaptığını ve onu uyandırdığımızı sanıyordu. Doğruyu söyleyemezdik.

Bir keresinde Mösyö Waloumba, beş kabile arkadaşıyla çıktı geldi. Cinler insanı boş buldukları anda hemen üstüne üşüşürler. Mösyö Waloumba ve arkadaşları, cinleri Madam Rosa'nm vücudundan kovmak için çevresinde dönmeye başladılar. Mösyö Waloum- ba'nın arkadaşları Belleville'de

çok ünlüydüler, evde tedavi görebilecek bir hasta olunca, bu tören İçin hemen onları getirtirlerdi. Kahveci Mösyö Driss bu «Büyücülük» dediği şeyleri çok küçümser, onlarla

alay ederdi. Mösyö Waloumba ve kabile arkadaşlarının karaborsa doktorları olduklarını söylerdi.

Bir akşam Madam Rosa yuvarlak gözlerle koltuğunda havalanmışken, Mösyö Waloumba ve kardeşleri bize çıktılar. Bellerine kadar çıplaktılar, üstleri başları rengârenk, süslü püslüydü. Afrikalı işçilerin Fransa'ya getirdikleri şeytanları kovmak için korkunç bir şekilde boyamıştılar yüzlerini. îkisi davullarıyla yere oturdu, öbür üçü de Madam Rosa'nın koltuğunun çevresinde dansetmeye koyuldular. Mösyö Waloumba özelikle bu törenler için yapılmış bir müzik âleti çalıyordu ve bu bütün gece, bütün Belleville'de görülecek en güzel şeydi. Ama hiç bir sonuç vermedi, çünkü yahudilere sökmüyordu, Mösyö Waloumba bize bunun bir din sorunu olduğunu anlattı. Madam Rosa'nm dini kendini savunuyor, iyileşmesine engel oluyordu. Ben bu işe çok şaşıyordum, çünkü Madam Rosa öyle dökülüyordu ki; dinin onda nasıl kendine bir yer bulduğunu, nereye yerleştiğini kestiremiyordum.

Bana sorarsanız, yahudiler bile bir yerden sonra artık

öylesine bir hiç olurlar ki, yahudi olmaktan çıkarlar.
Bilmem anlatabiliyor muyum derdimi, ama önemli değil, çünkü eğer anlaşılırsa ortaya mutlaka daha iğrenç bir şey çıkar.Az sonra, Mösyö Waloumba'nm kardeşleri yılmaya başladılar, çünkü Madam Rosa'nm bu durumda hiçbir şey umurunda değildi. Mösyö Waloumba cinlerin bütün delikleri tıkadıklarını, çabalarının Madam Rosa'ya kadar varamadığını açıkladı. Hepimiz yerde yahudinin çevresini sardık, bir süre dinlendik. Afrika'da Belleville'den çok daha kalabalık olduklarından, orada Renault fabrikasındaki gibi ekiplere ayrılıp cinlerin başında nöbetleşe çalışabilirler.
Mösyö Waloumba gitti, içecek bir şeyler, yumurtalar getirdi ve Madam Rosa'nın çevresinde piknik yaptık.

129

Madam Rosa, sanki başını yitirmiş de her yerde onıl aramaya çıkmış gibiydi.

Kendimize ziyafet çekerken, Mösyö Waloumba bir yandan, yaşlılara saygı göstermenin, acılarını yumuşatmak için onlarla ilgilenmenin ülkesinde çok daha kolay bir şey olduğunu söyledi. Oysa Paris binlerce sokak, kat, delik, köşeyle doluydu; bu yüzden ihtiyarcıklar unutuluverip giderler, onları aratmak için orduyu da kullanamazsınız, çünkü ordu gençlerle uğraşmaya yarar. Eğer Fransız ordusu zamanını yaşlılarla uğraşmakla geçirseydi, Fransız ordusu olmaktan çıkardı. Mösyö Waloumba kent ve köylerde yüzbinlerce yaşlı yuvası bulunduğunu söyledi, ama onları bulabilmek için kimse gereken bilgiyi vermez, böylece hiçbir şey bilinmez. Fransa gibi büyük ve güzel bir ülkede bir yaşlı görmek çok üzücü bir olaydır, herkesin derdi kendine yeter, yaşlılar hiçbir işe yaramayıp kamu yararına kullanılamadıklarından, onları bir kenara iterler. Afrika’da insanlar kabilelerde toplanırlar, orada yaşlılar çok tutulur, çünkü öldükleri zaman ellerinden çok şey

gelir. Fransa’da, bencillikten ötürü, kabile diye bir şey yoktur. Mösyfr Waloumba, Fransa’daki kabilelerin büsbütün ortadan kalktığını, işte bu yüzden silahlı çetelerin elele verip bir şeyler yapmaya çalıştıklarını söyler. Mösyö Waloumba gençler için kabilelerin çok gerekli olduğunu, kabilesiz kendilerini denizin içinde bir su damlası gibi hissettiklerini, bu yüzden de çıldırdıklarını söyler. Mösyö Waloumba, «Her şey o kadar büyüyor ki artık binden önce saymaya bile değmez,» der. İşte bu yüzdendir kİ, silahlı çete kuramayan ihtiyar- cıklar adres bırakmadan ortadan yokolurlar, gider tozlu yuvalarına çekilirler. Seslerini, hele asansörsüz hizmetçi odalarında yaşıyorlarsa hiç duyuramaz, çok zayıf olduklarından varlıklarını belli edemezler. Mösyö Waloumba, her sabah saat altıda, yaşlıları yokla
yıp kötü kokmaya başlamış olanları çıkarmak İçin Afrika’dan çok işçi getirtmek gerektiğini söyler, çünkü kimse yaşlının yaşayıp yaşamadığım denetleyecek değildir. Ancak kapıcıya kötü koktuğu söylendiği zaman her şey bir açıklık kazanır.

Mösyö Waloumba, şefleri oymuş gibi hep çok iyi

konuşur. Yüzündeki yara izleri çok önemli belirtilerdir. Bu da kabilesinde çok takdir görmesini, konuşurken neden söz ettiğini bilmesini sağlar. Hâlâ Belleville'de yaşıyor; birgün gidip göreceğim onu.

Mösyö Waloumba Madam Rosa için çok yararlı bir şey gösterdi bana, henüz yaşayan bir insanı tümüyle ölmüş bir insandan ayırdedebilmek için bir numara. Bu amaçla ayağa kalktı, konsolun üstünden bir ayna aldı, Madam Rosa'nm dudaklarına tuttu, soluğuna tuttuğu yer buğulandı. Ciğerleri yükünü çekemediğinden, Madam Rosa'nın soluk aldığı başka türlü anlaşılamıyordu. Bu, canlıları öteki insanlardan ayırmaya yarayan bir numaradır. Mösyö Waloumba, asansörsüz hizmetçi odalarında bulunan yaşlı insanların sadece yaşlılığın kurbanı mı, yoksa yüzde yüz ölü mü olduklarım anlamak için, ilk iş olarak bunun yapılması gerektiğini söyler. Ayna buğulanırsa, hâlâ soluk alıyorlar demektir, o zaman onlan atmamak gerekir.

Mösyö Waloumba'ya sordum, Madam Rosa'yı, Af- rika'ya, oradaki yaşlılara sağlanan kolaylıklardan onun da yararlanması için. Kendi kabilesine yollaya- maz mıyız, diye. Mösyö Waloumba çok güldü, bembeyaz dişleri vardır

çünkü. Lağımcı kabile kardeşleri de çok güldüler, aralarında kendi dillerinde konuştular, sonra da bana yaşamın o kadar basit olmadığını söylediler. Çünkü para, uçak biletleri ve bir sürü izin kâğıdı gerekiyordu. Ölüm gelip çatana dek de, Madam Rosa'yla ilgilenmek bana düşerdi. O sırada Madam Rosa'mn yüzünde bir zekâ uyanışı farkettik,

131

Mösyö Waloumba’mn soydaşlan hemen kalktılar ve Madam Rosa'mn çevresinde davullar çalıp dansetmeye, ölüleri uyandıracak bir sesle şarkı söylemeye başladılar. Saat ondan sonra, toplumun düzeni ve dürüst insanların uykusundan ötürü böyle bir şey yasaktır, ama apartmanda bulunan pek az Fransız vardı, bunlar da başka yerlerdeki Fransızlardan çok daha az öfkeli insanlardı. Mösyö Waloumba’mn kendisi de müzik âletine sanldı, onu size anlatamayacağım, çünkü özel bir âletti, Moise’le ben de onlara katıldık, hepimiz, şeytanları kovmak için yahudinin çevresinde elele dans edip çığlıklar atmaya başladık, Madam Rosa birtakım belirtiler gösteriyor gibiydi ve onu desteklememiz gerekiyordu. Sonunda şeytanları kovduk, Madam Rosa da zekâsına kavuktu ama yeşil, beyaz, mavi, sarı yüzlü bir sürü zencinin çevresinde dansedip sarı benizliler gibi öttüklerini, bir yandan da Mösyö Waloumba’yla çaldığı şahane âleti görünce öyle bir korktu ki, imdat imdat diye bağırmaya başladı, kaçmaya çalıştı, ancak Moise’i ve beni tanıyınca biraz yatışabildi, bize

orospu çocukları ve zımbalanmışlar dedi, sonunda kendine geldiğinin bir belirtisiydi bu. Mösyö Waloumba başta olmak üzere herkes birbirini kutladı. Teklifsizce, hepsi biraz daha oturdular, Madam Rosa da böylece, çantasını aşırmak için onu metroda dövmeye gelmediklerini gördü. Henüz kafası tümüyle yerine oturmuş olmadığından Mösyö Waloumba'ya yahudice teşekkür etti, Fransızcada buna Yiddiş denir; ama önemli değildi, çünkü Mösyö Waloumba yiğit bir adamdı.

Gittikleri zaman Moise'le, Madam Rosa'yı tepeden tırnağa soyduk, çamaşır suyuyla temizledik, yolculuğu sırasında altına yapmıştı çünkü. Sonra bebe talkıyla kıçım pudraladık, koltuğuna oturttuk. Oraya kurulmayı severdi. Madam Rosa bir ayna istedi ve yüzünü boyadı. Kendinden geçtiği anlar olduğunu biliyordu ama yahudi yaradılışıyla bunun iyi yanım görmeye çalışıyor, boşluk anlarında derdi olmadığını, bunun da bir kâr olduğunu söylüyordu. Son paralarımızla Moise alışveriş yaptı, Madam Rosa da biraz yemek hazırladı; ne şaşırdı, ne bir şey. Kimse iki saat önce kendinde olmadığını söyleyemezdi. Doktor Katz' ın,

tıpta ceza ertelemesi dediği işte budur. Sonra gitti oturdu, yorulmak kolay değildi onun için. Moise'i mutfağa bulaşık yıkamaya yolladı, bir süre japon yelpazesiyle yelpazelendi. Üstünde kimonosu, düşünüp duruyordu.

— Gel buraya Momo.

— Ne var? Yine yolculuğa çıkmak niyetinde misiniz?— Hayır, inşallah çıkmam, ama böyle sürerse, hastaneye koyacaklar beni. Gitmek istemiyorum oraya. Altmış yedi yaşındayım...

— Altmış dokuz...

— Neyse, altmış sekiz, göründüğüm kadar yaşlı değilim. Dinle beni Momo. Hastaneye gitmek istemiyorum. Bana işkence edecekler.

— Madam Rosa, saçmalamayın. Fransa hiçbir zaman kimseye işkence etmemiştir. Cezayir değil burası.

— Beni zorla yaşatacaklar Momo. Hep böyle yaparlar hastanede, bunun için gereken yasaları var. Gerektiğinden fazla yaşamak istemiyorum ve artık gerekmiyor, yahudilerin bile bir sınırı vardır. Ölmeme engel olmak için eziyet edecekler bana, özellikle bu nedenle hazırlanmış, doktorların yemini dedikleri bir

numaraları var. Sonuna kadar burnunuzdan getirirler, ayrıcalık olmasın diye de ölmenize izin vermezler.
Yahudi bile olmayan bir arkadaşım vardı, ama bir kazada kolu da bacağı da gitmişti, kan dolaşımını incelemek için adama hastanede daha on

yıl çektirdiler. Momo, tıbbın keyfi Öyle istiyor diye yaşamak istemiyorum. Aklımı yitirmek üzere olduğumu biliyorum, doktorların yüzü suyu hürmetine yıllarca komada kalmak istemiyorum. Beni hastaneye yatırmak konusunda birtakım Orleans söylentileri kulağına gelirse, söyle arkadaşlarına, bana gereken iğneyi yapıp artıklarımı çalıların arasına bıraksınlar. Herhangi bir yere değil ama, çalıların arasına. Savaştan sonra on gün köye gitmiştim, hiç o kadar hava aldığım olmadı. Astımım için kentten iyidir. Otuz beş yıl müşterilere verdim kıçımı, şimdi de doktorlara verecek değilim. Söz mü?

— Söz Madam Rosa.

— ***Kairem?***

— ***Kairem.***

Müşerref olduğum gibi, onlarda «yemin ederim» demektir bu.

Ben Madam Rosa'yı mutlu edebilmek için istediği her sözü verebilirdim, çünkü çok yaşlı olunca bile mutluluk işe yarayabilir, ama o sırada kapı çalındı, işte o

zaman hâlâ buraya sokmayı beceremediğim ulusal felâket geldi başımıza ve ben çok sevindim, çünkü bu, her şey bir yana, bir anda birkaç yaş büyümemi sağladı.

134

Kapı çalındı, gittim açtım, her zamankinden de daha hüzünlü, aşağıya sarkan uzun burunlu, ufak tefek bir adam vardı kapıda. Gözleri her yerde görülen cinstendi, ama daha da ürkek. Çok solgundu, çok terliyor, çabuk soluk alıyordu. Eli kalbinin üstündeydi; duygulardan ötürü değil, sadece merdivenler kalp için çok kötü olduğundan. Pardesüsünün yakasını kaldırmıştı, onun da bir sürü kel gibi, saçı yoktu. Şapkasını elinde tutuyordu, bir. şapkası olduğunu kanıtlamak istercesine. Nereden çıktığım bilmiyordum, ama hiç bu kadar rahatsız birini görmemiştim. Ürkek ürkek baktı yüzüme, ben de aynı biçimde ona baktım, yemin ederim bu adamı bir kez görmek bir şeylerin patlak verip tepenize ineceğini hissetmeniz ve paniklemeniz için yeterliydi.

— Madam Rosa’mn evi burası mı?

Böyle durumlarda hep tetikte olmak gerekir, çünkü tanımadığınız insanlar, sizi sevindirmek için tırmanmazlar altı katı.

Hıyar numarasına yattım, benim yaşımda böyle bir şey yapmak hakkımdır.

— Kim?

— Madam Rosa.

Düşündüm, taşındım. Bu gibi durumlarda hep zaman kazanmak gerekir.

— Ben değilim.

Göğüs geçirdi, bir mendil çıkardı, alnını sildi, sonra aynı şeyi ters yönde yaptı.

— Hasta bir adamım, dedi. On bir yıl hastanede kaldım, şimdi çıkıyorum. Altı katı doktordan izin almadan tırmandım, ölmeden önce oğlumu görmeye geliyorum, bu benim hakkımdır, vahşilerde bile

bunun için yasalar vardır. Biraz oturup dinlenmek, sonra oğlumu görmek istiyorum o kadar. Burası mı acaba? On bir yıl önce Madam Rosa'ya teslim etmiştim oğlumu, makbuzum var.

Pardesüstinün cebini karıştırdı, elime öyle pis bir kâğıt tutuşturdu ki, aklınız durur. Mösyö Hamil sayesinde okuyabildiğim kadarını okudum; her şeyimi ona borçluyumdur. O olmasaydı, bugün bir hiçtim. ***Yedi Ekim Î956 tarihinde Mösyö Kadir Yusuftan Müslüman Momo için beş yüz franklık bir avans alınmıştır.*** Güzeel...

Başıma kaynar sular döküldü, ama 70 yılmdaydık, hemen hesap ettim, on dört yıl oluyordu, ben olamazdım. Tonla Momo geçmiş olmalı Madam Rosa'nın elinden, denizde kum, Belleville'de Momo.

— Durun, bir bakayım.

Gittim Madam Rosa'ya, kapıda bir oğlu var mı diye bakmaya gelmiş pis suratlı bir herif olduğunu söyledim.

Ödü patladı.

— Aman Tanrım, bir Moise var, bir de sen Momo.

— Ayleyse Moise’dir, dedim. Çünkü ya o, ya bendim. Meşru müdafaadır bu.

Moise yanda uyuyordu. Uyuyanlar içinde hiç onun kadar uyuyanı görmedim.

— Belki annesine şantaj yapmak içindir, dedi Madam Rosa. Peki, göreceğiz şimdi. Pezevenklerden korkacak değilim. Hiçbir şey yapamaz. Kusursuz sahte kâğıtlarım var. Getir bakalım şunu. Kabadayılık edecek olursa, gider Mösyö N’Da’yı çağırırsın.

Adamı içeri aldım. Madam Rosa, kalan üç tel saçına bigudi sarmıştı, boyalıydı, kırmızı Japon kimonosu vardı üstünde. Adam onu görünce hemen bir iskemlenin kenarına çöktü, dizleri titriyordu. Madam Rosa da titriyordu, görüyordum, ama titremeler onda, kilosundan ötürü daha az görülüyordu. Kiloların

gücü onu titretmeye yetmiyordu çünkü. Ama başka bir yerine dikkat etmediğiniz zaman çok güzel renkte, koyu gözleri vardı. Bey, koltuğunda saltanatım sürdüren Madam Rosa'nm karşısına bir iskemlenin ucuna oturmuş, şapkasını dizlerinin üstüne yerleştirmişti, ben de beni daha az görsün diye, sırtımı pen- eereye dayanmıştım. Belli olmaz. Çünkü adama hiç benzemiyordum ama hayatta harika bir ilkem vardır; kendini tehlikeye atmayacaksın. Üstelik adam başını bana doğru çevirmiş, sanki yitirmiş olduğu bir burnun peşindeymiş gibi dikkatlice bakıyordu yüzüme. Hepimiz susuyorduk, öylesine korkuyorduk kİ, kimse söze başlamak istemiyordu. Hattâ gittim, Moise'i de getirdim, çünkü bu adamın şaka maka bayağı bir makbuzu vardı, karşılığında da bir şeyler vermek gerekecekti.

— Bir dileğiniz mi vardı?

Herif:

— On bir yıl önce oğlumu teslim ettim size, dedi,

sürekli derin soluk aldığından, konuşurken zorlanması

gerekiyordu. Daha önce bir haber yollaya- madım, hastanedeydim çünkü. Elimde adınız adresiniz bile yoktu, beni kapattıklarında her şeyimi aldılar. Makbuzunuz karımın kardeşindeydi, bildiğiniz gibi karım çok acıklı bir biçimde öldü. Bu sabah çıkmama izin verdiler, makbuzu buldum ve geldim. Adım Kadir Yusuf, oğlum Momo'yu görmeye geliyorum. Bir hatırını sormak istiyorum.

O gün Madam Rosa'nm aklı tümüyle başındaydı, bizi kurtaran da bu oldu.

Madam Rosa'nm renginin attığım görüyordum, «rrifl. bunun için onu tanımak gerekirdi, makyajdan ötürü kırmızı ve maviden başka hiçbir şey görülmüyordu. Gözlüklerini taktı, gözlüksüz halinden daha güzeldi böyle, makbuza baktı.

— Ne diyordunuz?

137

Herif az kalsın ağlıyordu.

— Madam, hasta bir adamım ben.

— Kim değil ki, kim değil ki, dedi Madam Rosa, dindar bir tavırla, hattâ gözlerini göğe bile kaldırdı, sanki kendisine teşekkür etmek istermiş gibi.

— Madam, adım Kadir Yusuf, Yuyu der hastabakıcılar.

Gazetelere geçen, tümüyle irademin dışındaki o faciadan sonra on bir yıl akıl hastanesinde kaldım.

Birden, Madam Rosa'nm Doktor Katz'a sürekli benim de psikiatrlk olup olmadığımı sorduğunu düşündüm. Soya çekimli ya da. Neyse, umurumda değildi, ben değildim o.

Allah kahretsin on yaşındaydım ben, on dört değil.

— Oğlumuzun adı neydi demiştiniz?

— Momo.

Madam Rosa ona öyle dik dik baktı ki, daha da çok korktum.

— Ya annesinin adı, onu anımsıyor musunuz?

İşte o zaman adam ölecek sandım. Yüzü yeşile döndü, çenesi aşağı düştü, dizleri zıp zıp zıplıyor, gözlerinden

yaşlar dökülüyordu.

— Madam, kendimden sorumlu değildim, biliyorsunuz.

Onaylandı bu. Elim bunu yaptıysa, suç bende değil. Frengi bulmadılar bende, ama hastabakıcılar, bütün Araplarda frengi olduğunu söylüyorlar. Bunu bir delilik anında yaptım. Huzur içinde yatsın. Çok dindar bir adam oldum. Her saat, ruhu için dua ediyorum. Öyle bir mesleği vardı ki, bu dualar şart. Bir kıskançlık bunalımı geçirmiştim. Düşünebiliyor musunuz? Günde yirmi müşterisi oluyordu bazen. Sonunda kıskandım ve biliyorum, onu öldürdüm. Ama sorumlu ben değildim. Fransa'nın en iyi doktorlarınca onaylandı bu. Hattâ sonradan hiçbir şey anımsayamadım. Dell gibi seviyordum onu. Onsuz yaşayamıyordum.

138

Madam; Rosa, alaylı alaylı sırıttı, Hiç böyle sırıt,-
tığım görmemiştim. Öyle bir sırıtmaydı ki... Hayır,
söyleyemem size. Kıçımı dondurdu.

— Tabii onsuz yaşayamazsınız, Mösyö Kadir.

Yıllardır Ayşe size günde yüz bin frank getiriyordu. Daha
fazla getirsin diye öldürdünüz onu.

Adam ufak bir çığlık attı, sonra da ağlamaya koyuldu.
İlk kez, benim dışımda ağlayan bir Arap görüyordum.
Herife acıdım bile, öylesine umurumda değildi.
Madam Rosa bir anda yumuşadı. Bu adamı pes
ettirmiş olmak hoşuna gidiyordu. Hâlâ bir kadın olduğunu
hissediyor olmalıydı.

— E, daha daha ne var ne yok, Mösyö Kadir?

Adam yumruğuyla sildi gözünü. Mendilini arayacak
gücü bile kalmamıştı, zoruna gidiyordu.

— İyiyim Madam Rosa. Yakında öleceğim. Kalbim.

— ***Mazltov,*** dedi Madam Rosa, sevecenlikle. Ya-
hudice sizi tebrik ederim demektir.

— Teşekkür ederim Madam Rosa. Oğlumu görmek

istiyorum, lütfen.

— Üç aylık borcunuz var bana, Mösyö Kadir. On bir yıldır sizden hiç bir haber çıkmadı.

Adam iskemlesinin üstünde sıçradı.

— Haber, haber, haber! diye şarkı söylüyordu, hepimizi bekleyen göğe gözlerini kaldırıp. Haber! Bu sözcüğü gerektiği gibi söylediği ileri sürülemez. Her hecede iskemlenin üstünde sıçrayıp duruyordu, utanmadan kıçına dayak yercesine.

— Habermiş! Dalga mı geçiyorsunuz siz?

— En son yapacağım şeydir, diye güvence verdi Madam Rosa. Oğlunuzu bok gibi bıraktınız, sözcüğün tam anlamıyla.

— Ama adınız adresiniz bile yoktu bende! Ayşe'nin dayısı makbuzu Brezilya'ya götürmüş... Has taneye kapatılmıştım! Bu sabah çıktım! Kremlin-Bi-cĞtre'e adamın gelinine gittim, mirasa konan, hayal meyal bir şeyler anımsayan anneleri dışında hepsi ölmüş! Makbuz Ayşe'nin fotoğrafına iliştirilmişti, ana oğul yanyana! Habermiş! Ne demek haber?

— Para, dedi Madam Rosa, sağduyuyla.

— Parayı nereden bulmamı istiyordunuz Madam?

— Bu işlere burnumu sokmak istemem, dedi Madam

Rosa, Jap ***on*** yelpazesiyle yüzünü yelpazeleyerek.

Mösyö Kadir Yusuf öyle yutkunuyordu ki, adem

elması bir asansör gibi hızla inip çıkıyordu.

— Madam, oğlumuzu size teslim ettiğimizde ha-

reketlerimden tümüyle sorumluydum. Halles'de ça- alışan

üç karım vardı, birini de içtenlikle seviyordum. Oğluma

iyi bir eğitim sağlayabilirdim. Toplumsal bir adım bile

vardı, polisin iyi tanıdığı, Yusuf Kadir'dim. Evet Madam,

polisin iyi tanıdığı, hattâ bir kez iri puntolarla geçmişti

gazeteye. ***Polisin iyi tanıdığı Yusuf Kadir***. ***İyi*** tanıdığı, Madam, kötü tanıdığı değil. Sonra bir sorumsuzluğa

tutuldum ve kendi kuyumu kendim kazdım.

Yaşlı bir yahudi karısı gibi ağlıyordu bu adam.

Madam Rosa sert bir tavırla:

— Beş kuruş vermeden oğlunu bok gibi bırakmaya

hakkı yoktur insanın, dedi ve bir güzel yelpazelendi,

Japon yelpazesiyle.

Beni bu konuda tek ilgilendiren şey, sözü geçen

Momo ben miydim, değil miydim, bunu öğrenmekti. Eğer

bensem, on değil, on dört yaşındaydım, bu önemliydi, on dört yaşındaysam çok daha az velet sayılırdım, bu da başınıza gelebilecek en iyi şeydir. Kapıda ayakta dikilip dinleyen Moise de sıkılıyor sayılmazdı, çünkü herifin adı Kadir ve de Yusuf'sa, kendisinin de yahudi olma şansı pek azdı. Dikkatl-

nlzi çekerim, kesinlikle yahudi olmanın bir şans olduğunu söylemiyorum, onların da kendilerine göre bir sürü sorunları vardır.

— Madam Rosa, bu tonda mı konuşuyorsunuz benimle, yoksa yanılıyor muyum, çünkü psikiatrik durumumdan ötürü birtakım şeyler düşlüyorum. On bir yıl dünyadan ayrı kaldım, yani maddi olanaksızlıklar içindeydim. Bunu kanıtlayan tıbbî bir belge var yanımda...

Ceplerini sinirli sinirli aramaya koyuldu, artık hiç bir şeye güven beslemeyen tipte bir adamdı, yanında olduğunu sandığı psikiatri kâğıdı pekâlâ yanında olmayabilirdi, çünkü kendisini bunun için kapattıklarını düşünüyordu. Akıl hastalarına sürekli yanlarmda olduğunu sandıkları şeylerin aslında yanlarında olmadığını, gördüklerini sandıkları şeyleri de aslında görmediklerini anlatırlar, bu yüzden de adamlar çıldırır sonunda. Üstelik adam cebinde gerçek bir kâğıt da buldu, onu Madam Rosa'ya vermek istedi. Madam Rosa:

— Bir şeyler kanıtlayan belgeler istemem ben, dedi ve ttü, ttü, ttü diye göze gelmemek için gerektiği gibi tükürdü.

— Şimdi bütün bütüne iyiyim, dedi Mösyö Yusuf

Kadir, bundan emin olmak için de hepimize şöyle bir baktı.

— İnşallah hep böyle devam eder, dedi Madam Rosa,

çünkü başka söylenecek söz yoktu.

Ama bu herifin hiç öyle iyi bir hali yoktu, gözleri her

yandan medet umar gibiydiler, en büyük yardımı gereksinen

gözlerdir her zaman.

— İşlediğim cinayetten sorumsuz olduğum bildirildiği

için hastaneye kapatıldım, size para yol- layamadım.

Sanıyorum, size ölene dek karımın dayısı para yolladı.

Kaderin bir kurbanıyım ben. Çevrem için zararlı olmasaydım

tabiî ki bir cinayet İşlemez-

dim. Ayşe'yi diriltemem, ama Ölmeden önce oğlumu kucaklamak, ondan beni bağışlamasını, benim için Tanrı'ya dua etmesini istiyorum.

Babalık duyguları ve istekleriyle, canımı sıkmaya başlamıştı herifçioğlu. Bir kere hiç babam olacak suratı yoktu, benim babam erkek oğlu erkek olmalıydı, bir sümüklü böcek değil. Hem madem Hailes' de savunmuştu kendini annem, hatta madem bu herifin de söylediği gibi bayağı iyi savunmuştu üstelik, kimse babam diye çıkamazdı karşıma. Allah kahretsin. Çoğunluk yasalarından ötürü, yüzde yüz garantili, bilinmeyen bir babadandım ben. Annemin adının Ayşe olduğunu öğrenmekten memnundum. Akla gelebilecek en güzel addır bu.

— Çok iyi baktılar bana, dedi Mösyö Yusuf Kadir. Artık hiç şiddet bunalımları geçirmiyorum. Bu yönden iyileştim. Ama çok zamanım kalmadı, kalbim heyecanlara dayanamıyor. Madam, doktorlar duygularımı belirtmem için izin verdiler çıkmama. Oğlumu görmek, kucaklamak, ondan beni bağışla-masını ve...

Allah kahretsin, tam bir bozuk plâk.

— ...Ve bir de benim için dua etmesini rica etmek istiyorum.

Bana doğru çevirdi gözlerini, başına açacağım heyecanlardan ödü koparak baktı yüzüme.

— Bu mu?

Ama Madam Rosa'nın aklı iyice başındaydı. Mösyö Yusuf Kadir'in gözünün içine baka baka yelpazelendi, söyleyeceği şeyin tadım önceden çıkarırcasına.

Hiçbir şey söylemeden bir süre daha yelpazelendi, sonra da Moise'e döndü:

— Moise, git babana merhaba de.

— Merhaba baba, dedi Moise, çünkü Arap değildi ve korkacak hiçbir şeyi olmadığını biliyordu.

142

Mösyö Kadir Yusuf’un yüzü biraz daha soldu.

— Efendim? Ne duyuyorum? Moise mi dediniz?

— Evet, Moise dedim, ne olacakmış yani?

Herif ayağa kalktı. Sanki çok güçlü bir duygunun etkisiyle kalkmış gibiydi.

— Moise bir yahudi adi, dedi. Kesinlikle öyle, Madam. Moise iyi bir müslüman adı değildir. Tabiî ara sıra Araplarda da rastlanır, ama benim ailemde asla. Size bir Moise değil, bir Momo teslim ettim, Madam. Benim yahudi bir oğlum olamaz. Madam > buna sağlığım elvermez.

Moise’le bakıştık, gülmemek için zor tuttuk kendimizi.

Madam Bosa şaşırmış görünüyordu. Sonra, daha da şaşırmış göründü. Yelpazelendi. Koca bir sessizlik çöktü, o sırada neler döndü, neler, neler. Herif hâlâ ayaktaydı, zangın zangır titriyordu.

Madam Rosa diliyle:

— Cık, cık yaptı; kafasını sallayarak. Emin misiniz?

— Neden emin miyim Madam? Hiçbir şeyden emin değilim, emin olmak İçin gelmedik dünyaya. Kalbim zayıf.

Bildiğim ufak bir şeyi söylüyorum sadece, ufacık bir şeyi, ama önem veriyorum buna. On bir yıl önce, üç yaşında Müslüman oğlum karşüığm- da bana bir makbuz verdiniz. Ben Müslümanım, oğlum da Müslümandı. Annesi de Müslümandı. Daha da ileri gideceğim: Doğru dürüst Arap bir oğlan verdim size, şimdi de bana Arap bir oğlan iade etmenizi istiyorum. Kesinlikle yahudi bir oğlan istemiyorum Madam. İstemiyorum işte, o kadar. Buna sağlığım elvermez. Size bir Momo Kadir vermiştim Madam, bir Moise Kadir değil, yeniden aklımı oynatmak istemiyorum. Yahudilere karşı hiçbir şeyim yok Madam, Tanrı onları bağışlasın. Ama bir Arap'ım, iyi bir Müslümanım, çocuğum da tıpkı böyleydi. Momo,

143

Arap, Müslüman. Size onu kusursuz bir durumda teslim ettim, aynı durumda geri almak istiyorum îzin verirseniz, bu tür heyecanlara katlanamayacağını! belirtmek isterim. Yaşamım boyunca zulme uğradım, bunu kanıtlayan tıbbî belgelerim var, hepsi eziyet görmüş biri olduğumu onaylıyor.

Madam Rosa umutla:

— O halde, yahudi olmadığınızdan emin misiniz? diye sordu.

Mösyö Yusuf Kadir'in yüzü sinirden, dalga dalga titredi.

— Madam, yahudi olmadan ezilmiş biriyim ben. Tekelinizde olan bir şey değil bu. Yahudi tekeli bitti artık, Madam. Yahudilerin dışındakilerin de ezilmeye hakkı var. Makbuzuma karşılık, oğlum Momo Ka- dir'i, size teslim ettiğim Arap haliyle istiyorum. Kesinlikle yahudi bir oğlan istemiyorum, bu kadar dert bana yeter.

— Peki, peki, heyecanlanmayın, belki bir yanlışlık olmuştur, dedi Madam Rosa, adamın gerçekten sarsıldığını görüyor, hatta Arapların ve yahudilerin birlikte çekmiş oldukları bütün her şeyi düşününce, acıma duygusu bile

duyuyordu.

— Mutlaka bir yanlışlık oldu, of Tanrım, dedi Mösyö Yusuf Kadir ve oturmak zorunda kaldı, çünkü bacaklarında hal kalmamıştı.

— Momo, kâğıtları getir bakayım, dedi Madam Rosa.

Yatağın altmdaki büyük aile bavulunu çıkardım. Anamı aramak için sık sık içini karıştırdığımdan, kimse oradaki karışıklığı benden iyi bilemezdi. Madam Rosa, pansiyona aldığı orospu çocuklarını kimsenin içinden çıkamayacağı ufak kâğıt parçalarına kaydederdi, çünkü burası güvenilir bir yerdi, analar akşam rahat rahat uyuyabilirlerdi. Kimse onları orospu ana diye ihbar edip haklarını ellerinden ala-

mazdı. Onlan Abidjan’a yollamak için şantaj yapacak bir alçak, özel öğrenim görmüş olsa bile, o karışıklığın arasında tek çocuk bulamazdı.

Bütün kâğıtları Madam Rosa’ya verdim, Madam Rosa parmağım ıslattı, gözlüklerinin ardından aramaya koyuldu.

— İşte buldum, dedi muzaffer bir tavırla, parmağını da üstüne koydu. 1956, yedi Ekim küsur.

— Ne demek küsur? diye inledi Mösyö Kadir Yusuf.

—■ Yuvarlak hesap olsun diye. O gün bana, biri Müslüman biri Yahudi, iki çocuk teslim ettiler.

Madam Rosa düşündü, düşündü, her şeyi o kadar iyi çözdü ki yüzü aydınlandı.

— Aa, tamam, her şey açıklığa kavuştu, dedi sevinerek. Dinleri karıştırmışım.

— Nasıl, dedi Mösyö Yusuf Kadir, büyük bir ilgiyle. Nasıl yani?

— Momo’yu Moise, Moise’i Momo olarak yetiştirmiş olmalıyım, dedi, Madam Rosa. İkisini aynı günde aldım, kanştı. Moise, yani gerçek olanı şimdi Marsilya’da, çok

saygınlık gördüğü bir Müslüman ailenin yanında. Burada gördüğünüz Momo'cuğumu- zu yahudi olarak yetiştirdim. Barmitzva'sı (*) falan da yapıldı. İçiniz rahat etsin, her zaman kaşer yedi.

— Nasıl her zaman haşer yedi? diye yaygarayı bastı Mösyö Kadir Yusuf. Her bakıma o kadar çökmüştü ki, iskemlesinden kalkacak gücü bile yoktu. Benim oğlum Momo kaşer mi yedi her zaman? Bar- mitzva mı yaptı? Oflum Momo'yu yahudiye mi çevirdiniz?

— Bir kimlik hatası yaptım, dedi Madam Rosa. Biliyor musunuz, kimlik dediğiniz şey de şaşabilir,

{*) Barmitzva: Yahudilerde erkek çocuğun ergenlik çağına girişini kutlama töreni. (Yayıncı)

denenen bir ***şey*** değil kİ bu? üç yaşındaki bir çocukta, sünnetli bile olsa, pek öyle fazla bir kimlik bulunamaz. Sünnetlileri karıştırdım ve Momo'nuzu iyi bir yahudi olarak yetiştirdim, içiniz rahat etsin. İnsan oğlunu on bir yıl görmeden durursa, yahudi olmasına da şaşmamalı sonra...

— Ama klinik bir olanaksızlık içindeydim, diye inledi Mösyö Kadir Yusuf.

— Tamam, önce Araptı, şimdi biraz Yahudi oldu, ama hep sizin çocuğunuz, dedi Madam Rosa, iyi bir ev kadını gülüşüyle.

Kerif kalktı, kendinde öfkelenecek gücü buldu ve kalktı.

— Arap oğlumu isterim, diye bas bas bağırdı. Yahudi bir oğul istemem.

— Ama aynısı madem, diye cesaret vermeye çalıştı Madam Rosa.

— Aynısı değil. Vaftiz ettiler oğlumu.

— Ttu, ttu, ttu, diye tükürdü. Vaftiz edilmedi, Allah esirgesin. Moise iyi bir küçük yahudidlr. İyi bir küçük

yahudisin, değil mi Moise?

— Evet Madam Rosa, dedi Moise zevkle, çünkü onun ne annesi umurundaydı, ne babası.

Mösyö Yusuf Kadir kalktı, dehşet şeyler geçiriyordu gözlerinden. Olduğu yerde tepinmeye koyuldu, umutsuzluğu küçük bir dansa kaldırmışçasma.

— Oğlumu bana eski haliyle vermelerini istiyorum. Oğlumu iyi bir Arap olarak istiyorum, kötü bir yahudi olarak değil.

— Arap ve yahudi olmaları söz konusu değil burada, dedi Madam Rosa. Oğlunuzu istiyorsanız onu bulduğunuz durumda alırsınız. Önce çocuğun annesini öldürüyorsunuz, sonra kendinizi psikiatrik ilân ettiriyorsunuz, sonra da oğlunuz yahudi olarak büyütüldü diye, hiç utanmadan sorun yaratıyorsunuz! Moise git babanı öp, bu yüzden Ölse bile, babandır

yine.—Hadi hiç sallanma, dedim, çünkü dört yaş büyüdüğümü öğrendiğim için bayağı rahatlamıştım.

Moise, Mösyö Kadir Yusuf'a doğru bir adım attı,

Mösyö Kadir Yusuf'un ağzmdan, ne kadar haklı olduğunu bilmediği halde, korkunç bir söz çıktı.

— O benim oğlum değil! diye bağırdı, abartılmış bir tavırla.

Kalktı, kapıya doğru bir adım attı ve işte orada iradesinin dışında bir şey oldu. Niyetlendiği gibi dışarı çıkacağına, ah, sonra da oh dedi, elini sola, kalbin durduğu yere götürdü ve sanki söyleyecek hiçbir şeyi kalmamış gibi yere yığıldı.

— Bak sen şu işe, nesi var? diye sordu Madam Rosa ve Japon yelpazesiyle yelpazelendi, bundan başka yapacak hiçbir şey yoktu. Nesi var? Git bak bakalım.

Ölmüş müydü, yoksa sadece bir süre için bayılmış mıydı bilmiyorduk, çünkü hiç hareket etmiyordu. Bir süre bekledik, ama adam kımıldamayı reddetti. Madam Rosa'nın aklı başından gidiyordu, çünkü bir polis eksikti

başımızda, o bu işlere karıştı mı hiç sonu gelmez.
Madam Rosa çabuk birini getirmemi, bir şeyler yapmamızı söyledi, ama ben Mösyö Yusuf Kadir'in tümüyle ölmüş olduğunu görüyordum, çünkü yüzüne hiç bir derdi kalmamış insanların büyük durgunluğu çökmüştü. Mösyö Yusuf Kadir'in şurasını burasını çimdikledim, dudaklarına da aynayı tuttum, ama artık hiçbir derdi kalmamıştı. Moise tabii hemen tüydü, çünkü tüymekten yanaydı o. Ben de Zaoum kardeşlere koştum, bir ölümüz olduğunu, bizim evde ölmüş olmasın diye onu merdivenlere taşımamız gerektiğini söyledim.
Geldiler, onu dördüncü katın sahanlığına, garanti Fransız kökenli, böyle bir şey yapma lüksüne sahip Mösyö Charmette'in kapısının önüne bıraktılar.

İ47

Sonra her şeye rağmen indim, ölü Mösyö Yusuf Kadir'in yanına oturdum, artık birbirimize hiçbir yararımız dokunamazdı, ama yine de bir süre kaldım orada.
Burnu benimkinden çok daha uzundu, ama burunlar yaşadıkça uzarlar hep.
Bir anı bulmak için ceplerini aradım, sadece bir

Gauloises bleues sigara paketi vardı. Tek bir sigara kalmıştı içinde, yanma oturup onu tüttürdüm, çünkü geri yanını hep o içmişti, son kalanım da benim içtiğimi düşünmek içimi bir hoş ediyordu.

Hatta biraz ağladım da, Ağlamak hoşuma gidiyordu, bir yakınımı kaybetmiş gibi oluyordum. Sonra polis arabasının düdüğünü duydum, başım derde girmesin diye çabucak yukarı tüydüm.

148

Madam Rosa korkudan hâlâ titriyordu, onu bu durumda görmek beni çok rahatlattı, öteki durumunda da olabilirdi çünkü. Bazen günde sadece birkaç saat kendinde oluyordu, Mösyö Yusuf tam o zamana çatmıştı.

Bir anda dört yaş büyüdüğümü düşünmekten hâlâ kendime gelemiyor, ne tavır takınacağımı bilemiyordum, hatta gittim aynaya baktım. Bir devrim dedikleri, yaşamımın en önemli olayıydı bu. Kendimi bir türlü toparlayamıyordum, aynı adam olmadığınız zamanlar hep böyle olur zaten. Artık eskisi gibi düşünemeyeceğimi biliyordum, ama şimdilik hiç dü- şünmemeyi yeğliyordum.

— Ah Tanrım, dedi Madam Rosa, yaramızı deşmemek için de olup bitenlerden konuşmamayı denedik. Yanı başına, tabureye oturdum, onunla kalabilmem için yaptıklarından ötürü elini minnetle tuttum. Dünyada birbirimizden başka hiç bir şeyimiz yoktu, bari bunu kurtarmayı becermiştik. Bence çok çirkin biriyle yaşadığınızda, sonunda onu çok çirkin olduğu için de seversiniz. Bana kalırsa eciş bücüş yaratılanlar gerçekten büyük bir gereksinim içindedirler, bu yüzden

kendinizi onlara kabul ettirmeniz çok daha kolay bir iştir.

Şimdi bunları anımsadıkça, Madam Rosa8nm çok daha az çirkin olduğunu far- kediyorum, bir yahudi köpeği gibi güzel koyu kahverengi gözleri vardı, ama onu bir kadın olarak düşünmemek gerekirdi, çünkü o zaman tabiî hiç bir şansı olamazdı.

— Yok be Madam Rosa, on dört yaşımda olduğuma sevindim.

— Böylesi daha iyi. Hem sonra akıl hastası bir

baba sana göre bir şey değil, çünkü bu soya çeker bazen.

— Doğru Madam Rosa, ***şansım*** varmış.

— Hem sonra bir şey söyleyeyim mi, Ayşe çok para kazanıyordu, bu hesaba göre babanın kim olduğu gerçekten pek bilinemez. Seni çalışırken yaptı, işine hiçbir zaman ara vermedi.

Sonra aşağı indim, Mösyö Driss'in kahvesinden Madam Rosa'ya çukulatalı bir pasta aldım, onu yedi.

Birkaç gün Madam Rosa'nm aklı başında oldu hep.

Doktor Katz'm ceza ertelemesi dediği buydu işte. Zaoum kardeşler haftada iki kez geliyorlardı, içlerinden biri Doktor Katz'ı getiriyordu sırtında, Doktor bir tek zarar saptaması yapmak için tırmanacak değildi altı katı. Madam Rosa'nın başından başka organları da olduğunu unutmamak gerekir, her yerine göz kulak olmak gerekiyordu. Doktor Katz bunların hesabını yaparken, hiçbir zaman orada bulunmak istemez, aşağı iner, sokakta beklerdim.

Bir kez, zenci geçti oradan. Pek bilinmeyen nedenlerden ötürü zenci diyorlardı ona, belki de öbür

zencilerle karıştırmamak içindi, çünkü her zaman bir kişiden çıkartılır herkesin acısı. Hepsinden düşkündü, bir fötr şapkayla gezerdi, on beş yılının en azından beşi kimsesiz geçmişti. Anne babası onu bir amcaya teslim etmişler, amcası onu baldızına aktarmış, baldızı onu iyiliksever birine devretmiş, sonunda da her şey çorbaya dönmüş, bu işi kimin başlattığını artık kimse bilememiş. Ama Zenci kendine iğne yapmıyordu, kinci olduğunu, topluma boyun eğmek istemediğini söylüyordu. Mahallede hamal olarak İyi tanınırdı Zenci, çünkü bir telefon konuşmasından daha ucuza gelirdi. Bazen günde yüz yolculuk yaptığı olurdu. Rue Bisson'da tek başına oturduğu bir odası bile vardı. Zenci, olimpiyattık formumda olmadığımı hemen çaktı, Rue Bisson'daki tiltli kahvede oynama

ya çağırdı beni. Zenci, Madam Rosa öbür dünyayı boyladığı zaman ne yapacağımı sordu, başka birini gözüne kestirdiğimi söyledim. Ama çaka sattığımı görüyordu. Bir çırpıda dört yaş birden büyüdüğümü söyledim, beni kutladı. On dört, on beş yaşında ve kimsesizken, kendini nasıl savunmak gerektiği konusunda bir süre tartıştık. Birtakım adresler biliyordu, ama kıç denen dalganın, bu işten hoşlanmazsanız, çok iğrenç bir şey olduğunu söyledi. Zenci hiç bir zaman ekmek parasını bu yoldan çıkarmamıştı, kan mesleğiydi çünkü bu. Birlikte bir sigara içtik, tüt oynadık, ama Zenci'nin işi vardı, ben de askıntı olacak tipte biri değildim.
Yukarı çıktığımda Doktor Katz hâlâ oradaydı, Madam Rosa'yı hastaneye gitmesi İçin kandırmaya çalışıyordu. Birkaç kişi daha vardı yukarda: Zaoum kardeşlerin en büyüğü Mösyö Zaoum, o gün nöbetçi olmayan Mösyö Waloumba, öteki dört yurt arkadaşı. Çünkü ölüm bir insana yaklaşınca, o insan birden önem kazanır, daha çok saygı görür. Doktor Katz herkesi

rahatlatmak için deli gibi yalan söylüyordu, çünkü moral denilen şey de çok önemlidir.

— A, işte Momo'cuğumuz haberleri öğrenmeye geliyor. Size söyleyeyim, haberler iyi, hâlâ kanserimiz yok, hepinizin içi rahat edebilir, ha ha.

Herkes gülümsüyordu, özellikle de ince bir psikolog olan Mösyö Waloumba. Madam Rosa da memnundu, her şeye rağmen bir iş başarmış oluyordu yaşamında.

— Ama zavallı kafamız bazen dolaşımdan yoksun kaldığı için zor anlar geçirdiğimizden, bugünkü böbreklerimiz, kalbimiz de eskisi gibi olmadığından, belki hastaneye, büyük, güzel bir koğuşa gitsek daha iyi olur. O zaman her şey yeniden yola girer.

Doktor Katz'ı dinlerken kıçım donuyordu. Mahallede herkes, hastanede kürtaj olmanın olanaksız

dı

lığını, hattâ orada işkenceden yana olduklarını, sırtınızda et kaldığı ve içine bir iğne sokabildikleri sürece, sizi zorla yaşatabileceklerini biliyordu. Tıp, ille son sözü kendi söylemeli, Tanrı'mn buyruğunu engellememek için sonuna dek çarpışmalıdır. Madam Rosa, üstüne mavi

elbisesini ve değerli, işlenmiş şalını geçirmişti, ilgi uyandırmaktan hoşnuttu. Mösyö Waloumba çalgısını çalmaya koyuldu, biliyor musunuz kimsenin kimseye hiç yardımı dokunmadığı anlar çok üzücü olur. Ben de gülümsüyordum ama, içimden gebermek geliyordu. Bazen hissediyordum ki yaşam bu değildi aslında, kesinlikle bu değildi, eski deneyime güvenin siz. Sonra arka arkaya hepsi sessizce gittiler, bazı anlar söylenecek hiçbir söz kalmaz. Mösyö Waloumba birkaç nota daha çaldı bize, sonra notalar da çekti gitti onunla birlikte. îkimiz başbaşa kaldık, düşmanıma bile dilemem bunu,— Duydun mu Momo? Şimdi de hastaneye. Peki sen ne olacaksın?

Islık çalmaya koyuldum, söyleyebileceğim tek şey buydu.

Zorro tarzında bir şeyler söylemek için başımı ona doğru çevirdim, ama müthiş bir şans, tam o sırada Madam Rosa'nm beyni durdu, farkına varmadan iki gün üç gece çekti gitti. Ama kalbi hâlâ hizmeti sürdürüyordu. Üç aşağı beş yukarı yaşıyor saydırdı.

Doktor Katz'ı, hattâ komşuları bile çağırmaya cesaret

edemiyordum, bu kez bizi ayıracaklarından kuşkum yoktu. Kalabildiğim kadar kaldım yanında, ne çişe ne yemeğe gidiyordum. Döndüğü zaman orada bulunmak, ilk göreceği şey olmak istiyordum. Elimi göğsünün üstüne koyuyor, bizi ayıran bütün kilolara karşın, kalbini hissediyordum. Zenci, artık bana hiç bir yerde rastlayamadığı için eve geldi, bir sigara

152

içip uzun uzun baktı Madam Rosa’ya. Sonra cebini karıştırdı, bir kart uzattı. ***Ağır eşyalarınızı parasız alınz. Tel: 278 78 78*** yazılıydı üstünde.

Sonra omuzuma vurdu, gitti.

153

İkinci gün Madam Lola'ya koştum, o da en gürültülü pop plâklarını aldı, yukarı çıktı. Madam Lola bu plâklarla ölülerin bile uyandığını söyledi, ama biz hiçbir şey elde edemedik. Doktor Katz'ın baştan beri söylediği sebzesel durumdu bu. Madam Lola, arkadaşını bu durumda görünce öylesine duygulandı ki, ilk gece, zarar etmeyi bile göze alarak, Boulogne ormanına gitmedi. Bu Senegalli herif gerçek bir insandı, birgün gidip göreceğim onu.

Yahudiyi koltuğunda bırakmak zorunda kaldık. Madam Lola bile, ringde geçen yıllarına rağmen, yerinden kaldıramıyordu onu.

Kafaları ölen insanlarda en acı şey, bunun ne kadar süreceğinin bilinmemesidir. Doktor Katz, dünya rekorunu on yedi küsur yılla bir Amerikalının kırdığını söylemişti, ama bunun için bakıcılar, damlaları akıtan tesisatlar filân gerekir. Madam Rosa* mn belki birgün dünya şampiyonu olacağını düşünmek dehşet verici bir şeydi. Şimdi bile her şey burasına kadar gelmişti, rekor kırmak da mutlaka en son merakıydı. Madam Lola kadar tatlısını çok az gördüm. Hep

çocukları olsun istedi, ama daha önce size bu amaçla donatılmış olmadığını anlatmıştım, onların çoğu böyledir ve bu yüzden doğa yasalarıyla aralan iyi değildir. Beni kucağına aldı, benimle ilgileneceğine söz verdi. Senegalli çocuklar için yakılmış ninniler söyledi. Fransa'da da ninniler vardır, ama ben hiç duymadım, çünkü hiçbir zaman bir bebe olamadım. Her zaman bir sürü başka derdim oldu başımda. Kendisinden özür diledim, artık on dört yaşındaydım, hâlâ bebecillk oynanamazdı benimle, biraz garip

kaçardı. Sonra Madam Lola işe gitmek İçin hazırlanmaya çıktı, Mösyö Waloumba da geldi, Madam Rosa'mn çevresinde kabilesine nöbet tutturdu, hattâ koca bir kuzu pişirdiler, piknikteymişiz gibi, Madam Rosa'nın çevresinde oturup yedik onu. Hoştu, kırlardaydık sanki.

Madam Rosa'yı, etini önce ağzımızda çiğneyerek beslemeye çalıştık, ama parçaların yarısı ağzının içinde, yarısı dışarıda kalıyordu. Madam Rosa tatlı yahudi gözleriyle her şeye görmeden bakıyordu. Dert değildi, çünkü üstündeki yağlar onu hattâ Mösyö Waloumba'nm bütün kabilesini bile beslemeye yeterdi, ama o dönem çok gerilerde kaldı, artık başkalarını yemiyor zenciler. Sonunda hurma rakısı içip iyice keyiflendiler, Madam Rosa'nın çevresinde dansedip çalgı çalmaya koyuldular. Komşular gürültüden yakınmıyorlardı, çünkü yakman tipte insanlar değildi bunlar, üstelik içlerinde kâğıtları eksik olan bir tek kişi yoktu. Mösyö Waloumba, Bisson sokağında Mösyö Somgo'nun dükkânından alman, özellikle düğünlerde, yanında kola cevizleri yenen hurma rakısından İçirdi

Madam Rosa’ya. Hurma rakısı, başınıza vurup dolaşım yollarını açtığından, Madam Rosa için iyi bir şeymiş, ama biz hiçbir sonuç alamadık. Madam Rosa’nm yüzü kızardı biraz. Mösyö Waloumba, buralarda dolanan ölümü uzaklaştırmak İçin en iyi yolun çok güçlü bir biçimde tamtam çalmak olduğunu söyledi. Çünkü ölüm, kendine özgü nedenlerden ötürü tamtamlardan çok korkar. Tamtamlar ellerle çalınan ufak davullardır ve bu bütün gece sürdü böyle.

İkinci gün, Madam Rosa’nm artık dünya rekorunu kırmak için yola çıktığına, elinden geleni hiç esirgemeyen hastaneden kurtulamayacağımıza emin oldum. Dışarı çıktım, sokaklarda yürüyüp Tann ve benzeri şeyleri düşündüm, çünkü iyice uzaklaşmak

155

İstiyordum kendimden.

Önce Ponthieu sokağına, dünyayı geriletme olanakları olan o stüdyoya gittim. Taze kokulu, güzel sanşın kızı da görmek istiyordum. Size ondan sanıyorum, söz ettim, hani biliyorsunuz, adı Nadine mi ne, o kız işte. Belki Madam Rosa'ya karşı hoş bir şey değildi, ama n'aparsmız. Öylesine yalnızdım ki, kazandığım dört yılı bile hissetmiyordum, hâlâ on yaşımda gibiydim, alışkanlık yeteneğim yoktu henüz. Orada, o stüdyoda kızın beni beklediğini söylesem bana inanmazsınız biliyorum, beklenen heriflerden değilim ben. Ama oradaydı işte, bana ısmarladığı vanilyalı dondurmanın tadını bile hisseder gibi oldum.

Girdiğimi görmedi, aşk sözleri söylüyordu mikrofonda; bunlar insanın dikkatini alan şeylerdir. Perdede, dudaklarını kımıldatan bir kadın vardı, ama her şeyi onun yerine söyleyen ötekiydi, benimki. Kendi sesini veriyordu öbürüne. Teknik bir olay.

Bir köşeye ilişip bekledim. Öylesine yalnız his-

sediyordum ki kendimi, dört yaş daha büyük olmasaydım

ağlayabilirdim. Hani bu durumda bile, kendimi tutmak zorundaydım. Işığı yaktılar, kız beni gördü. Odanın içi pek aydınlık değildi ama orada olduğumu hemen farketti; birden boşanıverdim, tutamadım kendimi.

— Momo.

Sanki önemli biriymişim gibi bana doğru koştu, kolunu omuzuma attı. Ötekiler bana bakıyorlardı.

— Momo. Neden ağlıyorsun? Ne oldu?

Bunu ona söylemenin ne kadar kolay olduğunu düşünebilirsiniz. Başlanacak bir yeri bile yoktu. İyice yutkundum.

— Bir şey... Bir şey yok.

— Dinle, işim bitti, eve gidiyoruz, her şeyi orada anlatırsın.

156

Yağmurluğunu almaya koştu, sonra arabasma bindik. Ara sıra bana dönüp dönüp gülümsüyordu. Kokusu o kadar güzeldi ki, inanılacak gibi değildi. Olimpiyattık formda olmadığımı anlıyordu, hıçkırığım bile tutmuştu, hiçbir şey söylemiyordu, çünkü neye yarar, sadece ara sıra kırmızı ışıklardan yararlanıp elini yanağıma koyuyordu, böyle durumlarda hep iyi gelen bir şeydir. Saint-Honore sokağına, evinin önüne vardık, arabasını avluya soktu. Yukarıya, dairesine çıktık, orada tanımadığım bir herif vardı. Uzun boylu, uzun saçlı, gözlüklü biri. Herifçioğlu sanki çok doğalmış gibi hiçbir şey söylemeden elimi sıktı. Genç sayılırdı, olsa olsa benden iki üç kat daha büyük olmalıydı. Sarışın çocuklar çıkacak, bana gerek olmadığını söyleyecekler mi diye bakındım, ama sadece hiç kötülüğü dokunmayan bir köpek vardı. İngilizceyi bilmediğim bir dilde konuşmaya başladılar, sonra önüme çay ve sandviç getirdiler, sandviçler pek güzeldi, midem bayram etti. Beni rahat bıraktılar, sanki yapılacak hiç başka şey yokmuş gibi tıkındım, sonra

herif biraz konuştu, daha iyi olup olmadığımı öğrenmek ***istedi,*** bir şeyler söylemek için çaba gösterdim, ama söyleyecek o kadar çok, o kadar çok şey vardı ki doğru düzgün soluk alamıyordum bile, hıçkırığım ve Madam Rosa gibi astımım tutmuştu, astım bulaşıcıdır çünkü. Yarım saat hıçkırarak yahudi bir sazan balığı gibi konuşmadan durdum, herifin şok geçirdiğimi söylediğini duydum, bu da hoşuma gitti, çünkü şok geçirmiş olmam ilgilerini çekmiş gibiydi. Sonra kalktım, evde bana gereksinimi olan yaşlı bir insan bulunduğunu, gitmem gerektiğini söyledim, ama Nadine denen kız mutfağa gitti, vanilyalı bir dondurmayla döndü, şu boktan yaşamımda yemiş olduğum en güzel şeydir bu, size aynen düşündüğümü söylüyorum.

157

Sonra, kendimi İyi hissettiğimden oturup söyleştik biraz. İlgilendiğim kişinin, gereksinme durumunda, dünyanın bütün rekorlarını kırmaya kalkmış bir yahudi olduğunu ve Doktor Katz'm sebzeler üstüne söylediklerini anlattığım zaman daha önce duymuş olduğum ileri yaşlılık, beyin sklerozu gibi sözcükler kullanıyorlardı; ben de seviniyordum. Madam Ro- sa'dan söz ediyordum çünkü, bu her zaman hoşuma giden bir şeydi. Madam Rosa'nm eski bir orospu olduğunu, bir zamanlar Almanya'daki yahudi yurtlarına sürülüp sonra oradan döndüğünü ve orospu çocukları için bir ev işletmeye koyulduğunu anlattım. Orospuların, yasal olmadıklarından çocuk yapmaya hakları yoktur, bu yüzden onlara şantaj yapmak çok kolaydır. Orospular da çocuklarım gizlemek zorunda kalırlar, dünyada öyle domuz komşular vardır ki insanı her an ihbar edebilirler yetimhaneye. Bilmem neden, onlarla konuşurken içim birden rahatlıyordu. Bir koltukta oturuyordum rahatça, herif bir sigara, çakmağıyla da ateşini uzatmıştı, önemli

biriymişim gibi dinliyordu beni. Övünmek gibi olmasın ama onları bayağı etkim altına almıştım. Sonra iyice coştum, her şeyi Öylesine dışa vurmak istiyordum ki artık hiç duramıyordum, tabiî her şeyi anlatabilmem olanaksızdı, çünkü ben Mösyö Victor Hugo değildim, henüz böyle bir şeye hazırlamış değildim kendimi. Her şeyi çok dağınık bir biçimde anlatıyordum, işin sonundan başlıyordum hep, Madam Rosa'nm gereksinme durumundan, babamın akıl hastası olduğu için annemi öldürdüğünden. Ama size şunu söyleyeyim, bu işin nerede başlayıp nerede bittiğini hiç bir zaman öğrenemedim, bana kalırsa her şey sadece sürüp gitmekte. Annemin adı Ayşe'ydi, kendini kıçıyla savunur, bazen günde yirmi vizite aldığı olurdu, birgün bir delilik bunalımında öldürttü kendini, ama soya çekimli olduğum söylenemezdi,

158

Mösyö Kadir Yusuf babam olduğunu garanti edemezdi çünkü. Nadine’nin dostunun adı Ramon’du, bana biraz doktor olduğunu, kalıtlara pek inanmadığını, böyle şeylere aklımı pek takmamam gerektiğini söyledi. Çakmağıyla sigaramı yeniden yaktı, orospu çocuğu olmanın birtakım şeylerden daha avantajlı olduğunu söyledi. Bari o zaman istediğin babayı seçebilirsin kendine, bu konuda hiçbir zorunluluğun olmaz. Sonradan çok iyi sonuçlar veren bir sürü doğum kazası olduğunu, bir sürü doğru düzgün adamın böyle yetiştiğini söyledi. Tamam dedim, bir kere dünyaya geldiniz mi bunun dönüşü yoktur, her şeyi Madam Nadine’in stüdyosundaki gibi geri vitese takıp ananızın kamına dönemezsiniz, ama rezil olan bir şey varsa o da Madam Rosa gibi cıcığı çıkmış yaşlıların kürtaj edilememesiydi. Onlarla konuşurken rahatlıyordum bayağı, birtakım şeyleri dışa dökünce, daha az yaşamış gibi oluyordum. Hiç de itici bir görünümü olmayan bu Ramon adlı herif, ben konuşurken çok ilgileniyordu piposuyla, ama ben görüyordum asıl

benimle ilgilendiğini. Yalnız Nadine kızın bizi Ramon'la başbaşa bırakmasından korkuyordum, çünkü ne de olsa o giderse eskisi kadar sevimli bir hava esmeyecekti. Tam bana göre bir gülüşü vardı Nadine kızın. Daha bir gün önce on yaşındayken birden nasıl kendimi on dördümde bulduğumu anlattığımda bir puan daha kaybettim, çok ilgilenmiş göründüler. Beni o kadar ilginç buluyorlardı ki artık hiç tutamıyordum kendimi. Bana rastlamakla iyi ettiklerini düşünsünler, ilgilerini daha çok çekeyim diye elimden gelen her şeyi yaptım.

— Geçen gün babam geldi. Annemi öldürmeden önce beni Madam Rosa'nm pansiyonuna koymuş, sonra annemi öldürdü ve akıl hastası olduğu saptandı. Onun için çalışan başka orospular da vardı ama o annemi yeğlediği için onu öldürdü. Dışarı çıkma

sına izin verdikleri zaman beni istemeye geldi, ama Madam Rosa beni ona vermeye hiç yanaşmadı, çünkü akıl hastası bir baba bana göre bir şey değil, so- yaçekim olabilir. Bu yüzden yahudi Moise'in onun oğlu olduğunu söyledi. Araplarda da Moise'ler vardır ama bunlar yahudi olmazlar. Tabiî Mösyö

Yusuf Kadir Arap ve Müslümandı, ona yahudi bir oğul verdi-
ğimizde ortalığı birbirine kattı ve öldü.
Doktor Ramon da beni dinliyordu, ama asıl hoşuma giden
Nadine'in tepkisiydi.
— ... Madam Rosa gördüğüm en çirkin, en yalnız ve en
mutsuz kadındır, iyi ki ben varım, yoksa kimse onu almazdı.
Neden bazı insanların her şeyi vardır? Hem çirkin, hem yoksul,
hem hastadırlar da birtakım insanların hiçbir şeyi yoktur,
anlamıyorum. Doğru değil bu. Bütün polislerin şefi olan bir
dostum var benim, onun güvenlik kuvvetleri herkesinkinden
güçliidür, her zaman herkesi yener, düşünebileceğiniz en
büyük polistir. Bir polis olarak o kadar güçlü- dür ki her şeyi
yapabilir, kraldır o. Yolda birlikte yürüdüğümüz zaman, bana
babalık ettiğini iyice belirtmek için kolunu omuzuma atar.
Küçükken bazı geceleri dişi bir arslan yüzümü yalamaya
gelirdi, henüz on yaşımdaydım, birtakım şeyler düşünüyordum,
okulda ahlâkımın bozuk olduğunu söylediler, çünkü dört yaş
daha büyük olduğumu bilmiyorlardı, henüz tarihlenmemiştim.
Bütün bunlar, Mösyö Yusuf Ka- dir'in, elinde bir makbuzla
babam olduğunu söylemeye gelmesinden çok daha önce
oluyordu. Bildiğim her şeyi pek tanınmış halı satıcısı Mösyö

Hamil Öğretti bana, şimdi kör oldu. Mösyö Hamil’in üstünde Mösyö Victor Hugo’dan bir kitap vardır, büyüyünce ben de sefilleri yazacağım, çünkü söyleyecek bir sözü olan herkes bunu yazar. Madam Rosa bir şiddet nöbetine tutulacağımdan, boğazını kesip ona zararım dokunacağından korkuyordu, soyaçekimll olmamdan kuşku-

lamyordu çünkü. Ama hiçbir orospu çocuğu babasının kim olduğunu söyleyemez,. Hem ben hiçbir zaman kimseyi gidip öldürecek değilim, insanlar bunun için yaratılmamıştır. Büyüyünce bütün güvenlik kuvvetleri elimin altında olacak ve hiç korkmayacağım. Dünyayı geriye götürüp, Madam Rosa'nın genç ve güzel olabilmesi için stüdyodaki gibi her şeyin tersine döndürülmemesi çok yazık, o zaman yüzüne bakmak bir zevk olurdu. Bir sirkte palyaço olan dostlarım var, bazen her şeye boşverip onlarla çekip gitmeyi düşünüyorum, ama yahudinin yaşadığı sürece bunu yapamam, çünkü onunla iglilenmek zorundayım.

Gittikçe coşuyor, durmadan konuşuyordum, durduğum an beni artık dinlemeyeceklerinden korkuyordum. Doktor Ramon'un, ondan söz ediyorum çünkü, gözlüklü bir yüzü, gözlerinizin içine bakan gözleri vardı. Hattâ bir ara kalktı, beni daha iyi dinleyebilmek için ses alma âletini çalıştırdı, kendimi daha da önemli hissettim, inanılacak gibi değildi. Ra- mon'un tepesinde yığınla saçı vardı. İlk kez bu kadar ilgi görüyor, bir teype alınıyordum. Ben, ilgi çekmek için rehineler mi almam,

adam mı öldürmem, yoksa başka bir şey mi yapmam gerektiğini hiçbir zaman bilemedim. Ah ah, valla dünyada o kadar bol miktarda ilgisiz var ki, aynı anda hem dağa hem deniz kıyısına gidilemeyen tatillerdeki gibi seçmek zorunda kalıyorsunuz. Dünyadaki ilgisizliklerin içinde en çok hangisi hoşunuza gidiyorsa onu seçmek zorundasınız, insanlar hep bu tip şeylerin arasında en iyi ve en pahalı ne varsa onu seçerler, milyonlara malo- lan Naziler ya da Vietnam gibi. Geçmişinde zaten yeterince acı çekmiş, asansörsüz bir altıncı kattaki bir yahudiyle gereken ilgiyi çekip televizyona geçecek değildik tabiî, yok artık deve. İnsanın ilgisini çekmek için milyonlar gerekir, milyonlar, onlara da içer-

lememeliylz, çünkü sayılar küçüldükçe verilen değer de o denli azalır...

Yan gelip oturmuştum koltuğa, bir kral gibi konuşuyordum, en komiği de, sanki hiçbir zaman hiç böyle bir şey duymamışçasma dinliyorlardı beni. Ama daha çok Doktor Ramon'du beni konuşturan, çünkü kız, bana öyle geliyordu ki, bunları işitmek istemiyordu, hattâ bazen kulaklarını tıkamak istiyor- muşçasına bir hareket yapıyordu. Biraz gülmem tutuyordu, çünkü ne yani, yaşamak zorunda değil misiniz?

Doktor Ramon, gereksinme durumundan söz ederken ne demek istediğimi sordu, ben de bunun hiç kimsesiz ve hiçbir şeyiniz olmadığı anlamına geldiğini söyledim. Sonra, doktor Ramon orospular çocuklarını bize bırakmamaya başladıklarından beri nasıl yaşadığımızı öğrenmek istedi, ama bu konuda onu hemen rahatlattım. Kıçın, erkeğin en kutsal yeri olduğunu, Madam Rosa bana bunu anlattığında kıçın ne işe yaradığını bile bilmediğimi söyledim ona. Kıçımla

savunmuyordum kendimi, içi rahat edebilirdi. Madam Lola adında kendini Boulogne ormanında bu biçimde savunan bir arkadaşımız vardı, o bize çok yardım ediyordu. Herkes onun gibi olsa, dünya bayağı farklı olur, çevrede çok daha az felâkete rastla- nırdı. Madam Lola böyle olmadan önce Senegal'de boks şampiyonuydu ve doğa karşı çıkmasaydı, kazandığı parayla koca bir aileyi geçindirebilirdl.

Beni dinleyiş biçimlerinden, yaşamaya pek alışık olmadıklarını anlıyordum. Onlara, biraz cep harçlığı edinmek için Blanche sokağında nasıl pezevenklik yaptığımı anlattım. Şimdi bile hâlâ pezevenk dememeye çalışırım, ama çocukluğumda hep pezevenk dediğimden artık alışkanlık haline geldi. Bazen Doktor Ramon, dostuna siyasal bir şeyler söylüyordu, ama ben pek anlayamıyordum, siyaset gençlerin işi de-

ğüdir çünkü.

Onlara neler demedim kİ. Dışa vuracak daha o kadar şeyim vardı kİ hiç durmadan konuşmak istiyordum. Ama çok yorgundum, mavi palyaçoyu görmeye başlamıştım, birtakım işaretler yapıyordu bana, uykum geldiğinde sık sık böyle yapardı, ötekilerin de onu görmesinden, deli meli olduğumu sanmalarından korkuyordum. Artık hiç konuşamıyordum. Bitkin olduğumu gördüler, orada kalıp uyumamı söylediler. Ama Madam Rosa'yla ilgilenmem gerektiğini anlattım onlara, yakında ölecekti, o zaman düşünürdük. Bana yine bir kâğıdın üstüne adlarım adreslerini yazdılar, Nadine kız, beni arabayla eve bırakacağını söyledi. Doktor da bizimle gelip, bir şey yapabilir mi yapamaz mı diye Madam Rosa'ya bir göz atacaktı. Madam Rosa'ya, bütün yaptıklarından sonra daha ne yapılabileceğini düşünemiyordum, ama arabayla dönmeye olur dedim. Yalnız, garip bir şey oldu.

Tam çıkacaktık, biri beş kez arka arkaya kapıyı çaldı, Madam Nadine açınca önceden gördüğüm iki veledi buldum karşımda, evleriydi orası, söylenecek söz yoktu. Bunlar

Nadine’in çocuklarıydı, okuldan dönüyorlardı ya da ona benzer bir şey. Saçları o kadar sarı, giysileri o kadar güzeldi ki, düş gördüğünüzü sanırdınız. Bunlar mağazanın önünde değil de içerde olduklarından çalamayacağmız cinste lüks giysilerdi, onlara kadar varmak için satıcı kızları aşmak gerekir. Hemen bok gibi baktılar bana. Üstüm başım perişandı, bunu hemen hissettim. Çok saçım olduğundan kasketim hep havaya kalkıyor, pardesiim ayaklanma kadar iniyordu. Giysilerinizi yürüttüğünüz zaman büyük mü küçük mü geliyor diye ölçecek zamanınız olmaz, iş aceleye biner. Evet, hiçbir şey demediler ama aynı mahalleden olmadığımız belliydi.

163

Yaşamımda hiç bu iki velet kadar sarışın başka iki çocuk görmedim. Çok az kullanılmış olduklarına kalıbımı basarım, gıcır gıcırdılar. Gerçekten çok farklı şeylerdi.

— Gelin size dostumuz Momo'yu tanıştırayım, dedi anneleri.

İki velet bana hemen sataştı. En küçüğü, altı yedi yaşlarında olanı, öteki çünkü on dolaylarında olmalıydı, sanki yaşamında hiç böyle bir şeyle karşılaşmamış gibi baktı yüzüme, sonra da:

— Neden böyle giyinmiş? dedi.

Aşağılanayım diye gelmemiştim ben buraya. Evim değildi burası, bunu bal gibi biliyordum. Sonra öteki süzdü beni iyice ve sordu;

— Arap mısın?

Allah kahretsin, kimse bana Arap diye küfredemezdi. Hem ne yani, ısrar etmeye değmezdi, ne kıskanıyordum ne de bir şey, ama buralan bana göre değildi, yerim doluydu zaten, söyleyecek hiçbir sözüm yoktu. Bir şey vardı boğazımda, onu yuttum, sonra dışarı fırladım, bastım gittim.

Aynı mahalleden değildik kısacası.

164

Bir sinemanın önünde durdum, ama küçüklere yasak edilmiş bir film oynuyordu. Küçüklere yasak edilen bir de yasak edilmeyen bütün öbür şeyleri düşününce adamın bayağı gülesi geliyor.

Gişedeki kadın, resimlere baktığımı gördü, gençliği korumak istediğinden, oradan gitmemi söyledi.

Hıyar. Küçüklere yasak edilmiş şeylerden bıkmıştım, önümü açtım, çükümü gösterdim ve fırladım gittim, dalga geçmenin sırası değildi çünkü.

Annem kürtaj olmadığı gün, bir cinayet işledi.

Madam Rosa bu sözcüğü ağzından düşürmezdi, iyi bir eğitim görmüş, okula gitmişti çünkü.

Yaşam herkesin harcı olan bir şey değil.

Bir daha eve dönene dek hiç bir yerde takılmadım, tek istediğim şey Madam Rosa'nın yanma oturmaktı, ikimiz bari aynı bokun soyuyduk.

Eve gelince kapının önünde bir hasta arabası gördüm, ayvayı yediğimizi ve kimsesiz kaldığımı sandım, ama araba Madam Rosa için değil, ölmüş biri

içindi. Öyle bir rahatladım kİ dört yaş büyümüş ol-
masaydım ağlayacaktım. Artık hiçbir şeyim kalmadı
sanmıştım. Mösyö Bouaffa'nın cesediydi bu. Mösyö
Bouaffa, hani biliyorsunuz, size sözünü etmediğim
adam. Hakkında söylenecek hiçbir şey yoktu çünkü,
ortalıkta az görülen biriydi. Kalbine bir şey olmuştu.
Kimse öldüğünü farketmemlş. Hiç mektup almazmış
çünkü; bunu bana dışarda olan Zaoum kardeşlerin en
büyüğü Mösyö Zaoum söyledi. Onu ölü gördüğüme hiç
bu kadar sevinmedim, bunu Mösyö Bouaffa'mn
aleyhine söylemiyorum tabiî, Madam Ro- sa'nın lehine
söylüyorum, biri ne kadar ölüyse öteki o kadar yaşıyor
sayılırdı.

Heuıen yukarı çıktım, kapı açıktı, Mösyö Walo-
umba'nın arkadaşları gitmişlerdi, ama Madam Rosa
kendini görebilsin diye ışığı açık bırakmışlardı. Madam
Rosa koltuğuna yığılmıştı, gözlerinden yaşlar aktığını
görünce ne kadar sevindiğimi düşünebilirsiniz, çünkü
hâlâ yaşıyor demekti bu. Hattâ hıçkırığı tutmuş insanlar
gibi biraz sarsılıyordu.

— Momo... Momo... Momo...

Sadece bunu söyleyebiliyordu ama bana yetti.

Koştum öptüm onu. Güzel kokmuyordu, çünkü

sıçmış ve işemişti altına. Onu daha da çok öptüm,

kendisinden tiksindiğimi sanmasını istemiyordum çünkü.

— Momo... Momo...

— Evet Madam Rosa ben geldim, bana güvene-

bilirsiniz.

— Momo... Duydum... Bir hasta arabası çağırdılar...

Geliyorlar...

— Sizin için değil Madam Rosa, ölen Mösyö Bo-

uffa içindi.

— Korkuyorum...

— Biliyorum Madam Rosa ama yaşıyorsunuz de-

mektir bu.

— Hasta arabası...

Konuşmakta zorluk çekiyordu, sözcüklerin dışarı

çıkabilmeleri için kasları olması gerekir, onunsa bütün

kasları yıpranmıştı.

— Size değil. Peygamberin üzerine yemin ederim,

sizin burada olduğunuzu bile bilmiyorlar.

— Gelecekler Momo...

— Şimdi değil Madam Rosa. Kimse ihbar etmedi sizi. Yaşıyorsunuz, hatta altınıza bile ettiniz, yalnız canlılar yapar bunu.

Biraz rahatlamış göründü. Başka yerlerini görmemek için gözlerine bakıyordum. Bana inanmayacaksınız ama bu yaşlı yahudinin nefis gözleri vardı.

Mösyö Hamil'in halıları gibi. Mösyö Hamil de bir zamanlar, «Nefis halılarım var» derdi. Mösyö Hamil dünyada hiçbir şeyin güzel bir halı kadar güzel olamayacağını, hatta Allah'ın bile onun üstünde oturduğunu sanır. Bana sorarsanız bir sürü şeyin üstüne oturuyor Allah.

— Gerçekten leş gibi kokuyor.

— İçerisi hâlâ çalışıyor demektir bu.

— İnşallah, dedi Madam Rosa. Yakında öleceğim.

— İnşallah Madam Rosa,

— 'Öleceğime seviniyorum Momo.

— Hepimiz sizin için seviniyoruz. Herkes dostunuz burada. Herkes iyiliğinizi istiyor.

— Beni hastaneye götürmelerine izin verme Momo.

Ne pahasına olursa olsun, izin verme.

— İçiniz rahat etsin Madam Rosa.

— Hastanede beni zorla yaşatacaklar Momo. Bu amaçla hazırlanmış yasaları var. Tam Nurenberg yasaları bunlar. Bunu sen bilmezsin, çok gençsin.

— Hiçbir zaman, hiçbir şey için çok genç olmadım Madam Rosa.

— Doktor Katz beni hastaneye ihbar edecek, onlar da gelip beni götürecekler.

Hiç ağzımı açmadım. Yahudiler birbirlerini ihbar etmeye başlamışsa, ben bu İşe burnumu sokacak değildim. Yahudiler bok yesin, onlar da herkes gibidir.

— Hastanede beni kürtaj etmezler.

Hâlâ açmıyordum ağzımı. Madam Rosa'mn elini tutuyordum. Bari böylece yalan söylemiş olmuyordum.

— Amerika'daki o dünya şampiyonuna ne kadar çektirdiler Momo?

Hıyar numarasına yattım.

— Hangi şampiyona?

— Amerika'dakine. Mösyö Waloumba'yla neler

konuştuğunuzu duydum.

Allah kahretsin.

— Madam Rosa Amerika'da dünyanın bütün re-

korlarını kırıyorlar, büyük sporcu bunlar. Fransa'da

Marseille Olimpiyatlarında sadece yabancılar oluyor.

Brezilyalılar bile var, ya da her neyse. Sizi almazlar.

Hastaneye demek istiyorum.

— Yemin et...

— Ben burada oldukça Madam Rosa, kıçımı yer

hastane.

Madam Rosa'nın gülmesi bile tuttu. Laf aramızda

gülümsediği zaman daha güzel görünmez Madam Rosa,

aksine, geriye kalan her şey daha çok göze batar. En çok

dökülen yanı saçlarıydı. Başında daha otuz iki tel saç

vardı, aynen son kez gibi.

— Madam Rosa, neden yalan söylediniz bana?

Gerçekten şaşırmış göründü.

— Ben mi yalan söylemişim sana?

— On dört yaşımdaydım da neden bana on yaşımda

olduğumu söylediniz?

İnanmayacaksınız ama, biraz kızardı.

— Birazcık küçülttüm seni. Sen her zaman benim küçük erkeğim oldun. Hiçbir zaman gerçekten sevmedim başka birini. Yılları sayıyor, korkuya kapılıyordum. Çok çabuk büyümeni istemiyordum. Senden özür dilerim.

Birden öptüm onu, elini tuttum, sanki bir kadınmış gibi kolumu omuzuna attım. Sonra Madam Lo- la'yla Zaoum kardeşlerin en büyüğü Mösyö Zaoum geldiler, birlikte Madam Rosa'yı kaldırdık, soyduk, yere serdik ve yıkadık. Madam Lola, Madam Rosa'nın her yerine esans döktü, perukasını taktık, üstüne kimonosunu geçirdik, yatağına yatırdık; tertemizdi ve onu böyle görmek hoş oluyordu.

Ama Madam Rosa gittikçe kötüleşiyordu, insanın sadece acı çektiği için yaşamasının ne büyük bir haksızlık olduğunu size anlatamam. Organizması beş para etmiyordu artık, bir yanı iyi çalıştı mı, bu kez başka bir yeri bozuluyordu. Daha kolay olduğundan hep savunusuz yaşlılara saldırılır, Madam Rosa da işte bu cinayetin kurbanıydı. Her yanı dökülüyordu, kalbi, karaciğeri, böbreği, soluk boruları, dökülmeyen tek parçası yoktu.

Evde bir tek ikimizdik, dışar- da da Madam Lola'dan başka

kimsemiz yoktu. Uyuşukluğu gitsin diye Madam Rosa’yı her sabah yürütüyordum. Tamamen paslanmamak için omuzuma dayanıp, kapıdan pencereye gidip geliyordu. Yürürken, sevdiği ve hepsinden daha az hüzünlü olan bir yahudi plağı çalıyordum ona. Yahudilerin plakları, neden bilmem, hep hüzünlü olur. Bu hüznü doğuran folklorlarıdır. Madam Rosa sık sık: Bütün felâketlerin nedeni yahudilerdir, diyordu. Yahudi olmasay- mış, dertlerinin onda biri gelmezmiş başına.

Mösyö Charmette bize bir çelenk yollamıştı, çünkü bilmiyordu Ölenin Mösyö Bouaffa olduğunu, Madam Rosa’dır sanıyordu, herkes Madam Rosa’nm iyiliğini istiyordu çünkü. Madam Rosa hoşnuttu, bu ona umut veriyordu, hem sonra yaşamında ilk kez birinden çelenk alıyordu. Mösyö Wlaoumba'mn kabile kardeşleri muzlar, tavuklar, mangolar ve pilâv getirdiler, ailede mutlu bir olay olacağı zaman böyle yapmak gelenektir onlarda. Hepimiz Madam Rosa’ya karşı sanki yakında her şey bitecekmiş gibi davranıyorduk, böylece daha az korkuyordu. Bisson sokağı dolaylarındaki Afrika yurtlarının katolik papazı pe- der Andr6 de geldi Madam Rosa’yı ziyarete, ama pa

pazlık etmeye değil, sadece ziyarete gelmişti. Madam Rosa'yı hiç tavlamaya çalışmadı, çok efendice davrandı. Biz de ona bir şey demedik. Tann'nın işleri nasıldır, biliyorsunuz. İstediğini yapar O, güç O'n- dan yanadır çünkü.

Sonradan Peder Andrö bir kalp tıkanmasından öldü, ama sanıyorum kendiliğinden olmuş bir olay değildi bu, başkalarının işiydi. Kendisinden daha önce söz etmedim size, çünkü yetkisi içine giren insanlardan değildik Madam Rosa'yla ben. Onu Belle- ville'e, katolik işçilerle ilgilenmesi için, gerekil biri olarak yollamışlardı, bizse ne işçiydik ne katolik. Çok yumuşaktı, biraz suçlu bir havası vardı hep, sanki yapılacak sitemler olduğunu biliyormuş gibi. Azıcık sözünü ediyorum, yiğit bir adamdı çünkü, ölünce de bende güzel bir anı bıraktı.

Peder Andre bir süre oturacağa benziyordu, ben de sokağa haberleri öğrenmeye indim, pis bir olay olmuştu çünkü. Heriflerin hepsi eroine «bok» der, sekiz yaşında bir velet de heriflerin kendilerine bok iğneleri yaptığını, bunun

harika bir şey olduğunu duymuş, öteki bok sanıp gazetenin üstüne sıçmış ve kendine gerçek bir bok iğnesi yapıp ölmüştü. Çocuğa yetersiz bilgiler verdiler diye Le Mahoute'la iki başka herifi de götürmüşlerdi, ama bence eroin iğnesi yapmasını öğretmek zorunda değildiler sekiz yaşındaki bir velede.

Yukarı çıktığımda peder Andre'nin yanında, Chaumes sokağındaki Mösyö Rubin'in kaşer bakkaliyesinin yanında oturan hahamı buldum. Mutlaka, Madam Rosa'mn çevresinde bir papazın dolandığını duymuş, Madam Rosa'nm hıristiyan bir ölüm yapmasından korkmuş olmalıydı. Haham bizim eve bugüne dek hiç ayağını basmamıştı. Madam Rosa'yı orospuluk zamanından tanıyordu çünkü. Ne peder Andr6, ne de başka türlü ama şimdi anımsayama-

yacağım bir adı olan haham yelteniyordu kalkmaya, orada, Madam Rosa'nm yatağının yanındaki iki iskemleye çakılmış duruyorlardı. Vietnam savaşından bile söz ettiler. ;ünkü bu tarafsız bir alandı.

Madam Rosa iyi bir gece geçirdi, ama ben karanlıkta

gözlerim açık, değişik bir şeyler düşünüp durdum, bu değişik şeylerin de ne olabileceğini hiç bilmiyordum

Ertesi sabah Doktor Katz Madam Rosa’nm haftalık muayenesi için geldi, sahanlığa çıktığımızda fe- 1 âyetin kapımızı çalacağını hemen hissettim.

— Onu hastaneye götürmek gerek. Burada kalamaz. Hasta arabası çağıracağım.

— Ne yapacaklar ona hastanede?

— Gereken bakımı gösterecekler. Bir süre daha yaşayabilir, belki daha bile fazla. Bu durumda, yaşamları yıllarca uzatılmış insanlar biliyorum.

Allah kahretsin, diye geçirdim aklımdan, ama Doktor’un önünde hiçbir şey söylemedim. Bir an duraksadım, sonra sordum:

— Söyleyin Doktor, bir soydaş olarak onu kürtaj edemez misiniz?

— Nasıl kürtaj etmek? Neler söylüyorsun sen?

— Evet, ne yani, acı çekmesini engellemek için kürtaj edemez misiniz?

İşte o zaman Doktor öylesine duygulandı ki, oturmak zorunda kaldı. Başını iki elinin arasına aldı, birkaç kez

alışkanlığın gerektirdiği gibi gözlerini göğe kaldırıp göğüs geçirdi.

— Hayır Momo’cuğum, bunu yapamayız. Acısız ölümü kesinlikle yasaklar yasalar. Burası uygar bir ülke. Neden söz ettiğini bilmiyorsun sen.

— Biliyorum. Cezayirliyim ben, neden söz ettiğimi biliyorum. Halkların kendi kaderlerini tayin etme hakkı var orada. Kutsal bir haktır bu.

Doktor Katz bir garip baktı yüzüme, benden ürk

müş gibiydi. Ağzını açmış, susuyordu. İnsanlar, anlamak için o kadar az çaba gösteriyorlar ki, bazen burama geliyor.

— Halkların kendi kaderlerini tayin etme hakkı var mı yok mu, Allah kahretsin!

— Tabiî var, dedi Doktor Katz. Hattâ üstünde oturduğu basamağa karşı saygılı davranmak İçin ayağa bile kalktı.

— Tabiî ki var. Güzel ve yüce bir şeydir bu. Ama ne ilgisi var, onu anlamıyorum.

— İlgisi şu ki eğer öyle bir şey varsa, halkların kendi kaderlerini tayin etme hakkı herkes gibi Madam Rosa için de geçerlidir. Eğer istiyorsa kürtaj olmak hakkıdır. Bunu da

ona siz yapmalısınız, çünkü yahudi düşmanlığı olmaması için yahudi bir doktor gerekir. Yahudiler arasında birbirinize acı çektir- memelisiniz. Bu bir rezilliktir.

Doktor Katz'm soluklan gittikçe sıklaşıyordu, öyle güzel konuşuyordum ki alnında ter damlaları bile belirmişti. İlk kez gerçekten dört yaş daha büyüktüm.

— Sen ne dediğini bilmiyorsun çocuğum, ne dediğini bilmiyorsun.

— Çocuğunuz değilim ben, hattâ bir çocuk değilim. Bir orospunun oğluyum, babam **anamı** öldürdü, bunu öğrendiniz mi her şeyi öğrendiniz demektir ve artık hiç çocuk sayılmazsınız.

Doktor Katz o kadar şaşkın bakıyordu ki bana, titremesi tuttu.

— Kim söyledi sana bunu Momo? Kim sana böyle şeyler söyledi?

— Kimin söylediği önemli değil Doktor Katz, çünkü bazen ne kadar az babanız olsa o kadar iyidir, mutlaka tanıdığınız Mösyö Victor Hugo'nun arkadaşı Mösyö Hamil gibi konuşmak gerekirse, müşerref olduğum eski deneyime güvenin siz. Öyle bak

mayın bana Doktor Katz, bir şiddet nöbetine tutulacak değilim, ne akıl hastasıyım ne de soyaçekimli, orospu annemi öldürecek de değilim, çünkü bu zaten olmuş, Tanrı onun bu dünyada çok iyilik etmiş kıçını bağışlasın, burada tek sevdiğim şey olan Madam Rosa dışında hepiniz de bok yiyin, tıbbın hatırı için dünya sebze şampiyonu olmasına izin vermeyeceğim onun, sefilleri yazacağım kimseyi öldürmeden her istediğimi söyleyeceğim, çünkü ikisi de aynı kapıya çıkar, siz de kalpsiz yaşlı bir çıfıt olacağınıza, organı yerine gerçek bir kalbi olan gerçek bir yahudi olsaydınız bir iyilik edip Madam Rosa'yı kürtaj eder, adı bile bilinmeyen bir pederin kıçına taktığı yaşamdan hemen kurtarırdınız onu, adam öyle iyi gizlenmiş ki yüzü büe belli değil, adamı tasvir etmek bile yasak, çünkü arkasında koca bir mafia var, bu yüzden de cinayetler, Madam Rosa gibi şeyler oluyor ve böylece pis hıyar doktorlar yardımlarım esirgedikleri zaman hüküm giyiyorlar...

Doktor Katz'ın rengi atmıştı, güzel ak sakalına, kalp hastası gözlerine iyi gidiyordu bu, sustum, çünkü ölürse,

bir gün ona söyleyeceğim şeylerin hiç birini duymamış olacaktı. Ama bacaklarının üstünde duramıyordu artık, basamağa oturmasına yardım ettim, yine de yaptıklarını ne bağışladım ne bir şey. Elini kalbine götürdü, kendisini öldürmeyeyim diye yalvaran bir banka kasadan gibi baktı yüzüme. Ama sadece kollarımı kavuşturdum, kendimi, kaderini tayin etme hakkı olan bir halk gibi hissediyordum.

— Momo'cuğum, Momo'cuğum...

— Momo'cuğumu boşverin. Allah kahretsin, evet ml hayır mı?

— Bunu yapmaya hakkım yok.

— Onu kürtaj etmek istemiyor musunuz?

— Olanaksız bir şey bu. Acısız ölümün cezası çok ağırdır.

Güldürüyordu beni. Cezası ağır olmayan nedir, merak ediyorum ben, hele ortada cezalandırılacak hiçbir şey olmadığı zamanlar.

— Onu hastaneye koymak gerek, bu bir insanlık görevidir...

— Beni de alacaklar mı hastaneye, onun yanına?

Bu onu biraz rahatlattı, gülümsedi bile.

— İyi bor çocuksun Momo. Hayır, ama ziyarete gidebilirsin. Yalnız pek yakında artık tanıyamaya- cak seni...

Başka şeylerden konuşmayı denedi.

— Söz açılmışken, sen ne olacaksın Momo? Tek başına yaşayamazsın.

— Benim için dert edinmeyin. Pigalle'de bir sürü orospu tanıyorum. İki öneri aldım bile.

Doktor Katz ağzını açtı, yüzüme baktı, yutkundu, sonra herkes gibi göğüs geçirdi. Ben düşünüyordum. Zaman kazanmak gerekiyordu, her durumda geçerli olan bir şeydir bu.

— Dinleyin Doktor Katz, hastaneye telefon etmeyin. Birkaç gün daha tanıyın bana. Belki kendiliğinden Ölür. Hem sonra bir yer bulmalıyım. Yoksa beni yetimhaneye verecekler.

Yine göğüs geçirdi. Bu herif ne zaman soluk alsa göğüs geçirirdi. Göğüs geçiren herifler burama kadar gelmişti.

Yüzüme baktı, ama başka türlü.

— Hiçbir zaman öteki çocuklar gibi olmadın Momo.

Hiçbir zaman da öbür adamlar gibi olmayacaksın, her

zaman bildim bunu.

— Teşekkür ederim Doktor Katz, hoş şeyler söy-

lüyorsunuz bana.

— Bunu gerçekten düşünerek söylüyorum. Her

zaman çok farklı bir insan olacaksın.

Bir süre düşündüm.

— Babam akıl hastası olduğu için belki de.

Doktor Katz öyle kötü görünüyordu ki, hasta

gibiydi.

— Hiç de değil Momo. Bunu demek istemedim.

Henüz bunları anlamak için çok gençsin ama...

— Hiçbir zaman, hiçbir şey için genç olunmaz Doktor,

eski deneyime güvenin siz.

Şaşırmış göründü.

— Nereden öğrendin bu deyimi?

— Dostum Mösyö Hamil hep böyle der.

— Ha peki. Çok akıllı, çok duyarlı bir oğlansın, fazla

duyarlısm hatta. Sık sık Madam Rosa'ya herkes gibi olamayacağını söylemişimdir. Bazen büyük şairler doğar böyle, bazen yazarlar, bazen de...

Göğüs geçirdi:

— Bazen de isyancılar. Ama için rahat etsin, normal olmayacaksın demek değildir bu.

—- Umarım hiçbir zaman normal olmam Doktor Katz, bir tek namussuzlar normal olur hep. Normal olmamak için elimden gelen her şeyi yapacağım Doktor...

Yine ayağa kalktı, ona bir şey sormanın tam sırası diye düşündüm, bu hikâye bayağı canımı sıkmaya başlamıştı.

— Baksanıza Doktor, on dört yaşımda olduğumdan kuşkunuz yok değil mi? Yirmi, otuz yaşında, ya da daha büyük olmayayım sakın? önce on, sonra on dört yaşımda olduğumu söylediler. Allahın cezası, cüce miyim yoksa? Hiç cüce olmak istemiyorum Doktor, onlar hem normal hem farklı olsalar bile.

Doktor Katz sakalının altından güldü, sonunda bana gerçekten İyi bir haber verdiğine seviniyordu.

— Hayır cüce değilsin Momo, doktor sözü veriyorum

sana. On dört yaşındasın, ama Madam Rosa seni yanında mümkün olduğu kadar çok tutmak istiyordu, onu bırakıp gitmenden korkuyordu, bu yüz

den seni on yaşında olduğuna inandırdı. Belki bunu sana daha önce söylemeliydim ama...

Gülümsedi ve bu onu daha da hüzünlü gösterdi.

— ... ama güzel bir aşk öyküsüydü, hiçbir şey söylemedim. Madam Rosa için birkaç gün daha beklemeye hazırım, ama hastaneye gitmesi kaçınılmaz bir şey sanıyorum. Acısına son vermeye hakkımız yok, anlattım sana. Bu arada ona biraz hareket yaptırın, ayağa kaldırın, elini kolunu sallasın, odanın içinde ufak gezintiler yapsın, yoksa bütün vücudu çürüyecek, çıbanlanacak. Onu biraz kımıldatmak gerek. İki üç gün veriyorum, daha fazla veremem...

Zaoum kardeşlerden birini çağırdım, Doktor Katz'ı omuzlarına alıp aşağı indirdi.

Doktor Katz hâlâ yaşıyor, bir gün onu görmeye gideceğim.

176

Başımı dinlemek İçin bir süre merdivenlerde tek başıma oturdum. Yine de cüce olmadığımı öğrendiğime seviniyordum, bu da bir şeydi. Bir kez kolsuz bacaksız bir adamın resmini gördüm. Kendimi daha iyi hissetmek için sık sık düşünürüm onu, böylece kollu bacaklı olmanın zevkini çıkarırım. Sonra Madam Rosa'ya yaptırmamız gereken hareketleri düşündüm, bana yardım etsin diye Mösyö Waloumba' yı aramaya gittim, ama çöp toplama işindeydi. Bütün gün Madam Rosa'nm yanmda durdum, geleceğini öğrenmek için iskambil falı açıyordu. Mösyö Waloumba işinden dönünce arkadaşlarıyla yukarı çıktı. Madam Rosa'yı kaldırıp hareket ettirdiler. Odanın içinde gezdirdiler önce, Madam Rosa'nın bacakları hâlâ çalışıyordu, sonra onu bir örtünün üstüne yatırdılar, içinde kımıldasın diye biraz salladılar. Hattâ güldüler sonra, çünkü Madam Rosa'yı büyük bir bebek gibi görmek çok komiklerine gidiyordu. Bir şey- cilik oynuyor gibiydik. Madam Rosa'ya bu çok iyi geldi, hattâ teker teker herkese tatlı bir söz söyledi. Sonra onu yatırdık, yedirdik. Aynasını istedi. Kendini aynada görünce gülümsedi, geriye kalan otuz beş saç teline biraz çekidüzen verdi. Hepimiz genel

görünümünden ötürü onu kutladık. Madam Rosa yüzünü boyadı, kadınlığına hâlâ önem veriyordu, insan hem çirkin olup hem de bunu elinden geldiğince düzeltmeye çalışabilir pekâlâ. Madam Rosa'nm güzel olmaması çok yazıktı, bu konuda çok yeteneği vardı, çok hoş bir kadın olabilirdi. Kendi kendine gülümsüyordu aynada, kendinden iğrenmediğine hepimiz çok seviniyorduk. Sonra Mösyö Waloumba'mn kardeşleri ona bi-

beril pilâv yaptılar, kam hızlansın diye biber yemesi gerektiğini söylüyorlardı. Bunun üstüne Madam Lola geldi, bu Senegalli ne zaman gelse, içeri güneş girmiş gibi olurduk. Madam Lola konusunda beni tek üzen şey, ara sıra onun deyimiyle, 'bütün haklara sahip bir kadın olmak için' gidip önündekileri kestirmeyi düşünmesiydi. Ben bunu aşırılık diye tanımlıyorum, hep korkarım bir yerini acıtacak diye.

Madam Lola giysilerinin birini Madam Rosa'ya armağan etti, moral denen şeyin kadınlarda ne kadar önemli olduğunu biliyordu. Şampanya da getirdi, dünyada bundan daha güzel bir şey olamaz. Madam Rosa'nm üstüne esans döktü.

Madam Lola yaradılış olarak çok şen bir insandır, çünkü Afrika'nın güneşi onu bu yönde kutsa- mıştır, son moda giysileriyle yatağın üstüne, bacak bacak üstüne atışını görmek büyük bir zevkti. Madam Lola, bir erkek olarak çok güzel bir kadın sayılır, ağır siklet şampiyonluk döneminden kalma sesini bir yana bırakırsak, ama bu konuda elinden hiç bir şey gelemezdi, çünkü ses doğrudan doğruya yumurtalarla ilgili bir şeydir, yaşamının en büyük üzüntüsü de buydu. Şemsiyem Arthur vardı yanımda, bir çırpıda kazandığım dört yaşıma rağmen ondan bir anda ayrılmak istemiyordum. Yavaş yavaş alışmak hakkımdı, başkalarının birkaç yaş büyümesi çok daha uzun sürer, ben de fazla acele etmemeliydim.

Madam Rosa o kadar çabuk toparlıyordu ki kendini, ayağa kalktı, hattâ tek başına yürüdü, düşmanın geri çekilmesi ve umut dönemiydi artık. Madam Lola elinde çantasıyla işe gidince, yemeğe oturduk. Madam Rosa pek tanınmış bakkal Mösyö Cemaili'nin yolladığı tavuğu zevkle yedi. Mösyö Cemaili'nin kendisi Ölmüştü, ama yaşarken Madam Rosa'yla iyi ilişkileri olmuştu, sonradan da ailesi işi devraldı. Madam Rosa sonra reçelle çay içti biraz,

dalgın bir ta-

vır takındı, birden korktum, yeni bir budalalık saldırısına uğruyor sandım. Ama gündüz onu o kadar sarsmışlardı ki, kan, görevini yerine getiriyor, gerektiği gibi kafasına ulaşıyordu.

— Momo bana bütün gerçeği söyle.

— Bütün gerçeği bilmiyorum Madam Rosa, kimin bildiğini bile bilmiyorum.

— Doktor Katz sana ne dedi?

— Sizi hastaneye koymak gerektiğini, orada sizinle ilgilenip ölmenizi engelleyeceklerini söyledi. Uzun zaman yaşayabilirsiniz daha.

Ona böyle şeyler söylediğim için kalbim sıkışıyordu, sanki iyi bir haber veriyormuşum gibi gülümsemeye bile çalıştım.

— Benim hastalığıma ne diyor onlar?

Yutkundum.

— Kanser değil Madam Rosa, yemin ederim.

— Doktorlar buna ne diyor Momo?

— Uzun zaman yaşanabilir böyle.

— Nasıl böyle?

Susuyordum.

— Momo bana yalan mı söyleyeceksin? Yaşlı bir yahudi karışıyım, bir erkeğe yapılabilecek bir şeyi yaptılar bana...

Mensch diyordu, yahudice bu hem kadın hem de erkek için geçerlidir.

— Bilmek istiyorum. Bir menscîi'e yapılamayacak bazı şeyler vardır. Bazı günler aklımın başında olmadığını biliyorum.

— Hiç bir şey değil Madam Rosa, pekâlâ yaşanabilir böyle.

— Nasıl böyle?

Kendimi tutamadım. Yaşlar ta içerlerden sıkıyordu boğazımı. Kendimi ona doğru attım, beni kollarına aldı.

— Sebze gibi Madam Rosa! diye bağırdım, sebze

gibi! Sebze gibi yaşatmak istiyorlar sizi!

Hiçbir şey demedi, biraz terledi sadece.

— Beni ne zaman almaya gelecekler?

— Bilmiyorum, bir iki gün içinde. Doktor Katz sizi

seviyor Madam Rosa. Bizi ancak, bıçak kemiğe
dayandığı zaman ayıracağını söyledi.
— Gitmeyeceğim, dedi Madam Rosa.
— Ne yapacağımı şaşırdım Madam Rosa. Bunların
hepsi domuz. Kürtaj etmek istemiyorlar sizi.
Çok sakin görünüyordu. Sadece yıkanmak iste-
diğini söyledi, çünkü altını ıslatmıştı.
Şimdi düşünüyorum da, çok güzel buluyorum onu.
Birini nasıl düşündüğünüze bağlıdır bu.
— Gestapo bunlar, dedi.
Bir daha hiç bir şey söylemedi.
Gece üşüdüm, kalktım gittim Madam Rosa'nın
üzerine ikinci bir battaniye attım.
180
Ertesi sabah hoşnut uyandım. Uyandığım zaman önce
hiçbir şey düşünmem, bu yüzden bayağı keyifli olurum.
Madam Rosa yaşıyordu. Her şeyin iyi gittiğini göstermek
için güzel güzel güldü bana, sadece karaciğeri, bir de Doktor
Katz'm kötü gözle baktığı sol böbreği sancıyordu, iyi
gitmeyen başka ayrıntıları da vardı ama bunların ne
olduğunu söylemek bana düşmez, hiçbir şey anlamam bu

işlerden. Dışarda güneş vardı, güneşten yararlanıp perdeleri açmak istedim ama Madam Rosa hoşlanmadı, çünkü ışıkta kendini daha fazla görüyor, üzülüyordu. Aynayı aldı, sadece:

— Ne kadar çirkin olmuşum Momo, dedi.

Tepem attı, yaşlı ve hasta bir kadın hakkında kimsenin kötü konuşmaya hakkı yoktu. Bence her şeyi aynı bakışla yargılayanlayız, örneğin herkes gibi olmayan su aygırlarıyla kaplumbağaları.

Gözlerini kapadı, yaşlar aktı yüzüne, ama ağladığından mı, yoksa kaslannm gevşediğinden mi bü- mi yorum.

— Canavara döndüğümü çok iyi biliyorum.

— Madam Rosa sadece başkalanna benzemiyorsunuz, o kadar.

Yüzüme baktı.

— Ne zaman almaya geliyorlar beni?

— Doktor Katz...

— Doktor Katz’m sözünü duymak istemiyorum. Yiğit bir adam ama kadınları tanımıyor. Ben güzel bir kadındım Momo. Provence sokağında en iyi müşteriler bana gelirlerdi. Ne kadar paramız kaldı?

— Madam Lola yüz frank bıraktı. Daha da verecek.

Kendini çok iyi savunuyor.

181

— Ben hiçbir zaman Boulogne ormanında ça-
lışmazdım. Hiçbir yerde yıkanamazsınız. Halles'de bizim her türlü temizlik gereksinimlerimizi karşılayan iyi cins otellerimiz vardı. Hem Boulogne ormanı, manyaklardan ötürü tehlikelidir de.

— Madam Lola suratını dağıtır manyakların, boks şampiyonu olduğunu biliyorsunuz.

— Bir azize o, onsuz ne olurduk bilmem.

Sonra yahudice bir dua okumak istedi. Annesi böyle öğretmişti ona. Çok korktum, yeniden çocukluğa dönüyor sandım, ama suyuna gittim. Yalnız beynindeki gevşeklikten Ötürü sözleri anımsayamı- yordu. Duayı Moise'e öğretmişti, aralarında bir takım işler çevirmelerine tepem attığı için ben de öğrenmiştim. Okudum:

— Şma Israel, adenoy, elohenu adenoy efıot bu- ruh şein kveit malhusse loilem boet...

Bunları benimle birlikte tekrar etti, sonra kenefe gittim. Yahudiler gibi ttu ttu ttu diye tükürdüm, benim dinim değildi çünkü. Madam Rosa giyinmek istedi, ama tek

başıma yardım edemezdim ona, zenci yurduna gittim, Mösyö Waloumba'yi, Mösyö Sokoro'yw. Mösyö Tanö'yi buldum orada, daha bir sürü adam vardı, ama hepsi çok tatlı insanlar olduklarından adlarını söyleyemeyeceğim.

182

Yukarı çıktığımızda Madam Rosa’nm yeniden budalalaştığım hemen gördüm. Ağzım açmış, baygın baygm bakıp salya akıtıyordu, buna daha önce de tamk olduğum için yeniden üstünde durmak istemiyorum. Hemen Doktor Katz’ın Madam Rosa’ya yaptırmamızı söylediği hareketleri anımsadım, kımıldasın ve kan kendisine gerek duyulan her yere yetişsin diye. Hemen Madam Rosa’yı bir battaniyenin üstüne yatırdık, Mösyö Waloumba’nin kardeşleri, dillere destan güçleriyle onu havaya kaldırıp sallamaya koyuldular, ama o sırada, Zaoum kardeşlerin en büyüğü Mösyö Zaoum’un sırtında, elinde küçük bavulu ve âletleriyle Doktor Katz geldi. Mösyö Zaoum’un sırtından bile inmeden köpürüverdi, çünkü söylemek istediği bu değildi kesinlikle. Doktor Katz’ı hiç bu kadar öfkeli görmemiştim, hatta oturup elini kalbine götürmek zorunda bile kaldı, burada ne kadar Yahudi varsa hepsi hastadır. Belle- ville’e uzun zaman önce Avrupa’dan geldiler, yaşlı ve yorgundurlar, işte bu yüzden daha uzaklara gidemediler, burada kaldılar. Doktor Katz öyle bir bağırdı ki bana, dehşet bir şey, hepimize vahşi dedi.

Mösyö Waloumba çok kızdı, bunun bir dedikodu olduğunu söyledi. Doktor Katz özür diledi, kötü niyetli olmadığını söyledi, ama Madam Rosa'nın bir gözleme gibi havalara atılmasını değil, buracıkta bin bir önlemle yürütülmesini istemişti o. Mösyö Waloumba'yla hemşerileri Madam Rosa'yı hemen koltuğuna yerleştirdiler, çünkü Madam Rosa'nm doğal gereksinimlerinden ötürü çarşaflarını değiştirmek gerekiyordu.

— Hastaneye telefon edeceğim, dedi Doktor Katz, kesin bir tavırla. Hemen bir hasta arabası is-

tîyorum. Durumu bunu gerektiriyor. Sürekli bakıma İhtiyacı var.

Ağlamaya koyuldum, ama boşuna dil döktüğümü görüyordum. İşte o anda dahice bir buluş geldi aklıma, o ara gerçekten elimden her şey gelebilirdi.

— Doktor Katz, onu hastaneye koyamayız. Bugün olmaz. Bugün ailesi geliyor.

Şaşırmış göründü.

— Ailesi ne demek? Hiç kimsesi yok onun.

— İsrail'de akrabaları var ve...

Yutkundum.

— Bugün geliyorlar.

Doktor Katz İsrail'in anısına, bir dakika saygı duruşunda bulundu. Aklı almıyordu bir türlü.

— Peki, birlikte gidemez misiniz?

Bu sözü içime oturdu. Bir yerlere gidebilmek için her şeyimi verebilirdim/

— Madam Rosa oradan beni getirtmeye çalışa-cak.

Ne söyleyeceğimi o kadar şaşırmıştım ki, sesim çıkmıyordu.

— Madam Rosa sonunda razı oldu. Bugün onu almaya geliyorlar, yarın da uçağa binecekler.

— Ya sen Momom'cuğum? Sen ne olacaksın?

— Birini buldum burada, Madam Rosa beni getirtene kadar onunla kalacağım.

— Ne... Neye kadar?

Artık ağzımı açmadım. Her şeyi öyle bir yüzüme gözüme bulaştırmıştım ki, işin İçinden nasıl çıkacağımı bilemiyordum.

Mösyö Waloumba ve hemşerileri, her şeyi çö- zümlediğimden dolayı çok hoşnuttular. Ben şemsiyem Arthur'le yere oturmuştum. Bir türlü toparla- yamıyordum kafamı. Artık hiçbir §ey bilmiyordum, bilmek de istemiyordum.

Doktor Katz kalktı.

—• Bu bayağı iyi bir haber, dedi. Madam Bosa, farkında olmasa bile uzun süre yaşayabilir. Hastalığı hızla ilerliyor. Ama arasıra kendine geldiğinde çevresine

bakacak, evinde olduğunu görüp mutlu olacak. Akrabalarına söyle, gelip beni görsünler, artık hiçbir yere kımıldamıyorum, biliyorsun.

Elini başımın üstüne koydu. O kadar çok adam koyuyor ki elini başımın üstüne... Kendilerini iyi hissediyorlar böyle.

— Madam Rosa'yı, gitmeden önce kendine gelirse, benim adıma kutlarsın.

— Oldu, mazltov, dedim.

Doktor Katz gururla baktı yüzüme.

— Dünyada Yidiş konuşan tek Arap sensin herhalde.

— Evet, mittorniş zorgen.

Yahudiceyi bilmediğiniz takdirde, «şikâyetimiz yok» demektir Yidiş dilinde.

— Madam Rosa'ya, onun adına ne kadar sevindiğimi söylemeyi unutma, diye tekrarladı Doktor Katz.

Doktor Katz'dan size bu son söz edişim, çünkü n'apalım yaşam bu.

Zaoum kardeşlerin en büyüğü onu aşağı indirmek için kapıda kibarca bekliyordu. Mösyö Waloumba ve kabile kardeşleri Madam Rosa'yı tertemiz yatağına yatırıp gittiler.

Ben orada, üstümde parde- süm, kolumda Arthur'le Madam

Rosa'ya bakıyordum, sırtüstü yatmaya alışık olmayan bir kaplumbağa gibiydi.

— Momo...

Başımı bile kaldırmadım.

— Evet Madam Rosa.

— Her şeyi duydum.

— Büiyorum, baktığınızı gördüm.

— Ne o, İsrail'e mi gidiyorum?

185

Hiçbir şey söylemiyordum. Onu görmemek için başımı eğiyordum, her bakıştığımızda ikimiz de çok kötü oluyorduk.

— İyi ettin Momo'cuğum. Bana yardım edeceksin.

— Tabiî yardım edeceğim Madam Rosa, ama he-men değil.

Hattâ biraz da ağladım.

İ86

Madam Rosa iyi bir gün geçirdi, iyi uyudu, ama ertesi akşam yönetici aylardır ödemediğimiz kirayı almak için eve gelince, her şey daha berbat oldu. Bakacak kimsesi olmayan yaşlı ve hasta bir kadını evde tutmanın

ayıp olduğunu, insanlıkçı nedenlerden ötürü bir düşkünler yurduna konulması gerektiğini söyledi. Yönetici, hamamböceği gözlü şişko bir keldi, Madam Rosa için Pitiâ hastanesine, benim için de yetimhaneye telefon edeceğini söyleyip gitti. Bir de sallanan koca koca bıyıkları vardı. Merdivenleri uçarak indim, yöneticiyi Mösyö Driss'in kahvesine girmiş telefon etmeye hazırlanırken yakaladım. Madam Rosa'nm arkabalanmn ertesi gün gelip onu İsrail'e götüreceklerini, benim de Madam Rosa'yla birlikte gideceğimi söyledim. Dairesini bırakacaktık. Aklıma çok parlak bir düşünce geldi; Madam Rosa'nın akrabaları üç aylık kirayı ödeyecek, ama hastane beş kuruş vermez, dedim. Yemin ederim, kazandığım dört yaş bayağı farkediliyordu, doğru dürüst düşünmeye çok çabuk alışıyordum artık. Hattâ, Madam Rosa'yı hastaneye, beni de yetimhaneye koyduğu anda Belleville'in bütün yahudilerini ve Araplannı, atalarımızın toprağına dönmemizi engelledi diye karşısında bulacağını söyledim. İyice bindirdim adama, birden kampanalarını ağzının içinde bulacağını söyledim, yahudi teröristler hep böyle yapar ve bundan kötü bir şey olamaz, kaderlerini

tayin etmek ve evlerine dönmek için çarpışan Arap kardeşlerimin dışında, Madam Rosa ve benimle uğraşırsa, karşısında hem yahudi hem Arap teröristleri bulacaktı, artık kendi bileceği işti bu. Herkes bize bakıyordu, kendimden çok hoşnuttum. Tam olimpiyattık formday-

dim. Bu adamı öldürmek geliyordu içimden, büyük bir umutsuzluk içindeydim, kahvede kimse bu halde görmemişti beni. Mösyö Driss bizi dinliyordu, yöneticiye yahudilerle Araplar arasındaki işlere burnunu sokmamasını salık verdi, bunun ona pahalıya malolabileceğini söyledi. Mösyö Driss Tunus'tan geliyor, ama orada da Arap vardır. Yönetici kireç gibi olmuştu, topraklarımıza döndüğümüzü bilmediğini, bu işe herkesten çok sevindiğini söyledi. Bir şey içmek isteyip istemediğimi sordu. İlk kez erkekler için içki ısmarlıyorlardı bana. Bir Coca Cola istedim, eyvallah dedim ve altıncı kata çıktım. Artık yitirecek zamanımız yoktu.

Madam Rosa’mn yine sersemliği üstündeydi, ama korktuğunu görüyordum, bu da bir zekâ belirtisi sayılır. Beni imdadına çağırıyormuş gibi adımı söyledi.

— Buradayım Madam Rosa, buradayım...

Bir şeyler söylemeye çalışıyor, dudaklarım oynatıyor, başını sallıyor, insan olabilmek için çaba harcıyordu. Ama sonuç olarak sadece gözleri büyüyor, ağzı açılıyor, elleri koltuğun kollan üstünde, şimdiden zili duyuyormuş gibi önüne bakıyordu...

— Momo!

— Sıkılmayın Madam Rosa, hastanede dünya sebzeler şampiyonu olmanıza izin vermeyeceğim...

Bilmem söyledim mi size, Madam Rosa Mösyö Hitler’in portresini hâlâ yatağının altında saklıyordu, kendini çok kötü hissettiği zaman onu alıyor, seyrediyor ve hemen kendini daha iyi hissediyordu. Portreyi yatağın altından aldım, Madam Rosa’nm önüne koydum.

— Madam Rosa, Madam Rosa, bakın kim burada...

Onu sarsmak zorunda kaldım. Biraz göğüs geçirdi, karşısında Mösyö Hitler’l görünce hemen tamdı, hattâ bir çığlık attı, böylece bütün bütüne kendine geldi ve

kalkmaya çalıştı.

— Çabuk olun Madam Rosa, gitmemiz gerek, ça-

buk...

— Geliyorlar mı?

— İnşallah.

Kafası çalışmaya başlamıştı, çünkü yaşlılarda en

güçlü şey hep anılardır.

— Bana yardım etmelisin Momo...

— Durun Madam Rosa, daha zamanımız var, henüz

telefon etmediler, ama artık burada kalamayız...

Gidecektik, unuttunuz mu?

Onu çok zor giydirebildim, üstelik bir de güzel olmak

istedi, boyanırken aynasını tutmak zorunda kaldım. Neden

en güzel giysilerini giymek istediğini **anlamı yordum,** ama

kadınlık tartışılacak şey değildir. Dolabında, tanıdık hiçbir

şeye benzemeyen bir sürü giysisi vardı, parası olduğunda

üstüne giymek için değil, sadece düş kurmak için bit

pazarına gider alırdı onları. İçine bütünüyle sığabildiği tek

giysi, kuşlu, çiçekli, doğan güneşli Japon kimonosuydu.

Perukasını taktı, dolabın aynasında bir daha bakmak istedi

kendine, ama ben izin vermedim, bakmaması daha iyiydi. Merdivenleri inmeye başladığımızda gecenin on biri olmuştu. Hiç bunu becereceğini düşünemezdim. Madam Rosanm, yahudi deliğine ölmeye gitmek için, içinde daha ne kadar çok gücü olduğunu bilmiyordum. Yahudi deliğini hiçbir zaman ciddiye almamıştım ben. Orayı neden düzelttiğini, neden ara sıra indiğini, orada oturduğunu, çevresine bakınca rahat bir nefes aldığım hiç anlamamıştım. Şimdi anlıyordum. Yeteri kadar yaşamamıştım, yeteri kadar deneyim yoktu, hattâ bugün bile hani size konuşuyorum ya, biliyorum ki imamnız ne kadar gevrese hep daha öğrenecek bir şeyleriniz kalıyor. Merdiven otomatiği doğru düşüt çalışmıyor, sürekli sönüyordu. Dördüncü katta gürültü ettik biraz, Oudja'dan gelen Mösyö Zidi kapıya çıktı. Madam Ro- sa'yı görünce, sanki yaşamında hiç Japon kimono görmemiş gibi ağzı açık kaldı, hemen kapıyı kapadı. Üçüncü katta. Montmartre'de yerfıstığı ve kestane satan Mösyö Mimun'a rasladık, yakında zengin olup Cezayir'e dönecekti. Durdu, gözlerini kaldırdı

— Tanrım, bu ne? diye sordu.

— İsrail’e giden Madam Rosa.

Düşündü taşındı, biraz daha düşündü taşındı, bir şeyi merak etti, ürkek bir sesle:

— Neden onu böyle giydirmişler? diye sordu.

— Bilmem Mösyö Mimun, yahudi değilim ben.

Mösyö Mimun şöyle bir yutkundu.

— Yahudüeri bilirim. Onlar böyle giyinmez. Kimse böyle giyinmez. Böyle bir şey olamaz.

Mendilini çıkardı, alnını sildi, sonra Madam Ro- sa’nın inmesine yardım etti, çünkü bunun, bir tek erkeğin becereceği iş olmadığını görüyordu. Aşağı inince eşyaların nerede olduğunu, taksiyi beklerken Madam Rosa’nın üşüyüp üşümeyeceğini merak etti, kimsenin bu durumda bir kadını yahudilere yollamaya hakkı olmadığını söyledi. Mösyö Mimun’a altıncı kata çıkmasını, eşyalarla ilgilenen Madam Ro- sa’nm akrabalarıyla konuşmasını söyledim, o da bana en son merakının İsrail’e yahudi yollamak olduğunu söyledi ve gitti. Aşağıda tek başımıza kaldık, acele etmemiz gerekiyordu, mahzene yarım kat kalmıştı.

Vardığımızda Madam Rosa koltuğa yığıldı, ölecek sandım. Gözlerini kapamıştı, soluğu göğsünü şişirmeye yetmiyordu. Mumlan yaktım. Yere, yanma oturdum, elini tuttum. Kendini biraz daha iyi hissetti, gözlerini açtı, çevresine bakındı.

— Birgün buraya ihtiyacım olacağını biliyordum Momo, dedi. Şimdi rahat öleceğim.

Hattâ, yüzüme bakıp gülümsedi.

— Dünya sebze rekorunu kırmayacağım.

— İnşallah.

— Evet Momo, İnşallah. İyi bir çocuksun. Seninle hep iyi olduk birlikte.

— Öyle Madam Rosa, kimsesizlikten İyidir.

—- Şimdi bana duamı söylet Momo. Belki bir daha hiç dua edemeyeceğim.

— Şma Israel adenoî...

Hepsini, laeliem boet'e kadar tekrarladı benimle, hoşnut göründü. Bir saat kadar iyi oldu, sonra yine bozuldu. Geceleyin, çocukken öğrendiği, Lehçe bir şeyler mırıldanıyordu, Blumetag adında belki de kadınken

pezevenk olarak tanıdığı bir herifi sayıklamaya koyuldu.
Artık pezevenk dendiğini biliyorum, ama ağzım alıştı. Sonra başka hiçbir şey demedi, oracıkta boş bir bakışla, altına edip karşıki duvara baktı durdu.
Ben size bir şey söyleyeyim mi: Böyle şeyler olmamalı dünyada. Tıpkı düşündüğüm gibi söylüyorum. Hiçbir zaman anlayamayacağım. Kürtaj iznini neden sadece gençlere verirler de yaşlılara vermezler? Bence, Amerika'daki dünya sebze rekorunu kıran herif, İsa'dan daha çok çekmiş sayılır, çünkü on yedi küsur yıl çakılı kalmış çarmıhında. Bana kalırsa, kendini savunmaktan aciz ve artık hizmet görmek istemeyen insanlara yaşamı zorla burunlarına sokmak kadar rezil bir şey yoktur.
Bir sürü mum vardı, karanlığı daha az görmek için çoğunu yaktım. Madam Rosa yine iki kez Blumetag, diye mırıldandı. Artık burama gelmeye başlamıştı, bakalım Blumetag onunla uğraşır mıydı benim kadar. Sonra Blumetag'ın yahudicede çiçek bayramı demek olduğunu anımsadım, kadınca bir düş görüyor olmalıydı yine. Kadınlık her şeyden güçlü bir şeydir. Madam Rosa gençken bir kez kırlara gitmiş olmalıydı, belki de bir herifle. Ve bu bir türlü

akimdan silinmemişti.

— Blumetag, dedi Madam Rosa.

Onu orada bıraktım, yukarıya şemsiyem Arthur'ü almaya çıktım, çünkü ona alışmıştım. Daha sonra Mösyö Hitler'in portresini almak için bir kez daha çıktım, hâlâ Madam Rosa'yı tek etkileyen şey oydu.

Madam Rosa'nm yahudi deliğinde uzun zaman

kalmayacağını, Tanrı'nın ona acıyacağını düşünüyordum, çünkü bitkin olduğunuzda her türlü şey geçer aklınızdan. Madam Rosa'nın güzel yüzüne bakarken boyalarını, sevdiği ve onu kadın yapan bütün şeyleri unuttuğunu anımsadım, yukarı çıktım. Bu üçüncü çıkı- şimdi, usanmıştım artık, gerçekten çok şey istiyordu Madam Rosa.

Ona arkadaşlık etmek için şilteyi yanına koydum, ama hiç uyuyamadım, mahzenlerde adlan kötüye çıkmış farelerden korkuyordum çünkü, ama hiç yoktu. Ne zaman uyuduğumu bilmiyorum, uyandığım zaman aşağı yukarı hiç yanan mum kalmamıştı. Madam Rosa'nın gözleri açıktı, ama önüne Mösyö Hît- ler'in portresini

koyduğumda oralı olmadı. Bu durumda inmemiz bir mucizeydi.

193

Dışarı çıktığımda öğleydi, kaldırıma oturdum, Madam Rosa'nm nasıl olduğunu sordukları zaman, İsrail'e, yahudi yurduna gittiğini, ailesinin onu almaya geldiğini, orada modern bir konforu olacağını ve çok daha çabuk öleceğini söylüyordum, buradaki yaşamı ona göre değildi artık. Hattâ belki bir süre daha yaşayacak, beni de getirtecekti, çünkü bu hakkımdı benim, orası Arapların da hakkıdır. Madam Rosa huzura kavuştuğu için herkes seviniyordu. Mösyö Driss'in kahvesine gittim, beleşe yedirdi beni, pencerenin yanına, güzel gri-beyaz bornozlu Mösyö Ha- mil'in karşısına oturdum. Mösyö Hamil görmüyordu ama adımı üç kez arka arkaya söylediğim zaman, hemen anımsadı.

— Aa Momo'cuğum, evet, evet, anımsıyorum... Onu iyi tanırım... Ne oldu şimdi?

— O benim Mösyö Hamil.

— Öyle mi, öyle mi, özür dilerim, artık görmüyorum.

— Nasılsınız Mösyö Hamil?

— Dün iyi bir kuskus yedim, bu öğleyin et suyu içip pilâv

yiyeceğim. Henüz bu akşam ne yiyeceğimi bilmiyorum, ama çok merak ediyorum.

— İnsan birini sevmeden yaşayabilir mi Mösyö Hamil?

— Kuskusu çok severim Victor'cuğum ama her gün değil.

— Ne dediğimi duymadınız Mösyö Hamil. Küçükken bana, sevdasız yaşanmayacağını söylemiştiniz.

Yüzüne ta içerlerden bir aydınlık geldi.

-'-- Evet evet doğru, ben de gençken birini sev-

dim. Evet haklısın küçük...

— Momo. Victor değil.

— Evet Momo'cuğum. Ben de gençken birini sevdim. Bir kadın sevdim. Adı...

Sustu, şaşırmış göründü.

— Anımsayamıyorum.

Kalktım, mahzene döndüm.

Madam Rosa'nm sersemliği üstündeydi. Sersemlik değil akıl durgunluğu denir buna, sağolun. Gelecek sefere anımsamaya bakarım.

Bir çırpıda dört yaş büyüdüm, kolay değil. Bir gün ben de

mutlaka herkes gibi konuşacağım, dilin amacı budur zaten. Kendimi iyi hissetmiyordum, her yerim ağrıyordu. Madam Rosa'nın karşısına Mösyö Hitler'in portresini koydum ama hiçbir etkisi olmadı. Madam Rosa'mn daha yıllarca böyle yaşayabileceğini düşünüyordum, böyle bir kötülük etmek istemiyordum ona, ama kürtajını kendim yapmaya cesaret edemiyordum. Karanlıkta bile iyi görünmüyordu, bulduğum bütün mumlan yaktım, yalnız kalmayayım diye. Boya takımım aldım, Madam Rosa' mn dudaklarını, yanaklarını boyadım, kaşlannı sevdiği şekilde çizdim. Göz kapaklarını maviyle beyaza boyadım, üstlerine de onun yaptığı gibi ufak yıldızlar yapıştırdım. Takma kirpiklerini takmak istedim, ama durmadılar. Madam Rosa'nm artık soluk almadığını görüyordum, ama umurumda değildi, soluk almadığında da seviyordum onu. Şemsiyem Arthur'le yanındaki şiltenin üstüne oturdum, kendimi daha da kötü hissetmeye çalıştım bütün bütüne öleyim diye. Karanlık çökünce mum yaktım, bir daha, bir daha, bir daha yaktım. Sonra mavi palyaço, fazladan dört yaşıma rağmen beni görmeye geldi, kolunu omuzuma koydu. Her yerim ağrıyordu, sarı palyaço da geldi, yeni kazandığım dört yaşı boşverdim, umurumda değildi. Ara sıra kalkıyor

Mösyö Hitler’in portresini

19S

Madam Rosa’mn önüne koyuyordum ama oralı olmu-
yordu, çünkü artık bizimle değildi. Bir iki kez öptüm onu,
bu da bir işe yaramadı. Yüzü soğuktu. Artistik
kimonosu, kızıl perukası ve yüzüne sürdüğüm bütün
boyalarla, çok güzeldi. Şurasını burasını biraz daha
boyadım, çünkü her uyandığımda biraz daha gri ve mavi
oluyordu. Yanıbaşmdaki şiltenin üstünde uyudum, dışarı
çıkmaya korkuyordum, kimsem yoktu çünkü. Her şeye
rağmen Madam Lola’ya çıktım, o farklı biriydi. Madam
Lola evde değildi, kötü bir saatte gelmiştim. Madam
Rosa’yı tek başına bırakmaktan korkuyordum, uyanıp
da her yarn karanlık görürse öldüğünü sanabilirdi.
Aşağı, indim, bir mum yaktım, ama çok değil, azıcık,
çünkü bu halde görülmek hoşuna gitmezdi. Daha az
göze görünmesi için onu bol kırmızı ve bir sürü güzel
renkle yeniden boyadım. Yine yanı başında uyudum,
sonra da, hiç bir şeye, hiç kimseye benzemeyen Madam
Lola’ya çıktım. Tıraş oluyordu, müzik ve ateşe yumurta
koymuştu, güzel kokuyordu. Yarı çıplaktı, mesleğinin

izlerini silmek için her yerini ovuyordu şiddetle. Elinde tıraş bıçağı, yüzünde tıraş kremiyle ve bir de çırılçıplak olduğunda, tanıdık hiçbir şeye benzemiyordu, bu da bana iyi geldi. Son dört yılda o kadar değişmiş olmalıydım ki, kapıyı açtığında dili tutuldu.

Tanrım! Neyin var Momo? Hasta mısın?

—Madam Rosa adına size elveda demeye geldim.

— Hastaneye mi götürdüler?

Oturdum, çünkü artık hiç gücüm yoktu. Açlık grevi yapmak için bilmem ne kadar zamandır yemiyordum. Ben doğa yasalarının içine edeyim! Ne olduklarını bile bilmek istemiyorum.

—Hayır hastaneye götürmediler. Yahudi deliğinde Madam Rosa.

Bunu söylememeliydim, ama neresi olduğunu bil mediğini hemen farkettim.

— **Ne?**

— İsrail’e gitti.

Madam Lola böyle bir şeyi o kadar az bekliyordu ki sabunların ortasında ağzı açık kaldı.

— Ama gideceğini hiç söylememişti bana.

— Onu uçakla almaya geldiler.

— Kim?

— Ailesi. Bir sürü akrabası varmış orada. Onu uçakla almaya geldiler, altlarında bir araba var. Bir Jaguar.

— Seni tek başına mı bıraktı?

— Ben de oraya gideceğim, Aldırtacak beni.

Madam Lola yine yüzüme baktı ve alnımı elledi.

— Ateşin var senin Momo!

— Yok, idare eder.

— Hadi gel birlikte yiyelim, iyi gelir.

— Hayır teşekkür ederim, artık yemiyorum.

— Artık yemiyorsun da ne demek? Neler söylüyorsun sen?

— Ben doğa yasalarının içine ederim.

Güldü.

— Ben de.

— Doğa yasaları bok yesin Madam Lola. Onların ağzına sıçayım ben. Doğa yasaları öyle rezil şeyler ki yaşamalarına bile izin vermemek gerek.

Kalktım. Bir göğsü ötekinden büyüktü, çünkü doğal değildi Madam Lola. Ben Madam Lola'yı severdim.

Bana tatlı tatlı güldü.

— Şimdilik yanımda kalmak istemez misin?

— Hayır, teşekkür ederim Madam Lola.

Geldi yanıma çömeldi, çenemi tuttu. Kolları dövmeliydi.

— Burada kalabilirsin. Ben seninle İlgilenirim.

197

— Hayır, teşekkür ederim Madam Lola, daha önceden bulduğum biri var.

Göğüs geçirdi, kalktı gitti, çantasını karıştırdı.

— Al şunu.

Otuz frank uzattı.

Musluktan su içmeye gittim, çünkü müthiş susamıştım. Aşağı indim, Madam Rosa'yla birlikte ben de ya- lıudi deliğine kapandım. Ama dayanamadım. Kalan bütün esansı Madam Rosa'nm üstüne döktüm, ama olacak şey değildi. Ûışarı çıktım, Coule sokağından renkli boyalar, bana sürekli asılan pek tanınmış Mösyö Jacques'in eczanesinden de esans şişeleri aldım. Herkesi cezalandırmak istiyor, hiçbir şey yemiyordum, ama artık onlarla konuşmaya bile değmezdi, bu yüzden gittim bir birahanede sosis yedim. Döndüğümde Madam Rosa doğa yasalarından ötürü daha da şiddetli

kokuyordu, üstüne en sevdiği şişe olan Samba'yı döktüm. Sonra daha az gözüksün diye aldığım bütün renklerle yüzünü boyadım. Gözleri hâlâ açıktı, ama çevrelerindeki kırmızı, yeşil, san ve maviyle daha az korkunç oluyordu, çünkü böylece hiçbir doğal yanı kalmıyordu. Sonra yahudilerin hep yaptığı gibi yedi mum yaktım, Madam Rosa'nm yanındaki şiltenin üstüne uzandım. Manevi annemin cesedinin yanında üç hafta kaldığım doğru değil, çünkü Madam Rosa manevi annem değildi. Doğrı/de- ğil bu, hem sonra dayanamazdım, çünkü esansım kalmamıştı. Madam Lola'mn verdiği parayla dört kez esans almaya çıktım, bir o kadarını çaldım. Hepsini Madam Rosa'mn üstüne döktüm, doğa yasalarını gizlemek için aldığım bütün boyalarla yüzünü boyadım, boyadım, ama Madam Rosa'nın her yanı dehşet çürüyordu, çünkü bu dünyada acıma diye bir şey yoktur. Kokunun nereden geldiğini anlamak için kapıyı kırıp beni Madam Rosa'nın yanma uzanmış gör

düklerinde, «imdat» ve «ne feci şey» diye bağırmaya koyuldular, ama daha önce bağırmayı akıl etmemişlerdi, yaşamm kokusu yoktur çünkü. Beni hasta arabasıyla götürdüler, orada adınızı ve adresinizi yazdığınız kâğıt

parçasını buldular cebimde. Sizi çağırdılar, çünkü telefonunuz var, benim için bir şey ifade ettiğinizi sanmışlar. İşte hepiniz böyle geldiniz, beni evinize, köye götürdünüz, karşılığında benden hiçbir şey istemeden. Sanıyorum Mösyö Hamil, aklı başında olduğu zamanlar birini sevmeden yaşanamayacağını söylerken haklıydı, ama hiç söz vermiyorum, bakacağız. Ben Madam Rosa'yı sevdim, hâlâ onu görmeye devam edeceğim. Ama madem veletleriniz istiyor, bir süre sizde kalmaya razıyım. Dünyanın nasıl geriye götürüldüğünü Madam Nadine gösterdi bana, çok ilgileniyor, bütün kalbimle diliyorum bunu. Doktor Ramon şemsiyem Arthur'ü almaya bile gitti, içim içimi yiyordu, çünkü duygusal değerinden ötürü kimse istemez onu, sevmek gerek.

SON

199

EMİLE AJAR'İN YAŞAMİ VE ÖLÜMÜ

Romain GARY

Türkçesi:

Osman SENEMOĞLU

Özgün adı Vie et mort d'Emile Ajar olan ve 1981 yılı sonunda Gallimard yaymevince yayımlanmış olan bu kitapçığın Türkiye'de

yayın hakları, ONK Copyright Ajansı'ndan Can Sanat Yayınları Limited Şirketince satın alınmıştır (1981). îzin alınmadan kullanılamaz.

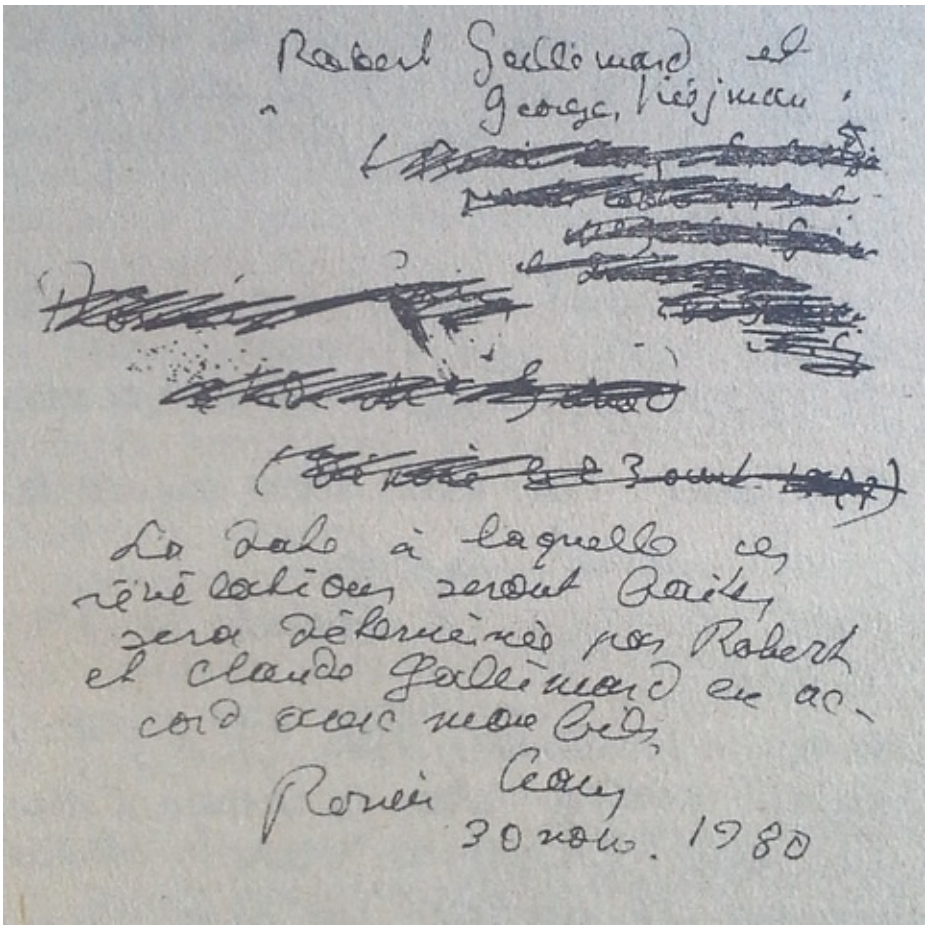

Bu açıklamaların yayın tarihi Robert ve Claude Gallimard tarafından, oğlumla anlaşarak saptanacaktır.

Romain Gary 30 Kasım- 1980

Son çeyrek yüzyılda, bir yazara, her türlü sanatsal anlatım biçimleri konusunda açıkça şu ölümcül sounun sorulduğu bir dönemde yazıyorum bu satırları: «Bütün bu sanatsal anlatım biçimlerinin sonuçta ne işe yaradığı?»

sorusu. Oysa edebiyat, çok uzun bir süre, insanoğlunun gelişmesinde ve ilerlemesinde kendisinin bir katkı olduğuna inanmış ve bunu gerçekleştirdiğini sanmışsa da, geriye şiirsel bir yanılsama (illusion) bile bırakamamıştır. Kuşkusuz, bu sayfalar, yayımlandığında gülünç kaçacak, biliyorum. Çünkü ben istesem de istemesem de, madem ki burada gelecek kuşaklar önünde kendimle ilgili açıklamalarda bulunuyorum, gelecek kuşakların, yapıtlarıma, bunlar arasında da “Emile Ajar” takma adıyla yazdığım dört romana önem vereceğini sanıyorum. Okurlarıma olan şükran borcumu belirtirken, (19. yüzyıl başlarında McPherson’un ünlü ozan Os- siaıı’ı yaratmasını ve bu efsanevî ozanın yapıtlarıyla Avrupa’da alkış toplamasını bu genellemenin dışında tutuyorum) edebiyat tarihinde, bildiğim kadarıyla, daha önce bir benzeri olmayan bu yaşadığım serüveni de burada açıklama gereğini duyuyorum.

Burada hemen, bir yazarın, Gombrowicz’in de belirttiği gibi, kendisine «yakıştırılan görüntünün», hem de yazarın yapıtı ve kişiliğiyle hiç ilişkisi olmayan bir «görüntünün» nasıl tutsağı olduğunu göstermek için -bu da

girişimimin ve başarısının nedenlerinden biriydi- bir olayı anlatacağım.

Birinci Ajar, Gros Calin, üstüne çalıştığım sırada, henüz bu romanı takma bir adla yayınlayacağımı ■bilmiyordum. Bu nedenle de hiçbir önlem almıyordum; elyazmalarım her zamanki gibi, ortalıkta dağı

nık duruyordu. Mayorka'ya beni görmeye gelen bir dostum, Bayan Lynda Noel, kapağın üstünde açık seçik yazılmış başlığıyla kara defteri görmüştü, çalışma masamın üstünde. Daha sonra, şu hiç duyulmamış "Emile Ajar" adı yankı uyandırınca, (bu yankının koyutları, o dönemin gazeteleri incelenerek görülebilir), Bayan Noel oraya buraya koşturup yapıtın gerçek yazarının Romain Gary olduğunu, bunu gördüğünü, hem de gözleriyle gördüğünü boşu boşuna söyleyip durdu. Ancak adamların bir şey dinlediği yoktu. Yine de, bu kibar hanım, benim hakkımı korumak için, çok çaba harcadı. Yalnız şu işe bakın: «Romain Gary bunları yazacak yetenekte değil.» Tamı tamına böyle demiş N.R.F.'in ünlü bir denemecisi, Robert Gallimard'a. Bir başkası da, aynı dostuma: «Gary yolun sonuna varmış bir yazar. Böyle bir şey yapabileceği düşünülemez,» diye buyurmuş. Belli bir düzeye yerleştirilmiş, bilinen bir yazardım. Bu da üstadlarm yapıtıma eğilme ve onu tanıma yükümlülüklerini ortadan kaldırıyordu. Düşündüğünüz gibi, bunun için yeniden okumak, gerekirdi! Yok daha neler! Bundan çok emindim ve Ajar serüveni

boyunca -ki dört kitaplık bir serüvendir bu- basit ve kolay bir metin çözümlemesinin beni içinde bulunduğum gizlilikten çıkarabileceğinden, bir an bile korkmadım. Yanılmamışım da: Eleştirmenlerin hiçbiri, -Emile Ajar adıyla yayımladığım- Gros Câlin'de, La Vie devant soi'da, benim sesimi tanımamıştı. Oysa bu kitaplardaki duyarlık, -Romain Gary adıyla yayımlanmış- Education europĞenne'deki, Le Grand Vestiaire'deki, La Promesse de VAübe'daki duyarlığın tıpkısıydı ve genellikle aynı tümceler, aynı biçim, aynı insanlardı sözkonusu olan. La Vie devant soz'nin yazarını hemen belirleyebilmek için, La Danse de Genghis Cohn'u okumak yeterdi. L'Angoisse du roi Salomon' daki genç kahramanın dostları Adieu Gary Cooper*

den çıkmıştı: Bu romandaki Lenny, tıpkı Roi Salomon'daki Jeannot gibi konuşan, onun gibi düşünen birisidir. O zamanlar 17 yaşında, Victor-Duruy Lisesinde 10'uncu sınıf öğrencisi olan Hugues Moret bu gerçeği göstermişti oğluma. Bütün Ajar, önceden Tulipe'ûe vardı zaten. Ama «üstadlardan» hangisi okumuştu ki onu?

En büyük sevincim, yazarlık yaşamımın en tatlı sevinci,

kolayca tahmin edilebilir. Edebiyatta, genellikle öldükten sonra gerçekleşen bir olayı izliyordum: Yazar ortadan çekilip kimseyi rahatsız edemiyecek duruma geldi mi değeri kabul edilirdi.

Emile Ajar imzalı ilk kitabımın yayınlanmasından ancak bir yıl sonra, yeğenim Paul Pavlowitch'ten, yayıncıyla görüşmeleri sürdürmek için devreye girmesini istememden ve akrabalık bağımızın anlaşılmasından sonra, kuşkular benim üzerimde odaklaşmaya başladı. İşleri kolaylıkla yürütüyordum. Bu hanımların, beylerin görevlerini yapmayacaklarını, metinleri incelemeyeceklerini biliyordum.

Ama yürekliliğimin asıl ödüllenişi, Psetiöo'nun çıkışıyla oldu. Bana yakıştırılan kimlikle işe giriştiğim ve eleştirmenler beni «Macoute Dayı» kahramanında belirledikleri halde Paul Pavlowitch'in Romain Gary'yi yaratması yerine Romain Gary'nin Paul Pav- lowitch'i yaratabileceği kimsenin aklına gelmemişti.

L'Express dergisi eleştirmeni, meslek sırn ilkesini hiçe sayarak, büyük bir boşboğazlıkla, Ajar'm önceki yapıtlarında «ortaklan» olduğunu (bunlardan biri de bendim)

söyledikten sonra. Pseudo'nun kesinlikle Ajar tarafından, tek başına yazıldığını belirtiyordu. Çarçabuk «kusulmuş» bir kitap diyordu ve Üne kavuşmuş, kafası şişmiş genç yazarın «ortaklarından» kurtulduğunu, artık öğütlerini dinlemek istemediğini; bu nedenle kolları sıvayıp, tek başına ça-lakalem işe giriştiğini anlatıyordu. Önceki iki kitap

ta görülen «kurnazlığın», «ustalığın», bu kitapta bulunmayışını ve kitabın «kusulmuş», şişirme özelliğini de bu duruma bağlıyordu eleştirmenimiz. Pes doğrusu! Eğer usta işi bir kitap varsa o da Pseudo'dur: Kurnazlık, kurnazlığı belli etmemeye dayanıyordu. Çünkü bir gencin yaşam karşısındaki bunalım ve şaşkınlığının romanı olan bu kitabı yirmi yaşından beri, kimi zaman bırakıp sonra yeniden ele alarak sürekli yazdım. Hem de sayfalarını savaşların, fırtınaların, kıtaların ötesinden aşırarak, gençlik yıllarından olgunluk çağma dek, durmaksızın yazdım. Öyle ki delikanlılık arkadaşlarım François Bondy ve Rene Agid, benim şu Vin des Morts adlı yapıtımda da bulunan ve kendilerine 1936 yılında, Rollin sokağındaki öğrenci odamda okuduğum iki bölümü, genelevde caka satan aynasızlarla İsa, çocuk ve kibrit bölümlerini,

Pseudo'da, kırk yıl aradan sonra görünce, hemen tanıdılar. Meraklılar için hemen ekleyeyim: Bay Galley, o zaman çok gözde olan, Ajar'ı daha kolay aşağılamak için, La Promesse de VAube adlı o «güzel kitabı» Ajar'm dayısının (yani benim) yazdığım anımsatıyordu. Oysa o «güzel kitabı», yayımlandığında, yerin dibine batırmıştı Galley...

Pseudo'ûa hemen hemen her şey roman. Paul Pavlowitch tipi, nevrozlar, psikozlar, «psikiatrik durumlar» ve hastane deneyimleri -yeğenimin onayı bile olmadan- tümüyle uydurulmuş şeyler. Kitabı on beş günde Cenevre'de saklanıp yazdım ve sonra Paul Pavlowitch'e telefon ettim.

— Romanda yeniden bir Paul Pavlowitch yarattım: Tam bir çılgın. Bunalımı anlatmak istedim ve bu yükü senin sırtma verdim. Kendimle de hesaplaşıyorum; daha doğrusu üstüme yıktıkları efsaneyle. Kendimi de tümüyle uydurdum. İki roman kahramanı yarattım. Kabul mü? Sansür falan yok, tamam mı?

— Tamam, sansür yok.

Yeğenimin «üşütük» olarak tanıtılmayı kabul edişindeki açıklığa hayranım.

Kitaptaki tek gerçek ayrıntı, ikimizin ortak yükselişine

ilişkin: Dayım, Paul’ün büyükbabası, Uya Ossipovitch Owczynski’dir. Metnin bu bölümü, 1959’ da yazılmıştı ve La Promesse de l’Aube'ûa, yer alacaktı. Bizim Paul’ün annesine, yeğenime, bu tasarımdan kısaca söz etmiştim. Ama kadıncağız, babasından alaylı bir biçimde söz edeceğimi öğrenince, rahatsız olmuştu. Ben de, kimi olayların o dönemde yayımlanmasının olanaksızlığını kabul etmiştim. Yazdığım sayfalan bir yana koydum ve sonradan Pseudo'nun «soy kütüğüne» kattım. Clair de Femme’da. sözyiti- mine ilişkin bilgileri Salpâtrifere Hastanesinden doktor Ducarne’a başvurarak öğrendiğim gibi, kimyasal psikoterapiye ilişkin bügileri de doktor Louis Ber- tagna'dan aldım.

Ancak Gros Cûlin’l bitirdikten sonra, yayıncının haberi olmadan, bu kitabı takma adla yayınlamaya karar verdim. Ünüm, yapıtımı değerlendirme ölçütleri ve «bana yakıştırılan görüntüyle» kitabın doğası arasında uyumsuzluk olduğunu seziyordum.

Bundan önce de, kendimden kaçabilmek için, İki kez takma ad denemiştim. L’Homme â la colombe için Fasco Sinibaldi -beş yüz tane sattı- ve, ancak kimliğimi

açıkladıktan sonra satılabilen, Les Htes de Stephanie için de Shatan Bogat takma adlarım seçmiştim.

Tanınmış birinin ilk kitabı olan Gros Câlîn'in de az satacağını biliyordum, ama gizliliğe de her şeyden çok cnem veriyordum. Bu nedenle, yayımcıya durumu bildirmemek gerekirdi. Elyazmaları, dostum Pierre Michaut'nun aracılığıyla, Brezüya'dan geldi. Yazar, Michaut'nun Rio'da rastladığı bir gezgindi; polisle başı dertte olduğundan Fransa'ya dönemiyordu.

Gallimard yayınevinin yazı kurulunca verilen rapor pek olumlu değildi. Elyazmasını, yüce kurulun önüne gelmeden okuyan bir hanım okurun sürekli ısrarları, yayımcıyı, kitabı kendi basmasa bile, Mercure de France yayınevine önermeye yöneltti. İşin geri kalan yam da Michel Cournot'nun coşkusuyla gerçekleşti.

Bu arada, geçerli bir «yetkiliye» başvuramayan Pierre Michaut da makaslanan bölümleri kabul etmek zorunda kalıyordu. Bir bölüm ortadan, şuradan buradan birkaç tümce ve son bölüm makaslanmıştı. Şurası bir gerçek ki, «çevre korunmasına ilişkin» son bölüm benim gözümde çok

önemliydi. Ancak, yılana dönüşen kahramanının çevreyi koruma gösterisinde kürsüye çıkarılış bölümündeki «olumlu» yan, «mesaj», öbür bölümlerle aynı havada değildi. Gros Câlin'in kamuoyu önüne ilk çıkarıldığı biçimde kalmasını dilerim. «Çevre korunmasına ilişkin» bölüm, eğer yapıtım ilgi uyandırmaya devam ederse, aynca yayımlanabilir.

Sonunda kitap çıktı. Pek bir şey beklemiyordum. Tek istediğim, elimi ara sıra Gros Câlin'in üstüne koyabilmekti. İnsanların dostluğa gereksinmeleri var.

Parisli eleştirmenlere gelince...

Benden başkaları «edebiyatta terÖr»den, yakın arkadaşlıklardan, kliklerden, dost kayırmalardan, öç almalardan, ödenen borçlardan ya da hesaplaşmalardan sözettiler...

Gerçekte sözkonusu olan eleştiri değil, Parisciîikti. Paris'in dışında başka hiçbir yerde güçlülük izleri bulunmamalıydı.

Gelin de yerel yönetim tasarılarının düşüne kapılmayın.

AJB.D.'de, bir kitabın yazgısını, New York değil, ülkenin tüm büyük ve küçük kentlerindeki eleştirmenleri çiziyor.

Fransa'daysa bu işi yapan Paris bile değil: Pariscilik.

Birgün, gazetenin birinde, tam sayfa övgüye hak kazanabildim: Europa adlı romanım söz konusuydu.

Bir yıl sonra, Les Enchanteurs'ü yayımladım. Aynı gazetede, aynı eleştirmence yazılmış bir sayfalık, zehir zemberek bir eleştiri aldım. Birkaç hafta ya da birkaç ay sonra, bu eleştirmenle, Bayan Simone Gal- limard'm evinde verilen bir yemekte karşılaştık. Canı sıkılmış gibi görünüyordu.

— Les Enchanteurs'e karşı sert tutumuma şaşır- mışsınızdır sanırım?

— Hmmra.

— Europa'ya. ilişkin çok güzel bir yazı yazmıştım, ama siz bana teşekkür etmediniz...

Nasıl? Güzel değil mi?

Bu ve buna benzer deneyimlerden sonra, kitap yayımlamaktan neden tiksindiğim herhalde anlaşılıyordur. Bıkana dek yazmak ve yaşadığım sürece hiçbir şey yayımlamamak, parasal nedenlerden ötürü bir türlü gerçekleştiremediğim bir düştü.

Jean Seberg, Gros Câlin'ln çok iyi eleştiriler aldığını ve Le Nouvel Observateur dergisinin, kitabın yazarı olarak Raymond Queneau ya da Aragon'u gösterdiğini, çünkü

«bunun ancak büyük bir yazarın yapıtı olabileceğini,» vurguladığını söylemek için telefon ettiğinde evdeydim. Bir süre sonra, gazetelerden, Emile Ajar'm aslında Hamil Raja adında Lübnanlı bir terörist olduğunu öğreniyordum. Yok kaçak çalışan bir doktor, bir kürtajcı, yok kamu suçu işlemiş biriymiş ya da Michel Coumot'nun kendisiymiş. Yok kitap bir «ortak çalışma» ürünüymüş. Emile' le ilişkisi olmuş bir kadına bile rastladım: «Çok büyük bir vurucuydu,» demişti. Umarım fazla düş kırıklığına uğratmamışımdır o hanımı.

Ajar'm, Mercure de France yayıneviyle olan söz-leşmesini değiştirtmek için avukat Gisâle Haliml'ye başvurmak zorunda kaldım. Çünkü, beş kitap için yapılmış bu sözleşme, tarafımdan düzmece bir adla İmzalanmış olmasına karşın, yine de beni, Romain

Gary olarak bağlıyordu. Avukat olarak Gisfele Halimi'yi seçtim, çünkü onun Cezayir Savaşı sırasındaki eylemleri, nasıl ortaya atıldığını bilmediğim, ama benim çok işime gelen, Lübnanlı terörist Hamil Raja efsanesine doğruluk kazandırıyordu.

Benim adım, ilk kez, bir yıl sonra, La Vie devant sofnin ardından, Paul Pavlowitch'in devreye girmesi, Le Point dergisinin Paul'ün gerçek kimliğini saptaması ve bizim akrabalığımızın anlaşılmasından sonra anıldı.

Şimdi konuyu «derinlemesine» anlatmam gerek.

Yıllardır taşıdığım kişiliğimden bıkmıştım. Sart- re'm Les Temps modemes'de: «Education europienne' in Direniş üstüne yazılmış en iyi roman olup olmadığını anlamak için birkaç yıl beklemek gerekir,» diye yazdığından, genç bir havacının bu romanımla birdenbire üne kavuşmasından, otuz yıldan beri bir daha kurtulamamacasma sırtıma yüklenmiş olan Romain Gary görüntüsünden bıkmıştım. Otuz yıl! «Bana bir görüntü yakıştırılmıştı». Belki de farkına varmaksızın bu

görüntüye boyun eğmiştim. Daha kolaydı böylesi: Görüntü hazırdı, yalnızca o görüntüye yerleşmek yetecekti. Bu da beni ek çabalar harcamaktan kurtarıyordu. Gençlik, başlangıç, ilk kitap ve sil bastan yapma özlemi sözkonusuydu. Sil baştan yapmak, yeniden başlamak, bir başkası olmak, en can attığım şeylerdi. Kitaplarımın sırtlarında «havacıların, diplomatların, yazarların» dopdolu yaşamlarım okuyordum. Hiçlik, boşluk, yele kapılmış bir yaprak ve içimde mutlak özlemi. Belgelenmiş yaşamımın dışında, gizli tuttuğum bir sürü yaşam daha vardı, ama benim gibi eski bir serüven meraklısı hiçbir yaşam biçiminde doyuma ulaşamadı. Gerçek şu ki, ben, inanın en eski eğilimlerinden olan maymun iştahlılığın tutsağıydım. Öylesine bir yaşama açlığı da vardı ki, tüm biçim ve olanaklarıyla her yeni tat bu açlığı da-

ha da azdırmaktan başka işe yaramıyordu. Hep bu çelişik ve apansız beliren itkilerim, beni durmadan oraya buraya attı. Sanıyorum ki, ruhsal denge açısından, paçayı hep cinsellik ve en gelişmiş kimlik değiştirme aracı olan

romanlarla kurtarabildim. Her zaman bir başkası oldum.
Ama, oğlum, yeni bir aşk, köpeğim Sandy gibi, değişmeyen değerlere rastlayınca da, bunlara tutkuyla bağlandım.
Emile Ajar'rn dünyaya gelişini, kısa yaşamını ve ölümünü, böylesi bir ruhsal durumda açıklamak önceden sandığımdan da daha kolaydır belki.
Bu yeni bir doğumdu. Yeniden 'başlıyordum. Her şey bana yeni baştan verilmişti. Kendi kendimi yeniden yarattığım yanılsaması içindeydim.
Pour Sganarelle başlıklı denememde uzun uzadıya söz ettiğim kahraman ve yazarın bir bütün oluşturacağı 'tüm-roman' düşü, sonunda gerçekleşme aşamasına varmıştı.
Aynı dönemde Romain Gary imzasıyla başka romanlar da yayımladığımda,
kişilik
bölünmesi
kusursuzca
gerçekleşiyordu. Böylelikle Buradan Öteye Biletiniz Geçersizdir'i yalanlatıyor, bununla da sınırlamalara, «ilk ve sonlara» olan derin nefretimin öcünü alıyordum.
Her şeyin çoktan bittiği şu anda, olayla ilgilenecek

kimselerin, La Vie devant soi çıktığında Emile Ajar adı çevresinde, o dönemin gazetelerinde görecekleri, yalnızca merak, coşku, gürültü-patırtı ve nefret olacaktır. Ama ben, dünyaya yeniden gelmişcesine, bu ikinci yaşamımı, tanınmadan, fark edilmeden, seyirci olarak izliyordum. Emile Ajar imzalı ikinci romanıma, daha önce Adieu Gary Coopefûa kullandığımı tümüyle unutarak, La Tendresse des pierres başlığını koymuştum. Bu konuda beni uyaran Annie Pavlowitch oldu. Birden her şeyi yitirdiğimi sandım. Bu unutkanlığımı bile bile anımsayıp, izimi kaybettirmek için, başka bir bağlama kaydırarak kullan-

dim Pseudo'da.

O zaman bana öyle geldi kİ Pour Sganarelle'in 450 sayfasında anlatmaya çalıştığım roman kahramanıyla yazarın bütünleştiği 'tüm-roman' türüne erişebilmek için bir adım daha atmam ve düşsel yaratımı biraz daha ileri götürerek, denememde betimlediğim biçimiyle yapıtın hem kahramanı, hem de yazarı olan bu «serseriyi» canlandırmam gerekiyordu. Öyle sanıyordum ki, eğer etten kemikten bir fimile Ajar kendini bir an gösterip sonra yeniden gizliliğe

gömülürse basının sürekli bulmaya çabaladığı «gölgeye sinmiş büyük yazar» kuşkusunu silecek, bu efsaneyi yeniden canlandırabilecek ve rahatlıkla, bıyık altından sırıtarak, «Ajar» yapıtımı sürdürebilecektim. Bu iş için biçilmiş kaftan olan Paul Pavlo witch'ten, kısa bir süre Ajar rolünü üstlenmesini ve yine ortadan kaybolmadan önce düzmece bir yaşam öyküsü vermesini ve kesin gizliliği korumasını istedim. Kopenhag'da Le Monde gazetesinin kendisiyle yaptığı söyleşide niçin gerçek yaşam öyküsünü verdiğini ve niçin, karşı çıkmama aldırmayarak, basına fotoğrafını dağıttığını açıklamak, eğer bir gün canı çekerse, ona düşer. O günden sonra da, çok önemsediğim efsane kahramanım varlığını tüketmiş, yerine Paul Pavlowiteh geçmişti. Kimliği kolayca belirlendi ve bizim akrabalık bağımız ortaya çıktı. Bütün bunları ateşli bir biçimde yadsıdım, birçok yalanlama yayınladım, gizliliğimi koruma hakkım sonuna dek savundum. Herkesi ds kolayca inandırdım, çünkü insanlar beni çok görüp bıkmıştı ve yeniliğe gereksinme duyuyorlardı. Kendimi daha iyi korumak için Pseudo'da otobiyografik bir Paul Pavlowiteh uydurup yirmi yaşımdan beri ve Le Vin des Morts romanımdan bu yana düşlediğim

bunalım romanını yazmayı başardım. Ama fimile Ajar'm mahkûm olduğunu biliyordum. L'Angoisse du roi Salomon'&%xı yetmiş sayfa yazdım ve iki yıl son-

ra, tüm yılgınlıklardan daha güçlü bir yaratma gereksiniminin vereceği coşkuyla ele almak üzere, bir kenara bıraktım onu.

İçimde düşünceler ve temalar taşıyan bir kaynağı neden kurutmaya çalıştığım sorulabilir. Çok basit! Çünkü sahip olduğum gücü elden çıkarmıştım. Şimdi benim yerime bir başkası yaşıyordu bu düşleri. Ajar, canlı olarak gözükerek benim söylentilere dayalı varlığıma son vermişti. İşler tepetaklak oldu: Artık bu düş, bana karşın sürüyordu.

Paul Pavlowitch bu kişiliğe tam uyuyordu. Çok «Ajar»sı görünümü, kurnazlığı, yaratılışı, birtakım açık seçik ip uçlarına karşın, inandırmayı başarmış, dikkatleri benim üstümden kendine çekmişti.

Gerçekte «kişilik bölünmesinin» olabüeceğini sanmıyorum. Yapıtlarımın kökleri çok derinlerde, birbirinden ayrı ve çeşitli olmasaydı, gerçek bir İncelemeye,

eskiden

cmetin

çözümlemesi» diye adlandırılan

çalışmalara karşı direnemezdi hiçbiri. Yazınsal metinlerimi bir araya getirmeye hazırlanırken, 1971’ de France-Soir gazetesinde yayımlanan şu anlatıya rastladım:

Yaştan söz ettiğimize göre... Dostum don Miguel de Montoya, Toledo’da, eskiden El Greco’nun arşınladığı dar sokaklardan 'birinde yaşıyor. Don Miguel 96 yaşında. 75 yıldır satranç takımları ve İspanya’nın Eyfel Kulesi sayılan Don Quichotte heykelcikleri yontuyor. Tanrı’nın ve insanların önünde itiraf edeyim ki don Miguel, karşılaştığım en iyimser kişidir. 96 yaşında her ay ünlü bir falcı kadına gidip fanusta geleceğini öğrenmeye çalışıyor. Bu seanslardan birinden sonra falcı kadınla konuşmuştum, gözleri dolu doluydu.

— Onun yaşında birine, ileriki günlere ilişkin neden söz edebilirim? Yeni bir aşktan mı? Paradan

mı? Mutluluk ve uzun bir gelecekten mi?

— Niçin ona gerçeği söylemiyorsunuz? Niçin ona HİÇ BİR ŞEY görmediğinizi söylemiyorsunuz?

Geçen pazar Toledo’da, artık yaşam boyu 150 binden fazla yonttuğu don Quichotte’lann yüzünü andıran, don MigueVe gittim. Falcıdan yeni dönmüştü. Çocukları, torunlarının çocukları şaşkına dönmüşlerdi ama, yeni satın aldığı yeşil bavulunun üstüne tünemiş don Miguel sevinçliydi. Bana:

— Galiba uzun bir yolculuğa çıkacakmışım, dedi...

Mösyö Salomon’un falcıya gittiği XV. bölümün tıpkısıydı bu parça.

Sıkı biçimde didiklemeye başlamışlardı beni. Çünkü, meydan, yalnızca metinleri gerektiği gibi incelemekten başka önemli işlerle uğraşan, Parisli eleştirmenlere kalmış değil. Okuyacak zamanı olan ve güncelliğin yüzeyselliğine kapılıp yerinde saymayanlar da var ortalıkta.

Birgün Match dergisinden genç ve güzel bir kadın gazeteci geldi: Laure Boulay. Clair de Femme’la. ilgili

birkaç resim ve bir röportaj istiyordu. Söyleşi bittikten sonra bu genç ve oldukça çekingen insan, bana, kaşla göz arasında, Romain Gary ile Emile Ajar’ m aynı kişi olduğunu kanıtlayıverdi. Gros Câlin'de ve La Promesse de VAube'da yinelediğim «kolayca bağlanırım» nakaratından başlayıp, sakin biçimde:

— Eleştirmenlerin birçok kez andığı madam Rosa’mn: «Korkmak için bir nedene gerek yok» sözünü La T ete coupable' da da Mathieu’ye: «Peki ne zamandan beri bir insanın korkmak için bir nedene gereksinmesi var?» dedirterek kullanmıştınız, diye sürdürdüğü çözümlemesinin kısa ama tutarlı olduğunu söyleyebilirim.

Birdenbire bu lânet tümcenin Les Oiseaux vont mourir au PĞrou adlı filmimde Jean-Pierre Kalfon’un

canlandırdığı kişi tarafından da söylenmiş olduğunu anımsadım.

Hiç bocalamadım. Hazır bir savunma sistemim vardı.

Bu sistemi, gençlik arkadaşlarımdan birinin kızı olan ve bana, La Vie devant soi’da Momo’yla madam Rosa’nm; Le Grand Vestiaire’de Lue Mathieu ile mutsuz Th6o

Vanderputte'ün ve La Promesse de VAube'da benimle annemin ilişkilerinin aynı olduğunu belirten ve davet ettiğim yemek süresince, en küçük dil özelliklerine varıncaya dek, iki yapıttaki tema ve ayrıntı benzerliklerini dile getiren genç Fransızca öğretmeni Geneviâve BalmĞs'in kanıtlamalarını savuşturmak için de kullanmıştım.

Her zaman çok inandırıcı olan yazarlık gururunu kullanarak:

— Açıkçası kimse Ajar'm benden ne denli etki-lendiğini anlayamadı. Doğru olarak belirttiğiniz gibi bir aşırma bile sözkonusu olabilir. Ne de olsa genç bir yazar, onun için bu yaptığına karşı çıkıp kınamaya hiç niyetim yok. Genel olarak genç yazarlara yaptığım etki yeterince vurgulanmadı. Bu etkiyi sizin görmüş olmanız beni mutlu etti, dedim.

Laure Boulay, bu sırada, güzel gözleriyle beni dikkatle inceliyordu. Bu satırlar yayımlandığında dilerim büyük bir röportajcı olmak özlemini gerçekleştirmiş olsun. Tüm söyleşi sırasınca ona çılgınca âşık oldum. Çok kolay bağlanırım.

Anlattıklarıma inanacak bir budala değildi. Ama sanırım, inceliğinden, bana hoşgörülü davrandı.

Her yandan bir şeyler yağıyordu. Emekli bir Fransızca öğretmeni olan Bay Gordier, Momo'nun uğur saydığı «Şemsiye Arthur»ün Le Grand Vestiaire' deki küçük Josette'inkiyle aynı olduğunu söylüyor ve La Danse de Genghis Cohn'un, La Vie devant soi' daki «yahudi deliğine» varıncaya dek, tüm Ajar'ı içerdiğini, ayrıca da La Vie devant sofda, hayvan

kendisinden daha mutlu yaşasın diye Momo'nun köpeğini bir hanıma verdiği bölümün, Le Grand Ves- tiaire'âe Luc'un köpeğini, bolluk ve mutluluk ülkesine götürmesi için bir Amerikan askerine verdiği bölümün tam bir «yinelenmesi» olduğunu belirtiyordu.

Ben yine, genç bir yazara çok kızmamak gerektiğini söylüyordum.

— Benim gibi çok önemli bir yazarın gençleri et- kilemesini anlayışla karşılayın efendim, diyordum.

Gros Câlin adlı yılanın da, otobiyografik yapıtım olan Chien Blanc'da Los Angeles'da ahbap olduğum Gırtlak Sıkan

Pete adıyla yer almasına varıncaya dek, gerçek bir profesyonelin gözünden kaçmayacak daha birçok ölüm sayabilirim. Bunları görebilmek için okumak yeterdi.

Burada yapıtlarımın çözümlemesine girişmek istemiyorum: Öldükten bunca gün sonra yapacak daha başka işlerim var. Yalnızca oğlum Diego’nun, daha 13 yaşındayken La Vie devant soi’yi okuyunca anladığı bir noktayı belirtmek istiyorum: Momo ve madam Rosa, Diego’yla kendisine büyük bir şefkat gösteren yaşlı İspanyol dadısı Eugenia Munoz La- casta’ydı. Yakalandığı flebit hastalığı yüzünden sancıyan bacaklarıyla, durmaksızın, oğlumun dairesiyle benim dairem arasındaki merdivenleri tırmanırdı. «Bir asansör, hakkıydı» onun da, madam Rosa gibi.

İlk ba.kışta Les Racines du del ve Gros Câlin'in birbirinden ayrı iki kitap izlenimini uyandırmasına karşın, ikisi de aynı yalnızlık çığlığının ürünüdür. «İnsanların dostluğa gereksinmeleri var,» diyor Morel ve eğer Cousin çözümü uğursuz bir yaratık olan yılanla özdeşleşmekte buluyorsa bunun nedeni Les Racines du del'de olduğu ölçüde Gros Cûlin'de de «doğanın korunması» sorusunun, her şeyden önce, hor- görmeler, aşağılamalar olmasın diye insanların

dost-

218

luğu, anlayışı içinde sorulmasıdır.

Bir sözünü etmediğim, La Vie devant soi’ya çarpan «ikinci Goncourt»um kaldı. Gros Câlin, çıktığı dönemde, ThĞophraste-Renaudot Ödülünün favorileri arasında başı çekiyordu. Gizliliğim üstüne bir reklâm olur korkusuyla seçici kurula ve Mercure de Prance’a elden gönderttiğim, sözde Brezilya’dan yollanmış bir mektupla adaylıktan çekildim. Hemen sonra pişman oldum. Kitabımı baltalamıştım. Çok büyük bir dostluk gereksinimi içindeki Gros Câlin'i yalnızlığa itmiştim. Ertesi yıl, Goncourt ödülü söz konusu olduğunda, «Ajar »la akrabalığım artık biliniyordu ve eğer gene aynı numarayı yapsaydım bunu kimse yutmayacaktı: Çünkü Les Racines du ciel adlı romanımla Goncourt ödülünü önceden de almıştım. Ama hiç ses çıkarmayışımın asıl nedeni şöyle özetlenebilir: Yetti be!

Avukat Gisfcle Halimi’nin zorlayıcı girişimiyle, Paul Pavlowitch’ten, ödülü reddetmesini istedim.

Yakınlarıma çok minnettarım. Çünkü gizimi bilen ve sonuna dek saklayan insanların sayısı oldukça kabarıktı.

Önce, tüm Ajar'ları yazdırdığım ya da el- yazmalanmı daktiloya çeken sekreterim Martine Carr6, Tabii ki Pierre Michaut ve oğlu Philippe. Gençlik dostlarım Rene, Roger ve Sylvia Agid. Eski karım -Jean Seberg ve kocası Denis Berry. Elyazmalarını ve yasal belgeleri toplayan ve meslek sırrını sonuna dek saklayan avukatlarım Cenevre'de Charles-Andre Ju- nod, New York'da Sydney Davis ve Robert Lanz, son davalardan birine bakan Arrighi ve genç ortağı Repiquâ. Küçük yaşma karşın, bir televizyon prog- ramında, Genevieve Dormann'm savunduğu Romain Gary'nin yapıtlarını yerin dibine batırıp: «Ama Ajar bambaşka bir yetenek,» diyen Lire dergisi eleştirmenini görünce bana göz kırpmakla yetinen oğlum Piego.

Gülünç anlar da oldu. Özellikle Paul Pavlowiteh* in, bana bağımlı olmamak için elyazmalarımı istemesi ve benim de, ona bağımlı olmamak için fotokopilerini aldıktan sonra, yalnızca birinci kopyalarını ona verişim. Jean Seberg'in, yazdıkça kasaya kaldırdığım elyazmalarını sarıp sarmalayıp götürme sahnesi, tam Courteline'lik bir sahneydi.

Tükenişini Buradan Öteye Biletiniz Geçersiz'de itiraf

ettiği sırada yeğeni Emile Ajar'm baş döndürücü yükselişinden keder ve kıskançlık duyacağı için, çeşitli yemeklerde, şu zavallı Romain Gary'ye açındığı söylentileri de çalmıyordu kulağıma...

Çok eğlendim. Hoşça kalın ve teşekkürler.

Romain Gary

21 Mart 1979

ONCA YOKSULLUK VARKEN

Emile Ajar

Romain Gary, ardında Fransa'yı altüst edecek bir yazılı açıklama bıraktı: Bu açıklamasında Romain Gary, **Emile Ajar**'ın kendi takma adı olduğunu belirtiyordu. Oysa Romain Gary de Goncourt ödülünü kazanmış bir yazardı. Böylece ilk kez bu kitapla bir yazar iki kere bu ödülü kazanmış oldu. Bu açıklama Fransız ve dünya edebiyat çevrelerinde yüzyılın en büyük edebiyat skandalı olarak nitelendirildi. Romain Gary'nin Gallimard Yayınevince basılan son açıklamasıyla birlikte.

Kapak: LAUTREC